

5 2024

Ročník XXX

Vydáva
Slovenská advokátska komora
Kolárska 6, 813 42 Bratislava
www.sak.sk

Otázka vlastníckeho práva
pri neoprávnenej stavbe
na cudzom pozemku

Konanie o drobných
sporoch
ako efektívny
procesný nástroj

Trestnoprávne
aspekty
kolúznej väzby

Nový legislatívny nástroj EÚ
v boji proti oneskoreným
obchodným platbám

bulletin slovenskej advokácie

Príloha
pri príležitosti
80. výročia SNP

ADVOKÁTSKA
KOMORA
SLOVENSKÁ

zinceuro.sk

ZA **10 rokov**
SME ZHODNOTILI
UŽ **100**
miliónov €

Investujte s nami

zinc
euro

Redakčná rada

JUDr. Jozef Brázdil (predseda)

JUDr. Peter Kerecman, PhD. (podpredseda)

prof. JUDr. Milan Ďurica, PhD.

prof. JUDr. Svetlana Ficová, CSc.

prof. JUDr. Martina Jánošíková, PhD.

doc. JUDr. Marek Kordík, LL.M., PhD.

doc. JUDr. Ondrej Laciak, PhD.

JUDr. Soňa Mesiarkinová

JUDr. Jana Mitterpachová, PhD.

JUDr. Ondrej Mularčík

prof. JUDr. Oľga Ovečková, DrSc.

JUDr. František Sedlačko, PhD., LL.M.

JUDr. Eva Sihelníková, PhD.

JUDr. Alexander Škrinár, CSc.

prof. JUDr. Marek Števec, DrSc.

JUDr. Andrea Tomlainová, PhD., LL.M.

Redakcia

Výkonná redaktorka:

PhDr. Nadľa Ondrišová (02 204 227 28)

ondrisova@sak.sk

Administrácia:

Darina Stračinová (02 204 227 26)

darina.stracinova@sak.sk

Vizuálna koncepcia:

Ing. Ladislav Blecha

Predtlačová príprava:

Helondia, s. r. o., Bratislava

Tlač:

Printhall, s. r. o., Bratislava

Objednávky bulletinu a inzercie:

Darina Stračinová (02/204 227 26)

darina.stracinova@sak.sk

Uzávierka odbornej časti: 6. 9. 2024

Uzávierka redakčnej časti: 24. 9. 2024

Číslo bolo zverejnené 4. 10. 2024

Obsah

AKTUÁLNE

ROZHOVOR

- 4 Naším cieľom je zvýšiť istotu ľudí pri ochrane práv
Martin Puchalla

DISKUSIA

- 6 Nový legislatívny nástroj EÚ
v boji proti oneskoreným obchodným platbám
JUDr. František Sedlačko, PhD., LL.M.

PRÁVNA TEÓRIA A PRAX

ČLÁNKY

- 8 Otázka vlastníckeho práva
pri neoprávnenej stavbe na cudzom pozemku
(2. časť)
JUDr. Filip Šmeringai
- 16 Konanie o drobných sporoch ako efektívny procesný nástroj
JUDr. Rastislav Trnka
- 24 Trestnoprávne aspekty kolúznež väzby
JUDr. Karin Vrtíková, PhD.

JUDIKATÚRA

- 36 Právo účastníka konania vyjadriť sa k tvrdeniam a dôkazom o hodnote
pozemku v súvislosti s rozhodovaním o výške náhrady trov konania
- 38 Náhrada škody v prípade obavy zo straty kontroly
nad svojimi osobnými údajmi
- 40 Kritika sudcu zo strany advokáta v kontexte ochrany záujmov klienta

ADVOKÁCIA

SAK

- 42 Zo zasadnutí Predsedníctva SAK
- 45 Pýta(j)te sa predsedníctva
- 46 Povinnosť advokáta riadne a včas odôvodniť opravný prostriedok

ZAHRANIČIE

- 50 Povinnosti advokáta vyplývajúce zo zmluvy o úschove listiny
- 52 Slovenskí advokáti zažiarili na medzinárodnom poli

ZAUJÍMAVOSTI

- 54 Zprávy Sväzu advokátov na Slovensku –
prvý advokátsky časopis na Slovensku. 3. časť
prof. JUDr. Mgr. Martina Gajdošová, PhD.

LITERATÚRA

- 58 Franz Kafka a motív spolunáležitosti advokátskeho stavu
JUDr. Peter Kerecman, PhD.
- 62 Matúš Dula – politik, právnik a národný činiteľ
JUDr. PhDr. Rudolf Manik, PhD., MBA, MHA

Pokyny pre autorov príspevkov

1. Do redakcie (**ondrisova@sak.sk**) treba poslať rukopis v elektronickej podobe (Microsoft Word), **ktorý doteraz nebol publikovaný v inom periodiku. Odborný a vedecký článok nesmie byť popisný a svojim obsahom musí byť prínosom k riešeniu aktuálnych problémov právnej praxe.**
  2. Treba uviesť meno a priezvisko autora (autorov), akademické tituly, vedecko-pedagogické tituly, prípadne vedeckú hodnosť, povolanie, adresu pracoviska a trvalého bydliska, rodné číslo, kontakty (telefónne číslo, e-mailovú adresu).
  3. Titulok príspevku má byť krátky, vecný, výstižný. Pred vlastný text treba pripojiť krátky úvod (**perex**) objasňujúci výber témy. Dlhý text je vhodné členiť medzititulkami.
  4. V texte treba dôsledne dbať na presnú identifikáciu osôb a inštitúcií. U osôb je potrebné uviesť akademické tituly, vedecko-pedagogické tituly, prípadne vedeckú hodnosť. Ak nie je známy slovenský prepis zahraničných hodností alebo ich uvedenie nie je podstatné vzhľadom na informačnú a protokolárnu potrebu, tak ich možno vynechať. Názvy zahraničných a medzinárodných inštitúcií sa uvádzajú v plnom pôvodnom názve (prípadne so skratkou v zátvorke). Ak existuje zaužívaný slovenský prepis, treba ho dôsledne používať, inak je potrebný čo najpresnejší preklad do slovenčiny.
  5. Poznámky v texte treba označovať číslom bez zátvorky a bez bodky. Pri citovaní treba uvádzať bibliografické údaje podľa nasledovnej schémy:
Priezvisko1, M. – Priezvisko2, M.: Názov diela. Prípadný podtitul. Miesto vydania : Vydavateľ, ROK, s. XY.
  6. Autor pripojí krátku **anotáciu v rozsahu do 600 znakov** vrátane medzier, v ktorej zhrnie problematiku článku, svoje stanoviská a vývody. Redakcia zabezpečí preklad anotácie do angličtiny a nemčiny.
  7. Autor tiež napíše **stručnú informáciu o svojom aktuálnom odbornom pôsobení** a prípadne o iných skutočnostiach, ktoré považuje za dôležité v súvislosti s obsahom článku. Pripojí tiež **fotografiu 290 × 343 pixelov** (rozmer 25 × 29 mm pri rozlíšení 300 dpi), ktorá bude spolu s informáciou uverejnená na prvej strane príspevku v graficky odčlenenej plôške.
  8. **Maximálny odporúčaný rozsah** odborného a vedeckého článku je 34 000 znakov vrátane medzier, čo zodpovedá cca 6 stranám v bulletine. Maximálny odporúčaný rozsah recenzie, poznámky, správy z podujatia, úvahy na aktuálnu tému a pod. je 4 500 znakov vrátane medzier. Rozsah poznámok pod čiarou nesmie prekročiť 25 % rozsahu textu. K recenzii je potrebné dodať scan obálky knihy, pričom od jej vydania by mal uplynúť maximálne 1 rok.
  9. O zaradení príspevku do konkrétneho čísla a výške autorského honoráru rozhoduje redakčná rada Bulletinu slovenskej advokácie. Vyslovuje sa k obsahu a forme spracovania príspevku, prípadne konzultujete s autorom možné úpravy a doplnky. Môže požiadať autora o skrátenie príspevku alebo rozdeliť dlhý článok do viacerých čísiel. Vyhradzuje si tiež právo uverejniť svoj kolektívny názor k publikovanému príspevku. **Redakčná rada posudzuje anonymizované články.**
  10. Redakcia bulletinu si vyhradzuje právo upraviť názov príspevku, medzititulky, vykonať v rukopise potrebné štylistické, jazykové a technické úpravy.
  11. Tesne pred publikovaním dostane autor svoj príspevok na odsúhlasenie redakčných zásahov a na prípadné doplnenie a aktualizáciu. Autorizovaný príspevok sa uverejní bez ďalších redakčných zásahov.
  12. Príspevky sa uverejňujú na základe písomného súhlasu autorov na osobitnom redakčnom formulári. Nevyžiadané rukopisy redakcia nevracia.
  13. **Všetky príspevky sú povinne recenzované.**
Recenzné konanie sa riadi princípmi anonymného, objektívneho posudzovania príspevkov, rešpektu k názorom autorov a takej pomoci autorom, ktorá umožní publikovanie príspevkov po ich úprave, prepracovaní alebo doplnení.
Recenzenti sú určení redakčnou radou Bulletinu slovenskej advokácie v počte zodpovedajúcom povahe príspevku. Vedecký alebo odborný príspevok však posudzujú vždy najmenej dvaja recenzenti. Posudzovatelia postupujú v recenznom konaní podľa všeobecne platných zásad na posudzovanie príspevkov zasielaných do vedeckých a odborných právnických časopisov, **postupujú objektívne a nestranne na základe vopred stanovených hodnotiacich kritérií so zohľadnením náročnosti spracovania témy, aktuálnosti, odbornej úrovne a používania odbornej terminológie, formálneho spracovania, použitia vedeckých metód spracovania, vedeckého prínosu a primeranosti rozsahu.**
Kvalita príspevku sa posudzuje najmä podľa jeho originalnosti a dôležitosti pre poznanie a rozvoj práva. Záver o chýbajúcej originalnosti alebo bezvýznamnosti príspevku musí byť podložený odkazom na už uverejnené práce alebo na skutočnosti, z ktorých vyplýva, že príspevok neprináša žiadne poznatky pre vedu alebo prax.
Recenzenti predložia recenzné posudky redakčnej rade v lehote, ktorá zodpovedá zložitosti posudzovaného textu alebo v rovnakej lehote navrhnú jeho úpravu, prepracovanie alebo doplnenie.
Požiadavky na úpravu, prepracovanie alebo doplnenie príspevku sa autorom zasielajú výlučne v mene redakčnej rady. Na úpravu, prepracovanie alebo doplnenie príspevku sa autorovi určí primeraná lehota. Po jej uplynutí redakčná rada posúdi, do akej miery autor splnil určené požiadavky a podľa výsledku rozhodne, ako naloží s príspevkom.
Po recenznom konaní o publikovaní všetkých príspevkov rozhoduje redakčná rada. Výsledok recenzného konania nezaväzuje redakčnú radu; redakčná rada však zásadne vychádza z jeho výsledku.
-

Milé kolegyně, milí kolegovia,

dovoľujem si osloviť vás v tomto jesennom období, ktoré (minimálne z mojich vlastných skúseností) považujem za pracovne najrušnejšie obdobie celého roka. Klienti potrebujú zrealizovať do konca roka projekty, súdy vykonať jednotlivé úkony, správne orgány vydať rozhodnutia ešte s nálepkou roka 2024. Jednoducho, je toho dosť. S výhľadom blížiaceho sa konca roka sa všetko akoby zrýchľuje, týždne ubiehajú ako dni a hoci máme pocit, že predvčerom bolo leto, zajtra už budú Vianoce.

Aj v tomto hektickom čase však prosím nezabudnime na dôslednosť nášho konania pri poskytovaní právnych služieb. Na toto si dovoľujem apelovať ako predseda škodovej komisie SAK, vidiac, ako **ľahko môže advokát v záplave iných povinností spôsobiť klientovi škodu**. A to už len tým, že zabudne na nejaký termín, nedohliadne, či podanie bolo riadne elektronicky doručené súdu alebo či koncipient v jeho mene podal podanie na príslušnom elektronickom formulári.

Jednou zo zásadných výhod, ktorou sa líšime od pokútnikov, je naše advokátske poistenie zodpovednosti za škodu. Je však potrebné upozorniť, že **naše poistenie nie je absolútne**. Poistenie zväčša nekryje konanie advokáta, ktoré je v rozpore so zákonom (napr. v mene klienta elektronicky podaný odpor voči platobnému rozkazu, ktorý nie je podaný na určenom formulári, hoci je táto povinnosť vyslovene stanovená v § 11 ods. 2 zákona o upomínacom konaní č. 307/2016 Z. z.) alebo konanie, ktoré je posudzované poisťovňou ako hrubá nedbanlivosť (napr. zmeškanie lehoty na podanie odporu, odvolania alebo podania prihlášky pohľadávky do reštrukturalizácie). O úmyselnom konaní ani nehovoriac.

A nejde pritom vyslovene len o pochybenia advokátov. Vyskytujú sa aj prípady, kedy **advokát od klienta obdržal pokyn** nepodať odvolanie voči nepriaznivému rozsudku **len ústne** (veď bola medzi nimi dôvera), avšak po niekoľkých rokoch a strate dôvery klient udelenie takéhoto pokynu poprel. A advokátovi okrem straty klienta zostala len zodpovednosť za škodu (a možno ešte oči pre plač).

Určite vás nechcem strašiť, drahé kolegyně, drahí kolegovia, ale **advokácia prináša každým novým dňom výzvy a všetka jej príťažlivosť je vyvážená rizikami a zodpovednosťou**. Niektoré z nich si uvedomíme, až keď je neskoro a zaklopú nám na dvere problémy. Preto si dovoľím na vás apelovať – majme radi svojich klientov, robme pre nich v rámci zákonných možností prvé-posledné, ale pristupujme aj k dlhoročným klientom maximálne zodpovedne a s profesionálnym odstupom. Na dôležité rozhodnutia žiadajme od klientov pokyny v neskôr preukázateľnej forme. No najmä dôsledne vykonávajme naše povolanie – presvedčme sa, či odvolanie alebo odpor boli doručené súdu. Overme si, hoci aj opakovane, či máme poznačenú dôležitú lehotu určenú súdom. Všetko sú to bežné veci, ktoré Vám určite nemusím vysvetľovať, no čudovali by ste sa, koľko škodových udalostí advokátov vyplynie z „banálnych“ chýb a opomenutí – verte mi, za vyše dva roky v škodovej komisii SAK som toho videl až až...

Drahé kolegyně, drahí kolegovia, prajem vám, aby vás všetky pochybenia pri výkone nášho krásneho povolania zďaleka obchádzali. A pokiaľ sú vám nejaké súdené, aby to boli len chyby ľahko dodatočne zhojiteľné. **Byť advokátkou/advokátom je úžasné!** Verím, že to všetci cítíme rovnako a držím nám všetkým palce, aby to tak ostalo aj do budúcnosti.

JUDr. Ľudovít Mičinský, MCI Arb.
člen Predsedníctva SAK
predseda škodovej komisie SAK

ROZHOVOR

Naším cieľom je zvýšiť istotu ľudí pri ochrane práv

Rozprávame sa s predsedom Slovenskej advokátskej komory **Martinom Puchallom** o najdôležitejších aktivitách komory.

■ **Súčasnú volebnú obdobiu orgánov komory vstúpilo do posledného roka a komora sa postupne začína pripravovať na Konferenciu advokátov 2025. Čas na bilancovanie ešte bude. Napriek tomu, mohli by ste zosumarizovať najdôležitejšie aktivity, ktorými komora v týchto dňoch žije?** Komora v súčasnosti prechádza jednou z najvýznamnejších modernizácií od svojho vzniku. Prijali sme rozhodnutia, ktoré nás posunú navonok i dovnútra. Každý, kto sa v posledných mesiacoch zastavil v našom dočasnom sídle musel vidieť, že stavebné práce na komplexnej obnove sídla komory prebiehajú naozaj naplno. V nominálnej hodnote ide o historicky naj-

väčšiu investíciu SAK. Výsledkom bude moderné a dôstojné sídlo, ktoré bude domovom slovenskej advokácie a všetkých jej členov. Osobne som rád, že nás aj všetci emeritní predsedovia podporili v myšlienke nestahovať sa do nových priestorov, ale zrekonštruovať naše pôvodné sídlo, s ktorým je SAK zžitá. Je v tom aj určitá symbolika, že komora je stabilná inštitúcia, ktorá má stále tie isté základy.

■ **Komora ponúkla svojim členom, aby sa zapojili do obnovy komory nielen riadnym výkonom svojho povolania, ale je tu aj možnosť dobrovoľných príspevkov. Ako na to reagovali advokáti?**

Ja aj kolegovia v predsedníctve si veľmi vážime každý, aj drobný dar. Dnes (začiatok septembra) evidujeme cez transparentný účet okolo 50 darcov a každému z nich úprimne ďakujem. Dobrovoľný príspevok je forma, ako sa dá zapojiť do obnovy komory aj nad rámec riadneho výkonu advokácie. Rád by som povzbudil aj ostatných, aby využili túto šancu.

■ **Ďalšou významnou investíciou je budovanie nového IT systému komory.**

Áno. Nová budova bude viditeľná pre každého, ale z hľadiska každodennej práce je toto nemenej dôležitý projekt. Rovnako ako pri výbere zhotoviteľa stavby, aj tu sme veľmi veľa času venovali zodpovednému výberu dodávateľov. Postupne sa buduje nový systém, ktorý nás posunie v informatizácii na novú úroveň. Súčasne s tým sa snažíme optimalizovať aj viaceré procesy, s cieľom poskytovať našim členom čo najlepší servis.

■ **Budova aj IT systém sú nevyhnutné veci, no vždy je najdôležitejší obsah. Čo považujete za hlavné výzvy z hľadiska vlastnej náplne činnosti SAK?**

Ako vždy, je to ochrana záujmov advokácie vo všetkých oblastiach, pričom toto poslanie nie je samoúčelné, ale pomôžeme ním naplniť vyšší cieľ ochrany práv všetkých ľudí. Tým, že v kľúčových témach máme konzistentné názory, sme pri presadzovaní našich cieľov čitateľní, ale najmä dôveryhodní.

Zároveň som hrdý na to, že si zachovávame dôsledne apolitický ráz.

■ **V tejto súvislosti sa objavili aj kritické hlasy, podľa ktorých komora podporovala poslednú reformu trestného práva.**

Komora je domovom všetkých advokátov a advokátok a je preto logické, že na jednotlivé veci môže byť veľa názorov. Preto sme dôsledne dbali na to, aby akékoľvek naše vyjadrenia ostali v čisto vecnej a odbornej rovine. Aj preto sme boli pri komentovaní reformy primerane zdržanliví a obmedzili sme sa na to, čo považujeme za absolútne nespochybniteľné veci: že novely základných kódexov by sa mali prijímať vždy v riadnom legislatívnom procese. Ale aj to, že trestná politika by sa mala uberať restauratívnymi trendmi. My sme skoro 20 rokov hovorili, že náš Trestný zákon je nepriemerane punitívny a trestnú politiku krivil. Rovnako sme dlhodobo, azda na každej odbornej konferencii, volali po znížení trestných sadzieb. Ak sa teda sadzby priblížia k európskemu normálu, tak to považujeme za správne. To, samozrejme, nevyklučuje legitímnu kritiku konkrétnych bodov a konkrétnych nastavení trestnej politiky.

■ **Aké sú ďalšie kľúčové témy v oblasti legislatívy pre SAK?**

Veľmi veľa sa venujeme zákonu o obchodnom registri. Ide podľa nášho názoru o oblasť, kde sa vhodným zapojením advokátov bude dať dosiahnuť omnoho väčšia efektívnosť, ale aj

dôveryhodnosť celého procesu a pomôcť tak stabilite v podnikateľskom prostredí. Jedným z cieľov je vytlačiť z tohto prostredia nelegálnych pokútников, ktorí najviac ohrozujú záujmy bežných ľudí. Rovnako vidíme potenciál v oblasti katastrálneho zákona, kde by bolo podľa nášho názoru rovnako dobré viac sa inšpirovať tradičnými právnymi poriadkami.

■ **Tento rozhovor vzniká bezprostredne po oslavách Dňa Ústavy SR. V tento deň aj parlamentné strany tradične prichádzajú s rozličnými návrhmi na zmenu ústavy. Slovenská advokátska komora vlni predstavila konkrétne návrhy na posilnenie ústavnej ochrany niektorých základných prvkov nezávislosti advokácie. Ako vidíte šance na to, že sa raz tieto potrebné zmeny podarí premietnuť do nášho najvyššieho zákona?**

Tieto návrhy sme predstavili preto, lebo vieme, že sú správne a potrebné pre ochranu práv ľudí. Nejde o žiadne výsady advokácie, ale o to, aby sme mali poistky proti pokusom okliešťať slobodnú advokáciu a tým aj právo na nezávislú právnu pomoc a obhajobu. Budeme v tejto téme vytrvalí a chceme o nej hovoriť so všetkými relevantnými stranami. Naším cieľom rozhodne nie je prijať niečo urýchlené, ale naozaj spraviť niečo pre to, aby sa zvýšila istota ľudí pri ochrane práv. Preto sme o tom najprv otvorili odbornú diskusiu, spracovali prvú verziu návrhu a verím, že to bude ešte téma v odbornej komunite.

Konferencia advokátov 2025 Výzva na pripomienkovanie predpisov

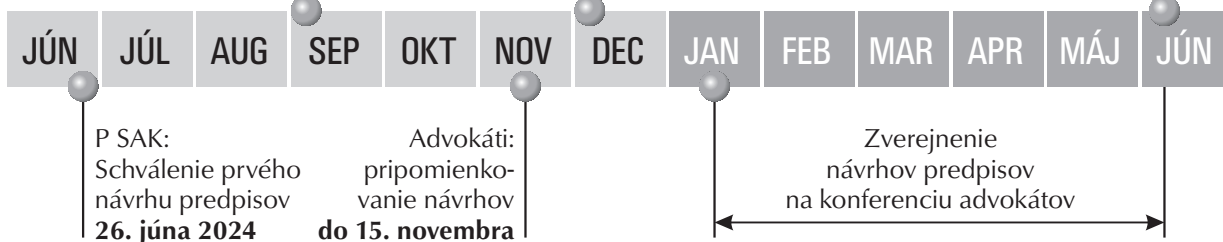
Vážené kolegyně a kolegovia,

v zmysle uznesenia Predsedníctva SAK č. 28/5/2020 z 30. apríla 2020 o tvorbe a predkladaní návrhov predpisov komory určených na rokovanie konferencie advokátov si dovoľujeme vyzvať vás na pripomienkovanie prvého návrhu predpisov, ktorý bol zverejnený na webovom sídle SAK. Vaše pripomienky posielajte na chladekova@sak.sk do **15. novembra 2024**.

Zverejnenie prvého návrhu predpisov najneskôr
6. septembra 2024

Schválenie finálnych návrhov predpisov predsedníctvom
2. december 2024

**KONFERENCIA
ADVOKÁTOV
6. jún 2025**

DISKUSIA

Nový legislatívny nástroj EÚ v boji proti oneskoreným obchodným platbám

Námety na nové témy, krátke glosy alebo poznámky do diskusnej rubriky zasielajte na e-mailovú adresu office@sak.sk. Vaše podnety publikačne spracuje **JUDr. František Sedlačko, PhD., LL.M.**

Po viac než trinástich rokoch od prijatia smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/7/EÚ zo dňa 16. 2. 2011 o boji proti oneskoreným platbám v obchodných transakciách (ďalej len „Smernica“) sa legislatívne orgány Európskej únie zaoberajú zásadnou revíziou týchto pravidiel. Deklarovaným dôvodom je nedostatočná efektívnosť Smernice, ktorá neobsahuje adekvátne preventívne opatrenia, odradzujúce nástroje a nápravné mechanizmy.

S cieľom zintenzívniť podporu malých a stredných podnikov, zlepšiť podmienky pre ich dlhodobú konkurencieschopnosť a posilniť spravodlivosť podnikateľského prostredia bol v minulom roku spracovaný ucelený „balík“ legislatívnych návrhov, v rámci ktorého bol predložený aj návrh nového nariadenia o boji proti oneskoreným platbám v obchodných transakciách [COM(2023) 533].

Prima facie je zrejmé, že prostredníctvom nariadenia (namiesto smernice) smeruje Európska únia k unifikovanému právnemu predpisu, ktorý bude bezprostredne uplatniteľný vo všetkých členských štátoch. To so sebou prináša výhody najmä pre cezhraničný obchod v rámci EÚ a s ním súvisiace negatívne dôsledky omeškaných platieb. Priama aplikácia nariadenia umožní, že kľúčové aspekty v rámci tejto problematiky, ako je maximálna dĺžka splatnosti, sadza úroku z omeškania a výška paušálnej náhrady nákladov spojených s uplatnením pohľadávky, budú v rámci Európskej únie normatívne zjednotené.

Smernica, ktorá bola transponovaná aj do nášho Obchodného zákonníka (príloha ObZ, bod 7), má byť navrhovaným nariadením definitívne zrušená. Pôsobnosť nového nariadenia má však zodpovedať pôsobnosti Smernice, v dôsledku čoho sa bude nariadenie vzťahovať naďalej iba na tzv. obchodné transakcie. Uplatnenie tejto legislatívy je výslovne vylúčené vo vzťahu k spotrebiteľom, v súvislosti s nárokmi na náhradu škody a v insolvenčných konaniach.

Návrh nariadenia striktno vymedzuje maximálnu dĺžku splatnosti, resp. času plnenia dlžníka na 30 dní od doručenia faktúry, čo predstavuje oproti § 340a ods. 1 ObZ skrátenie o jednu polovicu. Naďalej pritom ostáva zachovaná prológacia v dôsledku prehliadky a kontroly plnenia, ktorá rovnako

nesmie presiahnuť 30 dní. Osobitný režim pre dlžníkov, ktorí sú subjektmi verejného práva (§ 340b ObZ), návrh nariadenia ruší a základné pravidlá zjednocuje aj pre obchodné transakcie „G2B“.

Unifikovaná výška úroku z omeškania je navrhovaná na úrovni referenčnej sadzby, zvýšenej o osem percentuálnych bodov. Návrh nariadenia zotrváva na pravidle o polročnom uplatňovaní sadzby úroku z omeškania, s rozhodujúcim prvým dňom príslušného kalendárneho polroka; avšak bez pragmatického riešenia, ktoré v súčasnosti ponúka § 1 ods. 2 a 3 nariadenia vlády SR č. 21/2013 Z. z. To by mohlo v bežnej praxi predstavovať určité komplikácie, najmä pokiaľ ide o súdne uplatňovanie pohľadávok.

V zmysle návrhu nariadenia vznikne veriteľovi nárok na úrok z omeškania automaticky, ak sú kumulatívne splnené tri podmienky: a) veriteľ poskytol zmluvné plnenie, b) dlžník obdržal príslušnú faktúru alebo inú výzvu veriteľa podobnej povahy a c) veriteľ v stanovenej lehote neinkasoval plnenie špecifikované vo faktúre alebo inej výzve, pričom dlh nezanikol iným spôsobom. Osobitne je pritom deklarované, že veriteľ má nárok na úrok z omeškania až do úplného zaplatenia fakturovanej peňažnej sumy a že sa nároku na úrok z omeškania nemôže vopred vzdať.

Paušálna náhrada nákladov spojených s uplatnením pohľadávky sa zvyšuje na 50 eur (oproti sume 40 eur podľa § 2 nariadenia vlády SR č. 21/2013 Z. z.). Nárok na jej zaplatenie vznikne veriteľovi pri omeškaní dlžníka vždy, a to aj bez ďalšej výzvy alebo uplatnenia pohľadávky na súde. Tohto nároku sa veriteľ taktiež nemôže vopred vzdať. V súlade s judikatúrou Súdneho dvora Európskej únie (C-585/20) je navyše zdôraznené, že veriteľovi patrí paušálna náhrada nákladov za každú omeškanú peňažnú transakciu.

Z hľadiska legislatívneho procesu (2023/0323/COD) sa návrh aktuálne nachádza v prvom čítaní v rámci Európskeho parlamentu. V prípade úspešného zavŕšenia normotvorby je uplatňovanie nariadenia navrhované po uplynutí dvanástich mesiacov od jeho vyhlásenia v Úradnom vestníku Európskej únie. ■

Podpisuj

Zaručené konverzie,
PODPISOVANIE, OVEROVANIE

... potrebujete nové predplatné?

Sú fakt dobrí!

Vraj naozaj riešia problémy klientov....

... ale nieže sa to rozkrúkne!

INFORMÁCIE A
OBJEDNÁVKY:

+421 905 601 674

www.podpisuj.sk

Otázka vlastníckeho práva pri neoprávnenej stavbe na cudzom pozemku

2. časť

JUDr. Filip Šmeringai

Neoprávnená stavba na cudzom pozemku predstavuje právny problém presahujúci do viacerých odvetví nášho právneho poriadku. Ak na túto problematiku nazrieme z občianskoprávného hľadiska, v popredí záujmu stojí najmä otázka vlastníckeho práva k takto zriadenej stavbe. Predložená štúdia má v tomto kontexte základný cieľ preskúmať, aký vlastnícky režim má neoprávnená stavba na cudzom pozemku a za akých predpokladov vie súd poskytnúť ochranu aj neoprávnenému vlastníkovi stavby. Problematika je predstavená jednak v historických súvislostiach a jednak vzhľadom na súčasnú úpravu v Slovenskej republike s osobitným zreteľom na súvisiacu súdnu prax. Pri vybraných aspektoch poukazuje autor aj na zahraničné právne úpravy ako zdroj inšpirácie a podporu uvádzaných tvrdení. Tento článok je pokračovaním predchádzajúceho článku uverejneného v Bulletine slovenskej advokácie.

4. Osobitné faktory vplyvajúce na vlastnícke právo k neoprávnenej stavbe

Právny obsah § 135c OZ (najmä ods. 3) nie je zďaleka rámcovaný iba slovným vyjadrením tohto paragrafu. Uvedené ustanovenie patrí totiž k tzv. *demonštratívnym právnym normám*, pri ktorých nie je hypotéza vymedzená priamo právnym predpisom.¹ Pri takýchto – *relatívne abstraktných* – hypotézach platí, že čím abstraktnejšia je hypotéza normy, tým väčšia zodpovednosť leží na strane súdov, ktoré dopĺňajú hypotézu normy vzhľadom na okolnosti konkrétneho prípadu. Nesporným pozitívom tohto prístupu je zaiste *flexibilita* súdu pri rozhodovaní, ktorá však na druhej strane nesmie sklzánuť do *svojvôle*, kedy by niektoré z okolností boli, a niektoré neboli vzaté do úvahy. Aké z týchto okolností ale prichádzajú do úvahy?

Práve táto centrálna otázka bude predmetom ďalšieho pojednania ako poslednej časti mozaiky predloženej štúdie. V ďalšom texte sa preto zameriame na niektoré špecifické okolnosti (faktory) vplyvajúce na vyporiadanie práv k stavbe na cudzom pozemku, pričom v tejto otázke nadviažeme na súvisiacu súdnu prax.

4.1 Dobromyseľnosť vlastníka stavby (stavebníka)

Medzi tradičné a historicky osvedčené faktory skúmania, či má neoprávnená zriadená stavba naďalej patriť jej vlastníkovi alebo vlastníkovi pozemku, patrí preukázaná subjektívna dobrá viera vlastníka stavby. Zriadenie stavby na cudzom pozemku môže totiž podľa okolností prípadu vychádzať z ospravedliteľného omylu stavebníka, že k zastavanej ploche má oprávnenie, no v skutočnosti ho stavebník nemá. Dobrú vieru stavebníka ako istú psychologickú kategóriu pritom možno skúmať iba výslovne na základe *objektívnych skutočností*, v ktorých sa tomu zodpovedajúco odzrkadľuje vnútorný (subjektívny) vzťah stavebníka k vlastnému konaniu. Aj preto súd skúma túto otázku ako právnú a nie skutkovú, pričom nemusí prihliadať na osobitné vlastnosti stavebníka (napr. nižšia

1 Uznesenie NS ČR zo dňa 14. 2. 2008 pod sp. zn. 22 Cdo 1549/2007.

2 K tomu primerane: Rozsudok NS ČR zo dňa 29. 6. 2007 pod sp. zn. 22 Cdo 1330/2006.

3 K tomu primerane: Uznesenie NS SR zo dňa 24. 4. 2017 pod sp. zn. 3 Cdo 17/2016.

4 Rozsudok Krajského súdu v Žiline zo dňa 22. 6. 2017 pod sp. zn. 10Co/25/2017.

5 Rozsudok Krajského súdu v Bratislave zo dňa 28. 4. 2021 pod sp. zn. 15Co/303/2018.

6 Rozsudok Krajského súdu v Nitre

- zo dňa 22. 6. 2016 pod sp. zn. 8Co/46/2015.
- 7 Rozsudok NS ČR zo dňa 23. 6. 2022 pod sp. zn. 22 Cdo 1112/2020; taktiež: Rozsudok Krajského súdu v Žiline zo dňa 22. 6. 2017 pod sp. zn. 10Co/25/2017.
- 8 Rozsudok Krajského súdu v Prešove zo dňa 26. 8. 2021 pod sp. zn. 20Co/29/2020.
- 9 K obdobnému záveru pozri tiež: MALIAR, M.: *Stavba na cudzom pozemku a bezdôvodné obohatenie*. Justičná revue, 62, 2010, č. 8-9, s. 929 – 930.
- 10 Nález ÚS ČR zo dňa 25. 1. 2005 pod sp. zn. III. ÚS 455/03.
- 11 Napr. Rozsudok Krajského súdu v Bratislave zo dňa 28. 4. 2021 pod sp. zn. 15Co/303/2018.
- 12 „Z ustanovenia § 135c obč. zák. je teda zrejmé, že *vlastník pozemku, na ktorom sa nachádza tzv. čierna stavba, nie je bez ďalšieho oprávnený sám túto odstrániť, ale musí sa v tejto veci najprv obrátiť na súd.*“ Uznesenie NS ČR zo dňa 21. 9. 2011 pod sp. zn. 6 Tdo 1130/2011.
- 13 V tejto súvislosti treba výslovne poukázať na aktuálnu zmenu v stavebnoprávnych predpisoch t. j. na zákon č. 200/2022 Z. z. o územnom plánovaní, ktorý mal nadobudnúť účinnosť 1. 4. 2024, ale zákonom č. 46/2024 Z. z. bola odložená jeho účinnosť na 1. 4. 2025. Zmena tejto legislatívy a praktické implikácie tejto zmeny na konania o odstránení stavby môžu byť predmetom ďalšieho výskumu v tejto oblasti.

vzdelanosť, vyššia dôverčivosť a neskúsenosť stavebníka atď.).² Prieskum dobromyseľnosti stavebníka sa tým môže spájať aj so skúmaním existencie *putatívneho titulu* t. j. právneho dôvodu, od ktorého odvíja stavebník svoje konanie v dobrej viere.³

O dobromyseľnosti stavebníka nemožno vôbec hovoriť, ak preukázateľne vedel, že stavia na cudzom pozemku, a predsa v stavebných prácach pokračoval až do momentu zriadenia stavby.⁴ O takú situáciu pôjde napríklad vtedy, keď mu bolo súdom neodkladným opatrením zakázané, aby pokračoval v stavebných prácach, a predsa v nich pokračoval až do momentu zriadenia stavby. Uvedené sa týka aj situácie, kedy štátny stavebný dohľad vydal rozhodnutie, ktorým zakázal pokračovaniu v prácach na stavbe.⁵

Problematiku dobromyseľnosti vlastníka stavby zároveň nemožno obmedziť iba na situácie, kedy vlastník stavby vedel o neoprávnenosti konania a chcel zasiahnuť do vlastníckeho práva inej osoby; môžu sa týkať aj situácie, keď vlastník stavby pri náležitej starostlivosti mohol svoj omyl identifikovať a predísť mu. Vzorovým prípadom je situácia, keď vlastník stavby zrealizuje stavbu, hoci si vôbec nie je vedomý vlastníckych pomerov zapísaných v katastri nehnuteľnosti.⁶ Výsledok takejto nedbanlivosti je o to závažnejší, ak ide jednak o neoprávnenú stavu a jednak o nepovolenú stavbu. Skutočnosť, že vlastník stavby ne získal povolenie na stavbu je okolnosťou svedčiacou o nedobromyseľnom konaní vlastníka stavby.⁷ V susedských vzťahoch môže mať právnu relevanciu aj preukázateľné prediskutovanie stavebného zámeru s osobou, na ktorej hranici pozemku má vzniknúť nová stavba, čím sa dá predísť neskorším sporom o vlastnícke právo k tejto stavbe.⁸

Hoci medzi jednotlivými faktormi neexistuje istá hierarchia, v rámci ktorej má súd posúdiť niektoré okolnosti prednostne a iné až subsidiárne, dobromyseľnosť vlastníka stavby (stavebníka) predstavuje spravidla jeden z najvýznamnejších faktorov.⁹ Vyplýva to nielen z historickej interpretácie tohto právneho inštitútu, ale aj zo skutočnosti, že neoprávnený zásah do cudzieho práva by mal požívať právnu ochranu iba vo výnimočných prípadoch, predovšetkým vtedy, ak osoba zasahujúca do cudzieho práva o takejto neoprávnenosti nevedela, resp. nemohla vedieť.

Takýto prístup má svoj význam jednak v individuálnom právnom vzťahu medzi vlastníkom stavby a vlastníkom pozemku, no vysielá aj dôležitý signál verejnosti, v rámci ktorej by nemal byť živý naratív o prípadných „benefitoch“ takéhoto (neoprávneného) konania. Ako uvádza v tejto súvislosti aj ÚS ČR: „Pri posudzovaní prípadov tzv. neoprávnených stavieb, ku ktorých zriadeniu došlo úmyselným protiprávnym konaním stavebníka, musí byť ochrana vlastníckych práv majiteľa pozemku prioritná. Ak tento princíp rešpektovaný nebude, má toto nielen dopady na samotného vlastníka, ale na celú spoločnosť, v ktorou sa vytvára povedomie o „výhodnosti“ nedodržavania práv ostatných so všetkými nežiaducimi dôsledkami. Vzhľadom na to sa nemožno domnievať, že by v záujme spoločnosti bola ochrana takého „neoprávneného“ stavebníka.“¹⁰

4.2 Hospodárnosť odstránenia neoprávnenej stavby

V predošlých statiach štúdie bolo poukázané na to, že § 135c OZ privileguje vlastníka pozemku, keďže je súd viazaný preferenčnou postupnosťou riešení uvádzaných v tomto ustanovení. Prvé z týchto riešení je pritom „najradikálnejším“ riešením situácie a má formu odstránenia neoprávnenej stavby na náklady vlastníka stavby. V rozhodovacej činnosti súdov býva označovaná táto možnosť ako „najprísnejšia občianskoprávna sankcia“ pre vlastníka stavby, keďže sa spravidla spája s nenávratným zánikom stavby ako majetkovej hodnoty.¹¹ V tejto súvislosti je nevyhnutné dodať, že rozhodnutie o odstránení, resp. neodstránení stavby spadá do právomoci súdu, čo vyplýva zo znenia § 135c OZ; odstránenie stavby vlastníkom pozemku je v súdnej praxi považované za *nedovolenú svojpomoc*, pričom pri tomto postupe nie je vylúčená aj trestnoprávna zodpovednosť vlastníka pozemku.¹² Uvedené samozrejme nevyklučuje, aby sa vlastník pozemku taktiež domáhal odstránenia stavby na príslušnom orgáne verejnej správy vzhľadom na stavebno právne predpisy, pokiaľ by bola stavba nielen neoprávnená, ale aj nepovolená.¹³

JUDr. Filip Šmeringai

je advokát a absolvent Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Počas základného vzdelania absolvoval aj zahraničné štúdium na

Univerzite Martina Luthera v Halle-Wittenberg v Spolkovej republike Nemecko, kde pôsobil aj ako právny asistent na katedre občianskeho, obchodného a hospodárskeho práva.

Hoci je súdom nariadené odstránenie stavby na náklady vlastníka stavby vedené ako prvé zákonné riešenie, nemožno zďaleka konštatovať, že by odstraňovanie stavby bolo v súdnej praxi „železným pravidlom“, z ktorého existujú iba ojedinelé výnimky. Odstránenie stavby je skôr prezentované ako výnimočné opatrenie. Súdna prax tým vo svojich záveroch nápadne nadväzuje na historické znenia úpravy v Občianskom zákonníku, kedy bola táto možnosť *poslednou možnosťou* vyporiadania vzájomných práv a nie *prvou*.¹⁴ Tento prístup bol umocnený aj judikatúrou vtedajších súdnych autorít, v ktorej nachádzame: „*Odstránenie stavby je krajným opatrením, ktorého použitie treba starostlivo zväžiť i s prihliadnutím na hospodárnosť takéhoto opatrenia.*“¹⁵ Rovnako: „*Na jednej strane sa mnohokrát zisťuje nekázeň stavebníka, ktorý nerešpektuje práva iných občanov, na druhej strane vytvorená hodnota môže byť spoločensky žiaduca (napr. stavba rodinného domčeka), takže je záujem na jej uchovaní, niekedy dokonca aj v prospech stavebníka.*“¹⁶

Podľa súčasnej rozhodovacej činnosti súdov sa prieskum hospodárnosti odstránenia stavby týka najmä *povahy* a *rozsahu* hospodárskej straty, ktorá by s odstránením stavby vznikla a jej porovnanie so záujmom na *ďalšom využití stavby*.¹⁷ Tieto úvahy môžu zahŕňať jednak finančné náklady súvisiace s faktickým odstránením stavby (napr. hodnota demolačných prác, likvidácie odpadu, obnovu pôvodného miesta a cena súvisiacej ľudskej práce) a stratu vynaložených investícií zo strany vlastníka stavby (napr. cena materiálu, náklady na projektovanie a inžiniering, náklady spojené s vybavením verejnoprávných povolení ako aj súvisiaca cena ľudskej práce). Vylúčené nie je ani zohľadnenie straty zisku, ktorú môže vlastník stavby utrpieť prípadným odstránením stavby (napr. príjem z prenájmu stavby, zisk z prevádzky atď.). Porovnanie týchto nákladov sa v zmysle súdnej praxe má porovnať so záujmom vlastníka stavby na jej ďalšom využití. Takýto záujem sa môže týkať aj prieskumu väzby vlastníka neoprávnenej stavby k neoprávnenej stavbe (viď ďalší bod).

Podobne ako predošlý faktor aj hospodárnosť odstránenia stavby predstavuje významný determinant, ktorý by mal súd zohľadňovať prednostne. Už v historickom pojednaní sme poukázali na to, že práve *ochrana vytvorených majetkových hodnôt* predstavovala základný účel vzniku osobitnej úpravy právnych vzťahov rezultujúcich zo zriadenia neoprávnenej stavby na cudzom pozemku. Prieskum hospodárnosti odstránenia stavby má preto popri dobromyseľnosti vlastníka stavby svoju poprednú pozíciu.

4.3 Väzba vlastníka neoprávnenej stavby na neoprávnenú stavbu

Determinácia vlastníckeho režimu neoprávnenej stavby sa môže odvíjať aj od porovnania väzby vlastníka neoprávnenej stavby na túto stavbu s väzbou vlastníka pozemku k zastavanému pozemku. V praktickej rovine sa tento prieskum týka najmä porovnania *spôsobu* a *rozsahu* užívania týchto nehnuteľností ich vlastníkmi, a teda aj otázky, kto by bol stratou resp. obmedzením svojho vlastníckeho práva viac dotknutý vo svojich životných potrebách. Pokiaľ napr. pozemok nepredstavuje pre jeho vlastníka ekonomicky významný objekt vlastníckeho práva alebo o pozemok vôbec nejaví záujem, môžu sa tým znížiť aj jeho šance na prípadné odstránenie tejto stavby alebo súdneho priznania vlastníckeho práva k neoprávnene zriadenej stavbe. Ak na druhej strane vlastník neoprávnenej stavby túto aktívne užíva a pokrýva jeho bazálne potreby, môžu sa zvýšiť aj jeho šance na potvrdenie vlastníckeho práva k tejto stavbe zo strany súdu.

Všeobecným spôsobom takýto názor prezentuje aj Krajský súd v Nitre v jednom rozhodnutí, kde sa dočítame: „*Samotné pozemky, na ktorých stavby stoja, nemajú pre žalobcu žiadne praktické využitie, žalobca ich dlhodobo nevyužíva. Žalovaní naopak nehnuteľnosti využívajú, majú pre nich praktický význam.*“¹⁸ Takýto „praktický význam“ sa prejaví zrejme najvýraznejšie v situácii, keď vlastník neoprávnenej stavby užíva neoprávnenú stavbu ako svoje *obydlie*. Ku konfliktu dvoch vlastníckych práv sa v týchto prípadoch pridáva aj súvisiaca ochrana súkromného a rodinného života jednotlivca, keďže prípadným odstránením stavby dochádza aj k narušeniu tejto špecifickej väzby jednotlivca resp. rodiny na konkrétnu nehnuteľnosť. Na úzky súvis ochrany vlastníckeho práva a ochrany súkromia a rodinného života poukazuje aj ÚS SR v jednom z jeho náleзов, kde nachádzame: „*Ústavnoprávna ochrana slobody vlastníctva nie je len ochranou zužujúcou sa na „púhe“ vlastníctvo, resp. majetok. Právo na ochranu vlastníctva, resp. právo na pokojné užívanie majetku je klasickým základným právom, ktoré musí byť vnímané v úzkej súvislosti s ochranou slobodnej sféry a súkromia vlastníka.*“ To, že strata domu môže znamenať aj stratu „domova“, je senzitivne vnímané aj v rozhodovacej činnosti ESĽP. Právna ochrana sa pritom poskytuje nielen užívateľom oprávnených stavieb ale aj neoprávnených na cudzom pozemku.¹⁹

14 K tomu pozri niekdajšie znenie § 221 OZ.

15 Stanovisko NSS SR zo dňa 22. 5. 1985 pod sp. zn. Cpj 13/85 Zb. NS publikovaný v čísle vydania (zväzku) 9-10 ročník 1985 na str. 528.

16 Stanovisko NS ČSR zo dňa 29. 3. 1973 pod sp. zn. Cpj 25/73.

17 Rozsudok NS ČR zo dňa 17. 4. 2002 pod sp. zn. 22 Cdo 432/2002, Rc 23/2003.

18 Rozsudok Krajského súdu v Nitre zo dňa 18. 1. 2022 pod sp. zn. 12Co/55/2021.

19 Vo veci *Yordanova a spoločnosť vs. Bulharsko* (sťažnosť 25446/06) napríklad ESĽP konštatoval, že nútené vysťahovanie užívateľov stavieb na cudzích pozemkoch by znamenal porušenie práva sťažovateľov na rešpektovanie ich práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života zaručeného čl. 8 Európskeho dohovoru o ľudských právach. Pre sumár a komentár k rozsudku pozri aj: REMICHE, A.: *Yordanova and Others v Bulgaria: The Influence of the Social Right to Adequate Housing on the Interpretation of the Civil Right to Respect for One's Home*. In: *Human Rights Law Review*, č. 12, vydanie 4, 2012, s. 787 – 800.

- 20 Rozsudok Krajského súdu v Bratislave zo dňa 30. 9. 2021 pod sp. zn. 3Co/88/2020.
- 21 Rozsudok Krajského súdu v Prešove zo dňa 15. 10. 2012 pod sp. zn. 18Co/123/2011.
- 22 Rozsudok Krajského súdu v Žilina zo dňa 21. 2. 2017 pod sp. zn. 11Co/372/2016.
- 23 Ide napr. o názor Jána Bartu, ktorý označil superficiálnu zásadu za „atavizmus zodpovedajúci nanajvyš hospodárskym vzťahom a stavebným technológiám hádam 18. storočia.“ K tomu pozri: BARTA, J.: *K právu stavby vzniklému podľa predpisů platných před současným občanským zákoníkem. Správní právo*. č. 4, roč. 2003, s. 221.
- 24 K tejto paralele pozri: GÁBRIŠ, T.: *Aedificium solo cedit na Slovensku?* In: Historickoprávne stanovisko k aktuálnemu sporu. Školy, osobnosti, polemiky. Pocta Ladislavovi Vojáčkovi k 65. narodeninám. Brno: The European Society for History of Law, 2017, s. 133.
- 25 Čl. 673 ZGB, čl. 5:70 ods. 2 PT.
- 26 Rozsudok BGE zo dňa 23. 6. 1955 pod sp. zn. 81 II 267, 274.
- 27 Rozsudok Krajského súdu v Nitre zo dňa 22. 1. 2022 pod sp. zn. 5Co/242/2019.
- 28 Rozsudok Krajského súdu v Žiline zo dňa 21. 2. 2017 pod sp. zn. 11Co/372/2016.

Hrozba „straty domova“ pre vlastníka stavby a jeho rodinu nemusí avšak byť vždy ultimátnym argumentom pre priznanie vlastníckeho práva k neoprávnenej stavbe. Svedčí o tom aj jedno z rozhodnutí Krajského súdu v Bratislave, kde nachádzame: „*Odvolací súd chápe, že odstránením neoprávnenej stavby, do ktorej výstavby žalovaná nepochybne vložila nemalé finančné prostriedky, jej vznikne majetková, resp. hospodárska strata a žalovanej hrozí bezdomovectvo; tieto skutočnosti však nemôžu vo svojej podstate prevážiť nad ostatnými okolnosťami, za ktorých žalovaná vedome pristúpila k realizácii stavby a ktoré svedčili v jej neprospech*“.²⁰ Osobitná väzba vlastníka na neoprávnenú stavbu sa môže prejavíť teoreticky aj v inej životnej potrebe než je bývanie; o takýto prípad môže ísť, ak by sa s neoprávnenou stavbou spájal výkon podnikateľskej činnosti vlastníka stavby.

Len čo neoprávnenú stavbu neužíva jej vlastník alebo nie je udržiavaná v riadnom stave, oslabuje sa tým aj jeho väzba k tejto nehnuteľnosti. Aj v tomto prípade sa následne môže prejavíť privilegované postavenie vlastníka pozemku, kedy súd buď nariadi odstránenie tejto stavby alebo ju prikáže do vlastníctva vlastníka pozemku. Poukázať môžeme na jedno z rozhodnutí Krajského súdu v Prešove, kde sa dočítame: „*Zvyšná časť, na pozemku žalobcu je skutočne vo veľmi schátralom stave a potvrdzuje, že žalovaní nemali žiadnu snahu udržiavať ju v užívaní schopnom stave v súlade s prostredím, v ktorom sa nachádza. Stavba pôsobí dehoneštno ako aj okolitá časť pozemku. Každý vlastník má povinnosť, starať sa o nehnuteľnosti a udržiavať ich tak, aby neničili životné prostredie*“.²¹ Podobne Krajský súd v Žiline uvádza: „*I keď je pravdou, že právni predchodcovia žalovaných boli pri nadobúdaní rodinného domu postaveného na pozemku patriacom právnym predchodcom žalobcu dobromyseľní, (...) nie je táto skutočnosť pre posúdenie sporu rozhodujúcou, nakoľko nie je možné spravodlivo požadovať od žalobcu, aby trpel na svojom pozemku schátranú, zanedbanú stavbu, o využitie ktorej jej vlastníci viac ako 20 rokov nejavia žiaden záujem*“.²²

4.4 Hodnota pozemku v porovnaní s hodnotou stavby

Pri úvahách o aktuálnosti superficiálnej zásady, resp. riešení privilegujúcich vlastníka pozemku, nemožno prehliadnúť aj kritické hlasy vnímajúce tieto prístupy ako právny anachronizmus.²³ V zmysle uvedenej kritiky sa hodnota pozemku často odvíja práve od hodnoty stavby, čo je najlepšie ilustrovateľné na prípade výškovej budovy (mrakodrapu) s početnými kancelárskymi priestormi; takýto priestor vyžaduje minimum pôdy (pozemku), pričom jeho hodnota sa odvíja práve od stavby týčiacej sa nad pozemkom.²⁴ Historický posun v tejto otázke súvisí prirodzene aj s tým, že pôda je významný – no zďaleka nie najvýznamnejší – výrobný faktor modernej doby.

Alternatívu k riešeniu „*vrch ustupuje spodku*“ predstavuje napr. švajčiarska alebo maďarská úprava, ktoré za hlavný determinant pri určení vlastníckeho práva pri neoprávnenej stavbe považujú porovnanie ceny stavby s cenou pozemku.²⁵ V prípade ak cena stavby výrazne prevýši hodnotu pozemku, vlastníkom pozemku (a teda aj stavby); to samozrejme platí iba vtedy, keď bol stavebník dobromyseľný. V staršom rozsudku švajčiarskeho Najvyššieho súdu (BGE) bol takýto výrazný nepomer vyhodnotený napr. v situácii, keď cena pozemku predstavovala sumu 600 CHF a stavba zriadená na tomto pozemku (horská chata) sumu 14 500 CHF.²⁶

Porovnanie hodnoty pozemku s hodnotou stavby ako jeden z determinantov vlastníckeho režimu neoprávnenej stavby sa výnimočne objaví aj v rozhodovacej činnosti slovenských súdov. Krajský súd v Nitre napr. uvádza: „*Druhým a takisto aj podľa odvolacieho súdu správnym dôvodom pre zamietnutie žaloby žalobcu bol nepomer medzi hodnotou pozemkov vo vlastníctve žalobcu, u ktorého sa vychádzalo zo sumy 80 000 eur a hodnota skladu hutného materiálu, u ktorého sa vychádzalo zo sumy 180 000 eur, tak ako ju určil znalec v roku 2001*“.²⁷ Rovnako v odôvodnení jedného z rozhodnutí Krajského súdu v Žiline sa dočítame, že súd vzal „*tiež v úvahu, že hodnota stavby (1 253,90 eur) je oproti hodnote pozemku, na ktorom stojí (10 927,25 eur), nepatrná*“.²⁸

Tieto prípady nám ukazujú, že porovnanie hodnoty pozemku a hodnoty neoprávnenej stavby môže vzhľadom na okolnosti prípadu zavážiť. Nespornou výhodou tejto metódy je jej jednoduchosť a objektívna merateľnosť, predovšetkým v prípadoch, ak je rozdiel medzi týmito hodnotami markantný. V tejto súvislosti však treba dodať, že hodnota stavby by mala byť porovnávaná nielen s hodnotou pozemku, na ktorom táto stavba stojí, ale aj s hodnotou prípadných pozemkov, ktoré zastavaný pozemok obkolesujú. To platí, samozrejme, iba za predpokladu, že aj tieto pozemky vlastní vlastník pozemku, na ktorom stojí neoprávnená stavba. Zohľadnenie aj tejto ceny pozemkov súvisí s tým, že praktická využiteľnosť týchto pozemkov môže byť rovnako dotknutá ako využiteľnosť pozemku, na ktorom stojí neoprávnená stavba.

4.5 Osobitná hospodárska väzba neoprávnenej stavby k pozemku

Konštatovanie, že medzi stavbou zriadenou na pozemku a pozemkom samotným existuje hospodárska väzba je konštatovanie notorické; samotné užívanie stavby je totiž *per se* úzko spojené aj s užívaním pozemku v nevyhnutnom rozsahu. Uvedené platí taktiež *vice versa*. Toto faktum predstavuje zároveň hlavný argument, prečo je superficiálna zásada naďalej relevantná aj v modernom občianskom práve. Menej presvedčivý je tento argument v prípade slovenskej úpravy, ktorá jednotu stavby s pozemkom – a tým aj hospodársku väzbu medzi pozemkom a stavbou – chráni iba zákonnou preferenciou pozície vlastníka pozemku. Toto východisko však nevyklučuje, aby sa na osobitnú hospodársku väzbu medzi pozemkom a neoprávnenou stavbou nehľadalo ako na kritérium pri vyporiadaní práv neoprávnenej stavby v zmysle § 135c OZ.

O takúto úzku hospodársku väzbu medzi neoprávnenou stavbou a pozemkom môže ísť napr. v situácii, ak je stavba zriadená na poľnohospodárske účely, s ktorou sa spája užívanie priliehajúceho pozemku. V takomto prípade by totiž oddelenie vlastníckeho režimu stavby od pozemku viedlo k zrejmej hospodárskej nevyužitelnosti jednej či druhej nehnuteľnosti. Podobný názor prezentuje Krajský súd v Bratislave v jednom zo svojich rozhodnutí.²⁹ Z povahy tohto faktoru vyplýva, že nájde svoje opodstatnenie predovšetkým pri stavbách s podnikateľským rozmerom, akým môžu byť napr. priemyselné stavby. Intenzívna hospodárska väzba stavby určenej na bývanie (napr. rodinný dom) na pozemok je v teoretickej rovine menej pravdepodobná.

4.6 Utilitárnosť neoprávnenej stavby pre vlastníka pozemku

Otázku vlastníckeho práva pri neoprávnenej stavbe na cudzom pozemku pomáha rozlúsknuť aj skutočnosť, či takáto stavba, resp. jej stav ohrozuje vlastníka pozemku, osoby pohybujúce sa na pozemku alebo pozemok samotný. Pokiaľ je stavba nielenže neoprávnená, ale aj potenciálne nebezpečná pre okolie, znižujú sa aj šance vlastníka stavby pre potvrdenie vlastníckeho práva zo strany súdu. O takýto prípad môže ísť, ak je na cudzom pozemku neoprávnené zriadené oceľový prístrešok, ktorý spôsobuje vlhnutie steny rodinného domu³⁰ alebo erodujúci plot s nevhodnou statikou, s ktorým je spojené nebezpečenstvo zrútenia a ohrozenia osôb nachádzajúcich sa v jeho blízkosti.³¹ Rovnako môže ísť o situáciu, ak zriadené šachty na cudzom pozemku nie sú zaizolované a vsakujú do cudzieho pozemku, čím ho podmáčajú a spôsobujú na pozemku nepríjemný zápach.³²

Situáciu avšak môžeme aj obrátiť a pýtať sa, či neoprávnená stavba na cudzom pozemku *prospieva* pozemku, na ktorom je zriadená alebo či neslúži k lepšiemu využitiu pozemku; ak napr. zriadený múr vylepšuje protipovodňové pomery medzi zainteresovanými stranami, prípadné odstránenie nemusí byť účelné a súd môže potvrdiť vlastnícke právo vlastníka neoprávnenej stavby.³³ Podobná situácia môže nastať pri rínovej konštrukcii, ktorá *zlepšuje* odtok vody medzi susedmi, hoci zasahuje do vzdušného priestoru cudzieho pozemku.³⁴ Ak by ale v takomto prípade rínová konštrukcia *nezasahovala* do vzdušného priestoru cudzieho pozemku a spôsobovala by zatekanie vody na cudzí pozemok, išlo by o prípad *imisí* v susedských vzťahoch. V takomto prípade spadá daná problematika pod aplikačný rozmer § 127 OZ ako *lex specialis*.³⁵

4.7 Rozsah neoprávneného zásahu do cudzieho pozemku

Pre posúdenie neoprávnenosti stavby nie je rozhodujúci rozsah, v akom zasahuje neoprávnená stavba do cudzieho pozemku; aj presah zasahujúci do cudzieho pozemku v rozsahu pár centimetrov spadá pod aplikačný rozmer § 135c OZ. To avšak neznamená, že by takýto rozsah zásahu nemal žiadnu právnu relevanciu. Čím nižší je totiž takýto zásah, tým nižšie môžu byť aj šance vlastníka pozemku na eventuálne odstránenie stavby, najmä ak by aj iné faktory hovorili v prospech vlastníka stavby. Podobný názor formuluje aj Krajský súd v Trenčíne v jednom z jeho rozhodnutí, kde uvádza: „*Samotná skutočnosť, že zásah do vlastníckeho práva vlastníka pozemku predstavuje minimálny rozsah nie je dôvodom pre zamietnutie žaloby. Malý rozsah zásahu do vlastníctva pozemku by mal byť určujúci pre priliehavý spôsob súdom prijatého riešenia.*“³⁶ Či pôjde o nepatrný zásah treba vždy (logicky) skúmať z hľadiska na rozmer pozemku, do ktorého zasahuje. Inak je v tomto zmysle považovaný presah v rozmere 3 m² ak by šlo o pozemok v rozmere 20 m², inak zas rovnaký presah v prípade pozemku o rozlohe 142 m².³⁷ O takýto nepatrný presah môže ísť aj v prípade, ak vodovodná prípojka a vodomerná šachta presahujú do cudzieho pozemku v rozsahu

29 Rozsudok Krajského súdu v Bratislave zo dňa 11. 5. 2018 pod sp. zn. 14Co/45/2018.

30 Rozsudok Krajského súdu v Košiciach zo dňa 16. 3. 2017 pod sp. zn. 9Co/682/2015.

31 Rozsudok Krajského súdu v Prešove zo dňa 23. 11. 2022 pod sp. zn. 2Co/14/2022.

32 Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 27. 10. 2011 pod sp. zn. 16Co/271/2011.

33 Rozsudok Krajského súdu v Prešove zo dňa 16. 6. 2021 pod sp. zn. 3Co/17/2021; potvrdený Rozsudkom NS SR zo dňa 30. 11. 2022 pod sp. zn. 5Cdo/177/2021.

34 Rozsudok Krajského súdu v Nitre zo dňa 20. 7. 2017 pod sp. zn. 7Co/560/2016.

35 Rozsudok Krajského súdu v Žiline zo dňa 16. 5. 2017 pod sp. zn. 11Co/113/2017.

36 Rozsudok Krajského súdu v Trenčíne zo dňa 21. 6. 2022 pod sp. zn. 17Co/6/2021.

37 „*Pri rozhodovaní bola zohľadnená aj nepatrná výmera (3 m²) k zabratiu ktorej pri zriadení stavby*

múrika žalovaným došlo.“
Rozsudok NS SR
zo dňa 30. 11. 2022 pod
sp.zn. 5Cdo/177/2021.

38 Rozsudok Krajského
súdu v Bratislave
zo dňa 29. 4. 2020 pod
sp.zn. 6Co/73/2017.

39 Rozsudok Krajského
súdu v Bratislave
zo dňa 12. 9. 2017 pod
sp.zn. 14Co/577/2013.

40 Rozsudok Krajského
súdu v Nitre
zo dňa 26. 5. 2022 pod
sp.zn. 9Co/51/2022.

41 K tomu pozri: JAKSCH-
-RATAJCZAK, W.: *Bauen auf
fremdem Grund – wider-
sprüchliche Judikatur und
Lehre zum erweiterten
Anwendungsbereich
des § 418 Satz 3 ABGB.
Wohnrechtliche Blätter,
22. ročník, Heft 11,
s. 333 – 343.*

42 K tomu pozri § 179 Návr-
hu znenia pre Všeobec-
nú časť Občianskeho
zákonníka, dostupného
dňa 24. 2. 2024 na linku:
<https://www.justice.gov.sk/ministerstvo/-rekodifikacia-obcianskeho-zakonnika/-priebeh-prac-na-rekodifikacii-sukromneho-prava-v-slovenskej-republike/#pracovne-navrhy>

43 Ako uvádza v inej súvis-
losti aj ÚS SR: „Vzhľadom
na historicky nešetrný
vzťah štátu k pozemko-
vému vlastníctvu je z hľa-
diska budovania dôvery
v právo nutné sa vyhýbať
právnym úpravám, ktoré
sú ústavnoprávne hranič-
né z hľadiska ich vzťahu
k základnému právu
na ochranu vlastníctva,
resp. právu na pokojné
užívanie majetku.“
Nález ÚS SR
zo dňa 26. 1. 2011 pod
sp.zn. PL. ÚS 19/09.

110 cm a 90 cm,³⁸ hoci pôjde o pozemok v rozlohe 406 m². Za nepatrný bol v rozhodovacej činnosti deklarovaný aj presah stavby nachádzajúcej sa pod zemou v rozsahu 4,4 m², pričom rozloha pozemku bola 73 m².³⁹

4.8 Návrh na odstránenie stavby ako šikanózný výkon práva

Už v historickom pojednaní sme poukázali na to, že privilegovaná pozícia vlastníka pozemku podlieha zákazu zrejmeho zneužitia práva (§ 3 ods. 1 OZ). Ak vlastníka pozemku má vedomosť o realizácii neoprávnenej stavby na svojom pozemku, no napriek tomu sa voči takémuto zásahu neohradí a až následne žiada súd o odstránenie takejto stavby, súd nemusí takémuto návrhu vyhovieť.

Takýto záver vyčítame aj z jedného z rozhodnutí Krajského súdu v Košiciach, kde nachádzame: „Odvolaací súd považuje za potrebné podotknúť, že v prípade, že vlastníka pozemku (v danom prípade žalobkyňa) od začiatku vedela o neoprávnenej stavbe a bez vážneho dôvodu sa na stavebnom úrade alebo na súde nedomáhala zastavenia stavebných prác a bráni sa až niekoľko rokov po dokončení stavby, je potrebné zvážiť, či takéto jej konanie nie je šikanovaním a či by jej rozhodnutie o odstránení stavby nebolo v rozpore s dobrými mravmi.“⁴⁰ Do množiny týchto prípadov môžu spadať aj situácie, keď vlastníka pozemku poskytne stavebníkovi prísluš neskoršieho poskytnutia oprávnenia k stavbe, no vo výsledku takéto oprávnenie neposkytne. Takáto situácia je typická predovšetkým pri tzv. rodinných prevodoch. Inšpiratívnym môže byť v tejto otázke judikatúra rakúskeho Najvyššieho súdu, ktorá vykladá extenzívne § 418 ABGB aj na tieto situácie.⁴¹

4.9 Plynutie času a stabilizácia pomerov medzi vlastníckymi nehnuteľnosťami

Aj na tomto mieste je nevyhnutné zdôrazniť, že právo domáhať sa vyporiadania vlastníckeho práva k neoprávnenej stavbe nepodlieha premlčaniu. Samotná skutočnosť, koľko času uplynulo od momentu zriadenia stavby do momentu podania návrhu na takéto vyporiadanie, však môže získať na svojej relevancii pri súdnom určovaní vlastníckeho režimu neoprávnenej stavby. Čím dlhšia doba totiž medzi týmito časovými medznicami uplynula, tým viac mohlo dôjsť k stabilizácii pomerov medzi vlastníkom neoprávnenej stavby a vlastníkom pozemku. Tento argument smeruje svojou povahou k zodpovedaniu otázky, prečo vlastníka pozemku nezakročil skôr voči neoprávnenej stavbe a svojho práva sa dovoľáva až po uplynutí neprimerane dlhej doby. V civilistike predstavuje takéto konanie jednu z foriem zneužitia práva a je označované aj ako »zmlčanie práva«.⁴² Svojou podstatou má tento faktor podobný obsah ako predošle uvádzaný determinant (návrh na odstránenie stavby ako šikanózný výkon práva). Zatiaľ čo ale šikanózný výkon práva je spájaný s úmyslom vlastníka pozemku škodiť vlastníkovi stavby, argument plynutia času sa spája skôr s neobanlivosťou na strane vlastníka pozemku, keďže vlastníka pozemku neprejavuje dlhodobý záujem o pozemok a jeho stav. Vlastník pozemku nie je v tomto zmysle pozbavený prevenčnej povinnosti podľa § 415 OZ, kedy sám vlastníka pozemku musí konať tak, aby nevznikala v dôsledku vlastného konania škoda, hoci by šlo aj o vlastnú škodu.

4.10 Verejný záujem

Za istých okolností môže predstavovať aj verejný záujem jeden z rozhodujúcich faktorov pri určení vlastníckeho práva k neoprávnenej stavbe na cudzom pozemku. Legitimizácia neoprávnenej stavby vzhľadom na „verejný záujem“ by avšak mala nastávať iba výnimočne; nemožno zabúdať, že ochrana individuálneho vlastníckeho práva vlastníka pozemku je a má byť privilegovaná. Senzitívne vnímanie tohto východiska je potrebné si pripomínať aj vzhľadom na úpravu minulého režimu, podľa ktorej predstavoval „spoločenský záujem“ spravidla „zásadné meradlo“ pre posúdenie, komu má patriť neoprávnená stavba. Privilegovanie záujmu verejnosti sa pritom dialo na úkor práv vlastníka, čo je v príkrom rozpore so súčasnou ochranou vlastníckeho práva ako ochranou individuálneho práva jednotlivca.⁴³

V súčasnosti môže mať verejný záujem svoju relevanciu napr. pri stavbách s kultúrnou hodnotou zasahujúcich do cudzieho pozemku. Dosvedčuje to aj Krajský súd v Žiline, ktorý sa s hypotézou odstránenia stavby – synagógy ako kultúrnej pamiatky – vyporiadal nasledovne: „Vzhľadom na osobitný status stavby vo vlastníctve žalovaného (národná kultúrna pamiatka) je síce viac ako zrejme, že postup podľa § 135c ods. 1 Obč. zák. – odstránenie stavby – neprichádza v konkrétnostiach

súdnej veci reálne do úvahy, ale využitiu ďalších spôsobov riešenia situácie, kedy je odlišný subjekt vlastníctva pozemku a stavby na ňom postavennej.“⁴⁴ Potvrdenie vlastníckeho práva k neoprávnenej časti stavby (odkvap a rímsa zasahujúca do vzdušného priestoru cudzieho pozemku) v areáli národnej kultúrnej pamiatky odobril s podobnou argumentáciou aj Krajský súd v Nitre.⁴⁵ Potvrdenie vlastníckeho práva k neoprávnenej stavbe môže nastať aj z iných dôvodov verejného záujmu, napr. z dôvodu bezpečnosti štátu, ochrany životného prostredia, ochrany života a zdravia ľudí. V súvislosti s ochranou životného prostredia napr. Krajský súd v Nitre nenariadil odstránenie neoprávnenej stavby (odkaliska) s argumentom nepriaznivého dopadu na obec a rieku nachádzajúcu sa v blízkosti tohto odkaliska.⁴⁶ V rozhodovacej činnosti NS ČR zohral významnú úlohu verejný záujem aj v situácii, keď verejný plynovod zasahoval do cudzieho pozemku, no prípadným odstránením by boli viacerí odberatelia odpojení od dodávky plynu.⁴⁷

Argument „verejného záujmu“ možno napokon aj obrátiť a použiť ho na prípady, keď súd použije tento argument na odstránenie stavby a nie potvrdenie vlastníckeho práva k stavbe. Môže ísť napr. o situácie, kedy neoprávnená stavba je potenciálne nebezpečná pre verejnosť. Na tieto prípady bolo poukázané v predošlých bodoch.⁴⁸

5. Záver a výhliadky *de lege ferenda*

Rozbor uvedenej problematiky nám ukazuje, že jednoduché zodpovedanie hlavnej otázky štúdie sa javí ako nereálne. Súdna ochrana neoprávneného vlastníka stavby (stavebníka) predstavuje *multifaktoriálny* problém, pri ktorom je potrebné zohľadniť celú radu podmienok vyplývajúcich zo znenia zákona ako aj zo súvisiacej súdnej praxe. V závere sa preto pokúsime formulovať aspoň podstatné zistenia štúdie, ktoré nám pomôžu objasniť vlastnícky režim neoprávnenej stavby a vedieť byť zdrojom poznania aj pre právnu prax. Rovnako sa vyjadríme ku koncepcii § 135c OZ v kontexte rekonštrukcie slovenského občianskeho práva.

Súčasnú poznanie problematiky nám naznačuje, že právna úprava v § 135c OZ nachádza svoje ideové korene v právnych úpravách moderného občianskeho práva. Výrazný vplyv na náš priestor mal v tejto otázke rakúsky občiansky zákoník (ABGB). Kontinuitu tohto vplyvu zaznamenáva jednak rozhodovacia činnosť Uhorskej kúrie a jednak aj následná súdna prax za platnosti súčasného Občianskeho zákonníka. Základný účel novej úpravy umožňujúcej ochranu aj neoprávneného stavebníka pritom spočíval v ochrane majetkových hodnôt pred ich prípadným odstránením. Kreácia tejto výnimky zo superficiálnej zásady tým vychádzala z rovnakého účelu, z akého vychádzala historicky sama superficiálna zásada.

Ak hovoríme o súčasnej slovenskej úprave, tá síce nerecipovala superficiálnu zásadu, no jednotný vlastnícky režim stavby a pozemku predstavuje istú hodnotu, resp. nepísané pravidlo, čomu zodpovedá aj súvisiaca súdna prax a preferenčná postupnosť riešení poskytovaných v § 135c OZ. Preferenčne posledné riešenie predstavuje poskytnutie ochrany neoprávnenému vlastníkovi stavby (stavebníkovi). Toto rozhodnutie determinujú jednak zákonné predpoklady a jednak osobitné faktory vyplývajúce zo súdnej praxe.

Medzi tie zákonné patrí v prvom rade zriadenie stavby na cudzom pozemku t. j. určenie, či daný stavebný objekt je stavbou v občianskoprávnom zmysle a či práce pokročili do takej miery, že daný stavebný objekt predstavuje druhovo a individuálne určenú vec. Zriadenie stavby pritom predstavuje špecifickú formu spracovania veci, a je teda reálnym aktom a nie právnym úkonom. Ďalším predpokladom je neoprávnenosť takejto stavby, ktorá sa podľa súdnej praxe skúma podľa občianskoprávnej úpravy platnej v čase zriadenia tejto stavby. Zákonné predpoklady treba skúmať aj vo vzťahu k subjektu, ktorý zriaďuje stavbu. Ochrana sa v tejto súvislosti poskytuje vlastníkovi stavby, čiže na určenie vlastníckeho režimu neoprávnenej stavby je rozhodujúci stav v čase vydania rozhodnutia súdu. Až do tohto momentu zostáva vlastníkom stavby osoba, ktorá stavbu zriadila. Pokiaľ zároveň vychádzame z toho, že zriadenie stavby je reálny akt, nadobudnutie vlastníckeho práva k neoprávnenej stavbe (až do momentu rozhodnutia súdu) nie je limitované spôsobilosťou vlastníka stavby (stavebníka) na právne úkony.

Ak hovoríme o predpokladoch, ktoré vyplývajú zo súdnej praxe, môžeme ich rozdeliť do viacerých kategórií, pričom táto kategorizácia nie je zďaleka vyčerpávajúca. V súdnej praxi sme identifikovali tie, ktoré sú viazané na *osobu vlastníka stavby* (t. j. dobromyseľnosť vlastníka stavby,

44 Rozsudok Krajského súdu v Bratislave zo dňa 30. 11. 2017 pod sp. zn. 10Co/144/2017.

45 Rozsudok Krajského súdu v Nitre zo dňa 30. 11. 2021 pod sp. zn. 12Co/141/2020.

46 Rozsudok Krajského súdu v Nitre zo dňa 14. 12. 2022 pod sp. zn. 5Co/32/2022.

47 Uznesenie NS ČR zo dňa 31. 7. 2019 pod sp. zn. 22 Cdo 1409/2019.

48 K environmentálnej ochrane napr. Rozsudok Krajského súdu v Prešove zo dňa 15. 10. 2012 pod sp. zn. 18Co/123/2011; k ochrane života a zdravia napr. Rozsudok Krajského súdu v Bratislave zo dňa 30. 9. 2021 pod sp. zn. 3Co/88/2020.

väzba vlastníka stavby na neoprávnenú stavbu), následne tie, ktoré sa zameriavajú na *hospodársku stránku veci a účelné využitie neoprávnenej stavby* (hospodárnosť odstránenia neoprávnenej stavby, hodnota pozemku v porovnaní s hodnotou stavby, osobitná hospodárska väzba neoprávnenej stavby k pozemku, utilitárnosť neoprávnenej stavby pre vlastníka pozemku), následne tie súvisiace s *výkonom práva zo strany vlastníka pozemku* (návrh na odstránenie stavby ako šikanózný výkon práva, plynutie času a stabilizácia pomerov medzi vlastníkmi nehnuteľností), následne s *umiestnením neoprávnenej stavby* (rozsah neoprávneného zásahu do cudzieho pozemku) a v poslednom rade s prípadnou ochranou *verejného záujmu*.

Pokiaľ by sme mali komplexne zhodnotiť stav *de lege lata*, koncepcia § 135c OZ nie je právne nepodareným konštruktom, pretože pri otázke vyporiadania práv k neoprávnenej stavbe na cudzom pozemku umožňuje zohľadniť špecifiká konkrétneho prípadu. Práve takáto flexibilita predstavuje významnú výhodu oproti konceptom limitujúcim takéto skúmanie na jediný faktor, akým môže byť napr. iba dobromyseľnosť stavebníka, ako je tomu v prípade českej alebo rakúskej úpravy. Abstraktný rozmer § 135c OZ má však aj svoje negatíva, keďže súd nie je, minimálne podľa znenia zákona, viazaný prieskumom žiadnym zo špecifických okolností prípadu. V kontexte rekodifikácie občianskeho práva v SR by tieto skutočnosti mohli byť zreflektované, pričom kompromisom medzi týmito prístupmi by mohlo byť modifikované znenie tohto paragrafu s demonštratívnym uvedením (aspoň) niektorých z faktorov vplývajúcich na túto problematiku (t. j. najmä dobromyseľnosť stavebníka, hospodárnosť odstránenia stavby). ■

RESUMÉ

Otázka vlastníckeho práva pri neoprávnenej stavbe na cudzom pozemku

Predložená štúdia sa zaoberá problematikou neoprávneného zriadenia stavby na cudzom pozemku s osobitným zreteľom na vlastnícky režim neoprávnenej stavby. Predmetom výskumu je predovšetkým otázka, za akých podmienok vie súd poskytnúť právnu ochranu neoprávnenému vlastníkovi stavby. Autor rozoberá danú problematiku jednak z pohľadu historických úprav tejto problematiky na území Slovenska, ako aj vzhľadom na súčasnú úpravu v Slovenskej republike a súvisiacu súdnu prax. Pri vybraných aspektoch problematiky poukazuje autor aj na vybrané právne úpravy tejto problematiky v regióne strednej Európy.

SUMMARY

The Question of Ownership in the Case of Placing an Unauthorised Structure on Someone Else's Property

The article deals with the issue of unauthorised placement of a structure on someone else's property with particular reference to the ownership regime of the unauthorised structure. The author in particular deals with the question under what conditions the court can provide legal protection to the owner of the unauthorised structure. The author analyses the issue from the point of historical development of this concept in Slovakia, as well as with regard to the existing legislation applicable in the Slovak Republic and the related practice of courts. The author in the light of some aspects also refers to selected laws governing this issue in the region of Central Europe.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Frage des Eigentumsrechtes beim Bau, errichtet unbefugt auf einem fremden Grundstück

Die vorliegende Studie befasst sich mit der Problematik der unbefugten Errichtung eines Baus auf einem fremden Grundstück mit besonderer Bezugnahme auf das Eigentumsregime des unbefugten Baus. Der Gegenstand der Forschung ist insbesondere die Frage, unter welchen Voraussetzungen das Gericht den Rechtsschutz einem unbefugten Baueigentümer gewähren kann. Der Autor analysiert die betreffende Problematik zum einen vom Sichtpunkt der historischen Regelungen dieser Problematik auf dem Gebiet der Slowakei, zum anderen auch mit Bezugnahme auf die derzeitige Regelung in der Slowakischen Republik und die zusammenhängende gerichtliche Praxis. Bei ausgewählten Gesichtspunkten dieser Problematik weist der Autor weiter auf ausgewählte Rechtsregelungen dieser Problematik in der Region des Mitteleuropas, hin.

Konanie o drobných sporoch ako efektívny procesný nástroj

JUDr. Rastislav Trnka

Právna úprava drobných sporov má potenciál poskytnúť súdom taký procesný nástroj, prostredníctvom ktorého by bolo možné drobné spory vybavovať rýchlejšie. Niet pochýb o tom, že práve rýchlosť konania motivovala zákonodarcu k legislatívnemu zakotveniu osobitných procesných postupov v prípade, ak ide o drobný spor, no je otázne, či samotná procesná možnosť je pre súdy dostatočne rozhodujúcim faktorom na to, aby ponúknuté odklony od štandardného civilného súdneho procesu efektívne využili. Civilný proces existuje v dobe, ktorú je možné bezpochyby označiť ako dobu digitálnu. Právo na verejné prerokovanie vecí je potrebné rešpektovať, no tak isto treba rešpektovať aj snahy zákonodarcu o klasifikáciu istej skupiny konaní, pri ktorých bude súd môcť rozhodnúť spor aj bez nariadenia pojednávania, spravidla len na základe písomných podaní strán sporu. Súčasná technologická možnosť umožňuje stranám sporu zachytiť v rozsahu písomného podania takmer všetko, čo chcú k veci povedať, v dôsledku čoho zásada ústnosti ustupuje do úzadia. Skupina sporov s nízkou hodnotou predstavuje takú kategóriu sporov, pri ktorých je možné všeobecne akceptovať, že v ich prípade dôjde k istým odklonom od štandardného civilného procesu smerom k písomnosti konania.

Úvod

Je všeobecne známou skutočnosťou, že slovenské, ale aj európske súdnictvo bojuje s nežiadúcimi javmi – zbytočnými prieťahmi v konaní, a to aj napriek tomu, že z dlhodobého hľadiska nápad vecí na všeobecné súdy klesá, no dĺžka súdneho konania v zásade stagnuje, resp. v niektorých agendách dokonca stúpa.¹ V rámci tohto „boja“ národné, ako aj európske zákonodarné zbory prijímajú procesné úpravy, ktorých cieľom je najmä zrýchlenie a zefektívnenie priebehu súdneho konania. Tieto atribúty, resp. skôr požiadavky spĺňajú aj konania s nízkou hodnotou sporu (ďalej aj „**drobné spory**“).

Drobné spory sú upravené jednak v našej vnútroštátnej procesnej právnej úprave v zákone č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej aj „**Civilný sporový poriadok**“), a v rámci práva Európskej Únie, konkrétne v Nariadení Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 z 11. júla 2007, ktorým sa ustanovuje Európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu (ďalej aj „**nariadenie EÚ**“).

Aj napriek tomu, že v rámci našich vnútroštátnych procesných predpisov nejde o novinku, je otázne, či naozaj dochádza k naplneniu celého potenciálu, ktoré procesná právna úprava drobných sporov súdu či stranám sporu umožňuje.

1. Čo je drobný spor?

1.1 Stručný pohľad do nedávnej minulosti

Civilný sporový poriadok pojem „drobný spor“ explicitne nepoužíva, a teda v súčasnosti ide skôr o pojem zaužívaný či už v rámci právnej praxe alebo právnej teórie.

¹ Údaje dostupné na stránke Analytického centra Ministerstva spravodlivosti SR: <https://web.ac-mssr.sk/rocny-prehľad-dlžky/>

- 2 Podľa § 200ea Občianskeho súdneho poriadku sa za drobné spory nepovažovali veci, ktoré sa týkali osobného stavu alebo spôsobilosti na právne úkony, sociálneho zabezpečenia, konania o preskúmanie rozhodnutí vydaných v rozhodcovskom konaní, vypořádania bezpodielového spoluvlastníctva manželov, konania o dedičstve, konania o určenie, zmenu alebo zrušenie vyživovacej povinnosti, konkurzného konania a reštrukturalizačného konania, sporov z pracovných vzťahov a obdobných pracovnoprávných vzťahov a ochrany osobnosti.
- 3 ŠTEVČEK, M. – FICOVÁ, S. a kol. *Občiansky súdny poriadok*. I. diel. Komentár. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, 965 s.
- 4 Pozri napr. uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 15. 3. 2016, sp. zn. III. ÚS 122/2016
- 5 § 177 ods. 2 písm. a) Civilného sporového poriadku
- 6 Uznesenie Najvyššieho súdu SR zo dňa 8. 7. 2010, sp. zn. 5Cdo/65/2010
- 7 ŠORL, R. In ŠTEVČEK, M. – FICOVÁ, S. – BARICOVÁ, J. – MESIARKINOVÁ, S. – BAJÁNKOVÁ, J. – TOMAŠOVIČ, M., a kol. *Civilný sporový poriadok*. Komentár. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 657, ISBN 978-80-7400-909-9
- 8 Samozrejme je potrebné zohľadniť aj to, že právo iného štátu sa v zásade dokazuje, pričom pre úplnosť poukazujeme na Usmernenie pre súdy pri vypracovaní žiadosti o zistenie cudzieho práva, ktoré je dostupné tu: <https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2022/-10/Usmernenie-pre-sudy-pri-vypracovaní-žiadosti-o-zistenie-cudzíeho-prava.pdf>
- 9 GEŠKOVÁ, K. In ŠTEVČEK, M. – FICOVÁ, S. – BARICOVÁ, J. – MESIARKINOVÁ, S. – BAJÁNKOVÁ, J. – TOMAŠOVIČ, M., a kol. *Civilný sporový poriadok*. Komentár. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 711, ISBN 978-80-7400-909-9

Pojem drobný spor však v našom procesnom právnom poriadku ešte donedávna existoval, konkrétne v § 200ea zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok (ďalej aj „**Občiansky súdny poriadok**“), ktorý za drobné spory považoval konania v sume 1 000 eur. Zároveň však vymedzoval drobné spory aj negatívne.² Uvedené vymedzenie v Občianskom súdnom poriadku je potrebné vnímať v kontexte toho, že na rozdiel od súčasnosti sa tento procesný predpis aplikoval či už v sporových veciach, mimosporových veciach a aj v správnych veciach. Z uvedeného dôvodu je pochopiteľné, že negatívne vymedzenie drobných sporov sa netýka len sporového konania.

Za zaujímavú bolo možné považovať konštrukciu § 200ea ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorého: „Ak v priebehu konania dosiahne predmet konania sumu 1 000 eur, od toho okamihu ide o drobný spor.“ Z citovaného zákonného znenia totiž vyplývalo, že nie je stanovený konkrétny moment, v ktorom je rozhodujúce splnenie zákonných kritérií pre posúdenie toho, či o drobný spor išlo alebo nie. Výška hodnoty sporu sa môže meniť v dôsledku právnych úkonov strán sporu (čiastočné späť vzatie žaloby, čiastočné zaplatenie žalovanej pohľadávky a pod.) alebo aj od právnych skutočností, ktoré nie sú závislé od vôle strán sporu (napr. rast sumy zmluvnej pokuty v dôsledku plynutia času). V právnej teórii sa možno stretnúť s názorom, že pre záver, či ide o drobný spor, je rozhodujúci stav v čase rozhodovania súdu.³

1.2 Aktuálna vnútroštátna právna úprava drobných sporov

Ako sme uviedli vyššie, Civilný sporový poriadok pojem „drobný spor“ nepozná a z tohto uhla pohľadu ide skôr o používanie vžitého názvu. V súvislosti s týmito konaniami sa možno stretnúť taktiež s pojmom „bagatelný spor“.⁴ Keďže použitie týchto pojmov by mohlo najmä u laickej verejnosti vyvolať istú mieru pobúrenia vo vzťahu k hodnoteniu konkrétneho sporu, je možné uvažovať aj nad pojmom „spory s nízkou hodnotou“. Na účely tohto článku budeme používať prevažne pojem drobné spory.

Podľa Civilného sporového poriadku možno za drobné spory považovať tie, ktoré kumulatívne spĺňajú nasledujúce kritériá:

- ide o otázku jednoduchého právneho posúdenia,
- skutkové tvrdenia strán sporu nie sú sporné,
- hodnota sporu bez príslušenstva neprevyšuje sumu 2 000 eur.⁵

Právne posúdenie veci možno vo všeobecnosti definovať ako činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav.⁶ Civilný sporový poriadok bližšie nedefinuje, čo možno považovať za jednoduché právne posúdenie sporu. V tomto smere sa prikláňame k záveru, že ide o nadbytočný pojem, pretože v zmysle zásady *iura novit curia* nemôže byť žiadne právne posúdenie veci pre konajúci súd zložité. V zásade každá právna otázka musí byť pre súd jednoduchá, keďže súd počas celého konania postupuje v prirodzenom inštitucionálnom presvedčení o správnosti svojho výkladu hmotného práva.⁷ Aj napriek zložitosti právneho poriadku, kedy je neraz potrebné aplikovať európske či iné právne normy⁸ si myslíme, že na tejto starej rímskej zásade je potrebné trvať. Nevieme si totiž veľmi dobre predstaviť legislatívne vymedzenie jednoduchého právneho posúdenia veci, či už v pozitívnom alebo negatívnom zmysle slova. Niekedy môže byť jeden a ten istý inštitút z hľadiska právneho posúdenia hodnotený jednoducho, ale aj zložito (napr. otázka preklúzie uplatneného nároku), pričom nemožno odhliadnuť ani od osoby sudcu, kedy práve takýto subjektívny pohľad na zložitost právneho posúdenia môže byť rozhodujúci. Samozrejme, túto zásadu nemožno vnímať tak, že každý sudca musí dokonale poznať celý právny poriadok, pretože nie je v ľudských možnostiach detailne si zapamätať všetky právne predpisy, príslušnú judikatúru, právny vývoj a všetky súvislosti.⁹ Možno však uzavrieť, že zásada *iura novit curia* má nezastupiteľnú úlohu

JUDr. Rastislav Trnka
pôsobí ako advokát
vo Zvolene. V rámci
advokátskej praxe sa
okrem iného zameriava
na otázky civilného súd-
neho procesu. Zároveň je
externým doktorandom na právnickej fakulte
Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

v rámci spravodlivého procesu,¹⁰ a preto pojem jednoduché právne posúdenie nepovažujeme za správny.

Pre korektnosť a úplnosť dodávame, že pojem právna či faktická zložitosť veci sa vyskytuje aj v judikatúre Ústavného súdu SR (ďalej aj „**ústavný súd**“), ako aj v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „**ESLP**“).¹¹ Právnu a faktickú zložitosť veci možno charakterizovať tak, že pôjde o prípady, ktoré netvorí bežnú rozhodovaciu agendu súdov a neexistuje k nim ustálená judikatúra.¹² Z tohto pohľadu by spory, ktoré sú právne či skutkovo zložité, mali štatisticky predstavovať minimálne množstvo sporov v pomere k ostatným sporovým veciam. Zároveň treba povedať, že prezentované kritérium zložitosti veci vytvorené ústavným súdom, resp. ESLP, je potrebné vnímať v kontexte posudzovania vzniku zbytočných prietahov v súdnom konaní.

Pokiaľ strany sporu právne posúdenie veci, resp. otázku prípadnej právnej zložitosti sporu ovplyvniť nemôžu, v prípade skutkových tvrdení sú to výlučne strany sporu, kto svojimi procesnými podaniami určuje, či sú skutkové tvrdenia sporné alebo nie. V zásade môže ísť o protichodnú argumentáciu strán sporu v otázkach skutkového posúdenia veci, ktoré si vyžaduje vykonanie dokazovania. V tejto súvislosti môže nastať otázka, či za zhodné skutkové tvrdenia je možné považovať situáciu, kedy strana sporu – žalovaný v súlade s § 167 ods. 2 Civilného sporového poriadku svoje právo, resp. povinnosť vyjadriť sa k žalobe nevyužije. Šorl uvádza, že aj v takomto prípade je splnená podmienka spočívajúca v nespornosti skutkových tvrdení strán sporu.¹³ Sme presvedčení, že uvedený záver nemôže platiť absolútne, pretože súd má v zmysle Civilného sporového poriadku možnosť (a v podstate aj povinnosť) zisťovať, či neexistujú dôvodné pochybnosti o pravdivosti skutkových tvrdení,¹⁴ prípadne aj ex offio môže vykonať dôkazy, ktoré vyplývajú z verejných registrov.¹⁵

Poslednou podmienkou, ktorá musí byť splnená, aby sme mohli hovoriť o drobnom spore je, že musí ísť o spor v hodnote do 2 000 eur bez príslušenstva. Na prvý pohľad jednoduché ustanovenie procesného predpisu však vyvoláva viacero otázok. V prvom rade je potrebné poukázať na to, že Civilný sporový poriadok nehovorí o peňažnej pohľadávke, ale o hodnote sporu. Za drobný spor tak bude možné považovať nielen konania o zaplatenie sumy nižšej než 2 000 eur, ale aj konania týkajúce sa nepeňažných sporov, napr. o určenie vlastníckeho práva a pod. Samozrejme, vyvstáva otázka určenia hodnoty sporu, aby bolo bezpochyby zrejmé, že súd mohol postupovať procesne tak, ako mu to Civilný sporový poriadok v prípade drobných sporov umožňuje. Pokiaľ by záver o hodnote sporu závisel výlučne od úvahy konajúceho sudcu, jeho záver by mohol byť v následnom opravnom konaní vždy napádaný s poukazom na hodnotiace kritériá, na základe ktorých dospel sudca k tomu, či ide alebo nejde o drobný spor. Takýmto postupom by súd venoval viac času a energie samotnému posúdeniu, či ide o drobný spor než samotnému rozhodnutiu tohto sporu. Okrem toho by mohla nastať paradoxná situácia, kedy by úvaha konajúceho sudcu ohľadom splnenia jednej podmienky zároveň vylúčila inú podmienku potrebnú na naplnenie záveru, že ide o drobný spor. Posúdenie hodnoty nepeňažného sporu spravidla súvisí aj s hodnotením skutkových tvrdení strany sporu, pričom je dôvodné predpokladať, že strana sporu, ktorej rozhodnutie súdu bez nariadenia pojednávania nevyhovuje, by v rámci svojich písomných podaní rozporovala skutkové tvrdenia protistrany týkajúce sa možného posúdenia hodnoty sporu. Keďže na vylúčenie pôsobnosti ustanovení o drobných sporoch stačí už len samotná nezhoda strán sporu na skutkových tvrdeniach bez ohľadu na ich finálne hodnotenie súdu, je postup súdu a následné rozhodnutie sporu bez nariadenia pojednávania podľa § 177 ods. 2 písm. a) Civilného sporového poriadku v prípade nepeňažných sporov prakticky nepoužiteľné. Záverom tejto časti je možné uzavrieť, že v prípade sporu o právo nie je možné právnu úpravu drobných sporov aplikovať predovšetkým z dôvodu rozporu skutkových tvrdení. Okrem toho, ak by skutkové tvrdenia v rámci sporu o právo mali byť nesporné, v podstate by spor ani neexistoval.

Ďalšou otázkou v súvislosti s určením hodnoty sporu je príslušenstvo sporu.

Ak budeme na túto otázku nazerať prísne formálne, s poukazom na § 121 ods. 3 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (ďalej aj „**Občiansky zákonník**“)¹⁶ súd by mal vychádzať len z hodnoty sporu, v prípade peňažnej pohľadávky z hodnoty istiny. Na príslušenstvo neprihliada. V prípade, ak by predmetom sporu bolo len kapitalizované príslušenstvo, z procesného hľadiska naň treba hľadieť ako na istinu a tak ho aj následne posudzovať. Otázkou ostávajú

10 PINZ, J. *Zásada iura novit curia a nároky kladené na soudce – teoretickoprávní studie.*

In: Dny práva 2011. Brno: Masarykova univerzita. 2012.

ISBN 978-80-210-5919-1.

dostupné tu:

https://www.law.muni.cz/-sborniky/dny_prava_2011/-files/prispevky/09%20Ustav-ko/25%20JAN%20PINZ.pdf

11 Napr. nález Ústavného súdu SR zo dňa 3. 5. 2011, sp. zn. III. ÚS 69/2011

12 Napr. nález Ústavného súdu SR zo dňa 20. 1. 2015, sp. zn. III. ÚS 633/2014 a contrario

13 ŠORL, R. In ŠTEVČEK, M. – FICOVÁ, S. – BARICOVÁ, J. – MESIARKINOVÁ, S. – BAJÁNKOVÁ, J. – TOMAŠOVIČ, M., a kol. *Civilný sporový poriadok*. Komentár. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 709, ISBN: 978-80-7400-909-9

14 § 186 ods. 2 Civilného sporového poriadku

15 § 185 ods. 2 Civilného sporového poriadku

16 Podľa § 121 ods. 3 Občianskeho zákonníka sa za príslušenstvo pohľadávky považujú úroky, úroky z omeškania, poplatok z omeškania a náklady spojené s jej uplatnením.

17 A. LÖWY, A. In ŠTEVČEK, M. – DULAK, A. – BAJÁNKOVÁ, J. – FEČÍK, M. – SEDLAČKO, F. – TOMAŠOVIČ, M.

- a kol. *Občiansky zákonník I. § 1 – 450*. Komentár. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 836, ISBN 978-80-7400-770-5
- 18 ŠORL, R. In ŠTEVČEK, M. – FICOVÁ, S. – BARICOVÁ, J. – MESIARKINOVÁ, S. – BAJÁNKOVÁ, J. – TOMAŠOVIČ, M., a kol. *Civilný sporový poriadok*. Komentár. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 709, ISBN 978-80-7400-909-9
- 19 Pre úplnosť uvádzame, že ani dôvodová správa k Civilnému sporovému poriadku sa téme momentu určenia hodnoty sporu osobitne nevenuje
- 20 Pripúšťame, že je možné namietat, že iné súvisiace nároky, ktoré tvoria príslušenstvo pohľadávky v zmysle ustanovenia § 121 ods. 3 Občianskeho zákonníka môžu prevyšovať hodnotu sporu (istiny pohľadávky). K tomu však dodávame, že príslušenstvo pohľadávky spravidla závisí od osudu samotnej istiny, a preto z tohto pohľadu výška príslušenstva nemusí byť rozhodujúca. Aj iné zabezpečovacie inštitúty, ktoré nemusia predstavovať príslušenstvo pohľadávky, majú spravidla akcesorickú povahu k hlavnému záväzku.
- 21 Podľa potvrdení Štatistického úradu SR za roky 2016 až 2022 dosiahla miera inflácie meraná indexom spotrebiteľských cien súhrnnú výšku 23,9%, pričom je dôvodné očakávať, že inflácia za rok 2023 bude taktiež vysoká. Bez povšimnutia nemôže ostať ani rast minimálnej či priemernej mzdy zamestnancov.
- 22 PONIŠT, V. *Majetkový census pri podaní sťažnosti na Ústavný súd Slovenskej republiky – nevhodná aplikácia Civilného sporového poriadku?*. In Ústavná a zákonná úprava konania pred súdnym orgánom ochrany ústavnosti v štátoch V4 – VIII. Ústavné dni. Košice: UPJŠ. 2020. ISBN 978-80-8152-863-7, s. 257
- iné súvisiace nároky, ktoré však nemožno považovať za príslušenstvo pohľadávky. Typicky môže ísť o zmluvnú pokutu. Keďže zmluvnú pokutu nemožno považovať za príslušenstvo pohľadávky,¹⁷ neostáva súdu nič iné, než ju ku dňu rozhodovania kapitalizovať a pripočítať k žalovanej istine. Pokiaľ bude súčet istiny a zmluvnej pokuty nižší než 2 000 eur, môže súd postupovať ako v prípade drobného sporu. Ak bude súčet týchto súm vyšší, súdu neostáva nič iné, než nariadiť termín pojednávania. Rovnaký postup by platil aj pri iných súvisiacich nárokoch.
- Podľa iného nazerania na hodnotu sporu treba použiť iné ako hmotnoprávne kritériá, a teda vytvoriť vlastné procesnoprávne posúdenie, ktoré musí vychádzať zo zohľadnenia toho, že rozhodnutie bez nariadenia pojednávania je výnimkou a zásahom do práva na verejné prerokovanie veci.¹⁸ Podľa tohto názoru je potrebné (hoci nie absolútne) zohľadniť a kapitalizovať všetky uplatnené nároky ku dňu podania žaloby na súd. Príslušenstvom sporu by bolo len to príslušenstvo pohľadávky, ktoré by postupne vznikalo po podaní žaloby na súd. Tento nesporne zaujímavý právny názor má negatívum v tom, že mu chýba explicitná právna úprava, ktorá by ho podporovala. Na druhej strane, právna úprava takýto postup ani nezakazuje a podľa nášho názoru ho nemožno vyhodnotiť ako ústavne nekonformný. Ako pozitívum možno hodnotiť jednoznačné stanovenie momentu (podanie žaloby na súd), kedy dôjde k určeniu, resp. výpočtu, od ktorého závisí, či o drobný spor ide alebo nie, čo podporuje objektivnosť posúdenia tejto skutočnosti a zvyšuje právnu istotu strán sporu. V prípade, ak by sa za rozhodujúci moment považoval moment rozhodovania súdu, vniesol by sa do posudzovania subjektívny prvok, pretože závisí spravidla od konajúceho sudcu, kedy si „vezme spis do rúk“.
- Ako praktické riešenie sa nám javí kombinácia oboch prístupov.¹⁹ Na posúdenie toho, či ide z pohľadu hodnoty sporu o drobný spor alebo nie by mala byť rozhodujúca hodnota sporu (pohľadávky) bez príslušenstva, ale v čase podania žaloby na súd.²⁰
- Zákonodarca ako limit pre drobné spory stanovil sumu vo výške 2 000 eur. Ako pozitívum vnímame to, že odhliadnuc od problematiky (ne)započítania príslušenstva ide o hranicu, o ktorej nemožno mať pochybnosti. Paradoxne, pevne určenú sumu možno vnímať aj negatívne, a to s poukazom na plynutie času a s tým súvisiacu infláciu, ktorá je markantná najmä v súčasnosti.²¹ V dôsledku plynutia času teda môže postupne dochádzať a aj dochádza k efektu, kedy síce máme pevne stanovenú hranicu pre určenie drobného sporu, avšak táto sa s ohľadom na vývoj inflácie či príjmovej stránky obyvateľstva ako keby znižovala. Inak povedané, je pravdepodobné, že postupom času bude suma 2 000 eur reálne predstavovať menšiu hodnotu ako dnes či v čase prijatia Civilného sporového poriadku. S ohľadom na tieto úvahy sa nám javí ako správnejšie hranicu hodnoty drobného sporu naviazať podobným spôsobom, ako je to v prípade prípustnosti dovolania podľa § 422 Civilného sporového poriadku, a teda posudzovať to, či ide alebo nejde o drobný spor k momentu podania žaloby na súd s odkazom na určitý násobok minimálnej mzdy alebo násobok inej číselne vyjadrenej veličiny, ktorá sa časom mení (napr. životné minimum).
- Úvahy o tom, či je suma vo výške 2 000 eur nastavená správne by mohli byť nekonečné, pretože v tejto diskusii nie je možné odhliadnuť od subjektívneho prvku tej-ktorej osoby. Pre niekoho môže byť 2 000 eur veľa peňazí, pre iného zase málo. Na druhej strane, keďže ide o procesný predpis, zákonodarca musel nejakým spôsobom istú hranicu stanoviť, pričom suma 2 000 eur sa nám javí ako primeraná.
- V tejto súvislosti príkladom poukazujeme aj na rozhodovaciu prax Ústavného súdu SR v prípade tzv. bagateľných sporov, kedy ústavný súd v prípadoch, keď sťažnosť smeruje proti rozhodnutiu orgánu verejnej moci, v ktorom ide zjavne o bagateľnú sumu, poskytuje ústavnoprávnu ochranu sťažovateľom len v celkom výnimočných prípadoch, ak sťažnosť signalizuje, že došlo k zásahu do základných práv alebo slobôd v mimoriadne závažnom rozsahu.²² Ústavný súd sa k ústavnému prieskumu bagateľných sporov stavia v zásade odmietavo, hoci ani v jeho rozhodovacej činnosti nemožno nájsť presne stanovenú hranicu, ktorá určuje, kedy už o bagateľné spory nejde. Uvedené súvisí aj s tým, že sťažovateľ v ústavnej sťažnosti prioritne namieta porušenie svojho základného práva a nie spor ako taký. Pri posudzovaní „bagateľnosti sporu“ zo strany ústavného súdu je na mieste zamyslieť sa nad tým, či spory týkajúce sa peňažného nároku v sume 1 370,11 eur, 1 560 eur, 1 794,16 eur, 2 000 eur alebo dokonca 2 017,10 eur možno považovať za bagateľné spory. Pre korektnosť

je však potrebné dodať, že ústavný súd bagatelnosť neaplikuje bezhlavo a v jeho rozhodovacej činnosti možno nájsť aj rozhodnutia, v ktorých sa venoval aj sporom v rádo vo nižších hodnotách.²³

Aj napriek tomu, že ústavný súd nestanovil presný limit, možno pri vyššie uvedených sumách badať istú podobnosť vo vzťahu k hodnote drobného sporu. Nebolo by správne tvrdiť, že drobné spory sú automaticky vylúčené z prieskumu ústavným súdom, no vynára sa otázka, či je hodnota sporu tým najdôležitejším ukazovateľom na posúdenie aplikácie režimu drobných sporov alebo nie.

Vo vzťahu vyššie popísaným atribútom drobných sporov je na mieste otázka, aký praktický význam majú drobné spory pre právnu (predovšetkým advokátsku) prax. Domnievame sa, že za súčasného právneho stavu nepredstavuje konanie o drobných sporoch z pohľadu advokáta mimoriadne zaujímavý právny inštitút, resp. už samo legislatívne nastavenie konania o drobných sporoch výrazne jeho aplikáciu limituje. Iste, do úvahy prichádza rozdelenie pohľadávky tak, aby takáto žaloba spĺňala aspoň podmienku peňažného limitu drobných sporov, avšak otázne je, v koľkých takýchto sporoch pôjde o skutkovo nesporné situácie, pričom v takýchto prípadoch je dôvodné očakávať, že súd by takéto rozdelené spory spojil do jedného konania. Z tohto uhla pohľadu je inštitút drobných sporov zaujímavejší skôr pre samotné súdy, ako pre advokátov, či strany sporu. Výhodou drobného sporu pre stranu sporu a jej advokáta je predovšetkým hospodárnosť a očakávaná rýchlosť rozhodnutia drobného sporu, čo sa môže prejaviť najmä pri sporoch, ktoré sú druhovo rovnaké, t. j. ide o skutkovo i právne opakujúce sa spory, ktorých hodnota je rádo vo nižšia než 2 000 eur. V týchto prípadoch môžu konania o drobných sporoch predstavovať efektívny procesný nástroj.

1.3 Ešte drobnejšie spory

V rámci právnej úpravy Civilného sporového poriadku existujú osobitné ustanovenia, ktoré sa týkajú tzv. spotrebiteľských drobných sporov. Rozdiel oproti právnej úprave drobných sporov podľa všeobecných ustanovení Civilného sporového poriadku spočíva v hodnote sporu, ktorá je v prípade spotrebiteľských sporov stanovená na sumu 1 000 eur.²⁴

Dôvodová správa k Civilnému sporovému poriadku len stručne uvádza, že „*protektívum spotrebiteľa spočíva v tom, že v sporoch s hodnotou viac ako 1000 eur sa nemôže vzdať práva na verejné prejednanie veci.*“ Čo má samotné verejné prejednanie veci spotrebiteľovi priniesť už dôvodová správa bližšie nešpecifikuje. Odborná literatúra uvádza, že nižší majetkový cenzus v prípade spotrebiteľských sporov je odôvodnený záujmom poskytnúť spotrebiteľovi väčšiu ochranu jeho práv prostredníctvom ústneho a bezprostredného konania.²⁵ Vyjadrujeme pochybnosť, či pojednávanie v drobnom spotrebiteľskom spore prinesie spotrebiteľovi vyššiu mieru ochrany, pretože ak má súd akékoľvek pochybnosti, nič mu nebráni pojednávanie nariadiť.

V odbornej spisbe možno nájsť kritiku výšky majetkového cenzu aj z druhého pohľadu, kedy je spotrebiteľ v postavení žalobcu. Teda ak bude spotrebiteľ žalovať dodávateľa o zaplatenie sumy preyšujúcej 1 000 eur, súd bude musieť nariadiť pojednávanie.²⁶

Vzhľadom na širokú možnosť súdu preskúmať spotrebiteľskú zmluvu a jeho povinnosť poskytnúť spotrebiteľovi náležitú ochranu, za súčasného splnenia podmienok jednoduchosti právneho posúdenia veci a neexistencie sporných skutkových tvrdení vyslovujeme úvahu, či je diferenciácia medzi drobnými spormi a spotrebiteľskými drobnými spormi výškou hodnoty sporu tým správnym meradlom. Uvedomujeme si a rešpektujeme osobitné postavenie spotrebiteľa ako slabšej strany, ktorá má v právnom poriadku oprávnené miesto, avšak ani jeho ochrana nemôže byť bezbrehá, a najmä by nemala byť na ujmu charakteru konkrétneho právneho inštitútu procesného predpisu, ktorým je nepochybne rýchlosť konania.

1.4 Európska právna úprava

Základným rozdielom právnej úpravy drobných sporov podľa nariadenia EÚ oproti vnútroštátnej právnej úprave je stanovenie hodnoty drobného sporu sumou 5 000 eur.²⁷

Bez ohľadu na stanovenie výšky drobného sporu v zmysle nariadenia EÚ je badať aj iné rozdiely oproti vnútroštátnej právnej úprave. V prvom rade nariadenie EÚ používa pojem

23 Tamtiež, s. 258 – 259

24 § 297 písm. b) Civilného sporového poriadku

25 PAGÁČ, Ľ In ŠTEVČEK, M. – FICOVÁ, S. – BARICOVÁ, J. – MESIARKINOVÁ, S. – BAJÁNKOVÁ, J. – TOMAŠOVIČ, M., a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár.* 2. vydanie, Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1164 – 1165, ISBN 978-80-7400-909-9

26 FILIČKO, V. *Nové prostriedky ochrany spotrebiteľa v spotrebiteľských sporoch podľa CSP* (online). In *Studia Iuridica Cassoviensia*, 2018, roč. 6, č. 1, s. 85. dostupné tu: http://sic.pravo.upjs.sk/files/-8_filicko_nove_prostriedky_-ochrany_spotrebiteľa_v.pdf

27 Podľa Článku 2 ods. 1 nariadenia EÚ: „*Toto nariadenie sa uplatňuje v cezhraničných sporoch vymedzených v článku 3 na občianske a obchodné veci, v ktorých hodnota pohľadávky v čase doručenia tlačiva na uplatnenie pohľadávky prí-*

slušnému súdu alebo tribunálu nepresahuje 5 000 EUR bez akýchkoľvek úrokov, výdavkov a nákladov, a to bez ohľadu na povahu súdu či tribunálu. Neuplatňuje sa najmä na daňové, colné ani správne veci, ani na zodpovednosť štátu za konanie alebo nečinnosť pri výkone štátnej moci (acta iure imperii).“

28 Dávame do pozornosti, že súd konajúci podľa Civilného sporového poriadku vo všeobecnosti pojednávajú nariadiť a len v prípade, ak sú splnené zákonné podmienky, môže rozhodnúť aj bez nariadenia pojednávajú. Naproti tomu súd konajúci podľa nariadenia EÚ koná spravidla bez nariadenia pojednávajú (teda písomne) a len ak má splnené nariadením určené podmienky, môže pojednávajú nariadiť.

29 Článok 5 ods. 1a nariadenia EÚ

30 Článok 11 nariadenia EÚ

31 PAGÁČ, Ľ. In ŠTEVČEK, M. – FICOVÁ, S. – BARICOVÁ, J. – MESIARKINOVÁ, S. – BAJÁNKOVÁ, J. – TOMAŠOVIČ, M., a kol. *Civilný sporový poriadok*. Komentár. 2. vydanie, Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1152, ISBN 978-80-7400-909-9

32 Článok 7 nariadenia EÚ

„pohľadávka“ namiesto pojmu „hodnota sporu“. Pohľadávku možno definovať ako právo požadovať plnenie alebo právo na plnenie, pričom nevyhnutne nemusí ísť o peňažné plnenie. Na podporu záveru o tom, že prostredníctvom nariadenia EÚ možno uplatňovať aj nepeňažné pohľadávky poukazujeme na prílohu č. 1 nariadenia EÚ, konkrétne na tlačivo A, v ktorom sa v bode 7 vyslovene spomína aj nepeňažná pohľadávka.

Ďalším rozdielom je presné stanovenie momentu, v ktorom sa určí, či ide o spor spadajúci do pôsobnosti nariadenia EÚ alebo nie. Týmto momentom je čas doručenia tlačiva na súd, ktorým sa uplatňuje pohľadávka žalobcu.

Súd rozhodujúci o drobnom spore v zmysle nariadenia EÚ môže²⁸ nariadiť ústne pojednávanie v dvoch prípadoch, a to (a) ak sa domnieva, že nie je možné vydať rozsudok na základe písomných dôkazov, alebo (b) ak o to požiada niektorá zo strán.²⁹

V prípade uvedenom pod písm. b) dodávame, že súd môže takúto žiadosť zamietnuť, ak sa domnieva, že vzhľadom na okolnosti sporu nie je pre spravodlivé vedenie konania potrebné ústne pojednávanie. Dôvody zamietnutia sa uvedú písomne, pričom proti tomuto zamietnutiu nemožno podať opravný prostriedok samostatne bez napadnutia samotného rozsudku. Ak je neúspešná strana toho názoru, že v jej veci malo byť nariadené ústne pojednávanie, môže túto skutočnosť napadnúť len v rámci využitia opravného prostriedku proti rozsudku ako takému. V rozhodovaní bez nariadenia pojednávajú možno vidieť okrem rýchlosti samotného procesu aj jeho hospodárnosť, ktorá sa prejavuje v menšom počte úkonov, ktoré musí súd, a tým aj strany sporu, vykonať.

Konanie podľa nariadenia EÚ je teda písomné, pričom možno doplniť, že dokonca formulárové. Nariadenie EÚ totiž predpisuje použitie tlačív, na ktorých sú žaloby a ktoré tvoria jeho prílohu. V tejto súvislosti je potrebné poukázať na to, že súdy, resp. členské štáty sú povinné poskytnúť stranám pri vyplňovaní tlačív (žalôb) praktickú pomoc a všeobecné informácie o rozsahu uplatňovania európskeho konania podľa nariadenia EÚ.³⁰ Táto pomoc by však mala mať len procesný charakter a nie povahu pomoci, ako byť v spore úspešný. Základným rámcom, ktorý predurčuje rozsah poučovacej povinnosti a najmä hranice, ktoré nemožno prekročiť, je zásada rovnosti strán konania.³¹

Nariadenie EÚ okrem procesných lehôt na doručovanie žaloby a vyjadrenia, ktoré pozná aj Civilný sporový poriadok, ustanovuje osobitnú lehotu na vydanie rozsudku vo veci samej. Táto lehota je v zásade 30 dní, pričom plynie od doručenia odpovede žalovaného (odporcu), alebo od uskutočnenia ústneho pojednávajú alebo od doručenia informácií potrebných na vydanie rozsudku.³² Určením lehôt na vydanie rozsudku tvorca nariadenia EÚ nepochybne sledoval najmä rýchlosť a hospodárnosť súdneho konania, k čomu prispieva aj obligatórne použitie tlačív, ktoré sú uvedené v prílohe nariadenia EÚ.

Konanie o drobných sporoch podľa nariadenia EÚ predstavuje alternatívu k vnútroštátnym konaniam. Žaloba môže postup podľa nariadenia EÚ využiť, ale nemusí; je to výlučne jeho voľba. S ohľadom na použitie tlačív, ktoré obsahujú okrem žaloby aj ďalšie procesné úkony strán sporu, ako aj s ohľadom na stanovenie lehôt na vydanie rozhodnutia, predstavuje postup podľa nariadenia EÚ okrem zrýchlenia konania aj jeho zjednodušenie. V rámci zjednodušenia konania poukazujeme predovšetkým na jednotnosť právnej úpravy konania podľa nariadenia EÚ, čo môže byť mimoriadne prínosné pre tých žalobcov a ich právnych zástupcov, ktorí predovšetkým uplatňujú pohľadávky vo viacerých členských štátoch. Odpadá tak potreba znalosti procesného predpisu toho-ktorého členského štátu.

2. Niekoľko úvah nad drobnými spormi

Konania o drobných sporoch majú podľa nášho názoru v procesnom poriadku svoje miesto, pričom už len zo samotnej textácie právnej normy je možné badať, že zákonodarca sledoval predovšetkým zrýchlenie, zefektívnenie a v neposlednom rade aj samotnú hospodárnosť civilného procesu. Práve tieto atribúty sú smerodajné pre načrtnutie našich úvah o možných zmenách príslušných ustanovení Civilného sporového poriadku, samozrejme, so zreteľom na zachovanie práv a oprávnených záujmov strán sporu.

Ako už bolo načrtnuté vyššie, vo všeobecnosti možno povedať, že samotná hodnota sporu nie je pre jeho posúdenie z pohľadu zložitosti rozhodujúca. Nie je vylúčené, že spor v hodnote 1 000 000 eur bude skutkovo a právne jednoduchší ako spor v hodnote 1 000 eur. Uvedené však neznamená, že stanovenie hodnoty drobného sporu je samoúčelné, pretože nemožno pochybovať o tom, že by nebolo spravodlivé a správne, aby spory, ktoré sú skutkovo nesporné a právne jednoduché, ale majú vysokú hodnotu, boli meritórne rozhodované v skrátanom konaní tak povediac „od stola“. Výhrady však máme k stanoveniu majetkového cenzu pevnou sumou, ktorá neodzrkadľuje ekonomický vývoj spoločnosti a v budúcnosti môže byť neprimerane nízka.

V tomto smere by sme sa mohli inšpirovať nariadením EÚ, ktoré vyslovene určuje moment, kedy sa posudzuje hodnota sporu, čím sa zároveň vylučujú teoretické alebo praktické pochybnosti, či je hodnota sporu stanovená správne, a teda či je možné postupovať ako v prípade drobných sporov alebo nie.

Ďalšou možnou úpravou rozhodovania v drobných sporoch je presun tejto agendy na vyšších súdnych úradníkov (ďalej aj „VSÚ“), pričom o opravnom prostriedku či lepšie povedané o prostriedku nápravy proti rozhodnutiu VSÚ by rozhodoval sudca príslušného okresného, resp. mestského súdu. Takáto zmena by podľa nášho názoru priniesla posun v rýchlosti vybavovania agendy skutkovo nesporných a právne jednoduchých drobných sporov. Zároveň by nedošlo k porušeniu ústavného práva na spravodlivý proces, pretože dvojinstančnosť nie je všeobecnou zásadou civilného konania.^{33,34} Pripúšťame, že ideálnejšie riešenie by bolo, ak by odvolacie konanie prebehlo oveľa rýchlejšie, no v aktuálnych pomeroch prípadné rozhodovanie VSÚ o drobných sporoch nemusí predstavovať neprijateľnú zmenu právnej úpravy.³⁵ V rámci rozhodovania súdov o drobných sporoch ide často o uplatňovanie rovnakých či podobných nárokov zo strany žalobcov (tzv. formulárové žaloby), a teda súd čo do podstaty veci rozhoduje opakovane o tom istom. Aj tento argument spočívajúci v relatívne ustálenej právnej praxi vo väčšine drobných sporov môže podporiť presun rozhodovacej právomoci zo sudcov na VSÚ. Isteže, navrhovaná zmena by si vyžiadala viac než len zmenu niekoľkých ustanovení Civilného sporového poriadku, ale aj zmenu zákona č. 549/2003 Z. z. o súdnych úradníkoch, no v rámci vnútroštátnej právnej úpravy drobných sporov v tom nevidíme zásadnú prekážku. Presunom rozhodovacej právomoci v drobných sporoch na VSÚ by podľa nášho názoru nenarážal na ústavnoprávne limity, pretože by vždy existoval prostriedok nápravy, o ktorom by rozhodoval sudca.

Iná situácia je však vo vzťahu k možnému presunu rozhodovania o drobných sporoch na VSÚ v rámci nariadenia EÚ, ktoré takémuto presunu právomoci bráni.³⁶ Nariadenie EÚ vyslovene vyžaduje, aby o cezhraničných drobných sporoch rozhodoval sudca. Nariadenie EÚ síce nevyžaduje, aby procesná právna úprava „vnútroštátnych“ drobných sporov bola totožná s európskou, no procesnú dualitu v typovo totožných veciach považujeme za nežiadúci jav.

Záver

V článku sme poukázali na niektoré právne problémy súvisiace s konaním súdov o drobných sporoch, pričom v rámci našich úvah sme načrtli niektoré zmeny, ktoré by podľa nášho názoru priniesli ovocie v podobe častejšieho či efektívnejšieho využívania tohto právneho inštitútu, kedy súd môže za zákonom stanovených podmienok rozhodnúť o spore aj bez nariadenia pojednávania. Sme si vedomí, že nie všetky nami navrhnuté úpravy musia byť prijaté kladne či bez výhrad, no pokiaľ má byť cieľom zrýchlenie súdneho konania, musia byť k tomu vytvorené aj vhodné procesné podmienky či nástroje tak, aby bol tento inštitút využívaný v čo najväčšej miere.

Osobitné miesto má v rámci konaní o drobných sporoch spotrebiteľ, čo je aj premietnuté v príslušných ustanoveniach Civilného sporového poriadku, kedy prípadné zmeny môžu byť s ohľadom na chránený status spotrebiteľa vnímané obzvlášť citlivo. Nie vždy však zmena, ktorá sa na prvý pohľad javí v neprospech slabšej strany, ňou aj skutočne je. Takýmto príkladom môže byť rozhodovanie bez nariadenia pojednávania, čo v prípade skutkovo nesporných

33 Nález Ústavného súdu SR zo dňa 26. 5. 2020, sp. zn. I. ÚS 502/2019

34 Rozhodovanie sudcu definitívnym rozhodnutím možno nájsť aj napr. v zákone č. 315/2016 Z. z. o registri partnerov verejného sektora, kedy môže podľa ustanovenia § 13 ods. 7 citovaného zákona proti rozhodnutiu o pokute podať odvolanie len oprávnená osoba, ktorá ručí za zaplatenie pokuty podľa odseku 1 písm. b) citovaného zákona. V prípade pokút podľa tohto zákona ide o výrazne vyššie sumy, než predstavuje majetkový cenzus v prípade drobných sporov. Obdobne je to pri rozhodovaní VSÚ o výške náhrady trov konania.

35 Vo vzťahu k hranici drobných sporov poukazujeme aj na rozhodovanie VSÚ pri vydávaní platobných rozkazov alebo pri vydávaní uznesenia, ktorým sa priznáva konkrétne určená výška náhrady trov konania. V oboch prípadoch rozhoduje VSÚ, pričom v týchto prípadoch neexistuje zákonný limit podobný limitu pri drobných sporoch.

36 Podľa bodu 27 preambuly nariadenia EÚ: „Súd alebo tribunál musí byť obsadený osobou, ktorá je kvalifikovaná vykonávať funkciu sudcu v súlade s vnútroštátnym právom.“

a právne jednoduchých veciach v zásade nemôže byť na ujmu práv tejto strany sporu. Aj napriek tomu, že u nás pretrvávajú výhrady k pojmu „jednoduché právne posúdenie vecí“, je potrebné ho vnímať v širšom kontexte, tak, že by malo ísť o veci, ktoré súd rozhoduje bežne.

Právna úprava drobných sporov určite môže slúžiť ako efektívny procesný nástroj na zrýchlenie súdnych konaní, avšak existuje priestor na zlepšenie alebo lepšie povedané zatraktívnenie tohto procesného postupu či už pre súdy, ale aj pre samotné strany sporu a ich zástupcov. Už len samotné množstvo nápadu jednotlivých vecí, ktoré z hľadiska ich hodnoty môžu predstavovať drobné spory, si zaslúži osobitnú pozornosť, pretože nepochybne nie je cieľom žiadnej zložky štátu, aby boli súdy zahľtené súdnymi spormi, ktorých hodnota sa pohybuje rádovo v desiatkach či stovkách eur. ■

RESUMÉ

Konanie o drobných sporoch ako efektívny procesný nástroj

Predmetom článku je posúdenie aktuálneho stavu súdnych konaní týkajúcich sa drobných sporov a poukaz na niektoré nedostatky, ktoré predmetná právna úprava obsahuje, vrátane návrhu možných úprav tak, aby sa konania v drobných sporoch stali efektívnejšími a pre súdy viac aplikovanými. Vzhľadom na celkový počet drobných sporov, najmä v oblasti spotrebiteľského práva, je žiadúce, aby tieto boli v súdnom konaní riešené v čo možno najkratšom čase za súčasného zachovania všeobecného práva na spravodlivý proces pre všetky zúčastnené subjekty.

SUMMARY

Small Claims Procedure as an Effective Procedural Tool

The article aims to assess the current state of the small claims procedure system and to point out to some shortcomings of the legislation in question including a proposal for possible amendments so that the small claims procedure may become more efficient and more utilizable by the courts. In view of the overall number of small claims (particularly in the field of consumer law), it is desirable that these claims should be resolved in court as quickly as possible while at the same time guaranteeing the general right to a fair trial to all the parties involved.

ZUSAMMENFASSUNG

Verfahren zu kleinen Streitfällen als effektives Prozessinstrument

Im Artikel geht es um die Beurteilung des aktuellen Zustandes der Gerichtsverfahren zu kleinen Streitfällen sowie um den Hinweis auf einige Mängel, die in der betreffenden Rechtsregelung beinhaltet sind, nebst den vorgeschlagenen möglichen Regelungen derart, damit die Verfahren zu kleinen Streitigkeiten effektiver und für Gerichte anwendbarer sind. In Bezug auf die gesamte Zahl der kleinen Streitfälle, insbesondere im Bereich des Verbraucherrechtes, ist es erforderlich, diese im Wege des Gerichtsverfahrens in möglichst kürzer Zeit gleichzeitig bei gegenwärtiger Aufrechterhaltung des allgemeinen Rechtes auf faires Verfahren für alle beteiligten Parteien, beizulegen.

Trestnoprávne aspekty kolúznej väzby¹

JUDr. Karin Vrtíková, PhD.

Väzba predstavuje najzávažnejší spôsob zaistenia osoby obvineného, nakoľko rozsah obmedzenia osobnej slobody človeka, ktorý sa pokladá za nevinného do času, pokiaľ sa nepreukáže opak, sa počíta na mesiace, niekedy až na roky. Napriek tomu, že väzba má byť prostriedkom celkom výnimočným, aplikačná prax nie zriedka ukazuje, že tomu tak nie je. Účelom väzby je zaistenie osoby obvineného v prípadoch, kedy reálne existujú určité konkrétne skutočnosti, ktoré odôvodňujú obavu, že trestné konanie by mohlo byť správaním alebo konaním obvineného zmarené. A contrario, účelom väzby nie je iba zaistenie obvineného na účely trestného konania, prípadne pre výkon trestu odňatia slobody, ale aj ochrana spoločnosti pred osobami obvinenými z trestnej činnosti. Väzba predstavuje špecifický inštitút trestného práva procesného, ktorým sa obvinený na základe rozhodnutia súdu, v súlade s článkom 8 bod. 5 Listiny základných práv a slobôd, článkom 5 ods. 1 písm. c) Európskeho dohovoru o ochrane základných práv a slobôd, článkom 9 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach, článkom 17 Ústavy Slovenskej republiky a nadväzujúcu zákonnú úpravu v Trestnom poriadku zaisťuje pre trestné konanie a výkon trestu. Obmedzovanie ľudských práv nie je v právnom štáte vylúčené, no toto obmedzovanie by malo predstavovať výnimku, ktorá je predvídateľná, definovaná a kontrolovateľná podľa formálnych a materiálnych predpokladov.

ÚVOD

Väzba v súčasnej právnej úprave Slovenskej republiky predstavuje popri výkone trestu odňatia slobody najzávažnejší zásah do ľudských práv jednotlivca, najmä práva na osobnú slobodu, pričom výkonom väzby dochádza aj k zásahu do práva na súkromie väznenej osoby. Väzbu, ako v súčasnosti exponovaný zaisťovací inštitút, treba chápať ako dočasné pozbavenie osobnej slobody jednotlivca, ku ktorému môže dôjsť

JUDr. Karin Vrtíková, PhD. je absolventkou Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave, aktuálne pôsobí ako odborná asistentka na Katedre trestného práva a kriminológie Právnickej fakulty TU v Trnave.

po vznesení obvinenia a na základe rozhodnutia súdu, kedy je zároveň dostatočne preukázané, že ponechaním obvineného na slobode by mohlo dôjsť k zmareniu alebo sťažaniu účelu trestného konania, ktorým je dostatočné objasnenie spáchaného skutku, resp. trestného činu a následné potrestanie páchatela tohto trestného činu.

V súčasnosti je potrebné veľmi dôsledne pristupovať k inštitútu väzby ako takému a treba si uvedomiť niekoľko kľúčových aspektov, ktoré sú s ním neoddeliteľne späté. V prvom rade treba uviesť, že väzba nemá, resp. nemala by mať sankčný charakter a nemá pôsobiť výchovne. O väzbe rovnako platí, že sa ňou nemá vynucovať priznanie alebo výpoveď obvineného. V tomto smere sme ale za posledné roky boli svedkami práve prípadov, kedy výpovede obvinených boli vynucované práve prostredníctvom väzby, a to konkrétne na základe jej najtvrdšieho dôvodu vzatia obvineného do väzby, a síce **kolúznej väzby**.

¹ Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV- 19-0050. This work was supported by Slovak Research and Development Agency under the Contract No. APVV- 19-0050

Rovnako ako sa vyvíjal právny poriadok počas jednotlivých historických období, aj transformácia trestno-procesného inštitútu väzby do súčasnej podoby trvala viac ako pol storočia. **Hlavným cieľom** predkladaného vedeckého textu je neustranné zhodnotenie právnej úpravy kolúznej väzby, *de lege lata*. Na to, aby sme sa dopracovali k primárnemu cieľu je potrebné si hneď na začiatku vymedziť niekoľko čiastkových cieľov. **Čiastkovým cieľom** vedeckého textu bude tiež zmapovanie, či predmetné, zákonodarcom teoretické vymedzenie kolúznej väzby je dostatočné, a teda či sa v rámci aplikačnej praxe nevyskytujú problémy, ktoré by bolo nutné zákonným spôsobom vyriešiť. Autorka je presvedčená, že takáto dôkladná analýza kolúznej väzby poskytne nielen členom akademickkej obce, ale veríme, že aj zástupcom aplikačnej praxe náležité zistenia, ktoré budú prínosom pre právny poriadok našej republiky a vytvoria priestor na ďalšiu diskusiu. Nakoľko je autorka presvedčená, že inštitút väzby sa bytostne dotýka jednej z najkľúčovjších zásad trestného práva, a to prezumpcie neviny, je toho názoru, že je potrebné trvať na konštatovaní, že rozhodnutie o vzatí obvineného do väzby nie je možné vnímať ako prejudikovaný odsudzujúci rozsudok. Ide o elementárny dôvod, konkrétne zásadu prezumpcie neviny, v zmysle ktorej sa na obvineného hľadí ako na nevinného až do právoplatného rozhodnutia príslušného orgánu, na základe ktorého bude jednotlivec uznaný za vinného zo spáchania trestného činu. V neposlednom rade doplníme, že prostredníctvom legislatívnych návrhov *de lege ferenda*, vnesieme do skúmanej problematiky viac jednoznačnosti a právnej istoty.

1. Kolúzna väzba na území Slovenskej republiky po roku 2006, právny stav *de lege lata*

Celospoločenský koncept väzby je jednoznačne naplnený skutočnosťou, že väzbou sa nerozumie iba samotné vzatie obvineného do väzby na základe rozhodnutia súdu a s tým súvisiace obmedzenia práv osobnej slobody, ale aj výkon takejto väzby, otázky spojené s odôvodnenosťou vzatia, resp. nevzatia do väzby a práva a povinnosti obvineného ako aj orgánov činných v trestnom konaní vo všetkých aspektoch, ktoré sú s týmto inštitútom akýmkoľvek spôsobom previazané.

1.1 Kolúzna väzba a kolúzne správanie

Na presné pochopenie významu daného druhu väzby je potrebné načrieť do samotného významu slova, resp. slovného spojenia, kolúzna väzba. V právnom stave, *de lege lata* platí, že ak sú dané dôvody, a síce, že konkrétne skutočnosti odôvodňujú obavu, že obvinený bude pôsobiť na svedkov alebo spoluobvinených alebo inak mariť objasňovanie skutočností závažných pre trestné konanie, hovoríme, že sú naplnené dôvody na vzatie obvineného do kolúznej väzby, a to práve z dôvodu možného kolúzneho správania sa obvineného. Ide teda o akýsi demonštratívny výpočet možností marenia objasňovania skutočností závažných pre trestné stíhanie, v rámci ktorých môže ísť o prípady nepripustného pôsobenia na znalcov, tlmočníkov, prekladateľov, ich podplácanie, falšovanie alebo pozmeňovanie listín, ničenie či ukrývanie viacerých dôkazov.

V každom prípade ale nestačí iba samotná možnosť obvineného pôsobiť na svedkov alebo spoluobvinených, resp. možnosť inak mariť objasňovanie skutočností závažných pre trestné konanie. Musia existovať konkrétne skutočnosti, ktoré odôvodňujú obavu predpokladanej aktívnej účasti obvineného, smerujúcej k mareniu skutočností závažných pre trestné konanie, teda konkrétne skutočnosti nasvedčujúce tomu, že obvinený má kolúzne zámery, napríklad chystá sa podplatiť svedka, alebo sa mu vyhráža. V tomto smere preto neplatí, že ak v priebehu trestného stíhania majú byť vykonané ďalšie procesné úkony, napríklad výsluchy svedkov, neznamená to, že obvinený bude na týchto svedkov pôsobiť, resp. inak mariť objasňovanie skutočností závažných pre trestné stíhanie.²

Na úvod je potrebné uviesť, že inštitút kolúznej väzby po roku 2006 prešiel niekoľkými legislatívnymi zmenami. Posledné roky sme však boli svedkami, do istej miery, nadužívania tohto inštitútu, preto je na mieste položiť si otázku, čo je na kolúznej väzbe to, čo ju robí najpertraktovejším dôvodom väzby súčasnosti?

Treba uviesť, že tento druh väzby sa vykonáva za osobitných podmienok, ktoré sú stanovené okrem iného najmä zákonom č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby v znení neskorších predpisov.

2 Uznesenie

Najvyššieho súdu SR,
sp. zn. Ntv 97/92

Medzi najviditeľnejšie rozdiely vo výkone kolúznej väzby od iných je umiestnenie v oddieloch, v prijímaní návštev a zasielaní korešpondencie. Možno skonštatovať, že jediné právo, ktoré je počas výkonu kolúznej väzby plne garantované, je právo na obhajobu, kedy aj listová korešpondencia medzi obvineným a jeho obhajcom ostáva zachovaná.

1.2 Právna úprava kolúznej väzby

Právna úprava kolúznej väzby je obsiahnutá v § 71 ods. 1 písm. b) TP. Dôvodnosť kolúznej väzby predstavuje také správanie, resp. konanie obvineného alebo iné konkrétne skutočnosti, ktoré vzbudzujú dôvodnú obavu, že obvinený bude pôsobiť na svedkov, znalcov, spoluobvinených alebo bude inak mariť objasňovanie skutočností závažných pre trestné stíhanie. Spôsoby, ktorými obvinený môže naplniť dôvody kolúznej väzby sú v predmetnom ustanovení uvedené len exemplifikatívne, uvedené možno vyvodit' z vetnej konštrukcie „*inak mariť objasňovanie skutočností dôležitých pre trestné stíhanie*“, a teda dôvodom pre nariadenie kolúznej väzby bude akýkoľvek reálny zámer obvineného spôsobilý zmarit' objasňovanie skutočností dôležitých pre trestné konanie.³ Je zrejmé, že ako v prípade útekovvej väzby, aj dôvody kolúznej väzby musia vychádzať z konkrétnych skutočností, z ktorých bude odôvodnená obava, že obvinený bude negatívne pôsobiť na objasňovanie trestnej veci v rámci trestného konania. Konkrétne skutočnosti budú predovšetkým spočívať v predpokladanej aktivite obvineného smerujúcej k zmareniu skutočností závažných pre trestné konanie (resp. ovplyvňovanie svedkov, znalcov, spoluobvinených). Tieto skutočnosti pritom musia byť zistené postupom súladným s Trestným poriadkom. Pod takými skutočnosťami možno rozumieť ovplyvňovanie obvineným napr. ešte nevypočutých svedkov so zámerom zmarit' tak objasnenie skutočností dôležitých pre trestné konanie.⁴ Za skutočnosti závažné pre trestné stíhanie možno považovať také skutočnosti, ktoré majú podstatný význam, najmä z hľadiska posúdenia viny, trestu alebo výroku o náhrade škody. Marenie menej závažných skutočností nezakladá dôvod väzby.⁵ Konkrétne skutočnosti odôvodňujúce obavu z kolúzneho správania sa obvineného musia byť dostatočným a rozumným podkladom pre opodstatnenie tejto obavy. Na druhej strane ich nemožno interpretovať len v tom zmysle, že ak obvinený nebude vzatý do väzby, celkom určite bude pôsobiť napr. na svedkov, ktorí vo veci ešte nevypovedali. Pri rozhodovaní o väzbe nie je možné reálne sa domnievať, že bude naplnená požiadavka istoty „konkrétnych skutočností“, ktoré opodstatňujú väzobné dôvody. V týchto prípadoch nemožno vyčkávať až do momentu, kedy obvinený bude pôsobiť napr. na ešte nevypočutých svedkov alebo spoluobvinených, pretože by sa takémuto konaniu potom nedalo zabrániť. Nemôže ísť však len o akési abstraktné a konkrétnymi skutočnosťami nepodložené podozrenie, pretože by to viedlo k neodôvodnenému zásahu do osobnej slobody obvineného.⁶ Odôvodnenosť obavy, že obvinený bude pôsobiť na svedkov, znalcov alebo obvinených sa rozumie snaha ovplyvniť tieto subjekty trestného konania, aby vypovedali, resp. podali znalecký posudok v rozpore so skutočnosťou a tým spôsobili nesprávne zistenie skutkového stavu.⁷ Inak povedané, pôjde buď o priame (obvineným) alebo nepriame (prostredníctvom tretích osôb) ovplyvňovanie svedkov, znalcov, spoluobvinených tak, aby nevypovedali pravdivo, resp., aby sa dohodli, čo budú vypovedať v rozpore so skutočnosťou.⁸ Svedkom na účely tohto ustanovenia pritom treba rozumieť nie len osobu, ktorá bola predvolaná k výsluchu, ale aj osobu, u ktorej k takému to úkonu ešte len dôjde. Spoluobvineným treba zas rozumieť osobu, ktorá bola obvinená v tej istej trestnej veci spolu s obvineným. Vzhľadom na skutočnosti, že v prípade ovplyvňovania týchto subjektov musí ísť o zákonom zakázané konanie zo stany obvineného, nemožno dôvody kolúznej väzby vyvodzovať napr. vtedy, keď je svedkovi pripomínaná povinnosť mlčanlivosti, právo odoprieť vypovedať, alebo ak ide len o zdôraznenie zákazu vypovedať či práva, ktoré je zákonom stanovené v prospech obvineného. Taktiež za pôsobenie na svedka nemožno považovať ani presviedčanie svedka, aby vypovedal pravdu pred OČTK v prípade, keď tento odmieta vypovedať.⁹ Kolúznu väzbu nemožno tiež zdôvodniť len potrebou výsluchu všeobecne vymedzeného okruhu svedkov, príp. i konkrétneho spoluobvineného na úteku. To predovšetkým platí za situácie, kedy sú listinné alebo iné vecné dôkazy zhromaždené v takom rozsahu, že v prípade zmien týchto osôb vo výpovedi možno zabrániť inak ako väzbou, napr. doplnením otázok svedkovi (spoluobvinenému) na vyvrátenie rozporov v jeho výpovedi.¹⁰ Obava z ovplyvňovania svedkov obvineným musí byť podporená ďalšími okolnosťami. Takouto okolnosťou zakladajúcou dôvod väzby tak napr. bude list odoslaný obvineným z väzby svojej manželke, v ktorom dáva návod pre spoluobžalovaných,

3 IVOR, J. – POLÁK, P. – ZÁHORA, J.: Trestné právo procesné I. Bratislava, Wolters Kluwer, 2017, s. 318

4 Z judikatúry: Nález Ústavného súdu ČR sp. zn. II. ÚS 599/2001 zo dňa 18. 2. 2003

5 Uznesenie NS SR sp. zn. 4 Tost 17/2017

6 IV. ÚS 257/2000

7 ČENTĚŠ, J. a kolektív. Trestný poriadok s komentárom. Žilina : EUKÓDEX, 2006, s. 168

8 IVOR, J. – POLÁK, P. – ZÁHORA, J.: Trestné právo procesné I. Bratislava, Wolters Kluwer, 2017, s. 319

9 RŮŽIČKA, M. – ZEŽULOVÁ, J.: Zadrženie a vazba v českem trestním procesu. PRAHA. C. H. Beck, s. r. o., 2004, s. 416 – 417

10 Nález Ústavného súdu ČR sp. zn. 257/2000 zo dňa 25. 1. 2001

11 R 1/2004

12 RŮŽIČKA, M. – ZEŽULOVÁ, J.: Zadržení a vazba v českém trestním procesu. PRAHA. C. H. Beck, s. r. o., 2004, s. 418 – 419

13 Uznesenie mestského soudu v Prahe sp. zn. 5To 11/86 (R 39/1968) z 15. 2. 1968

14 RŮŽIČKA, M. – ZEŽULOVÁ, J.: Zadržení a vazba v českém trestním procesu. PRAHA. C. H. Beck, s. r. o., 2004, s. 419

15 ČENTĚŠ, J., a kolektív. Trestné právo s vysvetlivkami a judikatúrou, zväzok 2. Bratislava : Wolters Kluwer, 2007, s. 245

16 Online dostupné na: https://www.sak.sk/web/sk/cms/news/form/link/-display/894042/_event (navštívené dňa 8. 2. 2024)

17 Uznesenie ÚS SR sp. zn. III. ÚS 26/01, II. ÚS 76/02

18 Strogan vs. Ukrajina č. (30198/11), nález ÚS SR sp. zn. II. ÚS 55/98

ako majú maríť už určené hlavné pojednávanie, resp. návrh na zmenu výpovede spoluobžalovaných a návrh, ako má vypovedať svedok, ktorého chce obvinený navrhnuť vypočuť.¹¹ Iným marením objasňovania skutočností závažným pre trestné stíhanie je potrebné rozumieť najmä falšovanie, pozmeňovanie, ničenie alebo skrývanie listinných či vecných dôkazov. Na druhej strane, za marenie objasňovania skutočností dôležitých pre trestné konanie zo strany obvineného nemožno nikdy považovať uplatňovanie jeho základných práv na obhajobu.¹² Uvedené vyplýva aj z judikatúry súdov (aj keď uvedené logicky samo osebe vyplýva z § 34 TP – práva obvineného nevypovedať a v tom obsiahnutej zásady neobviňovať sám seba), v zmysle ktorej „*dôvodom kolúznej väzby podľa § 71 ods. 1 písm. b) Tr. por. nemôže byť okolnosť, že obvinený popiera trestnú činnosť, z ktorej je obvinený alebo že odmieta vypovedať*“.

Väzba nesmie byť nikdy zneužitá na to, aby obvinený bol prinucovaný k výpovedi alebo k priznaniu. Pre kolúznu väzbu nestačí iba okolnosť, že vo veci, v ktorej obvinený popiera vinu, majú byť vypočutí ako svedkovia spolupracovníci obvineného.¹³ Obdobne uvádza aj Najvyšší súd SR vo svojom rozhodnutí sp. zn. 6Tz/3/2003 zo dňa 17. 6. 2003 „*Dôvodom kolúznej väzby nemôže byť samotné popieranie viny obvineným ani objektívna skutočnosť, že stíhaný skutok nie je doteraz dostatočne objasnený a všetci páchatelia nie sú ešte trestne stíhaní. Pokiaľ ide o popieranie viny obvineným, ide o právo obvineného a z využitia tohto práva nie je možné vyvodzovať žiadny právny záver vo vzťahu k dôvodom väzby. Opačný postup by viedol k donucovaniu obvineného k výpovedi, čo odporuje základnej zásade trestného konania uvedenej v § 2 ods. 4 Tr. por.*“

Vo vzťahu k mareniu objasňovania skutočností dôležitých pre trestné konanie je nutné ešte uviesť, že za marenie nemožno považovať nesplnenie zákonných povinností obvineného, napr. nesplnenie povinnosti vydať vec alebo sa podrobiť prehliadke tela či strpieť odber biologického materiálu, pretože tieto možno vynucovať prostredníctvom iných príslušných ustanovení Trestného poriadku.¹⁴ Vo vzťahu ku kolúznej väzbe je potrebné poznamenať, že jej dôvodnosť nemožno vyvodzovať len z určitej dôkaznej či procesnej situácie, napr. začatie trestného stíhania, náročnosť dokazovania, väčší počet obvinených, príp. závažnosť trestného činu bez zistenia konkrétnych skutočností. Pokiaľ ide o kolúznu väzbu, podľa Trestného poriadku obvineného pri tomto dôvode väzby nemožno prepustiť na slobodu alebo prepustiť na slobodu za podmienok uvedených v § 80 alebo § 81 TP, avšak treba uviesť, že uvedené nekorešponduje so znením čl. 5 ods. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, čomu zodpovedá aj súčasná judikatúra súdov.¹⁵

1.2.1 Trvanie kolúznej väzby

Posledné roky boli z hľadiska materiálnych prameňov väzobného práva bohaté, a to najmä v otázke kolúznej väzby, do ktorej sa od roku 2021 začínali dostávať verejne exponované osoby, aj z prostredia justície. Sme presvedčení, že z tohto dôvodu sa začal zvyšovať tlak na reformu kolúznej väzby, hoci Slovenská advokátska komora¹⁶ už dlhodobo upozorňuje na jej nedostatčnú úpravu.

Je pravdou, že výkon kolúznej väzby predstavuje z hľadiska intenzity zásahu do základných práv a slobôd najväčší zásah. Styk s rodinou je v rámci kolúznej väzby podmienený súhlasom OČTK, resp. súdu, ktorý dokonca môže byť pri tomto styku prítomný. Totožne je to aj pri styku s duchovným, pretože v zásade, ani tento nie je možný bez súhlasu OČTK. Tu je potrebné upozorniť, že pri výkone nepodmienečného trestu odňatia slobody zákonodarca takéto reštrikcie nepozná.

Na podklade rozhodovacej činnosti Ústavného súdu SR môžeme skonštatovať, že vzhľadom na závažnosť väzby ako zaisťovacieho inštitútu je potrebné po celý čas súdnu kontrolu jej ústavnosti a zákonnosti. Teda, je povinnosťou všeobecného súdu, ktorý väzbu dovolil, dbať o to, aby jej doba neprekročila nevyhnutnú hranicu.¹⁷ *In concreto*, čím je trvanie väzby dlhšie, tým je potrebné preukázať vyššiu mieru podozrenia zo spáchania trestnej činnosti vo vzťahu k obvinenému, pretože postupom času prevažuje dôležitosť ochrany osobnej slobody obvineného nad záujmami štátu objasniť trestnú činnosť a postaviť obvineného pred súd.¹⁸ Je teda potrebné neustále skúmať, či u obvineného pretrvávajú dôvody väzby, a či túto nie je možné nahradiť menej reštriktívnymi opatreniami.

Sme jednoznačne presvedčení, že v demokratickej spoločnosti by sa maximálna dĺžka väzby mala zosúladiť s ľudsko-právnymi a ústavnými štandardmi. Z ľudsko-právnych dokumentov však nevyplýva žiadna požiadavka na proporcionálnu maximálne prípustnej dĺžky väzby. Ide

o oblasť vo výlučnej právomoci toho ktorého štátu, a teda orgán tvorby práva v tom ktorom štáte rozhoduje, aká maximálna dĺžka kolúznej väzby bude na jeho území platiť. Je to dané tým, že proporcionálnosť sa skúma vždy len vo vzťahu k niečomu, resp. vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu, nikdy nie *in abstracto*. Preto ani nie je možné, *a priori*, konštatovať ne/primeranosť dĺžky (kolúznej) väzby. Neexistuje žiadna abstraktná hranica primeranosti či neprimeranosti dĺžky väzby.¹⁹ Uvedené vedie tiež k tomu, že na európskom kontinente neexistuje ani konsenzus medzi štátmi v otázke maximálnej dĺžky kolúznej väzby, resp. väzby ako takej, keďže nie každý štát má v procesnom kódexe osobitnú lehotu kolúznej väzby. Napríklad, v Rakúsku trvá kolúzna väzba najkratšie z okolitých krajín, a to **dva mesiace**. V Českej republike je maximálna lehota kolúznej väzby **tri mesiace**, rovnako tak v Poľsku, Švajčiarsku a v Holandsku. V Maďarsku sú to **štyri mesiace** a v Nemecku **šesť mesiacov**.

Azda najvýraznejšiu zmenu v kontexte kolúznej väzby priniesla novela č. 308/2021 Z. z., prostredníctvom ktorej bola zavedená **osobitná lehota kolúznej väzby**. Dôvodová správa napovedá, že zákonodarca sa principiálne inšpiroval právnou úpravou Českej republiky. Neprebral však do svojho právneho poriadku aj samotnú lehotu kolúznej väzby, ktorá je v ČR tri mesiace. V zmysle predmetnej novely, § 76 ods. 8 TP predpokladal, že **kolúzna väzba v SR môže trvať najviac päť mesiacov**. V tomto smere je ale potrebné zohľadniť ostatnú novelu zákona č. 40/2024 Z. z., ktorá si pri svojom kreovaní vyslúžila značnú mediálnu, ale aj odbornú pozornosť. V kontexte s nosnou témou predkladaného textu, kolúznou väzbou, a **novelou účinnou od 15. marca 2024 je potrebné upozorniť na zmenu dĺžky trvania kolúznej väzby, ktorá de lege lata, môže trvať iba tri mesiace**. Ide o základnú a súčasne maximálne prípustnú lehotu, ktorá nie je rozdelená na lehotu pripadajúcu na prípravne a súdne konanie, na rozdiel od iných dôvodov väzby, pri ktorých platí, že základná lehota väzby v prípravnom konaní je sedem mesiacov, pričom podľa § 76 ods. 2 TP obvinený musí byť prepustený na slobodu najneskôr v posledný deň základnej lehoty väzby, ak prokurátor nepodá najneskôr dvadsať pracovných dní pred jej uplynutím obžalobu, návrh na schválenie dohody o vine a treste alebo návrh na jej predĺženie (v prípade zločinov a obzvlášť závažných zločinov). V prípade kolúznej väzby sa však pravidlo o „povinnosti“ prokurátora podať obžalobu, návrh na schválenie dohody o vine a treste či návrhu na predĺženie lehoty väzby dvadsať pracovných dní pred uplynutím základnej lehoty väzby, nemôže uplatniť. Trestné veci, v ktorých boli obvinení vzatí do väzby z kolúzneho dôvodu, zvyknú byť z hľadiska vyšetrovania pre svoju komplikovanosť časovo náročné. Nebolo by pre krátkosť času v niektorých prípadoch prakticky možné, aby prokurátor po štyroch mesiacoch od vzatia obvineného do kolúznej väzby (čo spravidla nasleduje po vznesení obvinenia) podal obžalobu, resp. návrh na schválenie dohody o vine a treste. Keďže lehota troch mesiacov je maximálnou lehotou kolúznej väzby, prokurátor nemôže podať ani návrh na jej predĺženie. Vzhľadom na to musí byť obvinený prepustený najneskôr v posledný deň lehoty kolúznej väzby, ak nie je vo väzbe súčasne aj z iného dôvodu. V prípravnom konaní o tom rozhoduje prokurátor písomným odôvodneným príkazom a v konaní pred súdom predseda senátu, resp. samosudca (§ 76 ods. 8 TP). Ak je obvinený vo väzbe aj z iného než kolúzneho dôvodu, je potrebné rozhodnúť najneskôr v posledný deň lehoty kolúznej väzby o zmene dôvodov väzby. V konaní pred súdom o tom rozhoduje odôvodneným príkazom predseda senátu, resp. samosudca, v prípravnom konaní prokurátor.

1.3 K ďalším zmenám inštitútu väzby po nadobudnutí účinnosti zákona č. 308/2021 Z. z., a zákona č. 40/2024 Z. z., ktorými sa mení a dopĺňa zákon č. 301/2005 Z. z.

Kolúzna väzba sa svojho času najmä v nadväznosti na trestné stíhanie verejne známych osôb stala predmetom širokej diskusie, predovšetkým z pohľadu jej neprimeranej dĺžky, nadužívania a prostriedku nátlaku na obvinené osoby. Zákom č. 308/2021 Z. z. s účinnosťou od 15. augusta 2021 došlo k niektorým zmenám v inštitúte väzby, a to najmä vo vzťahu k väzbe podľa § 71 ods. 1 písm. b) TP. Taktiež sa zaviedlo povinné preskúmanie možnosti nahradenia väzby prostriedkami podľa § 80 a 81 TP súdom, a tiež sa stanovujú náležitosti návrhu na vzatie do väzby, ako aj náležitosti odôvodnenia rozhodnutia súdu o väzbe.²⁰ Novelou zákona sa upravujú aj podmienky (dôvody) pre vzatie obvineného do väzby. Tak vo vzťahu k dôvodom väzby podľa § 71 ods. 1, ako aj § 71 ods. 2 TP, zákonodarca k jednotlivým dôvodom doplnil aj, že obvineného možno

19 KMEC, J. – KOSAŘ, D. – KRATOCHVÍL, J.: *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 514

20 Dôvodová správa k zák. č. 308/2021 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zák. č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov, online dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/-/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=495932> (navštívené dňa 10. 2. 2024)

vziať o. i. do väzby len „ak vzhľadom na osobu obvineného, povahu alebo závažnosť trestného činu, pre ktorý je trestné stíhaný, nie je v čase rozhodovania o väzbe možné väzbu nahradiť podľa § 80 alebo §81.“ Uvedenou novelou sa tak aj slovenský Trestný poriadok priblížil k modernejším trestným právnym úpravám.

Podľa dôvodovej správy uvedenou zmenou sa zavádza práve povinnosť súdov preskúmať možnosti nahradenia väzby z dôvodov podľa § 71 ods. 1 písm. a) alebo c) TP, a obvineného možno vziať do väzby len v tom prípade, ak väzbu nie je možné nahradiť v čase rozhodovania súdu o väzbe. Táto zmena v zmysle dôvodovej správy má reflektovať požiadavku využitia inštitútu väzby ako prostriedku „ultima ratio“.²¹

Ďalšiu zmenu v právnej úprave väzby nachádzame v § 72 ods. 2 TP, ktorá sa týka predovšetkým obsahových náležitostí odôvodnenia rozhodnutia súdu o väzbe. Podľa tohto ustanovenia musí byť rozhodnutie o väzbe odôvodnené skutkovými okolnosťami, ktoré preukazujú dôvodnosť trestného stíhania a konkrétne skutočnosti, ktoré zakladajú dôvod väzby podľa § 71, pričom v odôvodnení rozhodnutia sa súd musí vysporiadať aj s tým, prečo nenahradil väzbu podľa § 80 a §81 TP. V prípade kolúznej väzby výrok odôvodnenia rozhodnutia o väzbe musí obsahovať aj označenie zákonného ustanovenia o lehote podľa § 76 ods. 8 alebo 9 TP, pričom odôvodnenie rozhodnutia musí obsahovať aj uvedenie konkrétnych skutočností, ktoré zakladajú dôvodnú obavu, že obvinený bude pôsobiť na svedkov, znalcov, spoluobvinených alebo inak mariť objasňovanie skutočností závažných pre trestné stíhanie, alebo z ktorých je zrejmé, že tak obvinený už konal. Konkrétne skutočnosti o tom, že u obvineného je dôvodná obava z kolúzneho správania, je prokurátor povinný uviesť už v samotnom návrhu na vzatie do väzby.²²

Najvýznamnejšiu zmenu v inštitúte väzby možno však nachádzať v § 76 TP. V § 76 ods. 8 TP zákonodarca zaviedol nové podmienky pre trvanie kolúznej väzby, ktorá po nadobudnutí účinnosti predmetnej novely mohla trvať **najviac 5 mesiacov**. Tu je ale potrebné percipienta upozorniť na skutočnosť, že táto lehota trvania väzby bola prekonaná aktuálne už účinnou novelou zákona č. 40/2024 Z. z., na základe ktorej sa maximálna dĺžka lehoty kolúznej väzby zmenila z pôvodných päť mesiacov na aktuálne **tri mesiace**. V prípade, ak je obvinený vo väzbe len z dôvodu podľa § 71 ods. 1 písm. b) TP, a nebol pred uplynutím aktuálnej trojmesačnej lehoty prepustený z väzby, musí byť prepustený z väzby na slobodu písomným príkazom predsedu senátu a v prípravnom konaní prokurátora, ktorý musí byť primerane odôvodnený, a to najneskôr v posledný deň trojmesačnej lehoty. Ak je však obvinený vo väzbe aj z iného ako kolúzneho dôvodu, o zmene dôvodov väzby rozhodne najneskôr v posledný deň lehoty predseda senátu a v prípravnom konaní prokurátor písomným príkazom, ktorý musí byť primerane odôvodnený.

Podľa nového § 76 ods. 9 TP ak je ale obvinený v kolúznej väzbe, pretože sa už kolúznym spôsobom preukázane správal, t. j. pôsobil na svedkov, znalcov, spoluobvinených alebo inak maril objasňovanie skutočností závažných pre trestné konanie, alebo ak bez ohľadu na to, či už sa obvinený správal kolúzne, je stíhaný pre obzvlášť závažný trestný čin spáchaný organizovanou skupinou, trestný čin spáchaný zločineckou alebo teroristickou skupinou, pre trestný čin založenia zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 TZ, trestný čin založenia zosnovania a podporovania teroristickej skupiny podľa § 297 TZ alebo pre trestný čin, za ktorý možno uložiť trest odňatia slobody na doživotie, v takom prípade sa § 76 ods. 8 TP nepoužije, a teda lehota väzby v týchto prípadoch plynie podľa § 76 ods. 6, 7 TP.

V prípade, ak je obvinený v kolúznej väzbe a lehota väzby sa riadi podľa § 76 ods. 8 TP, ale počas väzby nastane niektorá z okolností podľa § 76 ods. 9 TP, rozhodne o ponechaní obvineného vo väzbe nad trojmesačnú lehotu súd a v prípravnom konaní na návrh prokurátora sudca pre prípravné konanie, ktorý súčasne rozhodne, dokedy sa lehota väzby u obvineného predlžuje. Prokurátor je takýto návrh povinný sudcovi pre prípravné konanie podať najneskôr desať pracovných dní pred uplynutím lehoty podľa § 76 ods. 8 TP. Uvedené platí, ak aj najneskôr desať pracovných dní pred uplynutím lehoty podľa § 76 ods. 8 TP podá prokurátor obžalobu alebo návrh na schválenie dohody o vine a treste. Ak lehota väzby bola predĺžená, po takomto rozhodnutí je v prípravnom konaní prokurátor povinný postupovať podľa § 76 ods. 2 TP a sudca pre prípravné konanie podľa § 76 ods. 3 TP.²³

V kontexte s novelou zákona č. 308/2021 Z. z., účinnou od 15. augusta 2021 musel zákonodarca súčasne aj v rámci intertemporálnych ustanovení vyriešiť otázku, či osobitná lehota bude platiť aj pre tých obvinených, ktorí sa ku dňu účinnosti novely už nachádzali v kolúznej väzbe. V zmysle § 567r ods. 1 TP zákonodarca deklaroval, že platiť bude. V prípade, že už ku dňu

21 Dôvodová správa k zák. č. 308/2021 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zák. č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov [online, cit. 2021-10-06]. Dostupné na internete: <https://www.nrsr.sk/web/-/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=495932>

22 § 72 ods. 2 zák. č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok

23 § 76 ods. 10 zák. č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok

nadobudnutia účinnosti zákona osobitná lehota uplynula, obvinený musel byť z kolúznej väzby prepustený, resp. muselo sa rozhodnúť o zmene dôvodov väzby, ak popri kolúznom dôvode existoval ešte iný väzobný dôvod. To však podľa ods. 2 neplatilo pre prípady, kedy sa osobitná lehota kolúznej väzby neuplatňuje (§ 76 ods. 9 TP), ak súčasne súd, resp. sudca pre prípravné konanie na návrh prokurátora najneskôr do 14. septembra 2021 rozhodol o neuplatnení osobitnej lehoty kolúznej väzby. Rozhodnutie súdu bolo teda nevyhnutnou podmienkou na to, aby sa osobitná lehota na takéto prípady neuplatnila. Ak bolo trestné stíhanie vo fáze prípravného konania, musel súčasne prokurátor podať návrh najneskôr do 21. augusta 2021, inak musel obvineného bezodkladne prepustiť na slobodu. V prípadoch, kedy mala byť osobitná lehota v zásade vylúčená, uvedené záviselo od procesnej aktivity súdu, resp. prokurátora. Ak tieto subjekty boli pasívne a zmeškali lehotu, malo to za následok buď okamžité prepustenie obvineného alebo aplikáciu osobitnej lehoty kolúznej väzby, hoci by šlo generálne o výnimku z jej aplikácie.

V súvislosti s lehotou kolúznej väzby zákonodarca reflektoval náročnosť (najmä časovú) vedenia trestného stíhania pri určitých druhoch trestných činov. *In concreto*, zákonodarca vymedzil dve negatívne podmienky, v prípade ktorých keď dôjde k alternatívnemu naplneniu osobitná lehota kolúznej väzby sa neuplatní. Ide o nasledovné situácie:

- v prípade ak ide o obzvlášť závažné zločiny spáchané organizovanou skupinou, trestné činy spáchané zločineckou alebo teroristickou skupinou, trestný čin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej, resp. teroristickej skupiny podľa § 296 a § 297 TZ., alebo trestný čin, za ktorý možno uložiť trest odňatia slobody na doživotie;
- v prípade, ak obvinený pred tým, ako bol vzatý do väzby, už preukázateľne konal kolúznym spôsobom.

Pri týchto trestných činoch by skrátená lehota väzby mohla mať negatívny dopad na riadne zistenie skutkového stavu, a preto zákonodarca rozhodol, že sa **osobitná lehota kolúznej väzby v takýchto prípadoch nepoužije**.

Do účinnosti zákona č. 308/2021 Z. z. prokurátor nemohol rozhodovať o zmene dôvodov väzby. Do väzby obvineného mohol v prípravnom konaní zasiahnuť iba tak, že ho prepustil na slobodu. O zmene dôvodov väzby rozhodoval vždy súd na jeho návrh. Predmetnou novelou sa procesný postup zjednodušuje, zrýchľuje a zhospodárňuje, pretože ukladá prokurátorovi možnosť rozhodovať o zmene dôvodov väzby, ak niektorý z viacerých dôvodov odpadol. O zmenu dôvodov väzby, o ktorej môže rozhodnúť prokurátor, však ide iba za predpokladu, ak bol obvinený vzatý do väzby z viacerých dôvodov, no časom niektorý(é) z nich odpadli. Ak by došlo k zmene dôvodov väzby tak, že by sa mal pôvodný dôvod nahradiť novým dôvodom väzby, pre ktorý nebol obvinený pôvodne vzatý do väzby, alebo k existujúcemu(im) dôvodu(om) by sa mal pridať ďalší dôvod väzby, o takejto zmene by musel nevyhnutne rozhodovať súd, resp. sudca pre prípravné konanie.

Pre úplnosť predloženého textu a v kontexte s reflektovaním aktuálneho právneho stavu je nutné záverom predmetnej podkapitoly uviesť, že vyššie spomínaná novela Trestného poriadku č. 40/2024 Z. z., účinná od 15. marca 2024 zaviedla v kontexte kolúznej väzby jedinú zmenu, a síce upravila počet mesiacov, počas ktorých môže byť obvinený vo väzbe z dôvodov predpokladaných Trestným poriadkom, a to z pôvodných päť mesiacov na aktuálne **tri mesiace**. Uvedená skutočnosť z nášho uhla pohľadu reflektuje požiadavku vzatia do väzby ako zaisťovacieho prostriedku *ultima ratio*, čo jednoznačne hodnotíme ako vhodný a efektívny prvok demokratickej spoločnosti.

2. Náhrada kolúznej väzby

Vo verejnej diskusii sa dosiaľ objavila aj téma prípadnej (ne)možnosti nahradenia kolúznej väzby. Trestný poriadok v rámci § 80 a 81 pripúšťa možnosť nahradenia väzby len v prípade tzv. preventívnej a útekovvej väzby. V tejto súvislosti je však potrebné poukázať na čl. 5 ods. 3 druhá veta Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, v zmysle ktorého „každý, kto je zatknutý alebo pozbavený slobody v súlade s ustanovením odseku 1 písm. c) tohto článku, musí byť ihneď predvedený pred sudcu alebo inú úradnú osobu splnomocnenú zákonom na výkon súdnej moci a má právo, aby jeho vec bola prejednaná v primeranej lehote, alebo byť prepustený počas

konania. Prepustenie sa môže podmieniť zárukou, že sa takáto osoba dostaví na pojednávanie.“ Uvedený Dohovor poskytuje väčší rozsah práv obvineného, a teda umožňuje prepustiť obvineného z väzby aj v prípadoch kolúznej väzby. Uvedené konštatoval tak Ústavný súd SR ako aj Najvyšší súd SR vo svojich nálezoč sp. zn. I. ÚS 100/04 a sp. zn. I. ÚS 239/04, resp., R 57/2005, v rámci ktorých sa pripustila možnosť nahradenia väzby aj vo vzťahu k dôvodom tzv. kolúznej väzby, a to s poukazom na ustanovenie článku 5 ods. 3 druhá veta EDLP a článku 17 ods. 1, ods. 2 a ods. 5 Ústavy SR. Preto rozhodovanie o nahradení väzby dovolenými procesnými prostriedkami aj v prípade ak ide o kolúznu väzbu, je v súlade s rozhodovacou činnosťou Ústavného súdu SR aj Najvyššieho súdu SR. Podčiarkujúc uvedené je potrebné dodať, že z rozhodnutia Ústavného súdu SR, vedeného pod sp. zn. II. ÚS 67/2013 vyplýva, že súd, resp. sudca pre prípravné konanie je s ohľadom na povahu dohľadu probačného a mediačného úradníka vždy povinný zaoberať sa možnosťou nahradenia väzby týmto procesným prostriedkom, a to aj v prípade ak takýto návrh nepodal obvinený a teda aj v prípade kolúznej väzby. V tomto smere je zároveň tiež potrebné doplniť, že súdy tieto rozhodnutia akceptujú a o možnostiach nahradenia väzby rozhodujú, hoci je to v zmysle ustanovení Trestného poriadku vylúčené.

V súlade s vyššie naznačenou judikatúrnou praxou preto konštatujeme, že možno kolúznu väzbu nahradiť jedným z vyššie menovaných prostriedkov, hoci to Trestný poriadok explicitne neupravuje. Z opačnej strany spektra je potrebné doplniť, že zákonná úprava síce explicitne nevymedzuje potrebu skúmania menej invazívneho prostriedku, tzv. inštitúty náhrady väzby, ako obligatórnej podmienky väzby, avšak z právnej úpravy táto potreba vyplýva **implicitne**. Ústavný súd SR na predmetné nadviazal aj vo svojom náleze, vedenom pod sp. zn. II. ÚS 67/2013, v ktorom ustálil, že „všeobecný súd má povinnosť zaoberať sa možnosťou náhrady väzby aj v prípade, ak obvinený výslovne nepožiadaval o náhradu väzby.“ V tomto smere preto treba pozitívne zhodnotiť novelu Trestného poriadku č. 308/2021 Z. z., v rámci ktorej zákonodarcia reflektoval všetky uvedené východiská, a s účinnosťou od 15. augusta 2021 je v § 71 ods. 1 TP zavedená **povinnosť súdu pri väzobnom rozhodovaní zvážiť, či väzbu nie je v konkrétnom prípade možné nahradiť podľa § 80 a § 81 TP**. Z legislatívno-technického hľadiska však môže pôsobiť mátačo spôsob, akým zákonodarcia uvedenú podmienku včlenil do existujúcej štruktúry § 71 ods. 1 TP, pretože vizuálne sa uvedená podmienka viaže k písm. c) daného odseku, čo je väzobný dôvod preventívnej väzby. uvedené môže zvädzať k nesprávnemu výkladu a síce, že alternatívy k väzbe má súd zvážiť iba pri existencii dôvodu preventívnej väzby podľa § 71 ods. 1 písm. c) TP. Dôvodová správa však uvádza, že sa táto podmienka vzťahuje aj na väzobný dôvod podľa písm. a), teda dôvod útekovej väzby, avšak explicitne neuvádza, že sa vzťahuje aj na dôvod kolúznej väzby podľa písm. b). Zo znenia § 71 ods. 1 TP však nevyplýva, že by sa táto podmienka neviazala na kolúznu väzbu, a preto sme toho názoru, že predmetné ustanovenie ukladá súdu iniciatívu skúmať a zvažovať alternatívy k väzbe pri každom z väzobných dôvodov.

2.1 K možnosti náhrady kolúznej väzby na základe ústavno-konformného výkladu Trestného poriadku v súlade s čl. 17 Ústavy SR

S ohľadom na historický koncept právnej úpravy kolúznej väzby, ktorý bol percipientom poskytnutý vyššie v texte je možné konštatovať, že možnosť nahradiť kolúznu väzbu ani v predchádzajúcom období nebola v našom právnom poriadku prítomná. Socialistický trestný kódex, zákon č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom, už od počiatku svojej platnosti **explicitne vylučoval možnosť náhrady kolúznej väzby**. Uvedené pokračovalo v jasných mantineloch až do súčasnosti. Zmena v nazeraní na možnosť náhrady kolúznej väzby nastala nie na podklade zákonodarcu, ale prelomom v rámci rozhodovacej praxe najvyšších súdnych autorít, a síce Ústavného súdu SR²⁴ a tiež Najvyššieho súdu SR²⁵, ktoré možnosť nahradenia kolúznej väzby vyvodili z čl. 5 ods. 3 Dohovoru, resp. judikatúry ESLP naň vzťahujúcej. Tak Ústavný súd SR ako aj Najvyšší súd SR v spomenutých rozhodnutiach dokonca konštatovali, že **vnútroštátne právo (vynímajúc medzinárodné zmluvy) nepripúšťa nahradiť kolúznu väzbu**. Napriek tomu však predmetná judikatúra umožňuje nahradiť kolúznu väzbu skrz čl. 154c ods. 1 Ústavy SR a čl. 5 ods. 3 Dohovoru, čo v zásade akceptuje aj prax všeobecných súdov. Od rekonštrukcie trestného práva tak, *de facto*, existuje tzv. právny dualizmus, kedy na jednej strane je **jednoznačný text zákona o nemožnosti náhrady kolúznej väzby**, na strane druhej **judikatúra konštantná**

24 Nález ÚS SR
sp. zn. I. ÚS 100/04

25 R 57/2005

už dve dekády a s ňou aj právna istota o možnosti náhrady väzby aj podľa § 71 ods. ods. 1 písm. b) TP.

Podme si teda uvedené rozmeniť na drobné. Základnou požiadavkou, ktorá vychádza tak z čl. 17 ods. 5 Ústavy SR, ako aj z čl. 5 ods. 1 písm. c) Dohovoru je, aby dôvod na vzatie do väzby bol upravený v zákone a aby tento zákon neodporoval Dohovoru. Pre vzťah Dohovoru a Trestného poriadku sú určujúce slová Ústavného súdu SR, ktorý vo svojom náleze, vedenom pod sp. zn. I ÚS 100/04, zo dňa 8. októbra 2004 poukazuje, na to, že „hoci vzhľadom na ustanovenie § 73 ods. 1 a 3 Trestného poriadku je jeho trestná vec z možnosti nahradenia väzby sľubom vylúčená jednak preto, že ide o kolúznú väzbu, a jednak preto, že je stíhaný pre trestný čin uvedený v § 62 ods. 1 Trestného zákona, vzhľadom na čl. 154c ods. 1 ústavy je povinnosťou všeobecného súdu prednostne aplikovať pred príslušným ustanovením Trestného poriadku ustanovenie čl. 5 ods. 3 dohovoru, keďže tento zabezpečuje väčší rozsah ústavných práv a slobôd v tejto otázke. Z tohto ustanovenia dohovoru a z príslušnej judikatúry totiž vyplýva, že pokiaľ vnútroštátne zákonodarstvo niektoré dôvody väzby, resp. niektoré trestné činy vyníma z možnosti prepustenia na záruku, potom je v rozpore s týmto ustanovením.“ Z uvedeného je možné konštatovať, že pri dôvodoch väzby treba vnútroštátne právo aplikovať tak, že zákon nemôže rozširovať dôvody väzby nad rámec Dohovoru, s čím ruka v ruke súvisí aj povinnosť rešpektovať judikatúru ESĽP a zároveň zákon nemôže zužovať rozsah práva na osobnú slobodu, pretože väzba sa považuje za prostriedok *ultima ratio* v trestnom konaní. V tomto smere je ešte nevyhnutné spomenúť čl. 5 ods. 3 Dohovoru, ktorý umožňuje prepustiť osobu na slobodu s podmienkou, že bude k dispozícii orgánom činným v trestnom konaní. Táto možnosť vychádza z princípu, že väzba je prostriedkom *ultima ratio* v trestnom konaní. Z uvedeného vieme vyabstrahovať nasledovné:

- prepustenie z väzby, resp. nahradenie väzby inou zárukou je len možnosťou a nie právom osoby pozbavenej osobnej slobody,
- má principiálnu prednosť pred väzbou v prípade splnenia účelu a dôvodu väzby,
- je prípustná pre všetky dôvody väzby,
- jej účelom je zabezpečenie prítomnosti osoby na vyšetrovaní, resp. súdnom pojednávaní,
- nevzťahuje sa na prvotné rozhodovanie o tom, či má byť osoba predvedená pred sudcu, ktorý rozhodne o väzbe.²⁶

Na dôvažok ešte dodávame aktuálnejšie rozhodnutie Ústavného súdu SR, v rámci ktorého pripustil možnosť náhrady kolúznej väzby podľa § 80 TP peňažnou zárukou.²⁷ Môžeme preto konštatovať, že aj napriek pomerne nedávnej novele Trestného poriadku previazanej s inštitútom väzby, slovenský zákonodarca nepovažoval za nutné zosúladiť nejednosť súdnej praxe, ktorá umožňuje nahradenie kolúznej väzby aj inými zárukami, s právnym stavom, ktorý v zmysle aktuálne platného a účinného Trestného poriadku toto explicitne vylučuje. **Základným predpokladom ústavnej konformity zásahu do osobnej slobody je zákonnosť tohto zásahu.** Preto musíme konštatovať rozpor ustanovení Trestného poriadku v otázke možného nahradenia kolúznej väzby menej invazívnymi prostriedkami s Ústavou Slovenskej republiky. Autorka preto vyjadruje súhlas s profesorom Ľalíkom, ktorý uvádza, že: „Tým, že by súdy mohli rozhodovať len o nenaplnení dôvodnosti trestného stíhania a neprítomnosti väzobného dôvodu, ale už nie o iných prostriedkoch náhrady väzby, ochudobnili by obvineného o alternatívne možnosti, čím by sa oslabil jeho osobná sloboda ako dôležitá ústavná hodnota. Väzobné stíhanie na základe kolúzných dôvodov by vlastne neumožňovalo náhradu najtvrdšieho prostriedku za iný a menej drastický spôsob, ktorý by rovnako naplňal účel kolúznej väzby.“²⁸

Na základe vyššie uvedeného autorka odporúča, aby § 80 ods. 1 TP znel nasledovne:

„Ak je daný dôvod väzby, môže súd a v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie ponechať obvineného na slobode alebo prepustiť ho na slobodu, ak ....“

ZÁVER

Zásah do základných ľudských práv, ktorý väzba spôsobuje jednotlivcovi v situácii, kedy ešte nebolo právoplatne rozhodnuté o vine, ani o nevyhnutnosti podrobiť sa sankcii uloženej za protiprávne konanie je problematickým z hľadiska všeobecne uznávanej koncepcie ľudských práv. Právo na osobnú slobodu, prezumpcia neviny, ale aj právo na humánne zaobchádzanie a zákaz

26 Orosz, L. – Svák, J. a kol.: Ústava Slovenskej republiky. Komentár. Zväzok I. Bratislava: Wolters Kluwer SR s. r. o., 2021. s. 211 – 212

27 Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. III. ÚS 478/2018, zo dňa 11. 10. 2018

28 Ľalík, T., Je možná kaucia pri kolúznej väzbe? Online dostupné na: <https://www.pravnelisty.sk/clanky/-a950-ad-je-mozna-kaucia-pri-koluznej-vazbe> (navštívené dňa 12. 4. 2024)

29 Van Kempen, P. H., Pre-Trial Detention Human rights, criminal procedural law and penitentiary law, comparative law. Cambridge : intersentia Publishing Ltd., 2012. s. 4

mučenia a neludzského zaobchádzania sa stávajú diskutovanými otázkami pri úprave noriem previazaných s väzbou, ako aj samotnej realizácie väzby v jednotlivých štátoch sveta. Taktiež je potrebné poukázať na ekonomickú záťaž pre štát, nevynímajúc daňových poplatníkov v súvislosti s nákladmi výkonu väzby, ale aj dopady na rodinu obvineného, ako aj extrémnu náchylnosť noriem umožňujúcich uväznenie v prípravnom konaní na ich zneužitie zo strany štátu, pretože obvinení sú úplne v moci orgánov, ktoré majú záujem na získaní informácií alebo priznania.²⁹

Väzba nie je v žiadnom prípade represívnym opatrením, resp. opatrením so sankčnými prvkami. Nesmie byť ponímaná ako predbežný výrok o vine, pretože by to znamenalo porušenie zásady prezumpcie nevinoty. Treba ju chápať ako zaistovací úkon, ktorý napomáha dosiahnutiu účelu trestného konania a ktorý je využívaný iba v nevyhnutnej miere a na nevyhnutne dlhú dobu. Väzba nesmie byť chápaná účelovo, ako prostriedok na uľahčenie vyšetrovania a v neposlednom rade nesmie byť ani prostriedkom na nútenie obvineného k priznaniu sa k spáchaniu trestného činu, pričom v opačnom prípade by takéto priznanie bolo vyhodnotené ako absolútne neúčinný a nepoužiteľný dôkaz.

S ohľadom na vyššie uvedené je potrebné vymedziť negatívne konštatovanie vo vzťahu k novele zákona č. 308/2021 Z, z, ktorá do značnej miery upravila inštitút kolúznej väzby, pretože zákonodarca novelou účinnou od 15. augusta 2021 **explicitne vylúčil možnosť nahradenia kolúznej väzby**, a to akýkoľvek z prostriedkov jej nahradenia. Tu však možno badať nedôslednosť v novelizácii právnej úpravy inštitútu väzby. Na jednej strane zákonodarca vo vzťahu k všetkým dôvodom väzby – úteková, kolúzna a preventívna predpokladá ich nahradenie, pričom v rámci dôvodovej správy apeluje na využitie inštitútu väzby ako prostriedku „ultima ratio“, a na strane druhej, nelogicky, tento svoj zámer úplne znegoval, keď v § 80 a 81 TP absolútne vylúčil nahradenie väzby z dôvodu § 71 ods. 1 písm. b) TP a § 71 ods. 3 písm. b) TP, teda kolúznej väzby. Sme presvedčení, že vylúčenie nahradenia kolúznej väzby v žiadnom prípade nenapĺňa požiadavku inštitútu väzby ako prostriedku *ultima ratio* a prikláňame sa k doteraz zaužívanej súdnej praxi, že aj pri kolúznej väzbe vzhľadom na jej charakter a závažnosť obmedzení z nej vyplývajúcich pre obvineného, by mala byť daná možnosť nahradenia väzby prostriedkami podľa § 80 a § 81 TP, čo deklaruje aj náležitými rozhodnutiami súdnych autorít.

Napriek tomu, že z medzinárodných záväzkov SR nevyplýva povinnosť zaviesť vo vnútroštátnom práve možnosť náhrady kolúznej väzby, a teda závisí výlučne od vôle zákonodarcu, či takúto možnosť upraví, domnievame sa, že by táto možnosť mala byť obsiahnutá v právnom poriadku. Vychádzame z premisy, že väzba ako taká má byť vzhľadom na svoj výrazne restriktívny charakter prostriedkom *ultima ratio*. Z ľudsko-právneho hľadiska sa musí zásah do osobnej slobody vždy posudzovať cez prizmu nevyhnutnosti. Ak je účel väzby, a to aj kolúznej, možné dosiahnuť aj za použitia prostriedkov náhrady väzby (§§ 80, 81 TP), súd by nemal rezignovať na ochranu základných práv a slobôd a obvineného by mal ponechať na slobode, resp. ho prepustiť na slobodu za súčasnej náhrady jeho väzby menej invazívnym prostriedkom. K tomu je ale potrebné, aby zákonodarca prinajmenšom umožnil súdu vykonať v každom jednotlivom prípade test proporcionality, a na jeho základe posúdiť, či je kolúzna väzba naozaj nevyhnutným krokom k dosiahnutiu účelu väzby. Nie je ale podľa nás správne *a priori* vylúčiť z testu proporcionality určité väzobné dôvody, keďže každý prípad sa má posudzovať s ohľadom na jeho konkrétne okolnosti. Nie je vylúčené, že aj prípad s kolúznym väzobným dôvodom bude obsahovať také okolnosti, ktoré budú opodstatňovať stíhanie obvineného na slobode, resp. nebudú opodstatňovať pozbavenie jeho osobnej slobody. Súd by podľa nášho názoru mal mať možnosť takéto okolnosti posúdiť, a napriek tomu, že tak vo svojej rozhodovacej praxi robí, máme jednoznačne za to, že je absolútne nutné, aby vnútroštátna právna úprava, v tomto smere konkrétne Trestný poriadok, bola v súlade tak s názorom ústavného súdu, na ktorý sme upozornili vyššie v texte, ako aj so samotným Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktoré jednoznačne deklarujú, že **kolúznu väzbu je možné nahradiť** alternatívnymi prostriedkami v súlade s čl. 5 ods. 3 Dohovoru, napriek tomu, že to Trestný poriadok nedovoľuje. Požiadavka na ochranu základných práv a slobôd nie je učinené zadost', ak súd nemá možnosť posudzovať základnú podmienku zásahu do základného práva, resp. slobody, a síce nevyhnutnosť. Z uvedeného dôvodu si myslíme, že **aj kolúzna väzba by mala byť nahraditeľná menej restriktívnym opatrením. Atribútom moderného trestného procesu je rešpektovanie práv a slobôd jednotlivca. Tieto požiadavky ale inštitút väzby, konkrétne kolúznej väzby, de lege lata, nenapĺňa.**

V tomto kontexte preto autorka navrhuje nasledovné znenie § 80 ods. 1 TP: „Ak je daný dôvod väzby, môže súd a v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie ponechať obvineného na slobode alebo prepustiť ho na slobodu, ak...“ ■

RESUMÉ

Trestnoprávne aspekty kolúznej väzby

Väzba v súčasnej právnej úprave Slovenskej republiky predstavuje popri výkone trestu odňatia slobody najzávažnejší zásah do ľudských práv jednotlivca, a to najmä práva na osobnú slobodu, pričom výkonom väzby dochádza aj k zásahu do práva na súkromie väznenej osoby. V prvom rade treba uviesť, že väzba nemá, resp. nemala by mať sankčný charakter a nemá pôsobiť výchovne. O väzbe rovnako platí, že sa ňou nemá vynucovať priznanie alebo výpoveď obvineného. V tomto smere sme ale za posledné roky boli svedkami práve prípadov, kedy výpovede obvinených boli vynucované práve prostredníctvom väzby, a to konkrétne na základe jej najtvrdšieho dôvodu vzatia obvineného do väzby, a síce **kolúznej väzby**. Autorka v predkladanom príspevku mapuje právnu úpravu kolúznej väzby *de lege lata* a na podklade dôslednej analýzy tohto väzobného dôvodu uvádza návrhy *de lege ferenda*.

SUMMARY

Criminal Law Aspects of Collusive Bond

Detention is in no way a repressive measure, or measure with sanctioning elements. It must not be understood as a preliminary verdict of guilt, as this would constitute a violation of the principle of the presumption of innocence. It should be understood as a preventive measure that helps to achieve the purpose of criminal proceedings and which is used only to the extent necessary and for an unavoidably long period of time. Detention must not be understood purposefully, as a means to facilitate the investigation, and last but not least, it must not be a means of forcing the accused to confess to committing a crime, otherwise such a confession would be evaluated as absolutely ineffective and unusable evidence.

ZUSAMMENFASSUNG

Strafrechtliche Gesichtspunkte der Kollusionshaft

Die Haft stellt nebst dem Vollzug der Freiheitsstrafe in der aktuellen Rechtsregelung der Slowakischen Republik den schwersten Eingriff in die Menschenrechte des Einzelnen, insbesondere des Rechtes auf persönliche Freiheit dar, wobei es durch den Haftvollzug auch zum Eingriff in das Recht der inhaftierten Person auf deren Privatsphäre kommt. Erstens ist es anzuführen, dass die Haft keinen Sanktionscharakter hat bzw. keinen solchen haben sollte und soll nicht erzieherisch wirken. Bei der Haft gilt zugleich, dass durch diese das Geständnis oder eine geständige Einlassung des Beschuldigten nicht erpresst werden darf. In dieser Richtung waren wir aber in den letzten Jahren Zeugen jener Fälle, wann die Aussagen der Beschuldigten bereits durch die Haft erfordert worden sind, konkret auf Grund des härtesten Grundes für die Inhaftnahme des Beschuldigten, und zwar durch die **Kollusionshaft**. Die Autorin erfasst im vorliegenden Beitrag die Rechtsregelung der Kollusionshaft *de lege lata* und auf Unterlage einer gründlichen Analyse dieses Haftgrundes bietet sie *de lege ferenda* Vorschläge an.

Tri zväzky o histórii advokátskych komôr

Slovenská advokátska komora vydala reprezentatívnu sériu troch publikácií v pevnej väzbe, ktoré mapujú históriu advokácie na území Slovenska. Ide o prvé komplexné spracovanie tejto témy u nás doplnené množstvom fotografií, faksimilií a prehľadných tabuliek. Súčasťou je aj biografický slovník osobností advokácie.

24, vrátane DPH

20, vrátane DPH

25, vrátane DPH

Všetky tri publikácie spolu ako balík za zvýhodnenú cenu!

59, vrátane DPH

Záujemcovia o kúpu kontaktujte:
 PhDr. Ondrišová
 02 204 227 28
 ondrisova@sak.sk
 Darina Stračinová
 02 204 227 26
 stracinova@sak.sk

208 | ADVOKÁTSKY KONGRES NA SLOVENSKU V ROKOCH 1875 - 1948

209 | HISTÓRIA ADVOKÁTSKYCH KOMOR NA ČESKÉM SLOVENSKU 1975 - 1989

390 | SLOVENSKÁ ADVOKÁTSKA KOMORA (1990 - 2020)

391 | HISTÓRIA ADVOKÁTSKYCH KOMOR NA ČESKÉM SLOVENSKU (1990 - 2020)

1875 - 1948

MARTINA GAIDOŠOVÁ
 PETER KRÉCIĽMAN
 ZDENEKO DUBELKA
 JOZEF KUŠNÍR
 VIKTÓRIA HELENBART

1948 - 1989

RUBOLF MANIK

1990 - 2020

PETER KRÉCIĽMAN
 ANTON BLAHO
 EKA BLAHOVÁ
 ŠTEJAN DELVAI
 PAVOL ERBEN
 JÁN HAVLAT
 a kol.

advokátska komora SLOVENSKÁ
 VEDA

advokátska komora SLOVENSKÁ
 VEDA

advokátska komora SLOVENSKÁ
 VEDA

208 | **1875 - 1948**

1875 - 1948

advokátska komora SLOVENSKÁ
 VEDA

209 | **1948 - 1989**

advokátska komora SLOVENSKÁ
 VEDA

390 | **1990 - 2020**

advokátska komora SLOVENSKÁ
 VEDA

391 | **1990 - 2020**

advokátska komora SLOVENSKÁ
 VEDA

Z ROZHODNUTÍ NAJvyššieho súdu SR

Právo účastníka konania vyjadriť sa k tvrdeniam a dôkazom o hodnote pozemku v súvislosti s rozhodovaním o výške náhrady trov konania

Súčasťou ústavných práv na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie je aj možnosť ovplyvniť výsledok súdneho konania svojimi vlastnými tvrdeniami o skutočnostiach, ktoré sú pre konečné rozhodnutie sporu určujúce. Táto súčasť uvedených ústavných práv je účastníkom konania odňatá, ak im nie je daná možnosť vyjadriť sa k tvrdeniu a dôkazu druhej strany sporu o hodnote pozemku v súvislosti s rozhodovaním o výške náhrady trov konania. Nemožnosťou vyjadrenia ku skutkovej otázke, ktorá je rozhodná pre procesné, hoc aj akcesorické závery o výške náhrady trov konania, dochádza k porušeniu ústavných práv podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy, čl. 6 ods. 1 Dohovoru a čl. 1 Dodatkového protokolu.

Nález Ústavného súdu SR zo dňa 7. septembra 2023
č. k. III. ÚS 363/2023-41

Dotknuté ustanovenia:

- čl. 46 ods. 1 Ústavy SR
- čl. 6 ods. 1 Dohovoru, čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru
- § 10 ods. 2, § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky MS SR č. 655/2004 Z. z.

Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia svojich základných práv uznesením súdu o výške náhrady trov konania v spore o určenie vlastníckeho práva.

Rozhodnutím súdu z roku 2023 bolo právoplatne určené, že žalobcovia sú spoluvlastníci pozemku a bola im priznaná náhrada trov konania.

Žalobcovia si náhradu trov vypočítali z hodnoty pozemku 183 000 eur (51,20 eur/m²) podľa znaleckého posudku vypracovaného v roku 2023. Pôvodným uznesením vyšší súdny úradník okresného súdu určil výšku náhrady trov právneho zastúpenia aplikujúc § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky MS SR č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „advokátska tarifa“), podľa ktorého základná sadzba tarifnej odmeny predstavuje 1/13 výpočtového základu.¹ Nestotožnil sa so žalobcami v tom, že pri odmene sa má postupovať podľa § 10 ods. 2 advokátskej tarify (teda z hodnoty veci).²

Proti tomuto uzneseniu podali žalobcovia sťažnosť, v ktorej vychádzali z toho, že predmet sporu je oceneľný. Žalovaní vo vyjadrení k sťažnosti uviedli, že napadnuté uznesenie je správne a doplnili, že spor začal ešte v roku 2007, kedy mal pozemok inú hodnotu. Hoci sa do skončenia sporu zhodnotil, nemožno vychádzať zo znaleckého posudku z roku 2023. Žalobcovia s tým

¹ Podľa § 11 ods. 1 písm. a) advokátskej tarify v znení účinnom do 31. 12. 2023: Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby je jedna

trinásťnásť výpočtového základu, ak nie je možné vyjadriť hodnotu veci alebo práva v peniazoch, alebo ju možno zistiť len s nepomerými ťažkosťami.

2 Podľa § 10 ods. 2 advokátskej tarify: Ak nie je ustanovené inak, považuje sa za tarifnú hodnotu výška peňažného plnenia alebo cena veci alebo práva, ktorých sa právna služba týka, určená pri začatí poskytovania právnej služby; za cenu práva sa považuje aj hodnota pohľadávky, hodnota záväzku a hodnota veci, o ktorej vlastníctvo sa vedie spor alebo ktorej vydanie je predmetom súdneho sporu.

nesúhlasili a predložili druhý znalecký posudok, podľa ktorého hodnota pozemku v roku 2007 bola 110 000 eur. Zodpovedajúc tomu žiadali náhradu trov právneho zastúpenia.

Okresný súd vyjadrenie žalobcov s druhým znaleckým posudkom sťažovateľom nedoručil a ústavnou sťažnosťou namietaným uznesením výšku trov ich právneho zastúpenia určil v súlade s návrhom žalobcov, vychádzajúc z § 10 ods. 2, a nie podľa § 11 ods. 1 advokátskej tarify.

Z odôvodnenia nálezu Ústavného súdu SR

K zrušeniu rozhodnutia o trovách konania sa treba uchýľovať iba výnimočne pri zistení extrémneho zásahu do základného práva. Protiústavné sú také rozhodnutia, odôvodnenie ktorých je úplne odchylné od veci samej alebo extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti. Rovnako o takýto stav ide vtedy, ak závery, ktorými sa súd riadil, by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu.

Nepochybné v danej veci je, že v spore od začiatku išlo o určenie vlastníckeho práva k pozemku. Rovnako je nepochybné, že hodnotu pozemku možno určiť. Preto záver súdu (o potrebe aplikácie § 10 ods. 2 advokátskej tarify) v žiadnom prípade nemožno považovať za mylný.

K argumentácii sťažovateľov, podľa ktorých sa okresný súd dopustil aj skutkového omylu v dôsledku toho, že ich opomenul konfrontovať s novým tvrdením a dôkazom (znaleckým posudkom) o hodnote pozemku k roku 2007, ústavný súd konštatoval, že v priebehu civilného procesu súd nezisťuje len skutočnosti potrebné na rozhodnutie vo veci samej, ale aj tie, ktoré sú nevyhnutné na procesné postupy a rozhodnutia. Takouto skutočnosťou bola aj hodnota pozemku v čase začatia sporu, resp. v čase, keď advokát začal žalobcom poskytovať právne služby. Pri vyrubení súdneho poplatku v roku 2007 okresný súd dospel k záveru, že cena sporných pozemkov bola 624 eur, keďže súdny poplatok v sadzbe 6% určil na 37,50 eur. Druhýkrát okresný súd túto procesnú skutočnosť zisťoval tak, že sa spoľahol na znalecký posudok predložený žalobcami. Z hľadiska posúdenia ústavných práv sťažovateľov však šlo o to, že predložením znaleckého posudku žalobcovia tvrdili a preukazovali procesnú skutočnosť rozhodnú pre posúdenie výšky náhrady trov konania. S týmto tvrdením žalobcov a s predloženým dôkazom však sťažovatelia neboli žiadnym spôsobom konfrontovaní.

K argumentu okresného súdu, podľa ktorého v konaní o výške náhrady trov konania nemožno vykonávať ďalšie dokazovanie, napr. preskúmať znalecký posudok, pretože by sa konanie o tejto akcesorickej otázke neúmerne predlžovalo, ústavný súd uviedol, že s týmto názorom čiastočne možno súhlasiť, no na strane druhej treba zvýrazniť význam tejto otázky pre strany sporu. Rozdiel v rádoch tisícov eur pri určení trov právneho zastúpenia vyžaduje v zásade podobný prístup k dokazovaniu ako vo veci samej. Zákonná úprava obsiahnutá v Civilnom sporovom poriadku vôbec nerozlišuje medzi dokazovaním skutočností, ktoré sú rozhodné pre vecné alebo procesné závery. Na objasnenie zásadných procesných okolností treba podporne využiť pravidlá na všeobecný režim dokazovania.

V spore sťažovateľov nebol dodržaný základný štandard dokazovania, ktorý spočíva v možnosti vyjadriť sa k rozhodujúcemu tvrdeniu a dôkazu o ňom. Sťažovatelia s tvrdením žalobcov o hodnote pozemku v roku 2007 a ani s predloženým znaleckým posudkom neboli žiadnym spôsobom konfrontovaní a nebolo im umožnené tvrdiť a preukazovať inú hodnotu sporného pozemku v rozhodnom čase roku 2007.

Súčasťou ústavných práv na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie je aj možnosť ovplyvniť výsledok súdneho konania svojimi vlastnými tvrdeniami o skutočnostiach, ktoré sú pre konečné rozhodnutie sporu určujúce. Táto súčasť uvedených ústavných práv bola sťažovateľom odňatá. Nemožnosťou vyjadrenia sťažovateľov ku skutkovej otázke, ktorá bola rozhodná pre procesné, hoc aj akcesoricke závery o výške náhrady trov konania, došlo k porušeniu ústavných práv sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy, čl. 6 ods. 1 Dohovoru a čl. 1 Dodatkového protokolu. Vzhľadom na to bolo rozhodnutie okresného súdu zrušené a vrátené na ďalšie konanie.

Odôvodnenie je redakčne krátené a upravované.

Právnu vetu a rozhodnutie spracovala: **JUDr. Zuzana Fabianová, Ph.D.**
advokátka

Z JUDIKATÚRY SÚDNEHO DVORA EURÓPSKEJ ÚNIE

Náhrada škody v prípade obavy zo straty kontroly nad svojimi osobnými údajmi

Článok 82 ods. 1 nariadenia 2016/679 sa má vykladať v tom zmysle, že obava osoby, že jej osobné údaje boli v dôsledku porušenia tohto nariadenia sprístupnené tretím stranám, bez toho, aby bolo možné preukázať, že to tak skutočne bolo, stačí na vznik práva na náhradu škody, pokiaľ je táto obava spolu s jej negatívnymi dôsledkami riadne preukázaná.

*Rozsudok Súdneho dvora vo veci C-590/22 AT,
BT proti PS GbR, VG, MB, DH, WB, GS (ECLI:EU:C:2024:536) z 20. júna 2024*

Súdny dvor EÚ 20. júna vyniesol dva rozsudky reagujúce na prejudiciálne otázky nemeckých súdov v otázke výkladu GDPR, ktoré sa vzájomne potvrdzujú a dopĺňajú. Primárne sa venujeme rozhodnutiu C-590/22, ktorý doplníme o závery rozsudok v spojených veciach C-182/22 a C-189/22.

Skutkové okolnosti prípadu: Spoločnosť poskytujúca daňové poradenstvo (PS) vypracovala pre klientov (AT a BT) daňové priznanie. Napriek tomu, že klienti informovali spoločnosť o zmene adresy, daňové priznanie im bolo v listinnej podobe doručené na pôvodnú adresu, kde obálku otvorili noví užívatelia priestorov a otvorenú obálku následne odovzdali rodinným príslušníkom žalobcov. Po prevzatí obálky žalobcovia zistili, že v nej chýba originál daňového priznania, ktorého obsahom sú mená a dátumy narodenia daňovníkov a ich detí, daňové identifikačné čísla, bankové údaje, údaje týkajúce sa príslušnosti k náboženskej komunite, údaje o zdravotnom postihnutí, profesii, pracovisku a výdavkoch daňovníkov. Klienti podali na spoločnosť žalobu, ktorou sa domáhali náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej v dôsledku sprístupnenia ich osobných údajov tretím stranám v rozpore s čl. 82 ods. 1 GDPR.¹ Žalobcovia odhadli svoju nemajetkovú ujmu na 15 000 eur. V zmysle nemeckého práva však samotné porušenie právneho ustanovenia nezakladá právo na peňažnú náhradu škody.

Vnútroštátny súd sa preto obrátil prejudiciálnymi otázkami na Súdny dvor EÚ a pýtal sa, či právo na náhradu škody podľa článku 82 GDPR môže byť založené výlučne na porušení ustanovení tohto nariadenia alebo sa vyžaduje aj spôsobenie ujmy. Zároveň sa pýtal, či obava, že osobné údaje sa mohli dostať do rúk neoprávnených osôb, môže sama osebe predstavovať nemajetkovú ujmu, ktorá by mohla viesť k vzniku práva na peňažnú náhradu škody podľa článku 82 GDPR. Ďalšie otázky sa týkali stanovenia výšky náhrady škody. V prvom rade či kritériá pre výšku správnych pokút zakotvené v článku 83 GDPR sú uplatniteľné aj v oblasti peňažnej náhrady nemajetkovej ujmy utrpenej v zmysle článku 82 GDPR. Ďalej sa súd pýtal na výklad pojmu škoda a či odkaz na „účinnú“ náhradu škody znamená, že náhrada škody z titulu nemajetkovej ujmy musí byť vyčíslená tak, aby mala odstrašujúci účinok. Poslednou bola otázka, či sa na účely posúdenia náhrady škody má súbežne s porušením ustanovení GDPR zohľadniť aj porušenie vnútroštátnych ustanovení o ochrane osobných údajov (napr. povinnosť zachovávať mlčanlivosť), ktoré nie sú vykonávacími aktmi GDPR.

Podľa článku 82 ods. 1 GDPR „*má každá osoba, ktorá utrpela majetkovú alebo nemajetkovú ujmu v dôsledku porušenia tohto nariadenia, právo na náhradu utrpenej škody od prevádzkovateľa alebo sprostredkovateľa*“. Súdny dvor pripomenul, že z tohto znenia vyplýva, že musia byť kumulatívne splnené tri podmienky: 1) porušenie GDPR, 2) spôsobenie majetkovej alebo nemajetkovej ujmy alebo

¹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES (všeobecné nariadenie o ochrane údajov)

2 Porovnaj rozsudok zo 4. mája 2023, Österreichische Post, C-300/21, a rozsudok z 11. apríla 2024, juris, C-741/21

3 Porovnaj rozsudok zo 14. decembra 2023, Nacionalna agencija za prichodite, C-340/21, a rozsudok z 25. januára 2024, MediaMarkt-Saturn, C-687/21.

škody a 3) príčinná súvislosť medzi porušením práva a spôsobenou ujmu.² Preto sa nemožno domnievať, že každé „porušenie“ ustanovení GDPR samo osebe zakladá uvedené právo na náhradu škody v prospech dotknutej osoby. Hoci článok 82 ods. 1 GDPR bráni vnútroštátnej norme alebo praxi, ktorá podmieňuje náhradu nemajetkovej ujmy dosiahnutím určitého stupňa závažnosti, osoba, ktorá sa domáha náhrady nemajetkovej ujmy je povinná preukázať nielen porušenie ustanovení tohto nariadenia, ale aj to, že skutočne utrpela majetkovú alebo nemajetkovú ujmu.

Pojem „nemajetková ujma“ právo EÚ vykladá extenzívne³ s cieľom zabezpečenia vysokej úrovne ochrany osobných údajov. Preto obava z možného zneužitia osobných údajov tretími stranami, ktorú má dotknutá osoba v dôsledku porušenia GDPR, môže sama osebe predstavovať „nemajetkovú ujmu“, aj keď k samotnému zneužitiu dát nedošlo. Žalobca však musí svoju obavu spolu s jej negatívnymi dôsledkami riadne preukázať, keďže samotné porušenie ustanovení GDPR pre náhradu škody nestačí.

Súdny dvor ďalej skúmal, či sa pre určenie výšky náhrady škody majú uplatniť kritériá na stanovenie výšky správnych pokút a či má právo na náhradu škody mať odstrašujúci účinok. Podľa Súdneho dvora články 82 a 83 sledujú rozličné ciele, a preto kritériá aplikovateľné na správne pokuty nemožno použiť na určenie výšky náhrady škody. GDPR kritériá pre určenie rozsahu náhrady škody neobsahuje. V prípade neexistencie pravidiel práva EÚ v danej oblasti tak prináleží právnomu poriadku členského štátu, aby stanovil kritériá, a to pod podmienkou dodržania zásad ekvivalencie a efektivity. Náhrada škody má kompenzačnú funkciu a musí sa považovať za „úplnú a účinnú“, ak umožňuje v celom rozsahu kompenzovať škodu, ktorá bola v konkrétnom prípade utrpená porušením tohto nariadenia. Právo na náhradu škody nemá ani odstrašujúcu ani sankčnú funkciu. Z toho vyplýva, že závažnosť porušenia GDPR, ktoré spôsobilo údajnú majetkovú alebo nemajetkovú ujmu, nemôže mať vplyv na výšku náhrady škody.

Žalobcovia sa domnievali, že súbežné porušenie ustanovení vyplývajúcich z GDPR a nemeckej právnej úpravy, ktorá je uplatniteľná na daňových poradcov a bola prijatá pred nadobudnutím účinnosti GDPR, by malo mať za následok zvýšenie náhrady škody, ktorej sa domáhali. Z odôvodnenia 146 piatej vety GDPR vyplýva, že pod spracúvanie osobných údajov, ktoré je v rozpore s týmto nariadením, možno subsumovať aj spracúvanie osobných údajov, „ktoré je v rozpore s delegovanými a vykonávacími aktmi prijatými v súlade s týmto nariadením a právom členského štátu, ktorým sa podrobnejšie upravujú pravidlá z tohto nariadenia“. Porušenie ustanovení vnútroštátneho práva týkajúcich sa ochrany osobných údajov, ktorých cieľom nie je spresniť pravidlá GDPR, však nepredstavuje relevantný faktor na účely posúdenia náhrady škody priznanej na základe článku 82 ods. 1 GDPR. Ak to vnútroštátne právo vnútroštátnemu súdu umožňuje, môže tento súd priznať dotknutej osobe vyššiu náhradu škody, pokiaľ by sa náhrada škody prislúchajúca z titulu porušenia GDPR nepovažovala za dostatočnú alebo primeranú. Pre samotné posúdenie porušenia článku 82 ods. 1 GDPR sa však nevyžaduje zohľadnenie súbežného porušenia vnútroštátnych ustanovení.

Súdny dvor v rovnaký deň vyniesol aj rozsudok v spojených veciach C-182/22 a C-189/22, v ktorom sa takisto venoval prejudiciálnym otázkam nemeckých súdov ohľadom náhrady škody v prípade straty kontroly nad osobnými údajmi.

Súdny dvor potvrdil, že článok 82 GDPR nemá sankčnú, ale iba kompenzačnú funkciu. Na druhej strane články 83 a 84 GDPR majú sankčný účel, pretože umožňujú ukladať správne pokuty a aj iné sankcie. Vzťah medzi pravidlami stanovenými v článku 82 a pravidlami stanovenými v článkoch 83 a 84 preukazuje, že medzi týmito dvoma kategóriami ustanovení existuje rozdiel, ale aj sa vzájomne dopĺňajú, pokiaľ ide o motiváciu dodržiavať GDPR.

Rovnako sa SD EÚ venoval relevancii závažnosti konania na účely náhrady škody z hľadiska prípadnej úmyselnej povahy porušenia nariadenia. Dospel k záveru, že výlučne kompenzačná funkcia práva na náhradu škody vylučuje zohľadnenie úmyselnej povahy porušenia GDPR pri stanovení výšky náhrady škody priznanej ako náhrada nemajetkovej ujmy. Táto suma však musí byť určená tak, aby bola v celom rozsahu nahradená ujma, ktorá bola konkrétne spôsobená porušením nariadenia.

Aj otázka kritéria pre určenie výšky náhrady škody bola obsahom rozhodnutia, pričom Súdny dvor odpovedal, že nemajetková ujma spôsobená porušením ochrany osobných údajov nie je svojou povahou menej významná ako ujma na zdraví a teda automaticky neodôvodňuje nižšiu výšku náhrady škody. V opačnom prípade by hrozilo, že dôjde k spochybneniu zásady úplnej a účinnej náhrady utrpenej škody.

Rozhodnutie spracovala: **Mgr. Michaela Chládeková, PhD.**

Odbor medzinárodných vzťahov SAK

Z JUDIKATÚRY EURÓPSKEHO SÚDU PRE ĽUDSKÉ PRÁVA

**Kritika sudcu zo strany advokáta
v kontexte ochrany záujmov
klienta**

Hoci je legitímne, že súdy požívajú ochranu zo strany príslušných orgánov ako garantov inštitucionálneho verejného poriadku, ich dominantné postavenie zároveň vyžaduje, aby príslušné orgány preukázali zdržanlivosť pri použití prostriedkov trestného práva.

Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Lutgen proti Luxembursku zo 16. mája 2024, týkajúci sa sťažnosti č. 36681/23

Dotknuté ustanovenie:

– článok 10 Európskeho dohovoru o ľudských právach – sloboda prejavu¹

Skutkové okolnosti prípadu

V priestoroch valcovne obchodnej spoločnosti, ktorej právnym zástupcom bol sťažovateľ – advokát André Lutgen, došlo k smrteľnej nehode. Vyšetrujúci sudca vyžiadal znalecký posudok elektrotechnického zariadenia, ktoré zapríčinilo smrť obete a za týmto účelom boli priestory výroby zapečatené. Nasledujúci deň sťažovateľ poslal sudcovi e-mail, v ktorom vyjadril obavu, že znalec sa s ohľadom na blížiaci štátny sviatok môže dostaviť až o týždeň a zastavenie výroby by malo ekonomický dopad na klienta a niekoľko stoviek zamestnancov. Žiadal odpečatiť zariadenie a umožniť pokračovať vo výrobe. Sudca ráno odpovedal, že pečať bude odstránená po tom, ako znalec skončí obhliadku. Znalec sa v ten deň dostavil a v poobedných hodinách advokát opätovne žiadal sudcu o odpečatenie z dôvodu, že ani znalec ani príslušný policajt nemajú oprávnenie odstrániť pečať. Keď po viac ako hodine nedostal od sudcu odpoveď, obrátil sa na ministra spravodlivosti, ministra hospodárstva a generálnu prokurátorku, ktorých informoval o vývoji situácie a bezvýslednej snahe kontaktovať sudcu. Spomenul, že „to nie je prvýkrát, čo som s ním mal incident. Netreba dodávať, že je to absolútne neprijateľné.“ Medzičasom sudca vydal príkaz na odpečatenie, ale sťažovateľa o tom neinformoval. Generálna prokurátorka považovala za neprípustné, že sa právny zástupca obrátil na členov výkonnej moci počas prebiehajúceho vyšetrovania a vyvíjal tlak na sudcu. Voči advokátovi bolo následne začaté trestné stíhanie pre pohrdanie súdom s možnou sankciou trestu odňatia slobody do šiestich mesiacov a pokuty do výšky 3 000 eur. Podľa vnútroštátneho súdu sa advokát previnil tým, že ponížujúcim spôsobom kritizoval sudcu, odvolával sa na vážne skúsenosti z minulosti a chcel ovplyvniť priebeh vyšetrovania. Rozhodnutím prvej inštancie mu bola uložená pokuta vo výške 2 000 eur. Odvolací súd rozhodnutie potvrdil s odôvodnením, že osobné poznámky v podobe jemných narážok diskreditovali sudcu a spochybnili jeho profesionalitu. Advokát môže kritizovať fungovanie justície ako celku, ale nie pracovné metódy konkrétneho sudcu. Sťažovateľ tvrdil, že jeho trestné stíhanie predstavuje v tomto prípade nelegitímny zásah do výkonu povolania advokáta.

1 1. Každý má právo na slobodu prejavu. Toto právo zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie alebo myšlienky bez zasahovania štátnych orgánov a bez ohľadu na hranice. Tento článok nebráni štátom, aby vyžadovali udeľovanie povolení rozhlasovým, televíznym alebo filmovým spoločnosťami.

2. Výkon týchto slobôd, pretože zahŕňa povinnosti aj zodpovednosť, môže podliehať takým formalitám, podmienkam, obmedzeniam alebo sankciám, ktoré stanovuje zákon, a ktoré sú nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, územnej celistvosti alebo verejnej bezpečnosti, na predchádzanie nepokojom alebo zločinnosti, ochranu zdravia alebo morálky, ochranu povesti alebo práv iných, zabrá-

nenia úniku dôverných informácií alebo zachovania autority a nestrannosti súdnej moci.

2 ESĽP pripomenul, že všeobecné princípy týkajúce sa slobody prejavu advokáta boli rozpracované v rozhodnutí *Morice proti Francúzsku* (sťažnosť č. 29369/10) a *Pais Pires de Lima proti Portugalsku* (sťažnosť č. 70465/12). Vid' aj *Matalas proti Grécku*, (sťažnosť č. 1864/18).

3 Vid' *Egill Einarsson proti Islandu* (sťažnosť č. 24703/15)

4 Vid' *Nikula proti Fínsku* (sťažnosť č. 31611/96)

5 Vid' aj *Radobuljac proti Chorvátsku* (sťažnosť č. 51000/11)

6 Vid' aj *Rodriguez Ravelo proti Španielsku* (sťažnosť č. 8074/10)

7 Vid' *Gouveia Gomes Fernandes et Freitas e Costa proti Portugalsku* (sťažnosť č. 1529/08)

Z rozhodnutia ESĽP

V predmetnej veci nebolo sporné, či trestné konanie a sankcia uložená sťažovateľovi predstavovali zásah do výkonu slobody prejavu. Zásah bol realizovaný v súlade so zákonom, ktorého cieľom bola ochrana dobrého mena a práv iných, ako aj garancia autority a nestrannosti súdnej moci. ESĽP uznáva, že štáty môžu ako garanti verejného poriadku prijať (trestnoprávne) opatrenia s cieľom primerane reagovať na prekročenie hraníc akceptovateľnej kritiky. ESĽP skúmal, či bol zásah do slobody prejavu „nevyhnutný v demokratickej spoločnosti“, „primeraný sledovanému legitímnemu cieľu“ a či odôvodnenie rozhodnutia vnútroštátnymi súdmi bolo „relevantné a dostatočné“. Za týmto účelom bolo potrebné skúmať obsah prejavu sťažovateľa a okolnosti, ktoré k nemu viedli.²

Pokiaľ ide o okolnosti, podľa ESĽP sťažovateľ konal v záujme klienta, v obave z následkov zastavenia výroby a v neistote spôsobenej tým, že sudca nenariadil odpečatenie hneď po ukončení práce znalca. Bolo síce preukázané, že sudca dal príkaz odpečatiť zariadenie neskôr v daný deň, ale sťažovateľ o tom nebol informovaný a situáciu vnímal z hľadiska nefunkčnosti justície ako verejnej služby.

Pokiaľ ide o obsah vyjadrenia, podľa ESĽP je potrebné rozlišovať medzi skutkovými tvrdeniami a hodnotiacimi úsudkami. Toto posúdenie spadá v prvom rade do rozsahu voľnej úvahy vnútroštátnych súdov. ESĽP však môže v prípade potreby pristúpiť k vlastnému posúdeniu sporných vyjadrení.³

Vnútroštátne sudy de facto kvalifikovali vyjadrenia sťažovateľa ako hodnotiace úsudky, s čím sa ESĽP stotožnil. V prípade hodnotiaceho úsudku proporcionality zásahu závisí od existencie dostatočného „skutkového základu“, na ktorom sú založené sporné vyjadrenia. Sťažovateľ v komunikácii adresovanej ministerstvám uviedol ako podporný argument skúsenosť z minulosti, ktorá narušila jeho dôveru v sudcu. Tieto incidenty síce nemali priamu súvislosť s daným prípadom, možno ich však podľa ESĽP oprávnene vnímať ako dostatočný skutkový základ na vysvetlenie jeho konania. V predmetnej veci sťažovateľ považoval absenciu odpovede sudcu – vzhľadom na naliehavosť spojenú s blížiacim sa štátnym sviatkom – za neprijateľnú okolnosť, ktorú bolo potrebné oznámiť orgánom zodpovedným za udržiavanie poriadku na súdoch. Hodnotiaci úsudok implicitne obsahujúci v použitom výraze „neprijateľné“, bol motivovaný rizikom bezprostredne hroziacich ekonomických škôd.

ESĽP následne pristúpil k vyhodnoteniu, či odôvodnenie vnútroštátnych súdov v odsudzujúcom rozsudku bolo relevantné a dostatočné. ESĽP pripomenul, že aj sudcovia môžu byť predmetom kritiky v rámci prípustných limitov, a to nielen všeobecne vo vzťahu k fungovaniu justície, ale aj osobne. Ak ide o výkon ich sudcovských právomocí, hranice prípustnej kritiky sú o to širšie.⁴ V predmetnej veci kritické vyjadrenia sťažovateľa nemožno v zmysle judikatúry k článku 10 EDĽP hodnotiť ako urážlivé.⁵ Navyše, obsah e-mailu nebol nad rámec adresátov zverejnený iným osobám.⁶ V kontexte okolností prípadu vyjadrenia sťažovateľa nemožno považovať za bezdôvodný osobný útok voči sudcovi.⁷ Motiváciou pre jeho vyjadrenia bola ochrana záujmov klienta, pričom nie je nutné, aby bol jeho klient v danom čase stranou v spore alebo trestne stíhaný, rovnakú váhu má ochrana práv a záujmov klienta ako zamestnávateľa a podnikateľa, resp. potenciálne žalovanej osoby. Napokon ESĽP pripomína, že pri hodnotení proporcionality zásahu je potrebné vziať do úvahy povahu a prísnosť uložených sankcií. Hoci je legitímne, aby štátne inštitúcie ako garanti verejného poriadku požívali ochranu, ich dominantné postavenie zároveň vyžaduje, aby príslušné orgány boli zdržanlivé pri použití prostriedkov trestného práva. Síce vyjadrenia sťažovateľa boli znevažujúce a kritické, ich postih by v kontexte okolností prípadu nemal mať trestnoprávny charakter.

ESĽP dospel k záveru, že zásah do slobody prejavu v zmysle článku 10 Dohovoru nebol primeraný sledovanému legitímnemu cieľu a odôvodnenie vnútroštátnych súdov vo vzťahu k uloženiu trestnoprávnej sankcie advokátovi v danom prípade tak nemožno hodnotiť ako relevantné a dostatočné.

Odôvodnenie je redakčne krátené a upravované.

Rozhodnutie spracovala: **Mgr. Michaela Chládeková, PhD.**
Odbor medzinárodných vzťahov SAK

Zo zasadnutí Predsedníctva SAK

Predsedníctvo Slovenskej advokátskej komory sa na mimoriadnom zasadnutí zišlo **26. júla 2024** v Bratislave.

Prímárnym dôvodom na zvolanie mimoriadneho rokovania počas letných prázdnin bola potreba vybrať **priestor na Konferenciu advokátov 2025**. Komora predbežne na tento účel zarezervovala veľký konferenčný priestor Incheby, prax uplynulých konferencií však ukázala, že priestor tejto veľkosti nie je na konferenciu nevyhnutne potrebný a generoval by neprimerané náklady. Komora preto preverila možnosť zorganizovať Konferenciu advokátov 2025 aj v iných priestoroch, vykonala ich obhliadku a spracovala porovnanie doručených cenových ponúk z pohľadu ich obsahu, ceny priestorov, ceny mobiliára, ceny služieb súvisiacich s nájmom, ceny potrebných priestorových a technických úprav na mieru potrebám komory, kapacity priestoru, možností parkovania, dostupnosti miesta, možností stravovania v okolitých reštauráciách a identifikovaných rizík.

Predsedníctvo komory na mimoriadnom zasadnutí uzatvorilo, že konferencia advokátov v roku 2025 bude hybridná a po starostlivom posúdení ponúk za miesto konania 6. júna 2025 určilo Zimnú jazdiareň Bratislavského hradu. Vzhľadom na limitovanú kapacitu priestoru 700 miest, z toho 500 miest na sedenie, sa budú advokáti v prípade záujmu o osobnú účasť (rovnako ako na minulých konferenciách) povinne registrovať vopred. Počet účastníkov fyzicky prítomných na mieste konferencie bude obmedzený primerane kapacite priestoru. Toto rozhodnutie nebude na prekážku prítomnosti každého advokáta na rokovaní Konferencie advokátov 2025. Za prítomného sa podľa volebného poriadku považuje aj advokát pripojený prostredníctvom elektronického volebného a hlasovacieho systému.

Do programu mimoriadneho rokovania P SAK boli zaradené aj IT služby podpory na Konferenciu advokátov 2025, informácie o vývoji zmluvného vzťahu s dodávateľom nového

ho informačného systému komory, ponuka externého partnera na konzultačné a kontrolné služby v rámci projektu nového informačného systému a schválenie stanovísk vo veci žiadostí súvisiacich s výkonom advokácie a koncipientskej praxe, ktoré spadajú do pôsobnosti komisie pre zlučiteľnosť výkonu advokácie, resp. koncipientskej praxe s inými povolaniami.

V štandardnom režime zasadalo Predsedníctvo Slovenskej advokátskej komory po letných prázdninách **5. septembra 2024** v Bratislave.

Na úvod odzneli informácie ■ o vymenovaní JUDr. Puchallu, PhD., JUDr. Čížovej a JUDr. Kuceka za **členov Súdnej rady SR**, čo pozitívne hodnotili aj všetci emeritní predsedovia komory, ■ o stanovisku Slovenskej advokátskej komory k **nálezu Ústavného súdu SR k reforme trestného práva**, ■ o stanovisku SAK k **schváleniu novely Trestného zákona**, ktorá podľa názoru SAK otvára otázku o hierarchii prameňov práva, ■ o **ôsmom stretnutí členov orgánov SAK a regionálnych zástupcov** 25. júla 2024, ■ o prijatí predsedu SAK u predsedu Ústavného súdu SR a ■ o vystúpení predsedu SAK na **sympóziu kánonického práva k trestnej politike štátu**. Vybrané témy sú podrobnejšie spracované na webovej stránke komory v časti *Aktuality*, v Bulletin slovenskej advokácie aj v distribuovaných newsletteroch.

Predsedníctvo komory v rámci legislatívnych aktivít vzalo na vedomie informácie ■ o návrhu **zákona o obchodnom registri**, ■ o novele **katastrálneho zákona**, ■ o pripomienkach komory k návrhu **zákona o ochrane svedkov**, o pripomienkach SAK k **novele zákona o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu**, ■ o pripomienkach komory k návrhu **stavebného zákona** a ■ o návrhu **zákona o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi**. Posledný spomínaný návrh podľa názoru P SAK môže zasahovať do poskytovania právnych služieb advokátmi, pričom pri poskytovaní právnych služieb je potrebné zachovať rovnakú úroveň právnych služieb aj pre osoby v materiálnej núdzi.

Členovia P SAK vzali na vedomie informáciu o príprave zmluvnej dokumentácie vo vzťahu k **novému informačnému systému komory** a o stave prác na jeho budovaní a vybrali **externý produkt správy registratúry**. Vzali na vedomie informácie o komunikácii so Zborom väzenskej a justičnej stráže vo veci **pilotného projektu styku obhajcu s osobou vo výkone trestu odňatia slobody prostredníctvom videoprenosu** realizovaného v Ústave na výkon väzby v Bratislave na Chorvátskej ul. 5 s tým, že účasť komory v tomto projekte bude generovať na strane komory náklady. Ak sa pilotný projekt v praxi osvedčí, je zámer realizovať ho aj v ostatných ústavoch na výkon väzby.

Pokiaľ ide o prebiehajúcu **rekonštrukciu budovy Slovenskej advokátskej komory**, predsedníctvo vzalo na vedomie informáciu o stave rokovaní s VÚB, a. s. ohľadom **financovania časti nákladov** na rekonštrukciu formou úveru a informácie o **postupe stavebných prác**. Bol schválený **dotatok**

Už vám neuniknú žiadne informácie!

Dôležité informácie a aktuality z diania v advokácii a na komore nájdete na našich sociálnych sieťach:

 www.facebook.com/advokatinavasejstrane
pridajte sa do uzavretej skupiny pre advokátov
Advokáti spolu - SAK

 www.linkedin.com/company/sak-sk
sledujte aj našu oficiálnu stránku na profesnej
sieti LinkedIn

ZINC EURO: 10 ROKOV INVESTÍCIÍ BEZ STRÁT

Rodinnej firme bratov Maroša a Michala a ich otca Jaroslava Kisku, ktorý založil a úspešne viedol spoločnosť Quatro, sa podarilo zhodnotiť svojim investorom už 100 miliónov eur. Zároveň táto platforma dokázala niečo výnimočné – nezávislý audit potvrdil, že investori neprišli ani o jediný cent.

Investície pre každého, bez rozdielu v skúsenostiach

Zinc Euro ponúka investovanie typu peer-to-peer, čo je investovanie do spotrebiteľského financovania obyvateľstva Slovenska. Transparentnosť je v tomto prípade veľmi dôležitá, preto majú klienti vďaka klientskej zóne nad svojimi investíciami vždy prehľad.

O tom, že sú investori spokojní, hovorí okrem výnosov aj fakt, že v Zinc Euro opakovane investuje viac ako 90 % klientov.

Výnosy až 12 % ročne

Investície v produktoch Zinc Euro prinášajú výnos v rozmedzí od 8 do 12 % ročne. Konečný výnos závisí od výšky investície a stratégie investora. Vyššie zisky môžete dosiahnuť jednoducho vďaka zloženému úročeniu, keď necháte zarábať nielen istinu, ale aj úroky.

Priemerná výška investície je 50 000 eur a odporúčaný horizont investovania je už 5 rokov. Tento čas v Zinc Euro stačí na dosiahnutie zaujímavých výnosov.

Platforma Zinc Euro vznikla spojením skúseností, vedomostí a inovatívneho prístupu jej tvorcov, aby vám mohla prinášať kombináciu istoty a zároveň atraktívnych výnosov. A to sa v investičnom svete nevidí často. Nečakajte ďalších 10 rokov a začnite s nami zhodnocovať svoje financie aj vy.

zinceuro.sk

ZA **10 rokov**
SME ZHODNOTILI
UŽ **100 miliónov €**

Investujte s nami

zinc
euro

k zmluve o dielo vzhľadom na priebežné zmeny projektovej dokumentácie v kontexte vystavovaných zmenových listov a zachytenia reálneho stavu prác. Dodatkou sa zaviedli pravidelné platby nastavené podľa harmonogramu postupu prác pod podmienkou jeho dodržiavania. Celková cena diela je pevná a dodatkom sa nemení.

Členovia predsedníctva schválili **stanoviská** s úpravami na základe diskusie vo veci žiadostí súvisiacich s výkonom advokácie a koncipientskej praxe, ktoré spadajú do pôsobnosti **pracovnej skupiny pre veci advokátske** a **komisie pre zlučiteľnosť výkonu advokácie, resp. koncipientskej praxe s inými povolaniami**.

Predsedníctvo komory posúdilo v rámci príprav konferencie advokátov v roku 2025 tri cenové ponuky na **zabezpečenie IT služieb podpory na konferenciu advokátov 2025** vo vzťahu k nominačnej časti volieb do orgánov SAK a druhého kola volieb a hlasovania v deň konania konferencie advokátov. Vzalo na vedomie informáciu o **zverejnení návrhov predpisov a pozičného dokumentu na pripomienkovanie advokátom**.

V rámci rokovania o ekonomických otázkach členovia predsedníctva rozhodli o **doručených žiadostiach**, vzali na vedomie informáciu o **hospodárení komory v II. štvrtroku 2024** s tým, že vývoj z hľadiska hospodárenia v zásade kopíruje vývoj v roku 2023. P SAK priebežne sleduje jednotlivé

položky, výsledok hospodárenia je v I. polroku 2024 kladný. Komora zatiaľ nečerpá úver na rekonštrukciu, ktorá je hrazená z vlastných prostriedkov fondu na rekonštrukciu.

Predsedníctvo komory vzalo na vedomie **porovnanie výnosov a nákladov seminárov advokátskych koncipientov a seminárov advokátov uskutočnených v mesiacoch január až jún 2024**. Vzalo tiež na vedomie predložené **východiská rozpočtu SAK na rok 2025** s tým, že na ich základe sa začne spracúvať rozpočet na rok 2025. Predsedníctvo ďalej vzalo na vedomie prehľad **nákladov a výnosov za regionálne podujatia v krajoch a mestách za I. polrok 2024** a **informáciu o nákladoch na zahraničné služobné cesty za I. polrok 2024** a schválilo **predplatné pre externých objednávateľov Bulletinu slovenskej advokácie na rok 2025** vo výške 50 eur bez DPH.

Časť rokovania sa venovala aj **nastaveniu cieľov činnosti SAK a posudzovaniu činnosti komory z hľadiska potreby a efektivity pri naplňaní cieľov (OKR)**, konkrétne organizovaniu športových a kultúrnych podujatí pre advokátsku obec, na ktoré sa poskytujú príspevky zo sociálneho fondu, a to aj v nadväznosti na upozornenie revíznej komisie.

Predsedníctvo SAK vzalo na vedomie **správu o mediálnej prezentácii komory v júli a auguste 2024**. V sledovanom období bola zameraná na **prieskum k metodike výživného a pripomienkovanie návrhov zmien stavovských predpisov**. Predsedníctvo SAK súhlasilo s pokračovaním vo **formáte diskusných stretnutí so študentmi právnických fakúlt** ohľadom povolania advokáta počas oboch nadchádzajúcich semestrov.

Predsedníctvo SAK vzalo na vedomie informáciu o **komunikácii s MIRRI** ohľadom výzvy *Personalizácia služieb verejnej správy a podpora omnikanálového modelu komunikácie* v rámci Programu Slovensko 2021 – 2027 a poverilo **komisiu na ochranu spotrebiteľov právnych služieb** na základe predloženého podnetu spracovať **stanovisko k vydaniu voľnej živnosti „mimosúdne zastupovanie oprávnených osôb pri riešení ich nárokov zo vzniknutej škody alebo škodovej udalosti“**.

Členovia predsedníctva schválili **benefity ponúkané advokátom** Všeobecnou úverovou bankou, a. s. a spoločnosťou Swiss Life Select Slovensko a. s. vo vzťahu k vybraným finančným produktom.

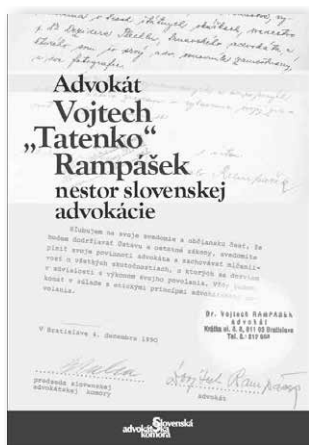
Predsedníctvo SAK vzalo na vedomie informácie o **stave súdnych konaní v statusových veciach**, v ktorých je komora účastníkom.

Členovia Predsedníctva SAK rozhodli ■ o podnete predsedníčky Revíznej komisie SAK na zrušenie rozhodnutia disciplinárneho senátu a právoplatného rozhodnutia odvolacieho disciplinárneho senátu a ■ o žiadostiach súvisiacich s **matričnými zoznamami** vedenými SAK, osobitne rozhodli o **žiadosti o zrušenie rozhodnutia o pozastavení výkonu advokácie z dôvodu prebiehajúceho trestného stíhania** a o **návrhoch na pozastavenie výkonu advokácie podľa § 8 ods. 2 písm. c) a d) zákona o advokácii z dôvodu neuhradenej pokuty a trov disciplinárneho konania**.

-km-

Advokát Vojtech „Tatenko“ Rampášek

nestor
slovenskej
advokácie

Publikácia podrobne mapuje život JUDr. Vojtecha Rampášeka v tesnej väzbe na aktuálny vývoj v spoločnosti aj v advokácii. Zachytený je pomerne dlhý a rôznorodý časový úsek 57 rokov – od obdobia česko-slovenskej advokácie z konca 30. rokov až po znovuzrodenie slobodnej advokácie po roku 1990. Autorom je advokát **JUDr. Michal Rampášek**, vnuk JUDr. Vojtecha Rampášeka.

V prípade záujmu kontaktujte: **Cena: 5 eur**
stracinova@sak.sk alebo ondrisova@sak.sk

Pýta(j)te sa predsedníctva

- 1) Je advokátsky koncipient oprávnený s poukazom na § 36 ods. 2 Trestného poriadku (so súhlasom klienta a na základe poverenia od svojho školiteľa) nahliadať do súdneho spisu klienta v trestnom konaní vedenom pre zločin, po právoplatnom skončení súdneho konania?
- 2) Je advokátsky koncipient oprávnený s poukazom na čl. 2 ods. 1 Uznesenia č. 14 Predsedníctva SAK zo 7. novembra 2006 (so súhlasom klienta a na základe poverenia od svojho školiteľa), pred uplynutím 6-mesačnej lehoty, vykonávať pre klienta úkony, resp. komunikovať s klientom, ak ide o zastupovanie klienta vo veci podania odvolania, o ktorom bude rozhodovať krajský súd, ak takéto odvolanie ešte nebolo podané, a teda konanie pred krajským súdom nezačalo? Alebo sa pod zastúpením advokáta v konaní pred krajským súdom rozumie len účasť advokátskeho koncipienta na pojednávaní pred týmto súdom?
- 3) Je advokátsky koncipient oprávnený s poukazom na čl. 2 ods. 1 Uznesenia č. 14 Predsedníctva SAK zo 7. novembra 2006 (so súhlasom klienta a na základe poverenia od svojho školiteľa), pred uplynutím 6-mesačnej

lehoty, spísať odvolanie, o ktorom bude rozhodovať krajský súd, ktoré však podpíše jeho školiteľ?

Pokiaľ ide o možnosť advokátskeho koncipienta nahliadnuť do spisu v trestnom konaní vedenom pre zločin, komentár k § 55 Trestného poriadku uvádza, že úkonmi trestného konania sa rozumejú úkony orgánov činných v trestnom konaní a súdov pri vyšetrovaní a objasňovaní trestných činov a postihovaní ich páchatelov, vykonávané podľa ustanovení Trestného poriadku a na základe neho.

Tieto trestnoprávne úkony predstavujú vykonávanie opatrení a donucujúcich obmedzení, ako aj samotná rozhodovacia činnosť orgánov činných v trestnom konaní a súdov. S ich vykonaním Trestný poriadok spája určité právne účinky, t. j. vznik, zmenu a zánik procesnoprávnych vzťahov, a preto musia mať obsah aj formu.

V zmysle vyššie uvedeného nahliadnutie do spisu po právoplatnom skončení súdneho konania je možné považovať za úkon, ktorý nie je úkonom trestného konania v zmysle ustanovení Trestného poriadku, s vykonaním ktorého sa spájajú právne účinky a o ktorých pojednáva § 36 ods. 2 Trestného poriadku.

Pokiaľ ide o možnosť advokátskeho koncipienta vykonávať prípravné práce pred odvolaním alebo spísať odvolanie, čl. 2 ods. 1 Uznesenia sa týka iba zastupovania pred súdom, čo vyplýva aj z čl. 5 Uznesenia.

Advokát môže aj pred uplynutím doby stanovenej Uznesením poveriť advokátskeho koncipienta inými úkonmi, ako je zastupovanie pred súdom, ktoré advokátsky koncipient vykonáva pod jeho vedením (komunikácia s klientom, príprava materiálov, spísanie podania) a za ktoré zodpovedá advokát.

Vyhlásenie publikačnej súťaže Bulletinu slovenskej advokácie na rok 2024

Redakčná rada *Bulletinu slovenskej advokácie*
v spolupráci s Predsedníctvom Slovenskej advokátskej komory

vyhlásila XXIII. ročník publikačnej súťaže *Bulletinu slovenskej advokácie*
pre študentov právnických fakúlt, advokátskych koncipientov a mladých advokátov do 35 rokov.

Konkrétnu **tému si účastníci súťaže zvolia** sami. Podmienkou je aktuálnosť témy z teórie alebo praxe slovenského, európskeho alebo medzinárodného práva. Súťažný príspevok nesmie mať popisný charakter.

Príspevky v rozsahu maximálne 34 000 znakov (vrátane medzier, literatúry, CV aj textu pod čiarou) treba poslať e-mailom na adresu ondrisova@sak.sk alebo darina.stracinova@sak.sk.

Článok bude zaradený do súťaže v tom roku, v ktorom bude publikovaný. **Ak bude odsúhlasený na prelome rokov, bude automaticky zaradený do súťaže v roku 2025.**

Porota zložená z členov redakčnej rady *Bulletinu slovenskej advokácie* publikované príspevky vyhodnotí do konca decembra 2024. Pre autorov sú pripravené finančné ceny, porota má právo cenu neudeliť, resp. zvýšiť odmenu. Ceny prvým trom autorom budú odo-vzdané na tradičnom Novoročnom stretnutí právnikov v januári 2025.

Z DISCIPLINÁRNYCH ROZHODNUTÍ SAK

Povinnosť advokáta riadne a včas odôvodniť opravný prostriedok

Advokát, ktorý ako splnomocnený právny zástupca klienta vo veci podania trestného oznámenia podá voči uzneseniu o odmietnutí trestného oznámenia neodôvodnenú sťažnosť, v ktorej sa zaviazal na doplnenie dôvodov tejto sťažnosti do troch dní, čo však bez pokynu klienta neurobí, ani klienta neinformuje o doručení tohto uznesenia, pričom následne pri prešetrovaní sťažnosti klienta orgánmi SAK sa na výzvu RK SAK k obsahu sťažnosti nevyjadrí, neposkytne potrebné vysvetlenie a požadovanú spisovú dokumentáciu, dopúšťa sa disciplinárneho previnenia podľa § 56 ods. 1 zákona o advokácii, pretože takýmto konaním porušuje povinnosti mu uložené § 18 ods. 1 a 2, § 28 ods. 4 zákona o advokácii a § 5 ods. 1, § 6 ods. 1 písm. a) Advokátskeho poriadku SAK.

Rozhodnutie IX. disciplinárneho senátu SAK z 26. mája 2022,
sp. zn. DS IX.-9/2022:2252/2021

Dotknuté ustanovenia:

- § 18 ods. 1, 2, § 28 ods. 4 zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v platnom znení (ďalej len „ZoA“)
- § 5 ods. 1, § 6 ods. 1 písm. a) Advokátskeho poriadku SAK schváleného konferenciou advokátov 10. júna 2017 (ďalej len „AP SAK“)

Rozhodnutím IX. disciplinárneho senátu SAK z 26. mája 2022, sp. zn. DS IX.-9/2022:2252/2021 bol disciplinárne obvinený advokát (ďalej len „DO advokát“)

uznaný za vinného

z disciplinárneho previnenia podľa § 56 ods. 1 ZoA, pretože zavinené závažným spôsobom porušil povinnosti advokáta podľa § 18 ods. 1 a 2 ZoA a § 5 ods. 1 AP SAK (skutok 1.), § 6 ods. 1 písm. a) AP SAK (skutok 2.), § 28 ods. 4 ZoA (skutok 3.)

tým, že

- 1.) ako splnomocnený právny zástupca spoločnosti B. s. r. o., vo veci podania trestného oznámenia, po doručení uznesenia OR PZ, odbor kriminálnej polície B. zo 4. 6. 2020 o odmietnutí trestného oznámenia, ktoré

mu bolo doručené 5. 6. 2020, podal 10. 6. 2020 voči tomuto uzneseniu neodôvodnenú sťažnosť, v ktorej sa zaviazal, že odôvodnenie tejto sťažnosti do 3 dní doplní, čo však neurobil ani do 25. 6. 2020, napriek tomu, že na nedoplnenie dôvodov nemal od svojho klienta pokyn,

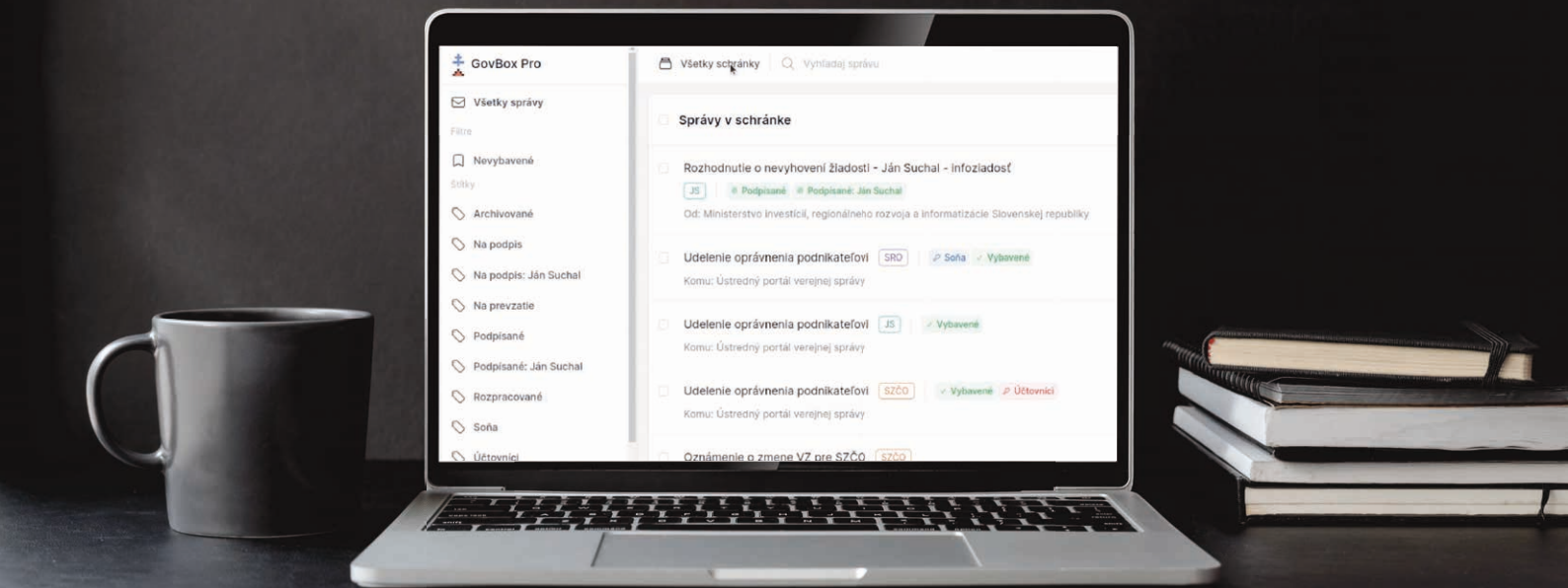
- 2.) ako splnomocnený právny zástupca spoločnosti B. s. r. o. neinformoval klienta o doručení uznesenia OR PZ, odbor kriminálnej polície B. zo dňa 4. 6. 2020 o odmietnutí trestného oznámenia, ktoré mu bolo doručené 5. 6. 2020,
- 3.) v sťažnostnej veci vedenej RK SAK sa na výzvu predsedníčky RK SAK zo 17. 9. 2021, ktorú prevzal 20. 9. 2021, aby sa vyjadril k obsahu sťažnosti sťažovateľa – spoločnosti B. s. r. o., doručenej SAK 2. 9. 2021, sa k obsahu sťažnosti nevyjadril, neposkytol potrebné vysvetlenie a požadovanú spisovú dokumentáciu,

za čo mu bolo uložené

podľa § 56 ods. 2 písm. c) ZoA disciplinárne opatrenie – **peňazná pokuta** v sume **600 eur**.

Podľa § 57 ods. 5 ZoA bola DO advokátovi uložená povinnosť zaplatiť na účet SAK paušálne náklady disciplinárneho konania vo výške **646 eur** v lehote do 15 dní odo dňa právoplatnosti tohto rozhodnutia.

GovBox PRO

Elektronická schránka - plnohodnotná nadstavba nad slovensko.sk, ktorá vie advokátskym kanceláriám výrazne zefektívniť komunikáciu so štátom.

Hromadné podávanie a podpisovanie

S GovBox PRO môžete jednoducho hromadne odosielať podania, efektívne spravovať prijaté správy a prevziať vybrané správy do vlastných rúk na pár kliknutí, dokonca aj z mobilu, bez potreby občianskeho preukazu. Schránka využíva podpisovač Autogram, ktorý umožňuje rýchle hromadné podpisovanie podaní a dokumentov bez nutnosti opätovného zadávania bezpečnostných kódov. Odoslanie podaní je záležitosťou iba pár kliknutí. Označíte podania, ktoré chcete odoslať a naraz ich odošlete. Takto dokážete odoslať aj stovky podaní naraz.

Poriadok v správach

V GovBox PRO sa môžete rýchlo prepínať medzi viacerými schránkami alebo si dokonca zobrazíť správy zo všetkých schránok naraz, čo je praktické, ak spravujete schránky viacerým spoločnostiam. Správy týkajúce sa rovnakého prípadu sa automaticky zoskupujú do prehľadných vlákien a môžete ich premenovať na jasné a zrozumiteľné názvy. Organizáciu práce si uľahčíte cez automatické štítkovanie na základe obsahu, sledovanie zmien a možnosti kolaboratívnych poznámok pre spolupracovníkov.

Prihlasovanie e-mailom a riadenie prístupov

Do GovBox PRO sa môžete prihlásiť pomocou Google účtu alebo cez slovensko.sk. Nastavíte si, kto bude oprávnený spravovať poštu a pri podpisovaní už nemusíte požičiavať občiansky preukaz ani kontaktovať kolegu. Podania, ktoré sú pripravené na podpis, si jednoducho vyžiadate na podpis od používateľa, ktorý ich podpíše. GovBox PRO je dokonca možné napojiť aj na vlastný informačný systém.

Z odôvodnenia

Disciplinárny senát dospel pri posudzovaní skutkov uvedených v bodoch 1. – 3. návrhu, k záveru, že z vykonaných dôkazov bolo možné dospieť k nepochybnému záveru, že skutky, tak ako sú vymedzené v návrhu sa stali.

Disciplinárny senát v prvom rade uvádza, že zo samotného uznesenia o odmietnutí trestného oznámenia vyplýva, že nedošlo k doplneniu blanco sťažnosti, a preto neexistuje žiadny rozumný dôvod, pre ktorý by mal disciplinárny senát pochybovať o týchto konštatovaniach orgánu činného v trestnom konaní. Navyše, DO advokát potvrdil v telefonickom rozhovore predsedníčke senátu, že sťažnosť zabudol dodatočne doplniť dôvodmi. Stalo sa to v čase covidu, išlo o zahraničného klienta a konštatoval, že k takejto chybe došlo prvýkrát, ešte sa mu to nestalo. Celá situácia ho mrzela.

Pokiaľ ide o skutok, že DO advokát neinformoval klienta o doručení uznesenia OR PZ, odbor kriminálnej polície B. zo 4. 6. 2020 o odmietnutí trestného oznámenia, ktoré mu bolo doručené 5. 6. 2020 mal senát za to, že aj tento skutok sa stal, pretože v konaní nebol preukázaný opak; DO advokát mal možnosť brániť sa proti tomuto tvrdeniu, no ani raz ho nespochybnil.

Z listinných dôkazov nachádzajúcich sa v sťažnostnom spise mal senát preukázaný aj skutok, že sa DO advokát na výzvu predsedníčky RK SAK zo 17. 9. 2021, ktorú prevzal 20. 9. 2021, aby sa vyjadril k obsahu sťažnosti sťažovateľa – spoločnosti B. s. r. o., doručenej SAK 2. 9. 2021, k obsahu

sťažnosti nevyjadril, neposkytol potrebné vysvetlenie a požadovanú spisovú dokumentáciu.

Bezodkladne je advokát povinný na požiadanie komory vyjadriť sa k obsahu sťažnosti podanej inou osobou SAK (alebo obdobného podania inej osoby) v rámci konania, ktoré proti nemu vedie SAK v súlade so ZoA a advokátskymi predpismi a ďalej poskytnúť potrebné vysvetlenie a predložiť požadovanú spisovú dokumentáciu. Tieto povinnosti je advokát povinný splniť iba v prípade, ak SAK prešetruje podanie inej osoby smerujúce proti advokátovi (jeho klienta, bývalého klienta, protistrany, ale aj osoby odlišnej od týchto osôb). V prípade ak je SAK doručené takéto podanie, začína konanie s cieľom podanie prešetriť (podmienka v rámci konania). Povinnosti uložené advokátovi týmto ustanovením sú tri: a) vyjadriť sa k obsahu takejto sťažnosti, resp. obdobného podania; b) poskytnúť SAK potrebné vysvetlenia, o ktoré advokáta v tejto súvislosti žiada; c) predložiť požadovanú spisovú dokumentáciu.

Disciplinárny senát mal jednoznačne preukázané, že DO si nespĺnil povinnosť uloženú v § 28 ods. 4 ZoA tým, že sa bezodkladne (v určenej lehote 10 dní) nevyjadril k sťažnosti a teda sa dopustil disciplinárneho previnenia.

Rozhodnutie je redakčne krátené, upravované a doplnené o odkazy na citované ustanovenia pod textom.

Právnu vetu a rozhodnutie spracovala
Mgr. Tatiana Frištková, advokátka

Vzdelávacie podujatia - jeseň 2024

23.10.2024 od 10,00 do 12,00h., hybrid, Kolárska 6, zasadačka SAK / MS Teams JUDr. Beata Swanová Dohoda o spoločnej starostlivosti o maloleté deti v teórii a v praxi	účastnícky poplatok 18 €
23.10.2024 od 14,00 do 15,30h., hybrid, Kolárska 6, zasadačka SAK / MS Teams Larry Stone Civil Procedure	účastnícky poplatok 18 €
06.11.2024 od 10,00 do 12,00h., hybrid, Kolárska 6, zasadačka SAK / MS Teams JUDr. Ing. Miroslav Chlipala, Mgr. Marián Čuprík Umelá inteligencia v praxi advokáta	účastnícky poplatok 18 €
06.11.2024 od 13,00 do 17,00h., hybrid, Kolárska 6, zasadačka SAK / MS Teams JUDr. Veronika Zoričáková, PhD. Základy bezdôvodného obohatenia	účastnícky poplatok 18 €
13.11.2024 od 13,00 do 15,00h., hybrid, Kolárska 6, zasadačka SAK / MS Teams Mgr. et Mgr. Ondrej Kubík, PhD. Základy forenznej a kriminálnej psychológie pre advokátov	účastnícky poplatok 18 €
28.11.2024 od 12,30 do 17,30h., prezenčne, HOTEL TENIS JUDr. Bronislava Pavelková, PhD. Vysporiadanie BSM po rozvode manželov	účastnícky poplatok 35 €

Harmonogram podujatí bude postupne doplnený.

Viac informácií a registráciu na vzdelávacie aktivity nájdete na portáli SAK www.sak.sk.

FIRMY SI STÁLE ČASTEJŠIE KUPUJÚ VLASTNÉ KANCELÁRIE. KTO JE ČLENOM KOMORY NEMUSÍ DOKLADOVAŤ PRÍJMY

V čase rastúcich nájmov je pre firmy najlepšou alternatívou kúpa vlastných firemných priestorov. Zvlášť vtedy, ak firma kúpou získa kanceláriu v A-čkovej budove v najlepšej lokalite s kvalitnou dopravnou dostupnosťou a službami v blízkom okolí. To je prípad novej budovy ZWIRN OFFICE, ktorá vyrastá v centre Bratislavy v zóne Nivy. Tento projekt má navyše ešte jeden benefit: financovanie bez nutnosti predkladať banke finančné výkazy.

Úver bez predkladania finančných výkazov pre členov vybraných komôr

Fínsky developer YIT, ktorý stojí za novou štvrtou ZWIRN vrátane administratívnej budovy ZWIRN OFFICE, umožňuje v spolupráci s vybranými bankami získať úver bez predkladania finančných výkazov členom profesijných komôr. Firma, ktorá je členom napríklad advokátskej, lekárskej alebo architektonickej a mnohých ďalších komôr, nemusí pri úvere na kúpu priestorov v ZWIRN OFFICE dokladovať svoje finančné výsledky. Napríklad členstvo v advokátskej komore tak dáva možnosť získať vo VÚB Profihypo úver do výšky 250-tisíc eur so splatnosťou 20 rokov bez skúmania finančnej kondície. „To je zásadný benefit, ktorý firmám uľahčí prístup k úveru na financovanie kúpy vlastných priestorov,“ hovorí Michaela Ochmanová, MRICS, manažérka komerčných priestorov vo YIT Slovakia.

Pri založení kupovaných priestorov v ZWIRN OFFICE získa podnikateľ na financovanie úver vo výške 70 % hodnoty. Ak je predmetom zálohu byt alebo rodinný dom, výška úveru sa zvyšuje na 80 % a v prípade zakladania bytu v Bratislave až na 90 % hodnoty kupovanej kancelárie. „Naším klientom pomáhame pri kúpe službami poradcu pre biznis úvery a podporou pri získaní financovania,“ dodáva M. Ochmanová.

ZWIRN OFFICE s najlepšou dostupnosťou a výhľadom na hrad

Nová administratívna budova ZWIRN OFFICE rastie v zóne Nivy od roku 2022 a takto o rok už bude plne v prevádzke. Jej kľúčovou výhodou je dobrá poloha,

ktorá uľahčuje prístup klientom a je aj „magnetom“ na kvalitných zamestnancov. V 15-minútovom dosahu od kancelárie – pešo či na bicykli – sa nachádzajú obchody, reštaurácie, kaviarne, ako aj bývanie, škola či škôlka. Vynikajúce dopravné napojenie vďaka autobusom, trolejbusom aj prímestskej doprave v kombinácii s cyklocestami prináša najlepšiu dostupnosť v meste.

V ZWIRN OFFICE si firmy môžu kúpiť kanceláriu už od 28 m² až po ľubovoľnú rozlohu, keďže budova celkovo ponúka plochu vyše 9 600 m². Firmy si tak dokážu vyskladať kancelárie a prevádzkové miestnosti podľa veľkosti, ktorú potrebujú. To je v moderných budovách zriedkavé. ZWIRN OFFICE je prvá A-čková kancelárska budova v Bratislave, ktorá firmám umožní privítať klientov vo vlastných moderných, kvalitných priestoroch v budove s výbornou dostupnosťou a s prijateľnou nákladovosťou. Navyše, kto sa poponáhľa, si môže vybrať kancelárie s výhľadom na Bratislavský hrad. „Pre spoločnosti, ktoré potrebujú vlastniť reprezentatívne priestory, je ZWIRN OFFICE jednoznačne najlepšia voľba.“

Vlastné priestory ako investícia s vyšším výnosom vďaka finančnej páke

Kúpa firemných priestorov je pre firmy navyše aj dlhodobou investíciou. Ak má podnikateľ voľné financie, dokáže ich kúpou ochrániť pred znehodnotením infláciou tým, že profituje z rastu hodnoty nehnuteľnosti. Navyše vie výnos z investície zvýšiť využitím úveru ako finančnej páky. To znamená, že si dokáže vďaka úveru kúpiť väčšiu plochu kancelárskych priestorov a tým výraznejšie zhodnotiť svoju investíciu.

Navyše benefit z vlastných priestorov sa ďalej znásobí aj preto, že nájom budú v dôsledku rastúcich nákladov aj v ďalších rokoch stúpať. „Bežná firma nedokáže donútiť prenajímateľa Ačkových kancelárskych priestorov, aby jej zastropoval výšku indexácie. Tým pádom jej nájomné porastie o mieru inflácie, ktorej ročný priemer dosahuje takmer 11 %. Avšak splátka úveru pri vlastných priestoroch zostáva nezávisle od inflácie rovnaká. Firma má fixovanú úrokovú sadzbu a presne vie, s akými nákladmi má počítať,“ vysvetľuje Michaela Ochmanová z YIT Slovakia.

**Ak vás zaujali firemné priestory
v ZWIRN OFFICE, ozvite sa nám
na komercnepriestory@yit.sk alebo
zavolajte na 0902 678 996.**

Viac informácií nájdete na webe projektu ZWIRN OFFICE.

ZWIRN OFFICE v kocke

- Na rohu Košickej a Svätoplukovej ulice v Bratislave
- 12 poschodí / 9 609 m² kancelárskych priestorov
- Kancelárie od 28 m² na predaj do vlastníctva
- Flexibilné rozloženie priestorov podľa individuálnych požiadaviek
- Zdieľaná terasa na 7. poschodí
- Cyklistické stojisko aj parkovanie pre autá
- Bezbariérový prístup
- Začiatok výstavby: 2. kvartál 2022
- Plánovaná kolaudácia: 2. kvartál 2025

Z DISCIPLINÁRNYCH ROZHODNUTÍ ČAK

Povinnosti advokáta vyplývajúce zo zmluvy o úschove listiny

Je disciplinárnym previnením advokáta, ak advokát v zmluve o úschove nepravdivo potvrdí prevzatie listiny.

*Rozhodnutie disciplinárneho senátu disciplinárnej komisie
Českej advokátskej komory z 19. apríla 2018, sp. zn. K 6/2018¹*

Dotknuté ustanovenia:

- § 16 ods. 2, § 17 zákona č. 85/1996 Sb., o advokácii
- čl. 4 ods. 2 uznesenia predstavenstva Českej advokátskej komory č. 1/1997 Vestníka zo dňa 31. 10. 1996, ktorým sa stanovujú pravidlá profesionálnej etiky a pravidlá súťaže advokátov Českej republiky (etický kódex) v platnom znení (ďalej len „Etický kódex“)
- **obdobné ustanovenia slovenských právnych predpisov:** § 18 ods. 3 zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii v platnom znení; § 2 ods. 4 Advokátskeho poriadku SAK z 10. júna 2021

Disciplinárny senát uznal disciplinárne obvineného advokáta za vinného z disciplinárneho previnenia, ktorého sa dopustil

tým, že

hoci v čl. V ods. 1 zmluvy o úschove datovanej dňa 8. augusta 2017, ktorú uzavrel ako uschovávateľ s manželmi A. B. a C. B. ako zložiteľmi a s E. F. ako príjemcom, urobil vyhlásenie, podľa ktorého pri uzatvorení tejto zmluvy preberá do svojej úschovy jedno vyhotovenie originálu kúpnej zmluvy spolu s návrhom na vklad do katastra nehnuteľností podpísaným účastníkmi, tieto listiny do svojej advokátskej úschovy nikdy neprevzal,

čím porušil

§ 16 ods. 2, § 17 zákona o advokácii a čl. 4 ods. 2 Etického kódexu.

Uložené disciplinárne opatrenie – pokuta vo výške 10 000 Kč.

Z odôvodnenia

Predseda Kontrolnej rady ČAK ako disciplinárny žalobca podal 25. 1. 2018, na základe sťažnosti, proti disciplinárne obvinenému disciplinárnu žalobu pre skutok uvedený vo výrokovvej časti rozhodnutia ako aj pre skutok vymedzený nasledovne: „hoci sa v článku V. ods. 1 tej istej zmluvy zaviazal podať návrh na vklad na príslušný katastrálny úrad do 3 pracovných dní po tom, čo na jeho účet úschov bude pripísaná čiastka 580 000 Kč, potom čo táto podmienka bola 16. 8. 2017 splnená, návrh na vklad k príslušnému katastrálnemu úradu nikdy nepodal“.

Disciplinárne obvinený vo svojich písomných vyjadreniach uviedol a ďalej zopakoval na ústnom pojednávaní, že uznáva svoje pochybenie, že postupoval v rozpore s článkom V. ods. 1 uvedenej zmluvy, keď v skutočnosti neprevzal podpísanú dokumentáciu, ako sa zaviazal podľa zmluvy. Pokiaľ ide o nepodanie návrhu na vklad do katastra nehnuteľností, disciplinárne obvinený uviedol, že tento návrh nepodal z dôvodu, že už nemohol byť úspešne podaný, pretože v danom čase už bol na kataster nehnuteľností v rovnakej veci podaný iný, skorší návrh. Disciplinárne obvinený nad svojím konaním vyslovil ľútosť a celú záležitosť považuje za nepríjemné poučenie do budúcnosti.

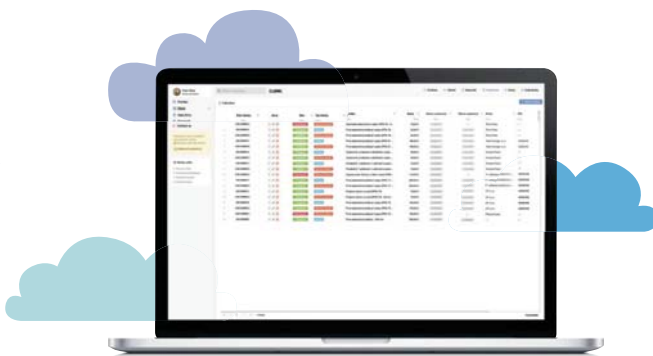
Na základe vykonaného dokazovania a najmä vyjadrenia disciplinárne obvineného, v ktorom potvrdil zistenia disciplinárneho senátu a uznal svoje pochybenie, dospel disciplinárny senát k záveru, že skutok, pre ktorý bola disciplinárna žaloba podaná, sa stal, bol spáchaný disciplinárne obvineným a zakladá disciplinárne previnenie ako závažné porušenie povinností advokáta v zmysle § 32 ods. 2 zákona o ad-

Clerk.

KONEČNE JEDNODUCHÝ SOFTVÉR PRE ADVOKÁTOV

Vyskúšajte na 30 dní zdarma.
Už od 18€ mesačne pre 2 užívateľov.

www.clerk.sk

vokácii, to však iba v rozsahu vyššie popísaného neprevzatia predmetnej dokumentácie disciplinárne obvineným do jeho držby v rozpore s článkom V. ods. 1 zmluvy o úschove.

Pokiaľ ide o ďalšiu časť skutku vymedzeného v disciplinárnej žalobe, t. j., že disciplinárne obvinený v posudzovanom prípade nikdy nepodal návrh na vklad vlastníckeho práva v prospech sťažovateľov, dospel disciplinárny senát k záveru, že sa tento skutok síce stal, nezakladá však disciplinárne previnenie v zmysle § 32 ods. 2 zákona o advokácii. Za danej situácie, keď už na kataster nehnuteľností bol podaný iný návrh na vklad vlastníckeho práva pre tretiu osobu, by ná-

slednému podaniu návrhu na vklad vlastníckeho práva v prospech sťažovateľov chýbalo potrebné vecné opodstatnenie.

Rozhodnutie je redakčne krátené, upravované a doplnené o odkazy na citované ustanovenia pod textom.

Poznámka

1 Preložené a spracované podľa Syka, J.: Z kárné praxe. In: Bulletin advokacie, č. 1-2/2019, s. 76 – 77.

Právnu vetu a rozhodnutie preložila a spracovala
Mgr. Tatiana Frištiková, advokátka

Dobrovoľné dražby pri výkone záložného práva alebo v konkurze

Online dražby (aukcie) pri predaji majetku v konkurze

drazby@drazobnik.sk
055 671 0001

www.drazobnik.sk

www.onlinedrazby.sk

Slovenskí advokáti zažiarili na medzinárodnom poli

„Naši“ ovládli tradičný Futbalový turnaj regiónov
Českej advokátskej komory a Slovenskej advokátskej komory

Najstarší záznam na putovnom pohári Českej advokátskej komory, o ktorý každoročne súperia regionálne výbery Českej advokátskej komory, pochádza z roku 2011. Slovenský výber sa na tomto turnaji prvýkrát zúčastnil pred piatimi rokmi, no naše výsledky sa až do tohto roku dali označiť skôr za čestnú diplomatickú účasť. Dovtedy najlepší výkon slovenských tímov prišiel v roku 2022, keď na „domácom“ šampionáte v Šamoríne družstvo bratislavských advokátov dosiahlo 4. miesto.

Slovenskí advokáti si preto definitívne napravili svoju reputáciu na tohtoročnej edícii turnaja, ktorý sa konal **6. septembra 2024 v areáli TJ Slavoj obce Mýto** neďaleko Plzne. Slovenské zastúpenie, ktoré zahŕňalo 25 advokátov a niekoľko advokátskych koncipientov, právnikov, prokurátorov a sudcu, bolo na turnaji rozdelené do dvoch tímov, rešpektu-

júc tradičné regionálne členenie turnaja – Západné Slovensko a Východné Slovensko. Oba slovenské tímy prekvapili českých kolegov suverénnymi výhrami vo dvoch štvorčlenných skupinách a do semifinále postúpili z prvých miest bez jedinej prehry.

„Kluci, ale na penalty jen ti, kteří aktivně hrají fotbal,“ znel pokyn kapitána tímu Morava a Slezsko, ktorý zvíťazil v predchádzajúcich dvoch ročníkoch turnaja, pred penaltovým rozstrelom proti Západnému Slovensku. Vystihoval vysokú úroveň turnaja. Slovenskí advokáti však v rozstrele nezaváhali a vyhrali najtesnejším rozdielom 5 : 4, keď brankár Lukáš Radoský vystihol rozhodujúcu strelu súpera v treťom kole kopov.

Východné Slovensko si zabezpečilo postup do finále cez tím Prahy v riadnom hracom čase aj vďaka výbornému výko-

nu hosťujúceho prokurátora Tomáša Škantára, ktorý získal aj individuálnu cenu za najlepšieho strelca turnaja.

Po obidvoch víťazstvách nad českými tímami v semifinále bolo jasné, že finále sa historicky prvýkrát odohrá so slovenským zastúpením a že po záverečnom priateľskom zápase bude výsledkom dokonca „slovenské double“. Hoci tím Východného Slovenska vstupoval do finále proti Západnému Slovensku ako papierový favorit po presvedčivých výsledkoch v základnej skupine, víťazom turnaja sa stali advokáti zo Západného Slovenska. Tí zvíťazili 2 : 0 v riadnom hracom čase a získali titul bez toho, aby počas celého turnaja inkasovali jediný gól.

- Konečné poradie tímov:**
1. Západné Slovensko
  2. Východné Slovensko
  3. Morava a Slezsko
  4. Praha
  5. Východočeši
  6. Západočeši
  7. Jihočeši
  8. Severočeši

Českí kolegovia prijali výsledok turnaja s veľkým športovým duchom, čo potvrdzuje aj historicky prvé uvedenie zástupcu slovenského tímu do Siene slávy Futbalového turnaja regiónov, ktorým sa stal Ján Kutan.

Futbalová reprezentácia Slovenskej advokátskej komory prežíva zlatý vek a nadviazaním na svoje úspechy v malom futbale z majstrovstiev sveta v Saint Tropez dokázala svoju komplexnosť a presah svojho majstrovstva aj do klasického veľkého futbalu. České tímy boli na ceste za uvedenými výsledkami veľkou inšpiráciou, motiváciou a doteraz zdánlivo neprekonateľnou prekážkou, ktorá nás posúvala vpred, za čo našim českým kolegom patrí veľká vďaka.

Záverom ostáva s radosťou konštatovať, že sa potenciál slovenskej reprezentácie ešte nevyčerpal a neustále objavuje nové talenty, čo je kľúčom k ďalším úspechom. Noví hráči sú v našich radoch vždy vítaní.

Reprezentanti Západného Slovenska: Jakub Uhrinčať, Martin Adamčík, Ján Dolejš, Michal Cimmermann, Martin Marinič, Ivan Lomnický, Ján Falis, Dávid Orbán, Martin Majerčík, Rastislav Vysocký, Martin Plocháň, Patrik Hrbek, Tomáš Langer, Ján Kutan, Vladimír Kordoš, Mário Mališ, Martin Hurtiš, Lukáš Radoský, Stanislav Bojnanský.

Reprezentanti Východného Slovenska: Tomáš Suchý, Ivan Mazanec, Richard Lukáč, Rastislav Hudák, Martin Berec, Matúš Mendrej, Jakub Cvejkuš, Dalibor Vnenčák, Tomáš Škantár, Vladimír Majsniar, Miroslav Šperka, Marek Zemiar, Matúš Štulajter, Jozef Kuruc, Ján Svitok.

Mgr. Ján Kutan
Foto: archív SAK

Zprávy Sväzu advokátov na Slovensku – prvý advokátsky časopis na Slovensku

3. časť

2.2.3

Zprávy začali publikovať aj disciplinárne rozhodnutia

Časopis od roku 1930 začal uverejňovať aj zásadné rozhodnutia z aplikačnej praxe disciplinárneho senátu pre advokátov Najvyššieho súdu v Brne. „Pokarhaný, preto, že si čo honorár vymienil čiastku renty, stranou ním zastúpenej požadovanej (záležitosť koleg. Dr. A. K. č. 68/1929-9-IV.).“ „Apelačná lehota 15 dňová plynie, keď bola stránka prítomná, od vyhlásenia rozsudku – a nie od písomného doručenia. (Zález. Ds. III.-4.-1928.)“⁵⁰

Možno citovať aj z publikovaného odôvodnenia rozhodnutia č. Ds. 111. 55-1930-2, zo dňa 22. 12. 1930: „Správny je síce názor obvineného, že sama tá okolnosť, že advokát trestným sudom za vinného bol uznaný pre nejaký čin, ktorý nie je v súvislosti výkonom advokátskeho povolenia, – ešte nevyčerpáva skutkovú povahu disciplinárneho previnenia podľa bodu b) § 68. adv. zák., lebo k tomu sa vyžaduje, aby advokát svojím činom poškodil česť a dôstojnosť advokátskeho sboru, a týmto sa stával nehodným úcty a dôvery. Avšak obžalovaný je na omyle, keď má za to, že pre jeho čin, ktorý bol trestným súdom kvalifikovaný za prečin porušenia zátvoru podľa §-u 360. Trz., aby nemohol byť disciplinárne za vinného uznaný. Advokát – úkolom ktorého je hájanie práv pred všetkými vrchnosťami, vie dobre, že sa má hájiť proti vrchnostenským opatreniam len zákonom povolenými opravnými prostriedkami a práve ohľadom na svoje povolanie nesmie násilím sa protiviť týmto. Advokát, ktorý – hoci aj v rozčúlení – sa dopustí takého trestného činu – jaký spáchal aj obvinený – poškodzuje svojím chovaním sa česť a dôstojnosť advokátskeho sboru, a týmto sa stáva nehodným úcty a dôvery. Preto nemýlil sa súd prvej stolice, keď za vinného uznal obvineného. Odvolanie je tedy bezzákladné a bolo treba potvrdiť napadnutý rozsudok.“⁵¹

Zprávy teda pôsobili novátorsky – započali stavovsky informovať aj vo veci vyvodzovania disciplinárnej zodpovednosti advokátov.

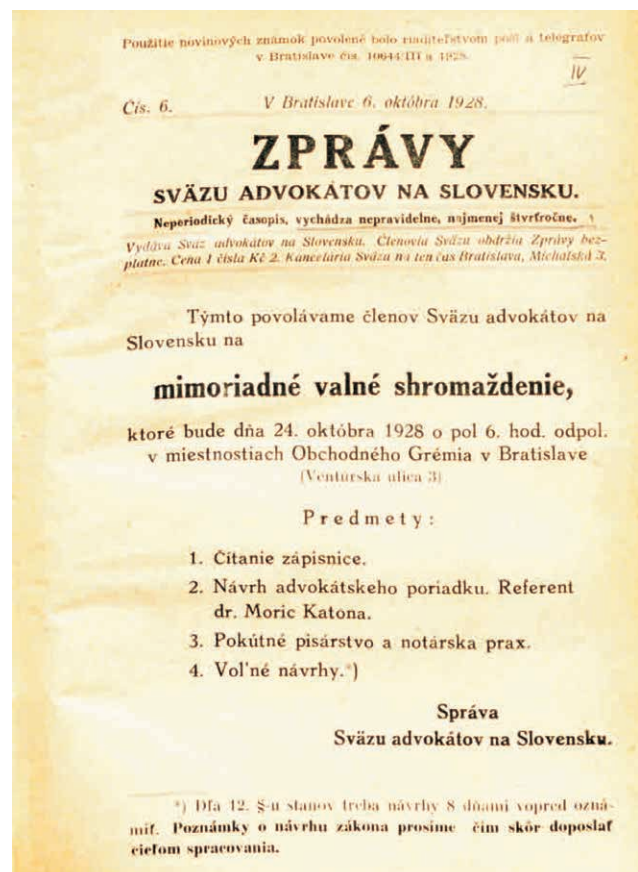
3. Význam celoslovenského časopisu Zprávy Sväzu advokátov na Slovensku

V súčasnosti možno vychádzať najmä dostupných čísel časopisu (1925 – 1931). Ďalšie osudy Sväzu a (prípadne jestvujúcich) Zpráv ešte čakajú na svoje spracovanie. Význam ce-

loslovenského advokátskeho časopisu Zprávy – podľa jeho dostupných čísel – možno zhrnúť v niekoľkých bodoch.

Zprávy Sväzu advokátov na Slovensku sa stali prvým celoslovenským advokátskym časopisom, vydávaným v slovenčine, neskôr aj paralelne v maďarčine.

Zprávy sa stali oficiálnym komunikačným a informačným nástrojom pre advokátov na Slovensku. Ich vznik a vydávanie zabezpečoval advokátsky spolok s ambíciou celoslovenského pôsobenia – Sväz advokátov na Slovensku, ktorý vznikol ako prejav dobrovoľného združovania advokátov na našom území a ako dobre premyslený prejav odporu voči zákonom obmedzenej samosprávy v advokácii na našom území. Hoci spolok mal v stanovách výslovne uvedené, že jeho cieľ je „s vylúčením každej politiky“ (§ 3), jeho cieľ a aj jeho aktivity mali v širšom rozmere celospoločenský a aj politický do-

sah. Prvoradým cieľom totiž bolo spájať sily naprieč Slovenskom a aj naprieč Československom, a to v prospech plných garancií záujmovej samosprávy v advokácii, v prospech autonómnych advokátskych komôr, v prospech preusporiadania organizácie advokátskych komôr na Slovensku, v prospech všeobecných záujmov advokátov, napokon aj v prospech rozvoja zákonodarstva, a funkčnej justície a správy štátu. Tieto témy dovnútra advokátskeho stavu i navonok, do verejného prostredia, spolok komunikoval prostredníctvom tohto časopisu, pričom tlačný časopis bol v prvej polovici 20. storočia tým najúčinnjším médiom.

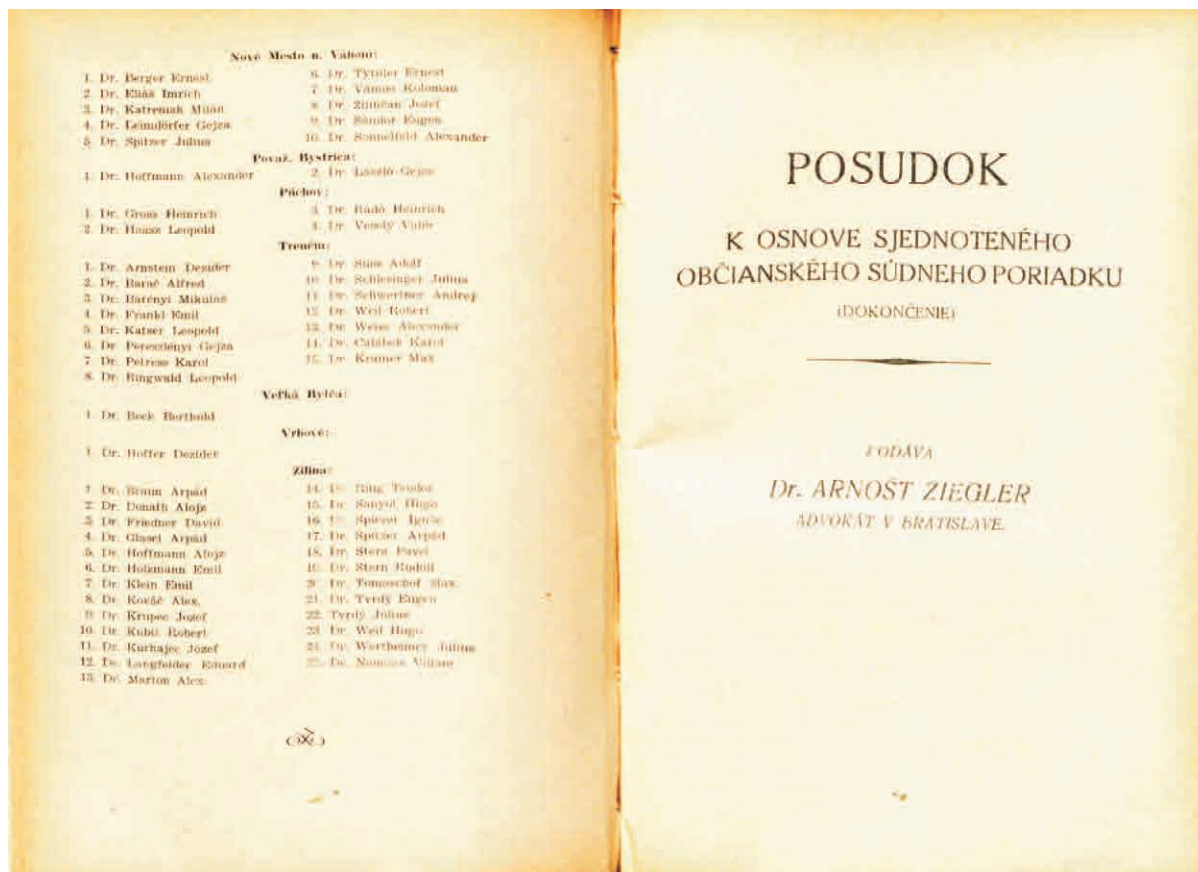
Zprávy sa stali aj historickým dokumentom – historickým prameňom, z ktorého je možné čerpať dejiny advokácie na Slovensku i v Československu. Je nepochybné, že každý časopis je v zásade „autoportrétom“ svojho vydavateľa, pre interpretátora je však aj táto skutočnosť dôležitou zložkou porozumenia v súvislostiach.

Zprávy dokumentujú, že celoslovenské zjednocujúce snahy v advokácii – najmä prepojenie celoslovensky pôsobiaceho dobrovoľného advokátskeho spolku s celoslovensky pôsobiacou martinskou advokátskou komorou – boli v zásade úspešné – „prerastali spolu“. Členovia Sväzu sa postupne dostali do správneho výboru martinskej komory, teda prijali vymenovanie do funkcie. Takto sa postupne zjednocovala spoluzodpovednosť za advokátsky stav jednak na úrovni oficiálnej advokátskej komory, jednak na úrovni zdola budovaného dobrovoľného spoločenstva advokátov. Katona v roku 1929 uvádza: „Ked’ v správnom výbore advokátskej komory sú teraz vymenované zväčša osoby, ktoré boli postavené na

šim Sväzom na vedúce miesta, tým prakticky vzali sme do rúk správu našej komory, ačkoľvek samospráva našich komôr zákonom ešte nie je povolená. Pri veľkom počte disciplinárnych previnení a práve s ohľadom na likvidovanie terajšieho systému je dôležité, aby sme už teraz v účinkovaní komory mali rozhodné slovo. (...) Nebolo by miestne útočiť tu na Komoru, keď ja spolu s ostatnými kolegami už zodpovednosť znášam a keď máme možnosť všetky naše sťažnosti a požiadavky v samej Komore predniesť a opravy doceliť.“⁵²

1929 uvádza: „Ked’ v správnom výbore advokátskej komory sú teraz vymenované zväčša osoby, ktoré boli postavené našim Sväzom na vedúce miesta, tým prakticky vzali sme do rúk správu našej komory, ačkoľvek samospráva našich komôr zákonom ešte nie je povolená. Pri veľkom počte disciplinárnych previnení a práve s ohľadom na likvidovanie terajšieho systému je dôležité, aby sme už teraz v účinkovaní komory mali rozhodné slovo. (...) Nebolo by miestne útočiť tu na Komoru, keď ja spolu s ostatnými kolegami už zodpovednosť znášam a keď máme možnosť všetky naše sťažnosti a požiadavky v samej Komore predniesť a opravy doceliť.“⁵²

Samozrejme, „personálne prerastenie“ nebolo úplné, ani celoslovenský záber nebol celkom úspešný. V roku 1930 bola v Zprávach uverejnená informácia, ktorá vykresľuje súdobú atmosféru očami Emila Stodolu v predsedníckej správe: „... nemôžem nevysloviť poľutovanie nad tým, že sa nám dosiaľ nepodarilo pritiahnúť k tejto organizácii všetky kruhy advokátské na Slovensku: kolegovia na čele turč.-sv.-martinskej advokátskej komory stojáci sa na našich schôdzkach neúčastňujú, ba ani len za členov nevstúpili – a zasa komárňanskí

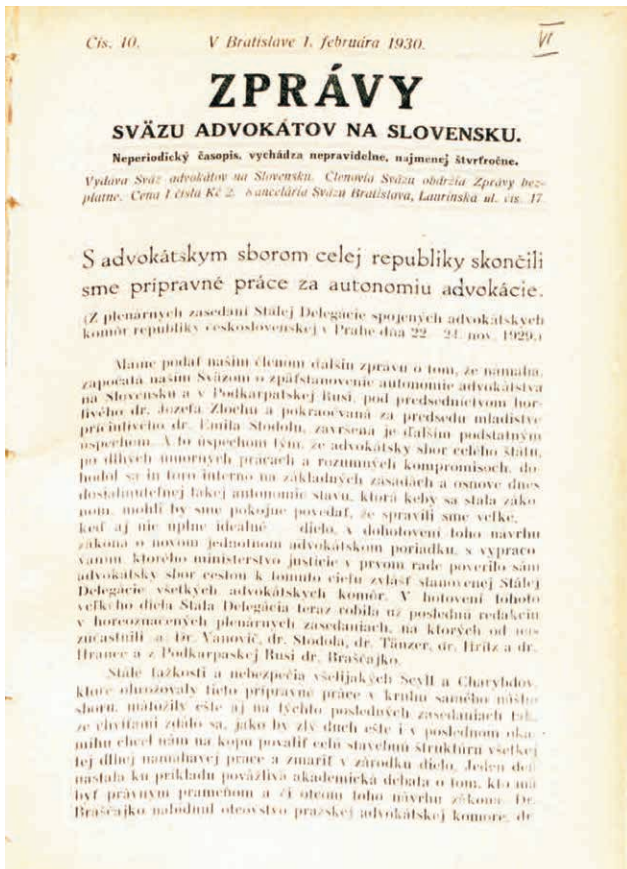

Zprávy Sväzu advokátov na Slovensku. Univerzitná knižnica v Bratislave, S.E.1642. Časopis bol vydávaný vo forme zošitových brožúriek, formát približne A5.

a niektorí kolegovia z menšinových krajov nám Zprávy, ač boly i v maďarskej reči vydané, bez odôvodnenia nazad poslali.“⁵³

Časopis Zprávy preukazuje, že Sväz svojimi aktivitami v záseade „doplňal“ funkcie v samospráve obmedzenej celoslovenskej martinskej komory. Zo stránok Zpráv vyplýva, že aj jeho prostredníctvom sa neustále udržiavali osobné kontakty a komunikácia medzi advokátmi, v odbočkách i v centrálnom Sväze. Časopis si pripomínal a uctil zomrelých advokátov a pamätal na ich vdovy a pozostalých, ďakoval jednotlivcom za ich konkrétne úsilie a námahy, prosil o podporu a pomoc v čiastkových úlohách, informoval o vlastnom spoločenskom živote. Advokátov informoval o podstatných záležitostiach, o príprave jednotného advokátskeho poriadku, o plánovaných a uskutočňovaných právnických a advokátskych zjazdoch v Československu i v zahraničí, na ktorých sa spolok zúčastňoval pri príprave, aj pri realizácii, no aj pri konkrétnom obsahovom naplnení svojimi členmi ako referujúcimi a diskutujúcimi. Informoval a aj kriticky reagoval na rôzne zákonné návrhy. Neustále sa venoval témam, ktoré boli vlastné advokátskej komore – venoval sa pokútnictvu, advokátskej tarife, daňovým témam advokátov, advokátskemu zastúpeniu, advokátskemu poisteniu, upozorňoval na nedostatky v justícii a v správe, ako aj informoval o vykonávaných opatreniach zo strany kompetentných orgánov, tiež o nápravách dosiahnutých neformálnymi rokovaniami.

Je zrejme, že aj v dôsledku permanentných aktivít Sväzu a jeho časopisu Zprávy sa docielila organizačná zmena v advokácii na Slovensku (zákon č. 144/1936 Sb. z. a n., ktorým sa menia a doplňajú niektoré ustanovenia o advokátoch).

Od roku 1936 popri martinskej už účinkovala aj bratislavská advokátska komora. Pôvodné ciele propagované aj Sväzom (najmä košickou odbočkou) – vytvorí na Slovensku advokátske komory tri – popri martinskej aj bratislavskú a aj košickú, však sa realizovať nepodarilo.

Personálna totožnosť komory i Sväzu – členstvo sa týkalo tých istých advokátov – sa postupne prejavila zastávaním mnohých funkcií vo výbore komory martinskej, a od roku 1936 aj v bratislavskej, i vo Sväze tými istými osobami.

Sväz so svojim časopisom predstavoval dôležitú iniciatívu zložku advokátskeho stavu na Slovensku. Takto tomu rozumelo aj Ministerstvo spravodlivosti v Prahe, ktoré si pre interné potreby v roku 1929 poznamenalo k súhrnnej výročnej správe zlúčenej martinskej komory za roky 1926 – 1928: „Je špatně motivována nedostatečná činnost iniciativní, protože prý práce advokátní komory na základe mimořádného opatření /:nedostatek autonomie:/ diktuje komoře vyhýbat se iniciativním funkcím a ponechává iniciativu jednak advokátním sdružením a jednak Právnícké jednotě.“⁵⁴

Je potrebné však dodať, že v 30. rokoch 20. storočia do snáh za obnovenie autonómie v advokácii, ale aj do iných advokátskych aktivít na Slovensku (napr. aj do organizovania právnických zjazdov) vstúpil ďalší dobrovoľný advokátsky spolok – Sdruženie advokátov Slovákov. V roku 1936 boli oba spolky, Sväz i Sdruženie vyzvané ministerstvom spravodlivosti navrhnuť budúcich členov výborov dvoch advokátskych komôr – martinskej a znovu tvoriacej sa bratislavskej.⁵⁵

Záver

Tento historický poznatok z prvej polovice 20. storočia záujmovej samosprávy v advokácii a záujmového advokátskeho slobodného dobrovoľného združovania preukazuje, že ak sa záujmová samospráva zákonom obmedzí a zároveň existuje prostredie garantujúce politický pluralizmus, slobodné združovanie a slobodu slova, tak práve využitím slobodného združovania a vlastného tlačeného časopisu sa prejaví mohutná snaha v prospech znovu navrátenia samostatnosti a plnej samosprávy v advokácii.

Poznámky

- 50 ZPRÁVY Sväzu advokátov na Slovensku, č. 11, v Bratislave, 15. 5. 1930, Z praxe disciplin. senátu u Najv. Súdu v Brne, s. 10.
- 51 ZPRÁVY Sväzu advokátov na Slovensku, č. 13, v Bratislave, 20. 4. 1931, s. 16 – 18.
- 52 ZPRÁVY Sväzu advokátov na Slovensku, č. 9, v Bratislave, 10. 7. 1929, s. 5, 6.
- 53 ZPRÁVY Sväzu advokátov na Slovensku, č. 11, v Bratislave, 15. 5. 1930, s. 5.
- 54 GAJDOŠOVÁ, M. – KERECMAN, P. – ĎURIŠKA, Z. – KUŠNÍR, J. – HELLENBART, V.: *Advokátske komory na Slovensku v rokoch 1875 – 1948*. Bratislava: SAK, VEDA, vydavateľstvo SAV, 2018, s. 348.
- 55 Tamže, s. 354 – 355, 363 – 384.

prof. JUDr. Mgr. Martina Gajdošová, PhD.
Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

EPI – absolútny právny systém

Už 20 rokov prinášame advokátom,
právníkom a sudcom
milióny právnych informácií
na jednom mieste.

Franz Kafka

a motív spolunáležitosti advokátskeho stavu

Kultúrny svet si pripomína v tomto roku sté výročie úmrtia spisovateľa

Franza Kafku (1883 – 1924), významného po nemecky píšuceho pražského prozaika.

Kafka bol vzdelaním právnik, pracoval ako úradník v poisťovni.

Vzdelanie a povolanie ho priviedli k vytvoreniu obrazu práva a právnikov aj v jeho diele.

Zo života

Franz Kafka sa narodil v rodine židovského obchodníka Hermana a Júlie, rodenej Löwy. Po maturite na gymnáziu študoval od roku 1901 právo na nemeckej univerzite v Prahe. Ako píše v *Liste otcovi*, voľba právnej vedy bola samozrejماً, lebo sa chcel venovať takému zamestnaniu, ktoré mu umožní „byť ľahostajným a nebude príliš zraňovať jeho vlastnú samolúbosť“. Svoje štúdium opísal tak, že „živil svojho ducha do slova pilinami, ktoré navyše rozžuli už tisíceky papúľ“. Ale ako dodáva, v istom zmysle mu to „chutilo“, rovnako ako neskôr jeho úradnícke zamestnanie.¹ V roku 1906 bol promován za doktora práv. Bez ohľadu na to, či bol „právnikom proti svojej vôli“,² celý život reálne pracoval ako právnik.

Po skončení štúdia si hľadal také pracovné miesto, ktoré by ho úplne nevyťažilo a dovolilo mu venovať sa tomu, čo považoval za dôležité. Krátko praxoval u advokáta Löwyho, aby „využil čas, hoci nikdy nemal úmysel v advokácii zostať“.³ Od októbra 1906 pracoval ako neplatený praktikant v Prahe na krajskom civilnom súde, potom na krajskom trestnom súde a na pražskom zemskom súde.⁴ V roku 1907 nastúpil do pražskej pobočky poisťovne (*Assicurazioni Generali*), kde pracoval ako úradník na oddelení životného poistenia. Od augusta 1908 sa zamestnal v Robotníckej úrazovej poisťovni. Zaoberal sa žiadosťami o dôchodok za pracovné úrazy, od roku 1911 zastupoval poisťovňu v súdnych konaniach, stal sa vedúcim oddelenia.⁵

V roku 1917 ochorel na pľúcnu tuberkulózu, liečil sa vo viacerých sanatóriách.⁶ Po piatich rokoch musel zo zamestnania definitívne odísť. Zomrel v júni 1924 v sanatóriu v rakúskom Kierlingu ako 41-ročný.

Podobenstvo o dverníkovi

Pre právnikov je azda najznámejšou časťou Kafkovho diela *Podobenstvo o dverníkovi*,⁷ ku ktorému prichádza muž z vidieka a prosí ho, aby ho vpustil do zákona. Dverník mu odpovie, že teraz ho nemôže vpustiť, a na otázku, či bude môcť vstúpiť neskôr, odpovie „možno“. Hoci muž z vidieka s ťaž-

kosťami nerátal a je presvedčený, že „zákon má byť predsa prístupný vždy a každému“, rozhodne sa počkať, kým mu dovolia vstúpiť. Sedí tam dni a roky. Zabudne na ostatné dvere a dverníkov, ktorí ich strážia. Svojho dverníka podpláca, lebo sa mu zdá jedinou prekážkou, pre ktorú nemôže vstúpiť do zákona. Neskôr, keď zostarne, zdetinštie a oslabne mu zrak, vníma už iba „jas, ktorý neuhastiteľne preniká dverami zákona“. Nakoniec sa z posledných síl dverníka opýta: „Všetci predsa pahnú po zákone, čím to je, že za tie roky nik okrem mňa nežiadal, aby ho vpustili?“ Dverník vidiac, že muž dokonáva, odpovie: „Tadiaľto nemohli vpustiť nikoho iného, lebo tento vchod bol určený len pre teba. Teraz pôjdem a zatvorím ho.“⁸

Toto podobenstvo, ktoré môže byť vnímané nepochybne veľmi rozmanito, inšpirovalo viacero výkladov a otázok, napríklad aj tú, či možno veriť, že existuje jediná cesta k spravodlivosti, ktorej stojí za to obetovať svoj život.⁹ Symbol dverníka si našiel cestu i do slovenských súdnych rozhodnutí, keď jedno z nich v ňom nachádza paralelu s (ústavným) sudcom, ktorý zvažuje, či uprednostní ochranu človeka pred akademickým posudzovaním súdneho rozhodnutia všeobecného súdu.¹⁰

Advokáti v románe *Proces*

Román *Proces* písal Kafka v rokoch 1914 – 1915, teda začiatkom prvej svetovej vojny. Hlavného hrdinu, bankového úradníka Jozefa K., ktorý je presvedčený o tom, že „žije v právnom štáte, všade je pokoj a mier a všetky zákony platia“, v jedno ráno zatknú. Je obžalovaný nevedno z čoho, následne vyšetrovaný až nakoniec je na ňom vykonaný trest. To všetko bez toho, aby poznal svoje obvinenie a bez toho, aby svojho sudcu čo i len raz videl. Súd dostáva tvár¹¹ až vďaka kazateľovi, ktorý Jozefovi K. rozpráva príbeh dverníka. Právo a fungovanie justičného systému je v románe absurdné, bezvýchodiskové a nie je možné sa mu vzoprieť, no napriek tomu má „súd podivnú príťažlivosť“.

Súdne konanie v tomto svete je neverejné, verejným sa môže stať, iba ak to považuje súd za nutné. Konanie je tajné nie len pre verejnosť, ale aj pre obžalovaného. Súdny spis aj obžaloba sú obžalovanému preto neprístupné a až pri výsluchoch môže bystrejší obžalovaný podľa otázok usúdiť z čoho je obžalovaný. Ani konečné rozhodnutia súdov sa nezverejňujú a nie sú prístupné ani sudcom a tak sa stáva, že o starých súdnych prípadoch sa dochovali iba legendy. Umelci zobrazujú spravodlivosť podľa príkazu sudcov s krídlami na päťkách a bežiacu – je to totiž spravodlivosť aj bohyňa víťazstva zároveň.

Advokátmi súd pohŕda. Aj v budove súdu im vyčlenil iba tesnú komoru. Svetlo do nej dopadá malým vikierom, ktorý je tak vysoko, že advokát, ktorý by sa chcel pozrieť von, musí nájsť kolegu, aby ho vzal na chrbát. Ale aj to ako sa zaobchádza s advokátmi má svoj dôvod. Súd chce obhajobu pokiaľ je to možné, vylúčiť. Obhajoba nie je zákonom dovolená, ale len trpená a je dokonca sporné, či sa príslušné miesto v zákone má vôbec vykladať aspoň v tom zmysle, že je trpená. Pretože obhajca nesmie byť pri výsluchu prítomný, obžalovaný sa snaží zapamätať si otázky a aj vlastné odpovede, aby ich obhajcovi, ktorý čaká za dverami, hneď zopakoval a s jeho pomocou zistil, z čoho je vlastne obvinený.

V románe vystupujú advokáti,¹² sudcovia, okrajovo aj súdni a policajní úradníci. Zrkadlo, ktoré im Kafka nastavuje je nelichotivé.

Obhajcom Jozefa K. je advokát Huld. Stýka sa s ľuďmi od súdu, má z toho výhody pre svoju klientelu, pretože v tomto svete, v ktorom sa nevie, z čoho je klient obvinený, sú „najdôležitejšie pre obhajobu advokátove osobné styky, v nich je hlavný význam obhajoby. Skutočnú cenu majú iba poctivé osobné známosti.“ Vzťah medzi advokátom Huldom a jeho klientmi je vzťahom závislosti. Jozef K. považuje spočiatku

svoju záležitosť za príliš nepatrnú na to, aby si vzal advokáta. Keď si ho nakoniec predsa našiel, ani nevedel, čo advokát podniká, no nemal dojem, že by ten človek mohol pre neho dosiahnuť niečo významné. Bol presvedčený, že zastupovať advokátom sa dávame preto, aby sme zo seba striasli bremeno procesu, no Jozef K. mal pocit, že od kedy ho advokát zastupuje, má s procesom ešte viac starostí. Iný klient advokáta Hulda naopak k svojmu advokátovi prechováva úctu a slepú dôveru a neustále bojuje o jeho priazeň: keď ho advokát prijíma, kľučí ako „advokátov pes“. Každopádne v tomto svete sa „človek stáva neskôr veľmi závislý na svojom advokátovi“. Ako hovorí advokát Huld, „jeden advokát vedie svojho klienta na niti až k rozsudku, druhý si ho vyloží na plecía a nesie ho, bez toho, aby ho zložil, k rozsudku a ešte ďalej“.

Podľa niektorých autorov je v *Procese* toľko vtipu a čistého humoru, že je žánrovo omnoho bližšie absurdnej komédii, než tragédii.¹³ Každopádne hoci Kafka zobrazuje advokátov v románe kriticky a predstavuje ich ako v zásade zbytočnú súčasť justičného systému bez možnosti i schopnosti účinne do jeho chodu zasiahnuť akoby toto povolanie bolo samoučelné a existovalo iba preto, aby samotným advokátom poskytl životie, na druhej strane vníma advokátov nie len ako jednotlivcov, ale ako stav.

Zhadzovanie advokátov zo schodov k súdu ako metafora

Zatiaľ čo mužovi z vidieka postavil Kafka do cesty k spravodlivosti dverníka, na inom mieste románu *Proces* vytvoril podobnú prekážku advokátom, keď im na schodoch k súdu postavil do cesty súdneho úradníka, ktorý im bránil prístup k súdnej spravodlivosti: „Rozpráva sa príhoda, ktorá znie veľmi pravdepodobne. Istý starý úradník, dobrý a mlčanlivý pán,

vo dne v noci nepretržite študoval zložitú súdnu záležitosť, z ktorej sa stal veľmi spletitý prípad najmä v dôsledku advokátskych podaní. Po dvadsaťštyrihodinovej, ale asi nie veľmi úspešnej práci, prišiel nadránom k dverám, skryl sa tam a zhodil zo schodov každého advokáta, ktorý chcel vojsť. Advokáti sa zhromaždili dolu pod schodmi a radili sa, čo majú robiť; jednak nemajú bezprostredný nárok, aby ich pustili dovnútra, preto podľa svojho práva sotva môžu niečo proti tomu úradníkovi podniknúť a musia sa vyvarovať toho, aby proti sebe popudili úradníctvo. Na druhej strane je však každý deň, ktorý strávia mimo súdu, pre nich stratený, preto im veľmi záležalo na tom, aby sa dostali dnu. Napokon sa dohodli, že starého pána unavia. Zakaždým poslali niektorého advokáta, aby vybehol hore schodmi, kládol všemožný, no pasívny odpor a potom sa dal zhodiť dolu, kde ho kolegovia chytili. Trvalo to asi hodinu, kým starý pán, už vyčerpaný nočnou prácou, pocítil únavu a vrátil sa do svojej kancelárie. Tí dolu tomu spočiatku nechceli veriť a najprv poslali jedného, aby sa pozrel, či za dverami už nikoho niet. Až potom sa vovalili dnu (...)¹⁴

Táto scéna býva hodnotená ako rýdza klauniáda, keď advokáti prekonajú odmietavého úradníka až vtedy, keď sa unaví.¹⁵ Možno tu však nejde ani tak o rozhodnutie úradníka pre únavu od svojho konania upustiť, ako skôr o to, že advokáti cielene v spoločnom záujme takúto taktiku zvolili. Túto scénu preto možno vnímať ako metaforu ukazujúcu, či už premyslene alebo mimovoľne, advokátsku spolupatričnosť. Advokáti nie len, že sa na postupe dohodli, ale každý z nich bol ochotný obetovať sa spoločnému cieľu, pričom ostatní ho chytili, aby bol jeho pád stlmený a obeť znesiteľná.

Záver, alebo o povahe advokátskeho povolania

Pokiaľ sa osamelému vidiečanovi vstúpiť do zákona bránu pre neho určenou nikdy nepodarilo, advokáti prekážku stojacu pred nimi prekonali. Muž z vidieka nepochyboval, že do zákona vedie iba jediná cesta a ísť ňou možno iba vtedy, ak mu to dovolí dverník. Iný vchod do zákona nehľadal. Aj advokáti rešpektovali pravidlá, no prekážku prekonali. Ich postup bol predznamenaný povahou advokátskeho povolania.

Túto povahu advokátskeho povolania pred časom výstižne zhrnul český advokát Karel Friml vo svojich pamätiach: „V advokácii je čosi osobitné, čo iné remeslá nevedia a čo je krásne vidieť, keď nejaký problém rieši advokát, sudca alebo

prokurátor: tí, keď je hlavná brána zatvorená, jednoducho povedia, že to nejde. Tým je to pre nich vybavené. Advokát ale ten nedobytný hrad obchádza a hľadá kadiaľ by sa tam predsa len nejako dalo dostať. Až sa to podarí alebo niekedy aj nepodarí, ale aspoň to skúša. Naše remeslo nás vedie k vynaliezavosti, predvídavosti a proporcionalite, pretože nedá sa hneď povedať všetko, čo vieme, ani robiť všetko, čo sa dá, lebo veci majú pravý čas a pravé miesto.“¹⁶

Kafka ako právnik pozorne vnímal vzťahy okolo seba a ich právnu úpravu. Ako spisovateľ vytváral ich obsah kreovaním absurdných práv a povinností, ktorý ostával pre ich adresátov utajený. Priniesol tak do literatúry osobitný pohľad na aplikáciu i realizáciu práva, na fungovanie súdov, ale aj prácu advokátov, ktorý dodnes čitateľov priťahuje a vyvoláva najmä medzi právnikmi stále nové rozmanité pokusy o interpretáciu jeho diela. Interpretácia absurdného Kafkovho sveta práva môže byť nie len inšpiratívna, ale dávať aj nádej, že dnešné právo, právnici a medzi nimi advokáti, nie sú neuziteľní, či samoúčelní.

Poznámky

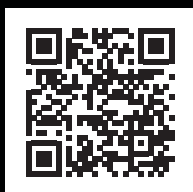
- 1 KAFKA, F.: List otcovi. Bratislava, Hevi, 1995, s. 53.
- 2 HAPLA, M.: Právnikom proti své vůli: několik slov k interpretaci děl Franze Kafky. www.pravniprostor.cz
- 3 BREJCHA, V.: Franz Kafka a právnické profese (exkurz). www.pravniprostor.cz
- 4 Tamtiež.
- 5 Tamtiež.
- 6 Okrem iného sa liečil aj v Tatranských Matliaroch (1921), je tam umiestnená pamätná tabuľa s portrétom.
- 7 Povedka *Pred zákonom*, použitá aj v kapitole V chráme v románe *Proces*.
- 8 KAFKA, F.: *Proces*. Europa Publishing House, Bratislava, 2003, s. 190 – 192. Slovenský preklad Perla Bžochová.
- 9 ŠIMÍČEK, V.: Jak to vlastně Kafka myslel? In.: BOBEK, M. – ŠIMÍČEK, V. (ed.): *Jiné právo literární*. Auditorium, Praha, 2011, s. 344.
- 10 Človek z vidieka, vývoj pozemkového práva, právny štát a Dverník – odlišné stanovisko sudcu Petra Straku k odôvodneniu Uznesenia ústavného súdu, sp. zn. PL. ÚS 18/2023, z 13. decembra 2023.
- 11 Dielo v pozn. 9, s. 342.
- 12 Advokát vystupuje i v krátkej Kafkovej črte *Nový advokát*. V nej nový advokát elegantne kráča k súdnemu dvoru, jeho krok zvoní o mramor schodov. Je ním doktor Bucefalus. To, že súdny dvor schválil jeho prijatie, bolo nádejou v časoch, v ktorých každý drží meč, aby sa ním oháňal, no nikto ním už neukazuje smer, ako kedysi Alexander Macedónsky. Preto je najlepšie – tak ako to urobil aj doktor Bucefalus – ponoriť sa do zákonníkov a čítať stránky starých kníh.
- 13 PŘIBÁŇ, J.: Toto není „právo“, toto není „literatura“: o Kafkově Procesu, literárních obrazech a interpretaci práva. In.: BOBEK, M. – ŠIMÍČEK, V. (eds.): *Jiné právo literární*. Auditorium, Praha, 2011, str. 101.
- 14 Dielo v pozn. 8, s. 108 – 109.
- 15 Dielo v pozn. 3.
- 16 FRIML, K.: Žil jsem s justicí. CK Umělecký klub, Praha, 2020, s. 236.

JUDr. Peter Kerecman, PhD.

Viac informácií:

bit.ly/sk-aspi-ai-samosprava

ASPI AI – Samospráva

Nový AI asistent vám uľahčí prácu s predpismi

Potrebujete rýchlu odpoveď na otázku z oblasti samosprávy?

Využite silu umelej inteligencie a zjednodušte si prácu s predpismi vďaka nástroju ASPI AI – Samospráva. Stačí vložiť akúkoľvek otázku z tejto oblasti a AI za vás prehľadá ASPI, zanalyzuje výsledky a v priebehu niekoľkých okamihov sformuluje odpoveď na vašu otázku.

Ušetríte čas a nechajte AI robiť prácu za vás.

DO VAŠEJ KNIŽNICE

Matúš Dula politik, právnik a národný činiteľ

PEKNÍK, Miroslav a kol.: **Matúš Dula politik, právnik a národný činiteľ.**
Bratislava: VEDA, Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2023, 368 s.
ISBN 978-80-224-2035-8

Z edície *Monografie a štúdie* Vydavateľstva VEDA uzrel v závere minulého roku v poradí 36 zväzok venovaný osobnosti známeho advokáta a národovca Matúša Dulu. V rámci predmetnej edície projektu *Osobnosti slovenskej politiky* sú prezentované verejnosti práve životné osudy viacerých slovenských advokátov. Kniha je súborným dielom 16 autorov s vedúcim kolektívom **PhDr. Miroslavom Pekníkom, CSc.**, pričom k autorom patria aj **doc. JUDr. Jozef Vozár, PhD.** a **Mgr. Viktória Hellenbart** z Komisie pre históriu advokácie Slovenskej advokátskej komory.

Po úvode je kniha klasifikovaná na 15 príspevkov doplnených v závere literatúrou, prameňmi, sumárom a menným registrom.

Genealógiu Matúša Dulu prezentoval v príspevku *Dulovci* **Mgr. Zdenko Duriška** zo Slovenskej národnej knižnice v Martine.

Doc. PhDr. Ivan Mrva, CSc., predseda Historického odboru Matice slovenskej prispel s článkom *Matúš Dula v kontexte uhorskej politiky*. Autor poukázal aj na Dulovo členstvo v župnom výbore Turčianskej stolice či jeho exponovanie sa v rámci Turčianskeho seniorátu Evanjelickej cirkvi augsburškého vyznania.

Prof. PhDr. Marcela Gbúrová, CSc. z Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárka v Košiciach je autorkou príspevku *Pešťbudínske vedomosti a Matúš Dula*. Tento časopis prezentoval názory prívržencov štúrovcov naviazaných na Memorandum národa slovenského a známych pod názvom Stará škola slovenská. V časopise publikoval aj Matúš Dula v rokoch 1868 a 1869.

Z pera riaditeľa Ústavu štátu a práva Slovenskej akadémie vied **doc. JUDr. Jozef Vozár, PhD.** je príspevok *Slovenskí advokáti a ich činnosť v národnom hnutí na konci 19. storočia*. Práve pravotári predstavovali v období Rakúsko-Uhorskej monarchie rezervoár slovenskej inteligencie a viacerí z nich mali ako zemanovia šľachtický pôvod.

Prof. PhDr. Nadežda Jurčišinová, PhD. z Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove prezentovala príspevok *Matúš Dula a Československá jednota v Prahe*. Samotná Československá jednota (ČSJ) vznikla 7. mája 1896 v Prahe ako

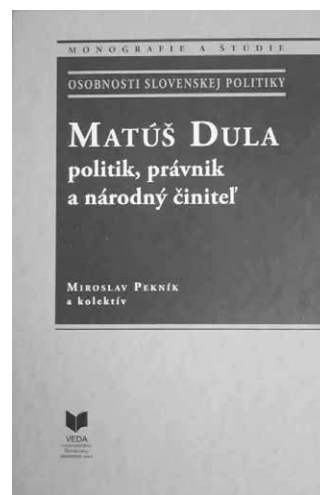
národno-obranný spolok, pričom už na prvom Slovenskom večeri, ktorý bol zorganizovaný v novembri 1896 v Prahe na Žofíne, sa zúčastnil aj podpredseda Slovenskej národnej strany Matúš Dula.

Vedúci autorského kolektívu **PhDr. Miroslav Pekník, CSc.** sa zhostil na 110 stranách textu témy *Matúš Dula a slovenská politika (1900 – 1918)*. V predmetnom období Matúš Dula vystupoval ako podpredseda (1877 – 1901 a 1907 – 1914) a od marca 1914 ako predseda Slovenskej národnej strany. Jeho hviezdne chvíle nastali práve v súvislosti s predsedaním zhromaždeniu z 30. októbra 1918, ktoré prijalo Deklaráciu slovenského národa.

Mgr. Tomáš Adamčík, PhD. z Kysuckého múzea v Čadci si vybral tému *Matúš Dula ako predseda Slovenskej národnej rady v období prevratu*. Koncom vojny informoval Matúš Dula hlavného slúžneho o zvolaní výkonného výboru strany za účelom „ustálenia a doplnenia dosavádnej dočasnej Slovenskej národnej rady“ na 30. októbra 1918, pričom Matúš Dula pôsobil ako predseda novokreovanej druhej Slovenskej národnej rady.

Téma *Oživotvorená Matica slovenská a Matúš Dula* z pera člena Miestneho odboru Matice Slovenskej Bratislava-Petržalka **PhDr. Jozefa Schwartz**a má podtitul *Zmena postavenia Matice slovenskej na životnom príbehu Matúša Dulu*. Od augusta 1919 bol Matúš Dula jedným zo štyroch spolupredsedov znovuotvorenej Matice slovenskej, ktorej existenciu oživilo od 1. 1. 1919 rozhodnutie ministra s plnou mocou pre správu Slovenska Vavra Šrobára.

Lučenecká advokátka **Mgr. Viktória Hellenbart** obohatila monografiu o príspevok *Advokát Matúš Dula*. V ňom podrobne popisala študentské roky Matúša Dulu, koncipientsku prax u advokáta Pavla Blaha v Turčianskom Svätom Martine, rovnako ako jeho výkon advokácie v rokoch 1871 – 1914 aj 1919 – 1924, vrátane najexponovanejších káuz, ktorými sa zaoberal.

Emeritný pedagóg Filozofickej fakulty Masarykovej univerzity v Brne **doc. PhDr. Vladimír Goněc, DrSc.** uviedol príspevok *Połské, moravské a české paralely voči Matúšovi Dulovi*. Spomína dobových moravských, českých a poľských advokátov a tiež haličských advokátov židovského vierovyznania.

Prof. PhDr. Jozef Lysý, CSc. z Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave si zvolil tému *Dôvera a pamät: problém s identitou*. Deklaráciu slovenského národa podpísanú Matúšom Dulom autor pokladá za obdivuhodnú svetonázorovú koncepciu národných pohybov vo vtedajšej Európe.

Z pera **Mgr. Lukáša Krajčira, PhD.** z Historického ústavu Slovenskej akadémie vied vzišiel príspevok *Obraz osobnosti Matúša Dula v diskurze po jeho smrti*. Autor spomenul obsah pohrebných rečí, ktoré boli vyslovené pri poslednej rozlúčke s Matúšom Dulom po jeho úmrtí. Autor nevynechal ani nekrológy vysokých štátnych a cirkevných predstaviteľov na adresu zomrelého Matúša Dula.

Z občianskeho združenia Brána Turca, Vrútky, vzišiel príspevok **Mgr. Branislava Zacharidesa a Ing. Igora Dobrovolného** *Turčiansky Svätý Martin v dobe Matúša Dula*. Autori zaznamenali skutočnosť, že v roku 1871 si Matúš Dula otvoril svoju advokátsku kanceláriu v Turčianskom Svätom Martine, kde žilo v roku 1880 len 2 341 obyvateľov, čo predstavovalo iba 5 % populácie Turčianskej stolice.

Predposledný príspevok *Matúš Dula v Literárnom archíve Slovenskej národnej knižnice* pochádza od emeritného riaditeľa Slovenského národného literárneho múzea z Martina **PhDr. Jozefa Beňovského**. Písomná pozostalosť Matúša Dula sa vo fondoch Literárneho archívu Odboru správy a výskumu pôvodných prameňov Slovenskej národnej knižnice nachádza v 77 jednotkách, ktoré sú uložené v jedinej archívnej škatuli.

Záverečný krátky príspevok *Matúš Dula* pochádza z pera literárneho historika **doc. Dr. Miloša Kovačku, PhD.** Zvýraznil v ňom zásluhy Matúša Dula o výstavbu Národného domu v Turčianskom Svätom Martine od roku 1887 podľa projektu architekta Blažejca Bullu.

Súborné dielo je na konci doplnené zoznamom použitej literatúry, prameňov, sumárom a menným registrom.

Publikácia *Matúš Dula – politik, právnik a národný činiteľ* je i zásluhou 14. ročníka Dní Milana Hodžu priblížením životného osudu ďalšieho predstaviteľa slovenského národného hnutia, ktorý bol v predchádzajúcich „spoločensko-ekonomických formáciách“ dlhodobo zaznávaný. Je pozitívne, že sa čitateľská obec môže prostredníctvom množstva autorových príspevkov oboznámiť s ďalším slovenským advokátom, ktorý sa okrem výkonu svojho povolania angažoval aj v rámci emancipačného zápasu Slovákov o ich národnú existenciu v období Rakúsko-Uhorska. Touto kvalitnou publikáciou sa zapíňa ďalšie biele miesto (nielen) v histórii advokácie na našom území, pričom Matúš Dula si prezentáciu svojho *curriculum vitae* dozaista zaslúži.

JUDr. PhDr. Rudolf Manik, PhD., MBA, MHA

OBJEDNÁVKA Bulletinu slovenskej advokácie na rok 2025

Odberateľ:

IČO:

DIČ:

IČ DPH:

Číslo účtu:

➔ Adresa, na ktorú majú byť posielané výťažky:

Závazne si objednávame ..... výťažkov *Bulletinu slovenskej advokácie* v roku 2025 (6 čísel). Súhlasíme s podmienkami odberu uvedenými na tejto objednávke.

Vybavuje:

Telefón:

E-mail:

Dátum:

Podpis:

Vyplnenú objednávku odošlite na adresu:
Slovenská advokátska komora, Kolárska 4, 813 42 Bratislava
alebo odmailujte na darina.stracinova@sak.sk

Podmienky odberu:

1. Ročné predplatné 50 eur + DPH (vrátane poštovného a balného) je za 6 čísel.
2. Objednávka sa nevzťahuje na čísla, ktoré už vyšli pred jej doručením. Predplatné sa v takomto prípade zodpovedajúco zníži.
3. Na základe tejto objednávky Slovenská advokátska komora (SAK) vystaví odberateľovi faktúru na predplatné.
4. Bulletin bude odberateľovi odoslaný až po uhradení predplatného vo fakturovanej výške.
5. Výťažky budú odosielané na adresu uvedenú na objednávke. Jej zmenu musí odberateľ oznámiť písomne. Za zásielky nedoručené z dôvodu nepresnej adresy SAK neposkytuje náhradu.
6. Odber mimoriadnych čísel, ako aj čísel, ktoré vyšli do dátumu doručenia objednávky, je možné dohodnúť **indi-viduálne**.

Objednávka sa nevzťahuje na advokátov zapísaných v zozname SAK, ktorým je Bulletin doručovaný bezplatne.

Bulletin slovenskej advokácie

CENNÍK INZERCIE platný od 1. januára 2024

Charakteristika

Bulletin slovenskej advokácie je **odborný recenzovaný časopis pre právnu vedu a prax** vydávaný Slovenskou advokátskou komorou.

Periodicita: dvojmesačník (6 čísel ročne)

Formát: A4 (210 × 297 mm)

Rozsah: 64 – 96 strán + obálka

Podklady inzerátov

v elektronickej podobe musia byť definitívne spracované pre tlač vo formátoch EPS, PDF, JPG, TIF... a spĺňať **technické parametre:** nedegradované fotografie s rozlíšením cca 300 dpi, farebnosť CMYK, texty v krivkách. Pri osobitnej požiadavke na vernosť reprodukcie musí inzerent dodať nátláčok. Materiál na vkladanú inzerciu si zabezpečí inzerent a doručí ho na adresu, ktorú mu oznámi redakcia. Inzerent zodpovedá za obsah inzerátu i za kvalitu podkladov.

Ceny inzercie

Vnútorne strany

– vid' obrazové schémy

2./3. strana obálky – 500 eur

rozmery: 210 × 297 mm

(+ 3 mm dookola na orez)

Farebnosť inzerátu nerozhoduje.

4. strana obálky – 1 000 eur

rozmery: 210 × 297 mm

(+ 3 mm dookola na orez)

Farebnosť inzerátu nerozhoduje.

Vkladaná inzercia – 0,10 eura/ks

Ide o distribúciu inzerentom dodaných tlačovín spolu s bulletinom.

Maximálna veľkosť je A4.

Špeciálny inzerát – 12 eur

Výlučne pre advokátov a advokátske kancelárie, ktorého

účelom je ponuka práce

pre koncipienta/koncipientku,

má jednotnú úpravu a rozmer

štvrtiny strany (kvadrant).

Inzerát pre koncipientov/ky,

ak si hľadajú prácu v AK

– zadarmo

Riadková inzercia

sa neuverejňuje.

Zľavy z opakovania

Ceny sú uvedené bez DPH 20 %

a sú zmluvné, pre množstevné zľavy

sa informujte na ondrisova@sak.sk

alebo telefonicky: **02 204 227 28**.

Osmina strany
83 x 58 mm (š x v)

čb 25 eur
cmyk 50 eur

Štvrtina strany
– kvadrant
83 x 123 mm
(š x v)

čb 50 eur
cmyk 100 eur

Štvrtina strany – vodorovný pás
174 x 58 mm (š x v)

čb 50 eur
cmyk 100 eur

Vodorovná
polovica strany
spadavka
210 x 145 mm
(š x v)

+3 mm dookola na orez

čb 100 eur
cmyk 200 eur

Vodorovná
polovica strany
zrkadlo
174 x 123 mm
(š x v)

čb 100 eur
cmyk 200 eur

Zvislá
polovica strany
zrkadlo
83 x 254 mm
(š x v)

čb 100 eur
cmyk 200 eur

Zvislá
polovica strany
spadavka
101 x 297 mm
(š x v)

+3 mm dookola na orez

čb 100 eur
cmyk 200 eur

Celá strana
zrkadlo
174 x 254 mm
(š x v)

čb 200 eur
cmyk 400 eur

Celá strana
spadavka
210 x 297 mm
(š x v)

+3 mm dookola na orez

čb 200 eur
cmyk 400 eur

7 dobrých dôvodov pre voľbu rozhodcovského súdu SAK

1. JEDNODUCHÉ A ZROZUMITEĽNÉ PRAVIDLÁ

Rozhodovanie sporov pred RS SAK sa riadi jasne formulovanými pravidlami. Vychádzajú z dlhodobo overených najlepších praktík medzinárodne uznávaných arbitrážnych inštitúcií. Ponechávajú stranám priestor nastaviť priebeh konania podľa potreby, vrátane výberu rozhodcov a voľby angličtiny alebo nemčiny ako jazyka konania.

2. RÝCHLE A SPRAVODLIVÉ ROZHODOVANIE

Základným poslaním RS SAK je slúžiť stranám v spravodlivom riešení sporov pri dôslednom rešpektovaní rovnosti strán konania. Rozhodcovský súd nie je zaťažovaný „reštančnými“ vecami, spotrebiteľskými spormi či exekúciami. **Priemerná dĺžka konania od podania návrhu po odoslanie finálneho rozsudku sa dlhodobo pohybuje okolo 4 mesiacov.**

3. SPOLAHLIVOSŤ A PRÁVNÁ ISTOTA

Rozhodnutie rozhodcovského senátu je právoplatné a **vymožiteľné ako rozhodnutie všeobecného súdu.** Výška poplatku za vedenie konania je porovnateľná s bežnými súdnymi poplatkami. Na rozdiel od všeobecného súdu, voči rozhodcovskému rozsudku nie je možné podať odvolanie (ibaže by sa strany dohodli inak) a umelo tak predlžovať konanie. RS SAK od obnovenia činnosti úspešne viedol takmer 100 rozhodcovských konaní. **Doposiaľ ani jeden rozsudok nebol úspešne napadnutý v konaní o zrušení pred všeobecným súdom.**

4. VYSOKÁ PRAKTICKÁ KVALIFIKÁCIA ROZHODCOV

Strany si za rozhodcu môžu nominovať kohokoľvek s dlhoročnou právnu praxou (napr. advokáta s aspoň 5-ročnou praxou). Pri absencii dohody strán (alebo ak strana svojho rozhodcu nenominuje) Predsedníctvo ustanoví za rozhodcu osobu zapísanú vo zverejnenom Zozname rozhodcov RS SAK. RS SAK dbá na to, aby boli do Zoznamu rozhodcov zapísovaní výlučne rešpektovaní odborníci s relevantnými skúsenosťami a znalosťou obchodnej arbitráže.

5. DÔSLEDNÁ NEZÁVISLOSŤ A NESTRANNOSŤ ROZHODCOV

Potenciálny rozhodca je povinný vopred vyplniť formulár o skutočnostiach, ktoré by mohli spochybňovať jeho nezávislosť a nestrannosť. Strany tak majú **možnosť overiť si nezávislosť a nestrannosť rozhodcu ešte pred jeho ustanovením do funkcie.** O prípadnej námietke proti potenciálnemu rozhodcovi rozhodne predsedníctvo RS SAK dbajúc, aby spory rozhodovali iba nezávislí a nestranní arbitri. Podobné princípy sa vzťahujú aj na osoby vystupujúce v spore ako znalci.

6. ŠPECIALIZÁCIA A MEDIÁCIA

Okrem všeobecnej rozhodcovskej agendy sa RS SAK postupne špecializuje aj na jednotlivé podnikateľské odvetvia. RS SAK má ako jediný na Slovensku osobitné pravidlá pre korporátnu arbitráž. Príkladom je aj osobitná vzorová doložka pre stavebné spory, ktorá je výsledkom splupráce so Slovenskou komorou stavebných inžinierov. Podľa Pravidiel môže po začatí rozhodcovského konania prebehnúť zmierovacie konanie s cieľom ukončiť spor strán zmierom.

7. ZÁZEMIE DÔVERYHODNÉHO ZRIAĐOVATEĽA

Zriaďovateľom súdu je Slovenská advokátska komora ako nezávislá samosprávna organizácia, ktorá je najväčšou stavovskou organizáciou v Slovenskej republike. Správu súdu ako nezávislej organizačnej zložky komory vykonáva trojčlenné predsedníctvo RS SAK a tajomník. Členovia predsedníctva RS SAK nemôžu prijať funkciu rozhodcu ani právneho zástupcu v konaní pred RS SAK. RS SAK je príkladom transparentnosti. O svojej činnosti a plánoch pravidelne informuje na odborných fórach a v každoročných správach o činnosti.

Kontakt:

Rozhodcovský súd Slovenskej advokátskej komory
Kolárska 4
813 42 Bratislava
rssak@sak.sk
<https://info.sak.sk/sud/>

Vzorová rozhodcovská doložka

„Všetky spory vyplývajúce z tejto zmluvy alebo s ňou súvisiace (vrátane sporov o mimozmluvných nárokoch) budú rozhodnuté v rozhodcovskom konaní podľa Rokovacieho poriadku Rozhodcovského súdu Slovenskej advokátskej komory“

Vzorové fakultatívne dodatočné doložky

„Počet rozhodcov je [1 alebo 3].“
„Jazykom rozhodcovského konania je [slovenčina, čeština, angličtina a/alebo nemčina].“
„Rozhodcovská doložka sa riadi právom Slovenskej republiky.“
„Rozhodcovský rozsudok, ktorý nie je kontrolným rozhodcovským rozsudkom, môže preskúmať iný rozhodcovský senát.“
„Ustanovením rozhodcu je poverené predsedníctvo Rozhodcovského súdu SAK.“

Predsedníctvo RS SAK

JUDr. Ľudovít Mičinský, MCI Arb
predseda RS SAK
JUDr. Miriam Galandová, LL.M.
podpredsedníčka RS SAK
JUDr. Miroslav Németh
člen predsedníctva RS SAK

Tajomník RS SAK

Mgr. Pavol Kubík
kubik@sak.sk

Rozhodcovia RS SAK

JUDr. Imrich Torma LL.M.
JUDr. Miriam Galandová, LL.M.
JUDr. Andrej Leontiev
JUDr. Miroslav Németh
doc. JUDr. Kristián Csach, PhD., LL.M.
JUDr. Peter Kubina
Mgr. Tomáš Kamenec
JUDr. Ján Šinkovic
JUDr. Ľudovít Mičinský
JUDr. Peter Štrpka, PhD.
JUDr. Branislav Jablonka, PhD.
Mgr. ICLic. Pavol Poláček, LL.M., M.A.
Mgr. Peter Serina
Mgr. Vladimír Kordoš, LL.M.
Mgr. Beáta Doláková, PhD.
JUDr. Tatiana Prokopová
JUDr. Peter Kotvan
JUDr. Pavol Lacko, LL.M.
JUDr. Martin Provazník

Vojtko/Guniš/Vlášek a kol.

Zákon o bankách. Komentár

2024 | viazané v plátne | 1 584 | 129 eur | obj. číslo SO_EK285

Prehľadný, rozsiahly a praktický odborný komentár obsahuje vnútroštátny a tiež európsky pohľad na problematiku bankovej regulácie. Autorský kolektív, poskladaný z odborníkov rozmanitej špecializácie, komentoval jednotlivé ustanovenia nielen z pohľadu domácej, ale aj európskej legislatívy. Výklad je tiež doplnený o judikatúru Najvyššieho súdu SR, Ústavného súdu SR a Súdneho dvora EÚ.

Lucia Bakošová

Medzinárodnoprávne aspekty prírodných a priemyselných katastrof

2024 | brožované | 228 | 25 eur | obj. číslo SO_EPI97

Kniha sa venuje problematike formovania medzinárodného práva katastrof a vybraným medzinárodnoprávnym aspektom prírodných a priemyselných katastrof. Prvým skúmaným aspektom v kontexte katastrof je postavenie štátu postihnutého katastrofou a štátu poskytujúceho medzinárodnú pomoc. Druhým aspektom je ochrana osôb v prípade katastrof z hľadiska ochrany ľudských práv a uplatňovania princípov poskytovania pomoci vnútorne a cezhranične vysídlených osôb. Publikácia v závere hodnotí súčasný stav medzinárodného práva katastrof a predstavuje odporúčania, ktoré by mohli viesť k lepšej reakcii štátov na katastrofy.

Zuzana Gálisová

Hlavný kontrolór obce

2024 | brožované | 104 | 16 eur | obj. číslo SO_PP37

Cieľom publikácie je poskytnúť čitateľovi výklad všeobecne záväzných právnych predpisov, respektíve ich relevantných častí, ktoré upravujú postavenie hlavného kontrolóra obce či už ako zamestnanca alebo ako nástroj zabezpečenia vnútornej kontroly. V jednotlivých častiach sa publikácia postupne venuje kompetenciám hlavného kontrolóra obce, jeho rozsahu pôsobnosti, a to z vecného hľadiska, ako i v súvislosti so subjektmi, ktoré podliehajú predmetnej kontrole. V neposlednom rade sa zameriava na porovnanie postavenia hlavného kontrolóra obce s obdobným subjektom, a to s hlavným kontrolórom vyššieho územného celku.

Lukáš Macko

Zodpovednosť za použitie a zdieľanie digitálneho obsahu na internete

2024 | brožované | 136 | 17 eur | obj. číslo SO_EPI98

Publikácia sa zaoberá témou zodpovednosti v autorskom práve, a to primárne v súvislosti s využívaním internetu. Jej nosnou časťou je rozobratie problematiky viacerých konceptov zodpovednosti, a to z pohľadu poskytovania služieb informačnej spoločnosti. Ďalej sa zameriava na nový koncept osobitnej zodpovednosti poskytovateľov online služieb zdieľania obsahu podľa Smernice č. 2019/790 o autorskom práve na novom digitálnom trhu, ako aj iných právnych predpisov. V neposlednom rade sa venuje porovnaniu jednotlivých úprav členských štátov EÚ pri budovaní jednotného digitálneho trhu a to aj s ohľadom na úpravu podľa Aktu DSA.

Elena Berthotyová

Aktuálna azyová judikatúra

2024 | brožované | 216 | 29 eur | obj. číslo SO_PP44

Kniha predstavuje spracovanú databázu rozhodnutí Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky publikovaných v Zbierke, doplnenú aj o tam nepublikované rozhodnutia, obohatenú o právne vety z judikatúry SD EÚ a právne závery ESĽP, ktorej hlavným motívom je poukázať na niektoré výkladové trendy, ktorými Najvyšší správny súd Slovenskej republiky vykladá zákon o azyle, niektoré medzinárodné dohovory a právne predpisy EÚ. Už tradične sú pridanou hodnotou vybraných rozhodnutí vďaka popisu ich skutkových okolností príbehy utečencov.

Peter
Kerecman

ODVAHA

a

DILEMA

OBHAJCOV

V PROCESE PROTI

CIVILNÝM VODCOM **SNP**

ADVOKÁTSKA
KOMORA SLOVENSKÁ

80. výročie SNP a slovenská advokácia

S celým Slovenskom, ktoré si v roku 2024 pripomína 80. výročie Slovenského národného povstania, si túto udalosť pripomínajú aj slovenskí advokáti a Slovenská advokátska komora.

Pred 80. rokmi Slováci prejavili vôľu vymaniť sa z područia nacizmu a so zbraňou v ruke vystúpili proti totalitnému štátu. SNP bolo vyvrcholením protifašistického odboja, ktorý na Slovensku vznikol už v roku 1939 a neustále silnel. Do ilegálnej práce a neskôr aj priamo do Povstania sa zapojili i viacerí advokáti.

Hoci Povstanie bolo predovšetkým vojenskou akciou a sledovalo obnovenie Československej republiky, jeho cieľom bolo aj odstránenie totalitného režimu Slovenského štátu a nastolenie politického systému rešpektujúceho demokratické hodnoty.

Po porážke Povstania boli totalitou justíciou ihneď súdení jeho vodcovia. V procese vedenom už koncom roku 1944 pred osobitným senátom Krajského súdu v Bratislave proti Dr. Vavrovi Šrobárovi a spol. boli obžalovanými predstavitelia povstaleckej Slovenskej národnej rady.

Advokáti, ktorí ich obhajovali si napriek celkovej zložitej situácii dôsledne splnili svoje povinnosti. Týmito obhajcami boli advokáti Pavel Šimkovic, Alexander Šimkovic, Aristid Jamnický a Ivan Urbánek.

Hoci dobová právna úprava za žalované skutky predpokladala uloženie obžalovaným trestu smrti, senát Jána Terebessyho napriek očakávaniam trest smrti neuložil. Jeho rozhodnutie bolo podľa vtedy platného práva konečné.

Predstavitelia nacistického Nemecka však považovali uložené tresty za príliš mierne a vzápätí vyzvali nôtou slovenského prezidenta a predsedu vlády, aby sa postarali ihneď o zmenu tohto rozsudku tak, že obžalovaným vodcom SNP bude uložený trest smrti a aby sudcovia, ktorí vyniesli hanebne mierny rozsudok, boli ihneď uväznení a odoslaní do koncentračného tábora. Ako sa neskôr ukázalo, rovnaký osud mal čakať aj obhajcov.

Totalitný režim požiadavky splnil. Sudca Ján Terebessy a členovia jeho senátu boli zaistení a uväznení v Ilave. Vzápätí bola prijatá aj nová právna norma umožňujúca preskúmanie právoplatného odsudzujúceho rozsudku úplne novým, iba na tento účel zriadeným, osobitným súdom. Bol nariadený termín revízneho pojednávania, na ktoré boli predvolaní i obhajcovia, ktorých čakala znovu neľahká úloha.

Trestná vec proti civilným vodcom povstania je odstrašujúcim príkladom zneužitia totalitnej justície, pošliapania práv obhajoby a deformovania základných hodnôt práva. Čítanie o tomto procese a súvisiacich udalostiach je nielen mrazivé, ale aj poučné.

Je povinnosťou a úlohou nás advokátov pripomínať si dôsledky totality v justícii, ale i to, že vždy a za každých okolností sme povinní hájiť práva a záujmy klientov ako aj hodnoty právneho štátu.

Slovenská advokátska komora si preto pripomína 80. výročie Slovenského národného povstania práve uverejnením textu o trestnom konaní proti civilným vodcom Slovenského národného povstania.

Odvaha a dilema obhajcov v procese proti civilným vodcom SNP

1. Úvod

Medzi charakteristické znaky totalitného štátu patrí i nerešpektovanie práva na spravodlivé súdne konanie a princípov nezávislosti súdnictva v ich materiálnom zmysle. K porušeniu tohto základného práva dochádza buď už v dôsledku obsahu samotnej právnej úpravy, alebo spôsobom aplikácie úpravy, ktorá je sama osebe korektná. Najvypuklejším prejavom totalitarizmu prameniaticim z potlačenia princípu trojdelenia štátnej moci sú potom priame a cielené legislatívne zásahy do prebiehajúcich súdnych konaní, ktoré sledujú v prípadoch trestných konaní priamo uznanie viny konkrétneho obžalovaného, sprísnenie trestu, odňatie možnosti podania opravných prostriedkov, či dokonca umožnenie dodatočného preskúmania už právoplatného rozhodnutia súdu.

Spravidla pri tom býva navonok formálne zachované právo na obhajobu, obhajcovia sa zúčastňujú na trestnom konaní, no možnosti obhajoby sú obmedzované zásahmi štátnej moci fakticky alebo priamym donútením. Sloboda voľby obhajcu obvineným je limitovaná vytváraním osobitných zoznamov obhajcov pre určité kategórie trestných činov, o zápise do ktorých rozhoduje výkonná moc, pričom môže zápis odoprieť aj bez uvedenia dôvodu. Napriek tomu obhajcovia v mnohých prípadoch dokázali tlaku vzdorovať a usilovali sa o naplnenie svojej povinnosti chrániť záujem klienta. Súčasťou totalitného štátu sú potom i následné represie voči sudcom a obhajcom.

Takýmto štátom bola i vojnová Slovenská republika, ktorej existencia bola pod silným vplyvom Nemecka. Jej ústava zaručovala nezávislosť sudcov, ich viazanosť zákonom a každému právo na zákonného sudcu.¹ Aj trestnoprávne normy spočiatku formálne zaručovali právo na súdnu ochranu a spravodlivý proces ako aj právo na obhajobu. Postupom času boli však i tieto normy upravované, boli vytvárané osobitné mechanizmy pre stíhanie trestných činov proti štátu v skrátenom konaní, ktoré bolo možné viesť v neprítomnosti obžalovaných, bez ich vypočutia a bez možnosti uplatnenia opravných prostriedkov. Bola obmedzená možnosť zohľadňovania poľahčujúcich okolností a sudcovská úvaha pri rozhodovaní o treste tým, že bolo výslovne stanovené, že v prípadoch zákonnej možnosti uloženia trestu menej prísneho a prísnejšieho je potrebné uložiť trest prísnejší, čo sa vzťaho-

valo aj na prípady trestu smrti. Hlavné pojednávania o vybraných trestných činoch sa stali navyše zo zákona neverejné. Osobitná situácia nastala v právnej úprave i praktických postupov súdov pod kepienkou potreby zavedenia výnimočných opatrení za brannej pohotovosti štátu po vyhlásení štátneho práva a po potlačení Slovenského národného povstania. Právna úprava bola okrem iného charakteristická možnosťami postihu sudcov a zásahmi do advokácie.²

Jedným z príkladov je proces vedený na prelome rokov 1944 – 1945 slovenskými justičnými orgánmi proti civilným³ vodcom Povstania – Dr. Vavrovi Šrobárovi a spol.⁴ označovaný i za finále rozkladu slovenského súdnictva pri politických procesoch.⁵

2. Slovenské národné povstanie a jeho civilní vodcovia

Blížiaci sa front v lete 1944 podnietil na Slovensku odbojové aktivity. Slovenská vláda vyslala do Nízkych Tatier a Veľkej Fatry protipartizánsku vojenskú expedíciu a 11. augusta 1944 vyhlásila na celom území štátu stanné právo. Po tom, čo 27. augusta 1944 obsadili partizáni a vojaci Ružomberok, kde zlikvidovali alebo zaistili nemeckých občanov a o deň neskôr v kasárňach v Martine pri pokuse o odzbrojenie zastrelili väčšinu členov nemeckej delegácie pod vedením plukovníka Otta vracajúcej sa z Rumunska, požiadal nemecký veľvyslanec na Slovensku Hanns Elard Ludin v Berlíne o vojenský zásah. V ten istý deň s ním vyslovila súhlas aj slovenská vláda.

Slovenské národné povstanie vypuklo 29. augusta 1944 v reakcii na prekročenie slovenských hraníc nemeckými vojskami. Jeho cieľom bolo odstránenie autoritatívneho režimu Hlinkovej slovenskej ľudovej strany a znovu začlenenie Slovenska do Československej republiky.

Po vypuknutí Slovenského národného povstania podala vláda Vojtecha Tuku demisiu. Novým predsedom vlády sa stal 5. septembra 1944 Štefan Tiso, ktorý pôsobil zároveň ako minister zahraničných vecí a minister spravodlivosti.

Vavro Šrobár (1867 – 1950),
politik a verejný činiteľ, 1935 [1]

Ján Ursíny (1896 – 1972),
politik [2]

Jozef Lettrich (1905 – 1969),
politik [3]

Ivan Štefánik (1889 – 1979),
verejný činiteľ a právnik [4]

Na povstaleckom území sa konštituovala Slovenská národná rada. Svojím nariadením z 1. septembra 1944 prevzala na Slovensku všetku zákonodarnú, vládnu a výkonnú moc. Jej orgány boli vytvorené paritným zastúpením komunistickej strany a demokratického bloku. Plénum národnej rady malo 41 členov, predsedníctvo dvoch predsedov, jedným z nich bol Vavro Šrobár. Obdobne boli obsadené jej jednotlivé výkonné orgány – povereníctva⁶ – jedným z povereníkov pre veci vnútorné bol Ivan Štefánik, pre financie Viliam Pauliny, pre veci hospodárske a zásobovanie Ján Ursíny, pre školstvo a národnú osvetu Jozef Lettrich a pre pravosúdie Jozef Šoltés. Povstalecká Slovenská národná rada pôsobila v Banskej Bystrici do 23. októbra 1944 a za toto obdobie schválila 40 zákonov.

Povstanie bolo po dvoch mesiacoch potlačené. Nemecká armáda pod vedením generála Hermanna Höfleho 27. októbra 1944 obsadila Banskú Bystricu. Zvyšky povstalcov prešli na partizánsky spôsob boja. Nastala krutá perzekúcia civilného obyvateľstva najmä na bývalom povstaleckom území. Vodcovia povstania boli postupne obžalovaní vo viacerých procesoch vedených pred civilnými i vojenskými súdmi.

3. Právna úprava trestných činov proti štátu a urýchleného trestného pokračovania

Právna úprava trestných činov proti štátu bola prijatá ešte v roku 1940. Jej základom bol zák. č. 320/1940 Sl. zák. o trestných činoch proti štátu⁷ prijatý 26. novembra 1940, ktorý obsahoval skutkové podstaty jednotlivých trestných činov (úklady o republiku, ohrozenie bezpečnosti republiky, poškodzovanie republiky a útoky na ústavných činiteľov atď.), ukladanie trestov vrátane trestu smrti a zároveň stanovoval, že obhajcom v pokračovaní pre tieto trestné činy môže byť iba ten, kto je zapísaný v osobitnom zozname vedenom ministerstvom pravosúdia. Vo vzťahu k ukladaniu trestu smrti a doživotného trestu naďalej platil zák. č. 91/1934 Sb. zák. a nař. o ukladaní trestu smrti a o doživotných trestoch.

Po vyhlásení brannej pohotovosti štátu 22. júna 1941 v súvislosti so vstupom Slovenskej republiky do vojny proti Sovietskemu zväzu, bol prijatý zákon č. 169/1941 Sl. zák. o urýchlennom trestnom pokračovaní z 22. júla 1941, ktorý stanovil niektoré osobitosti pre trestné konanie o vymedzených trestných činoch. Príslušnými súdmi boli krajské sudy, v obvode ktorých bol obžalovaný chytený alebo bol vo väzbe. Vyšetrovanie bolo nahradené stopovaním. Väzbu nariadovlo štátne zastupiteľstvo. Obžalovaný mohol dôkazy navrhovať iba do troch dní od upovedomenia o podaní obžaloby. Proti rozsudku krajského súdu bolo prípustné odvolanie, o ktorom rozhodoval Slovenský najvyšší súd. Zákonom č. 50/1942 Sl. zák. o pôsobnosti krajských súdov z 18. marca 1942 bola stanovená pre všetky trestné činy podľa zák. č. 320/1940 Sl. zák. o trestných činoch proti štátu pôsobnosť krajského súdu v sídle hlavného súdu (teda Krajského súdu v Bratislave) s tým, že na konanie sa vzťahuje zák. č. 169/1941 Sl. zák. o urýchlennom trestnom pokračovaní.

Ústavný zákon č. 35/1944 Sl. zák. o osobitných ustanoveniach v pokračovaní na súdoch a úradoch za brannej pohotovosti štátu z 30. marca 1944 splnomocnil vládu upravovať niektoré otázky svojim nariadením.

Vláda takto nariadením s mocou zákona č. 166/1944 Sl. zák. o zmene niektorých zákonov a o trestných činoch spadajúcich pod urýchlenné trestné pokračovanie z 29. septembra 1944 stanovila, že tam, kde za čin spadajúci pod urýchlenné trestné pokračovanie zákon stanovuje alternatívne dve trestné sadzby, treba pri odsúdení použiť vždy sadzbu prísnejšiu. V rovnaký deň bolo prijaté aj vládne nariadenie č. 167/1944 Sl. zák. o zmene a doplnení zákona o urýchlennom trestnom pokračovaní, podľa ktorého v čase, keď na celom území štátu platí stanné právo, proti rozhodnutiam krajského súdu sa nepripúšťa opravný prostriedok. Urýchlenné trestné pokračovanie bolo možné vykonať aj v neprítomnosti obžalovaného aj keď nebol o obvinení vypočutý, ak sa mu predvolanie na hlavné pojednávanie nemôže doručiť. Ak sa obvinený alebo jeho rodinní príslušníci nepostarali v konaní vykonávanom v jeho neprítomnosti o obhajcu, treba mu vymenovať obhajcu z úradnej moci.⁸

4. Príprava a podanie obžaloby na civilných vodcov Povstania

Trestné stíhanie civilných vodcov Povstania sa začalo na základe oznámení Ústredne štátnej bezpečnosti podaných už v októbri 1944 na Štátne zastupiteľstvo v Bratislave.

Podľa týchto oznámení vznikla v Banskej Bystrici Slovenská národná rada, ktorá sa vyhlásila za vládu na Slovensku. Jej predsedom bol podľa došlých správ Vavro Šrobár, ktorý ako predseda Slovenskej národnej rady vystupoval aj ako predseda banskobystrickej československej vlády. Šrobár bol vnímaný ako čelný predstaviteľ snáh o obnovenie Česko-slovenska. Oznámenie však bolo podané nielen na Vavra Šrobára, ale aj na ďalšie osoby, a to Jozefa Šoltésa, ktorý bol poverenikom tejto vlády pre pravosúdie, Ivana Štefánika – povereníka pre bezpečnosť, Jozefa Lettricha – povereníka pre veci školské a Petra Zaťku, o funkcii ktorého najprv nedošli bližšie informácie, neskôr bolo ustálené, že bol členom SNR. V oznámení sa konštatovalo aj to, že bolo zistené, že žandárstvo začiatkom septembra 1944 skladalo prísahu do rúk Ivana Štefánika, ktorý predniesol na zjazde politických strán v Banskej Bystrici politickú reč proti Slovenskému štátu, pričom bližšie informácie udá Ústredňa štátnej bezpečnosti potom, čo bude obnovené spojenie s Banskou Bystricou. Vo vzťahu k Ursínymu a Šrobárovi bolo doplnené, že v druhej polovici októbra 1944 lietadlom odcestovali do Anglicka.

Pôvodne boli súčasťou spisu aj údaje o Ivanovi Viestovi (podľa správy mal byť poverenikom pre dopravu), Jánovi Pernessényim (mal sa zúčastňovať na činnosti SNR, bol dôstojníkom trnavskej posádky, ktorá prešla na stranu vzbúrencov a dostal sa do Banskej Bystrice), ktorí mali byť tiež obžalovaní.⁹ Ústredňa štátnej bezpečnosti vykonávala ďalšie stopovanie, výsledky oznamovala Štátnemu zastupiteľstvu v Bratislave. Vypočula viacero osôb, no nikoho z obvinených.

V tom čase boli na jednej strane silné tlaky na exemplárne potrestanie pôvodcov Povstania, na druhej strane existovala zjavná neochota podriaďovať sa extrémnym činiteľom.¹⁰ To platilo aj v slovenskej justícii. Nezanedbateľný bol pritom aj tlak na potrestanie účastníkov povstania z Nemecka.

Prípravu obžaloby na Štátnom zastupiteľstve v Bratislave¹¹ mal na starosti prokurátor Karol Vagač,¹² ktorý jednou rukou vybavoval služobné spisy a druhou napomáhal odbojárom.¹³

Väčšine členov vedenia Slovenskej národnej rady sa pred potlačením Povstania podarilo letecky opustiť Slovensko. Zaisťovaný bol iba Viliam Pauliny, povereník financií a člen SNR, ktorý sa dobrovoľne prihlásil na úradovni Gestapa po tom, čo ranený ušiel do hôr, keď sa mu nepodarilo dostať do posledného sovietskeho lietadla odlietajúceho z letiska Tri duby.¹⁴ Slovensko neopustil ani Lettrich, ktorý sa skrýval na neznáмом mieste na Slovensku.

Obžaloba bola nakoniec podaná 9. decembra 1944 iba proti Vavrovi Šrobárovi, Jánovi Ursínymu, Jozefovi Lettrichovi, Ivanovi Štefánikovi, Jozefovi Šoltésovi a Petrovi Zaťkovi.

Obžaloba na Viliama Paulinyho podaná nebola, hoci Ústredňa štátnej bezpečnosti podala pôvodne trestné oznámenie aj proti nemu. Pauliny bol väzňom na nemeckom od-

delení väznice pri Krajskom súde v Bratislave, ktoré podliehalo iba nemeckým bezpečnostným orgánom, a ak by bol súdený i on, musel by byť odsúdený s ostatnými obžalovanými. Údajne nemecké bezpečnostné orgány ho boli ochotné vydať slovenskej justícii pod podmienkou, že bude obžalovaný a bude odsúdený na trest smrti. To, že obžalovaným nakoniec nebol, bolo zrejme dôsledkom šikovnej réžie vecí Karolom Vagačom, ktorý Paulinymu určil úlohu svedka a presvedčil o tom aj predsedu vlády Štefana Tisu. Vagač argumentoval tým, že by predsa nebolo morálne Paulinyho najprv vypočuť ako svedka a potom ho súdiť. Štefan Tiso ako bývalý sudca tento argument uznal. Vagač zrejme predpokladal, že ak Pauliny odsúdený slovenskými orgánmi nebude, zvýši to jeho šancu na prežitie.¹⁵ Začiatkom januára 1945 ho však Nemci odviezli do Nemecka a tam zahynul.

Medzi obžalovanými boli traja právnici – Jozef Lettrich, ktorý bol advokátom, Ivan Štefánik – radca Najvyššieho správneho súdu a Jozef Šoltés, ktorý pôsobil ako riaditeľ sladovne v Nitre. Vavro Šrobár – vzdelaním lekár – mal v tom čase 77 rokov, Ján Ursíny bol označený za statkára a Peter Zaťko za generálneho tajomníka Sväzu slovenského priemyslu.

Jozef Lettrich (1905 – 1969) promoval v Bratislave v apríli 1930, bol koncipientom u advokátov Gustáva Izáka vo Zvolene (1930 – 33), Viliama Paulinyho vo Zvolene (1933), a Jozefa Millá v Bratislave (1933 – 35, 1941 – 42). Po tom, čo zložil v máji 1942 advokátsku skúšku, otvoril si o mesiac neskôr advokátsku kanceláriu v Bratislave.

Ivan Štefánik (1889 – 1979) študoval právo v Budapešti, pred 1. sv. vojnou bol advokátskym osnovníkom, za 1. ČSR policajným riaditeľom v Košiciach a v rokoch 1940 – 45 pracoval na Najvyššom správnom súde.

Podľa obžaloby sa dopustili všetci obžalovaní zločinu úkladov o republiku podľa § 70 Tr. zák., § 1 ods. 1 písm. a), c), § 1 ods. 2 písm. b) až g), u Vavra Šrobára, Jána Ursínyho a Jozefa Lettricha aj podľa § 1 ods. 2 písm. a) zák. č. 320/1940 Sl. zák. o trestných činoch proti štátu, pretože násilnosťou sa pokúsili zmeniť ústavu, najmä pokiaľ ide o jej samostatnosť, jednotnosť a republikánsku formu štátu, priveteliť k cudziemu štátu územie republiky a to za zvlášť priťažujúcich okolností, pretože podujatie nebezpečne ohrozilo samostatnosť, jednotnosť, územnú celistvosť štátu, do značnej miery ohrozilo životy a majetok ľudí, „na podujatie zneužilo sa brannej moci a použilo sa ozbrojeného a na vojenský spôsob organizovaného sboru, došlo k úkladným stykom s cudzou mocou a s cudzími činiteľmi“ a navyše konania sa dopustili v čase brannej pohotovosti štátu.

Skutok mali spáchať tým, že v čase od konca augusta 1944 do konca októbra 1944 zúčastnili sa na ozbrojenom povstaní proti samostatnému slovenskému štátu a jeho ústavným činiteľom s cieľom obnovenia bývalej Československej republiky. Obžalovaní za týmto účelom prišli 28. augusta 1944 do Banskej Bystrice, kde bola pod predsedníctvom Vavra Šrobára založená Slovenská národná rada, ktorá vyhlásila, že preberá všetku moc na Slovensku, ktorú potom aj vykonávala na veľkej časti jeho územia, vyzvala obyvateľstvo k odboju proti ústavným činiteľom a financovala odboj z pro-

striedkov uložených v Slovenskej národnej banke, fil. v Banskej Bystrici. Vodcom tohto úkladného podujatia bol Vavro Šrobár ako predseda Slovenskej národnej rady a Ján Ursíny a Jozef Lettrich ako podpredsedovia boli jeho význačnými činiteľmi. Obžalovaní si rozdelili a prevzali v tejto národnej rade rôzne funkcie, aby organizovane pokračovali v odboji a napomáhali vojenskému odboju. Slovenská národná rada pritom nadviazala styky s emigrantskou Československou vládou v Londýne a niektorými činiteľmi v SSSR, ktorý je vo vojnovom stave so Slovenskou republikou, a to za účelom získania vojenskej pomoci pre odboj. Následkom ich konania došlo na území Slovenska k bojom trvajúcim asi dva mesiace, pri ktorých mnoho ľudí prišlo o život a mnohým bolo spôsobené ublíženie na tele, bol zničený značný súkromný a štátny majetok, najmä železnice, mosty, tunely a podniky dôležité pre obranu štátu.

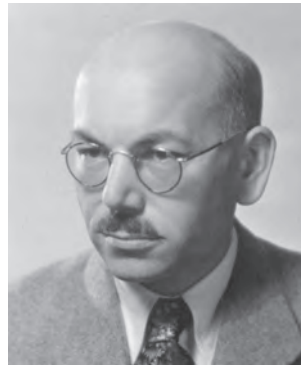
Štátne zastupiteľstvo v Bratislave konštatovalo, že obvinení neboli vypočutí, lebo sa zdržujú na neznámom mieste. Obžaloba poukazovala na výsledky prevedeného stopovania, a to výsluchy Viliama Paulinyho, Jána Országa, Michala Očenáša, Kolomana Kysela, Ladislava Dopku, Júliusa Horvátha, Alexandra Sliuku, Martina Ježu, Jána Čecha, Ľudovíta Černu, Vojtecha Friedla, ktoré skutok preukazujú. Na pojednávaní navrhla vypočuť Viliama Paulinyho nachádzajúceho sa v nemeckom oddelení väznice Krajského súdu v Bratislave, oboznámiť reč Vavra Šrobára zachytenú na zvukové pásmo a prečítať výpovede spísané Ústredňou štátnej bezpečnosti s ostatnými uvedenými osobami

Vavro Šrobár, Ján Ursíny, Ivan Štefánik, Jozef Šoltész a Peter Zaťko boli v tom čase na území kontrolovanom sovietskou armádou, resp. v ZSSR. Vavro Šrobár odletel zo Slovenska 24. októbra 1944 a s ním aj delegácia Slovenskej národnej rady. Iba Jozef Lettrich sa skrýval v tom čase na Slovensku – údajne v Papradne pri Púchove až do oslobodenia.¹⁶

5. Obhajcovia

Podľa čl. I bod 3 vládneho nariadenia č. 167/1944 Sl. zák. o zmene a doplnení zákona o urýchlennom trestnom pokračovaní z 29. 9. 1944 vo veciach, na ktoré sa vzťahuje zákon č. 169/1941 Sl. zák. o urýchlennom trestnom pokračovaní, možno rozsudok vyniesť aj v neprítomnosti obvineného aj vtedy, ak nemôže byť vypočutý, pričom ak sa nepostará obvinený alebo jeho rodinní príslušníci o obhajcu, treba mu obhajcu vymenovať z úradnej moci.

Na základe § 1 a 2 zák. č. 50/1942 Sl. zák. o pôsobnosti krajských súdov v pokračovaní pre trestné činy podľa zák. č. 320/1940 Sl. zák. a o osobitnom sozname obhajcov patrilo konať trestné pokračovanie v takýchto prípadoch krajskému súdu v sídle hlavného súdu. Obhajcom v takýchto veciach mohol byť iba ten, kto bol zapísaný do osobitného zoznamu osôb oprávnených zastupovať v týchto veciach vedenom Ministerstvom pravosúdia, pričom zápis do zoznamu sa mohol odoprieť aj bez uvedenia dôvodu.

Peter Zaťko (1903 – 1978),
národohospodár a politik [5]

Viliam Pauliny (1877 – 1945),
verejný činiteľ, 1904 [6]

Obžalovaným boli obhajcami určení ex offo bratislavskí advokáti: Vavrovi Šrobárovi bol určený Pavel Šimkovic, Petrovi Zaťkovi Alexander Šimkovic, Jánovi Ursínymu Aristid Jamnický, Ivanovi Štefánikovi a Jozefovi Šoltésovi Ivan Urbánek.¹⁷ Kto z nich bol určený (aj) za obhajcu Jozefa Lettricha, dnes už spoľahlivo známe nie je.

Pavel Šimkovic (1890 – 1972) sa narodil v Hybiach v rodine evanjelického farára Jána Šimkovica, právo študoval na Karlovej univerzite v Prahe, koncipientku prax vykonával postupne u Milana Ivanku a Pavla Fábryho v Bratislave, a od roku 1924 bol samostatným advokátom v Bratislave. Koncipientku prax u neho v rokoch 1933 – 34 vykonával aj Ján Terebessy, syn sudcu Jána Terebessyho, ktorého senátu bude táto trestná vec pridelená. V rokoch 1938 – 45 bol Pavel Šimkovic predsedom Advokátskej komory v Bratislave.¹⁸

Alexander Šimkovic (1901 – 1987) bol nevlastným bratom Pavla Šimkovica. Aj on študoval právo na Karlovej univerzite v Prahe, celú svoju koncipientku prax v rokoch 1924 – 29 vykonával u Pavla Šimkovica. Ako samostatný advokát pôsobil v Bratislave. V roku 1930 bol jeho koncipientom i Ferdinand Ďurčanský,¹⁹ ktorý sa v októbri 1938 stal ministrom spravodlivosti, neskôr profesorom medzinárodného práva a bol známy ako predstaviteľ radikálneho krídla Hlinkovej slovenskej ľudovej strany. Alexander Šimkovic bol obhajcom už v politickom procese proti odporcom štátu Štefanovi Osuskému a spol., ktorý bol vedený tiež bez prítomnosti obžalovaných a v ktorom boli obžalovanými aj Milan Hodža, Ján Paulíny-Tóth a Peter Prídavok.²⁰

Tretí z obhajcov – Ivan Urbánek (1900 – 1978) bol synom spisovateľa Ferka Urbánka. Právo študoval na Univerzite Komenského v Bratislave. V rokoch 1925 – 30 bol koncipientom u Emila Stodolu a v roku 1931 si otvoril advokátsku kanceláriu v Bratislave. V rokoch 1938 – 45 bol tajomníkom Advokátskej komory v Bratislave.²¹ Pavla Šimkovica a Ivana Urbánka do ich funkcií v orgánoch advokátskej komory ustanovil v novembri 1938 práve Ferdinand Ďurčanský, ktorý bol od októbra do decembra 1938 ministrom spravodlivosti autonómnej vlády Slovenskej krajiny.

Advokát Aristid Jamnický (1910 – 2000) sa narodil v Pezinku rodine verejného činiteľa a advokáta Otakara

Ján Terebessy (1881 – 1958),
senátny predseda Slovenského
najvyššieho súdu [7]

Ján Terebessy, dobová karikatúra
z tlače zobrazujúca aktérov
Tukovho procesu, 1929 [8]

Pavel Šimkovic (1890 – 1972),
advokát [9]

Alexander Šimkovic (1901 – 1987),
advokát [10]

Jamnického (1878 – 1952), ktorý advokátsku skúšku zložil ešte v Budapešti v roku 1905 a advokáciu vykonával v Bratislave od začiatku roku 1906 až do svojho výmazu na vlastnú žiadosť ku koncu roku 1948.²² Otakar Jamnický prevzal v roku 1908 otcovu advokátsku kanceláriu – jeho otcom bol advokát Peter Jamnický (1840 – 1908). Otakar bol právnym zástupcom mesta Bratislavy, päť rokov bol náhradným členom výboru Advokátskej komory v Bratislave, po vzniku ČSR dva roky prvým komárňanským županom, neskôr honorárnym konzulom Belgického kráľovstva.²³ Jeho syn Aristid Jamnický promoval na bratislavskej právnickej fakulte v júni 1934. Osnovnícku prax vykonával najprv do októbra 1935 u otca, potom sedem mesiacov v Malackách u advokáta Karola Danihela. Osnovnícku prax si dokončil potom u otca, kde pracoval do júna 1939. Advokátsku skúšku zložil v Bratislave v decembri 1937 a do zoznamu advokátov bol zapísaný v apríli 1939 ako advokát so sídlom v Bratislave.²⁴ Počas vojny bol členom odbojovej skupiny Justícia.

Aristidovi Jamnickému (a zrejme aj ostatným obhajcom) bolo menovanie obhajcom doručené spolu s predvolaním na pojednávanie až tri dni pred termínom pojednávania.²⁵ O čo presne ide nevedeli, naznačovalo to iba číselné označenie ustanovení paragrafov zákona, z ktorých boli ich klienti obžalovaní. Do spisu sa obhajcom podarilo nahliadnúť až tesne pred pojednávaním.²⁶ Medzi dôkazmi našli iba oznámenie Ústredne štátnej bezpečnosti a jeden výťah nariadenia SNR o tom, že táto preberá na Slovensku všetku moc.

6. Predseda senátu Ján Terebessy a prísediaci sudcovia

Vec proti Dr. Vavrovi Šrobárovi a spol. bola pridelená a rozhodovaná osobitným senátom Krajského súdu v Bratislave (nazývaným i senát politický) na základe § 1 a 2 zák. č. 50/1942 Sl. zák. o pôsobnosti krajských súdov v pokračovaní pre trestné činy podľa zák. č. 320/1940 Sl. zák. a o osobitnom zozname obhajcov a podľa zák. č. 169/1941 Sl. zák. o urých-

lenom trestnom pokračovaní pri niektorých trestných činoch a vládneho nariadenia č. 167/1944 Sl. zák. o zmene a doplnení zákona o urýchlennom trestnom pokračovaní z 29. septembra 1944.

Predsedom senátu bol Ján Terebessy, referentom Jozef Igonda a členom senátu Ľudovít Rigan.²⁷ Ľudovíta Rigana menoval za člena osobitného senátu na Krajskom súde v Bratislave minister pravosúdia 15. decembra 1944. Na rozhodovanie veci Dr. Vavro Šrobár a spol. bol pridelený v dôsledku toho, že člen osobitného senátu Ján Mattoš ochorel.²⁸ Jozef Igonda považoval svoje menovanie za člena osobitného senátu Krajského súdu, ktorý mal súdiť vec Dr. Vavra Šrobára a spol., za dôsledok osobného nepriateľstva Štefana Tisu k nemu.²⁹

Predseda senátu Ján Terebessy bol skúsený, odborne erudovaný a na sudcovskej nezávislosti si osobne zakladajúci sudca.³⁰ Pochádzal zo šľachtickej rodiny s predikátom Túr-terebessy. Narodil sa v roku 1881 v Malackách v rodine staviteľa. Po skončení Právnickej akadémie v Bratislave nastúpil ako právny praktikant prípravnú sudcovskú službu na Krajskom súde v Bratislave. Ako auskultant pracoval na Okresnom súde vo Vyšnom Svidníku, na nitrianskej sedrii a tamojšom štátnom zastupiteľstve.³¹ Po zložení sudcovskej skúšky (1909) s výborným výsledkom³² bol menovaný štátnym zástupcom v Zlatých Moravciach, potom preložený v tejto funkcii do Bratislavy.³³ V roku 1921 bol povýšený do funkcie štátneho zástupcu VI. hodnostnej triedy s odôvodnením, podľa ktorého „vyniká mimoriadnou kvalifikovanosťou pre svoju odbornú vzdelanosť, výbornú usilovnosť a je celému štátnemu zastupiteľstvu v Bratislave oporou pri riešení prípadov, ktoré pre neznalosť reči a maďarských právnych pomerov sú českým referentom ťažko lúštitelné. Jeho lojalita je nepochybná.“³⁴

V roku 1926 bol menovaný za tabulárneho sudcu sedrie v Bratislave a ako predseda trestného senátu vykonával službu na Krajskom súde v Bratislave.³⁵ Na Krajskom súde v Bratislave predsedal senátu v trestnej veci proti obž. Dr. Vojtechovi Tukovi (1929), najsledovanejšom procese v dejinách prvej republiky,³⁶ ktorého po deväťtyždňovom procese senát uznal vinným a odsúdil na 15-ročné väzenie (spoluobžalovaný Alexander Mach bol oslobodený). Sám Terebessy pri

porade senátu o vine obžalovaného Tuku hlasoval za oslobodenie spod obžaloby.³⁷ Tuka bol prepustený z väzenia v roku 1937 na základe amnestie prezidenta Beneša. Od roku 1932 bol Ján Terebessy pridelený k Najvyššiemu súdu v Brne ako referent trestného senátu, od roku 1937 ako radca Najvyššieho súdu.³⁸

Po vzniku Slovenského štátu Ján Terebessy pracoval ako sudca (radca) Slovenského najvyššieho súdu, od apríla 1940 ako senátny predseda.³⁹ V roku 1942 bol Tukom vymenovaný za predsedu komisie na prešetrenie korupcie pri arizácii Augustína Morávka, ktorý stál na čele Ústredného hospodárskeho úradu.⁴⁰ Spoločne s Pavlom Baginom, Štefanom Blažekom, Milošom Gašparcom, Štefanom Lubym (dekanom právnickej fakulty Slovenskej univerzity v rokoch 1942 – 45), Ctiborom Matuškovičom bol Ján Terebessy odborným poradcom Slovenského snemu.⁴¹

Na Slovenskom najvyššom súde bol predsedom I. trestného senátu, bol členom osobného senátu a kvalifikačnej komisie, predsedom redakčnej komisie zbierky trestných rozhodnutí najvyššieho súdu.⁴² Ján Terebessy bol ako predseda senátu najvyššieho súdu i členom ústavného senátu.⁴³ Bol ženatý a mal tri deti.⁴⁴

Ján Terebessy bol ministrom spravodlivosti dočasne („na čas nutnej potreby“) zo Slovenského najvyššieho súdu pridelený na Krajský súd v Bratislave ako predseda osobitného senátu, ktorú funkciu začal vykonávať 21. decembra 1944.⁴⁵

7. Pojednávanie pred osobitným senátom Krajského súdu v Bratislave

Podľa niektorých prameňov sa pojednávanie v trestnej veci proti obž. Dr. Vavrovi Šrobárovi a spol. začalo už 21. decembra 1944 a rozsudok bol vynesený na druhý deň.⁴⁶ Podľa spomienok obhajcu Aristida Jamnického bolo nariadené na 22. decembra 1944 o 9.00 hod. v pojednávacej sieni č. 141 na I. posch. Justičného paláca v Bratislave,⁴⁷ nepochybne však rozsudok bol vynesený 22. decembra 1944.

Pri príchode obhajcov v pojednávacej sieni už sedel vedúci Štátneho zastupiteľstva Karol Vagač a dvaja Gestapáci v civile, ktorí priviedli svedka Viliama Paulinyho z nemeckej väznice krajského súdu. Viliam Pauliny sedel medzi nimi.

Obhajcovia a vedúci Štátneho zastupiteľstva Karol Vagač čakali v pojednávacej sieni na príchod senátu. Senát vošiel presne o 9.00 hod. Predseda senátu otvoril pojednávanie, v krátkosti oboznámil vec a uviedol, kto z obhajcov bude obhajovať ktorého z obžalovaných. Konštatoval ďalej, že obžalovaní sa nedostavili, predvolanie im nemohlo byť doručené a oznámil, že sa bude pojednávať v ich neprítomnosti a vzhľadom na to, že pojednávanie je zo zákona neverejné, bude sa konať s vylúčením verejnosti.⁴⁸

Napriek tomu dvaja Gestapáci z pojednávacej siene nevyšli a priebeh pojednávania si zapisovali. Čo nasledovalo, opísal advokát Aristid Jamnický v spomienkach takto: „Ešte prv ako stihol predseda senátu pokračovať, prihlásil sa o slovo obhajca

Urbánek a po zopakovaní konštatovania, že pojednávanie je neverejné, opýtal sa predsedu senátu, kto sú tí dvaja páni sediaci vzadu v pojednávacej sieni. Predseda senátu uviedol, že sú to príslušníci Gestapa. Urbánek pokračoval: „Pán predseda, zákon výslovne uvádza, kto môže byť prítomný na pojednávaní s vylúčením verejnosti. Zákon nikde neustanovuje, aby pri vylúčení verejnosti mohli byť prítomní členovia Gestapa, ÚŠB či polície. Trvám na tom, aby títo páni pojednávaciú sieň opustili, lebo my advokáti, nebudeme ochotní zastávať funkciu obhajcov pod kontrolou Gestapa!“ Predseda senátu oboch Gestapákov z pojednávacej siene vykázal. Počas celého procesu sedeli na chodbe na lavici. Ako dodáva Jamnický, „pri opúšťaní miestnosti jeden z ich, čiernovlasý muž malej zavalitej postavy, vrhol na advokátov zúrivy pohľad“.⁴⁹

Pojednávanie pokračovalo. Karol Vagač bol vyzvaný, aby predniesol obžalobu. Hoci by sa mohlo očakávať, že prednesie vzletný prejav, ktorým zatratí Povstanie, „ani poriadne nevstal zo stoličky a len tak, naklonený nad svojim stolom povedal iba dve slová. – Podľa obžaloby –“.⁵⁰

Viliam Pauliny ako svedok opatrne vypovedal o organizovaní a priebehu Povstania uviedol len to najnutnejšie, čo bolo aj tak preukázané inými dôkazmi. Otázky na svedka nemal ani štátny zástupca a ani predseda senátu. Ako spomína Jamnický, počas jeho výsluchu sa robili časté prestávky. Vtedy starý pán Pauliny rozprával, ale už súkromne o udalostiach počas Povstania. Ako svedok tak vlastne potvrdil iba to, kto z obžalovaných akú funkciu zastával, čo bolo aj tak zrejmé.⁵¹

Potom sa čítali zápisnice z výsluchov iných osôb a správy.⁵² Obhajcovia poukazyvali na to, že dôkazy sú nedostatočné na uznanie viny, na to, že obžalovaní sú neprítomní, nemôžu sa brániť, ako aj na to, že tí, ktorí by mohli obžalovaným prifažiť, sú vlastne tiež sami spolupáchatelia, a preto ich výpoveď nemôže byť rozhodujúca.

Ako ďalej uvádza Jamnický: „V našich záverečných rečiach sme spustili stavidlá našej rozprávačskej schopnosti s celou sériou námietok, ktoré v tej dobe boli viac ako odvážne (...) dôvodil som aj tým, že v dobe Povstania bola vlastne obnovená na jeho území Československá republika a preto by sa mali riešiť štátoprávne otázky mimo trestného práva. Možno aj naše argumenty mohli mať akýsi vplyv na rozhodnutie senátu“.⁵³

8. Rozsudok

Rozsudok bol vynesený po dlhej porade senátu. Týmto rozsudkom⁵⁴ boli obžalovaní uznaní vinnými zo skutkov v zmysle obžaloby a ako hlavný trest im bol uložený trest, a to Vavrovi Šrobárovi doživotnej trestnice, Jánovi Ursínymu 30 rokov trestnice, Jozefovi Lettrichovi 25 rokov trestnice a ostatným obžalovaným 20 rokov trestnice a ďalej trest straty čestných práv občianskych, trest prepadnutia majetku. Tresty odňatia slobody boli uložené podľa § 71 Tr. zák., § 1 ods. 2 zák. č. 320/1940 Sl. zák. o trestných činoch proti štátu a § 1 nariadenia s mocou zákona č. 166/1944 Sl. zák. o zmene niektorých ustanovení zákonov o trestných činoch spadajúcich

Odpis.979/4
Č.J.Tk VII 1799/1944

6

V mene Republiky ! 1025

Krajský súd osobitný senát vyniesol dňa 22.decembra
1944 tento

r o z s u d e k :

Obžalovaní :

I. Dr. Vavro Š r o b á r , narodený 2. augusta 1867 v
Lískovej, príslušný do Bratislavy, naposledy bytom v Trenčians-
skych Tepliciach, t.č. na neznámom mieste, ženatý, univerzitný
profesor v.v. a kúpeľný lekár, náboženstva r.kat.,

II. Ján U r s í n y , narodený 10. októbra 1896 v Rakúši,
tamtiež príslušný a naposledy tamtiež bytom, t.č. na neznámom
mieste, ženatý, statkár, náboženstva ev.a.v.,

III. Dr. Jozef L e t r i c h , narodený 17. júna 1905 v Di-
viakoch, tamtiež príslušný, naposledy bytom v Bratislave, t.č.
na neznámom mieste, slobodný, advokát, náboženstva ev.a.v.,

IV. Dr. Ivan Š t e f á n i k , narodený dňa 9. septembra
1889 v Brezovej pod Bradlom, tamtiež príslušný, naposledy by-
tom v Bratislave, t.č. na neznámom mieste, ženatý, radca NŠS,
náboženstva ev.a.v.,

V. Dr. Jozef Š o l t é s , narodený 1. mája 1909 vo Vrano-
ve, tamtiež príslušný, naposledy bytom v Nitre, t.č. na nezná-
mom mieste, slobodný, riaditeľ sladovne v Nitre, náboženstva
r.kat.,

VI. Dr. Ing. Peter Z a ť k o , narodený dňa 17. októbra
1903 vo Vavrišove, tamtiež príslušný, naposledy bytom v Bra-

pod urýchlené trestné pokračovanie z 29. septembra 1944 s použitím § 1 zák. č. 91/1934 Sb. zák. a nař. o ukladaní trestu smrti a o doživotných trestoch.⁵⁵

Skutkový stav bol preukázaný svedectvom Viliama Paulinyho, Jána Országa, Michala Očenáša, Kolomana Kysela, Ladislava Dopku, Júliusa Horvátha, Alexandra Sliuku, Martina Ježu, Jána Čecha, Ľudovíta Černu, Vojtecha Friedla.⁵⁶

Podľa § 1 ods. 2 zák. č. 320/1940 Sl. zák. o trestných činoch proti štátu sa za tento skutok potresce vinník doživotnou trestnicou, prípadne trestom smrti.

Vzhľadom na kvalifikáciu skutkov, z ktorých boli obžalovaní uznaní vinnými podľa § 1 ods. 2 zák. č. 320/1940 Sl. zák. o trestných činoch proti štátu, každému z nich teda bolo možné uložiť aj trest smrti, keďže všetci obžalovaní naplnili kvalifikovanú skutkovú podstatu trestného činu úkladov o republiku podľa § 1 ods. 2 písm. b) – g). Bolo totiž preukázané, že „podujatie“ (t. j. povstanie) nebezpečne ohrozilo samostatnosť a jednotnosť územia štátu, do značnej miery ohrozilo životy a majetok ľudí, obžalovaní naň zneužili brannú moc a použili na vojenský spôsob organizovaný zbor, vyvinuli pri svojom úkladnom podujatí násilný odpor proti brannej moci, došlo pri ňom k úkladným stykom s cudzou mocou a Šrobár, Ursíny, Lettrich naplnili aj § 1 ods. 2 písm. a), pretože boli vodcami alebo inými významnými činiteľmi úkladného podujatia.

Podľa nariadenia s mocou zákona č. 166/1944 Sl. zák. o zmene niektorých ustanovení zákonov o trestných činoch spadajúcich pod urýchlené trestné pokračovanie z 29. septembra 1944, v čase keď na celom území štátu platí stanné právo, v urýchlenom trestnom pokračovaní podľa zák. č. 169/1941 Sl. zák., kde zákon za čin spadajúci pod urýchlené trestné pokračovanie uvádza alternatívne dve trestné sadzby, treba použiť pri odsúdení obžalovaného vždy sadzbu prísnejšiu.

Vzhľadom na citované ustanovenia bol teda súd povinný uložiť odsúdeným ten z trestov, ktorý je prísnejší a mal preto všetkým obžalovaným uložiť trest smrti. Napriek tomu sudcovia našli spôsob, ako sa takémuto postupu vyhnúť:

Senát využil naďalej účinný prvorepublikový zák. č. 91/1934 Sb. zák. a nař. o ukladaní trestu smrti a o doživotných trestoch. Podľa § 1 tohto zákona namiesto trestu smrti uvedeneho v zákone uloží súd trest ťažkého žalára doživotného alebo dočasného od 15 do 30 rokov, ak sú poľahčujúce okolnosti tak závažné, že by trest smrti bol neprímerane prísny.

Neuloženie trestu smrti bolo v rozsudku odôvodnené tým, že sa nevyskytli iné priťažujúce okolnosti ako tie, ktoré už prišli do úvahy ako kvalifikačné okolnosti podľa § 1 zák. č. 320/1940 Sl. zák., ktoré pri výmere trestu nemožno znovu uvážiť. Ako poľahčujúce okolnosti vzal krajský súd do úvahy u všetkých obžalovaných mimo zachovalosti (t. j. bezúhonnosti) tú okolnosť, že prejavili snahu chrániť životy, verejný a súkromný majetok. Vo vzťahu k obžalovanému Vavrovi Šrobárovi bolo prihliadnuté aj na jeho vysoký vek.

Nájdienie spôsobu ako neuložiť trest smrti bolo neskôr označené ako nadľudská úloha pre sudcov.⁵⁷ Samotná motivácia takéhoto rozhodnutia sudcov sa vysvetľovala jednak ich skrytými sympatiami k povstaleckej akcii, jednak aj subjektívnymi alibistickými pohnútkami vyplývajúcimi z budú-

cich politických konzekvencií vzhľadom na blížiaci sa front, ale aj obavou o osud tých obžalovaných, ktorí prípadne neopustili Slovensko, najmä Lettricha, o ktorom si sudca Rigan súkromne overoval, kde sa nachádza.⁵⁸

Podľa slov Ľudovíta Rigana „Súkromne som sa dozvedel, že niektorí z obžalovaných (údajne Lettrich a Štefánik) sa skrývajú na Slovensku, takže nebola vylúčená možnosť, že by prípadne boli chytení. Preto, jednak aby nebol daný právny základ pre ich usmrtenie, jednak zo zásadných dôvodov, aby sme prejavili, že činnosť obžalovaných nepokladáme za škodlivú pre slovenský národ, napriek ustanoveniu nariadenia s mocou zákona č. 166/44 Sl. zák. nevyniesli sme rozsudok smrti, ale uložili len trest na slobode, ktorý by aj v prípade zajatia niektorého obžalovaného, bol by mohol trvať len do oslobodenia“.⁵⁹

Ako zdôraznil neskôr práve sudca Rigan, „tým sme navonok vyjadrili vlastný skrytý dôvod, že išlo o politickú činnosť cieľom zachránenia slovenského národa a obnovenia Československej republiky.“⁶⁰

9. Reakcie v tlači

Vo štvrtok 21. decembra 1944 uverejnil denník Gardista článok *Odsúdení zradcovia*.⁶¹

Obžalovaných označil za „ľudí bez chrbtovej kosti“, „zapredancov“ a „exponentov pražského centralizmu“, ktorých „huckala Moskva a Londýn“ a bojovali za neslovenské záujmy. Ladenie článku ilustruje konštatovanie v ňom: „neslávne skončil ich banskobystričský puč a neslávne sa skončí aj ich diabolské dielo, lebo národ, ktorý toľko krívd vytrpel cez tisícročie a nezhylnul, nezhylnie ani v týchto krušných časoch vojny“.

V predposledný deň roku 1944 si Gardista v článku Na sklonku povzdychol nad stavom slovenského súdnictva pripomínajúc dávnejšie udalosti: „Mali sme v rukách celé vedenie komunistickej strany a nebolo súdu, ktorý by ho vedel odsúdiť.“⁶²

10. Odvolanie a sťažnosti

Podľa čl. I bod 2 vládneho nariadenia č. 167/1944 Sl. zák. z 29. 9. 1944 o zmene a doplnení zákona o urýchlenom trestnom pokračovaní v čase, keď na celom území štátu platí stanné právo, proti rozhodnutiam krajského súdu sa nepripúšťa opravný prostriedok.⁶³ Toto vládne nariadenie bolo vydané – ako sa konštatuje v jeho úvode – podľa § 1 písm. b) ústavného zákona č. 35/1944 Sl. zák. o osobitných ustanoveniach v pokračovaní na súdoch a úradoch za brannej pohotovosti štátu, podľa ktorého: „Za brannej pohotovosti štátu môže vláda nariadením ...b) upraviť vliv mimoriadnych pomerov spôsobených brannou pohotovosťou štátu na lehoty a na zachovanie termínov, na pokračovanie na súdoch a úradoch, ako aj upraviť ako a nakoľko zamedziť prípadne právne ujmy zo zameškania lehôt alebo termínov alebo z mi-

Štefan Tiso (1897 – 1959),
predseda vlády [13]

Hanns Elard Ludin (1905 – 1947),
nemecký vyslanec na Slo-
vensku [14]

Hermann Höfle (1898 – 1947),
generál SS [15]

moriadnych pomerov a ako napraviť právne ujmy, ktoré už prípade vznikli“.

Podľa dôvernej správy prokurátora Vagača z 22. decembra 1944 adresovanej Hlavnému štátnemu zastupiteľstvu v Bratislave bolo konštatované, že čo do kvalifikácie boli obžalovaní uznaní vinnými podľa obžaloby, skutkový stav bol v podstate zhodne ustálený s obžalobou. Šrobár bol kvalifikovaný ako vodca a ostatní ako význační činitelia úkladného podujatia. Ďalej bolo v správe uvedené, že po vyhlásení rozsudku „obhajcovia zahlásili odvolanie, pretože vlád. nar. 167/1944 Sl. zák. nemohla byť odňatá možnosť odvolania, nakoľko ústavný zákon č. 35/1944 Sl. zák. na toto vládu nezmocnil. Pre prípad, že by tomuto bolo vyhovie, bol som nútený aj ja zahlásiť odvolanie. (...) Krajský súd odvolania odmietol a proti jeho uzneseniu obhajcovia aj verejný obžalobca zahlásili sťažnosť“.⁶⁴

Krajsky súd zahlásené odvolania odmietol s poukazom na čl. I ods. 2 vl. nar. 167/1944 Sl. zák. Proti tomuto uzneseniu ohlásili obhajcovia sťažnosť, ktorú krajský súd prijal.

Medzitým boli Vianoce a obhajcovia čakali na doručenie písomného vyhotovenia rozsudku, no nič neprichádzalo. V justičných kruhoch sa povrávalo, že rozsudok považujú Nemci za škandalózne mierny, ale nič konkrétne sa obhajcovia nedozvedeli.⁶⁵

Podpisovanie rozsudku sa zdržiavalo do 2. januára 1945, kedy na viaceré urgencie sudcovia podpísali rozsudok vyhotovený referentom Jozefom Igondom. Spisy boli hneď na to zanesené na Hlavný súd v Bratislave a odovzdané predsedovi senátu Štefanovi Knotekovi.⁶⁶ O podanej sťažnosti obhajcov proti uzneseniu krajského súdu o odmietnutí odvolania a v prípade jej úspechu aj o podanom odvolaní totiž patrilo rozhodnúť Hlavnému súdu.

11. Nóta z Nemecka

Nemecký vyslanec na Slovensku Hanns Elard Ludin informoval telegraficky o rozsudku hneď v pondelok 25. decembra 1944 ríšskeho ministra zahraničia Joachima von Ribbentropa. V tom čase ešte písomné vyhotovenie rozsudku

nebolo hotové. Nie je celkom zrejmé odkiaľ a aké informácie o ňom mal.

Ribbentrop reagoval telegramom z 30. decembra 1944, v ktorom uviedol, že rozsudok „vrhá charakteristické svetlo na vývoj na Slovensku. Je pre nás úplne neúnosné, aby v krajine, v ktorej sme krvou svojich vojakov znovu nastolili pokoj a poriadok, hlavný vodca pučistov bol odsúdený na doživotný žalár“ (...) „Prosím vás, aby ste ihneď vyhládali prezidenta a po ňom ministerského predsedu a vyhlásili im v mene ríšskej vlády celkom precíznou a veľmi dôraznou formou s odovzdaním rovnako znejúceho záznamu toto:

Ríšska vláda vzala na vedomie rozsudok proti Šrobárovi s najväčším počudovaním. Odsúdenie tohto hlavného pučistu na doživotné väzenie je úplná nemožnosť, ba priamo fraška. Po tom, ako bol puč na Slovensku porazený zásahom Nemecka, teda predovšetkým krvou nemeckých vojakov, možno pokladať rozsudok proti hlavnému vodcovi pučistov iba za urážku nemeckej brannej moci. Ríšska vláda preto musí žiadať, aby a) ihneď, a to najneskôr v priebehu troch dní po odovzdaní Vášho vyhlásenia, bol vytvorený nový súd ad hoc akéhokoľvek druhu, ktorý v tej istej lehote odsúdil Šrobára na smrť; ďalej musí byť tento rozsudok smrti ihneď na Slovensku uverejnený.

b) Ríšska vláda musí ďalej trvať na tom, aby tí traja sudcovia trestného senátu, ktorí vyniesli rozsudok nad Šrobárom na doživotné väzenie, boli okamžite prevezení do koncentračného tábora.

Trestným senátom vynesený rozsudok je priam pozvaním pre všetky nepokojné živly na Slovensku na nový puč, takže spomínané požiadavky ríšskej vlády sú v najvlastnejšom záujme slovenskej vlády a Slovenského štátu.“⁶⁷

Zároveň Ribbentrop žiadal veľvyslanca Ludina, aby spolu s Hermannom Höflem prišiel do Berlína dohovoriť postup, aby „sme veci v Bratislave priviedli na správnu koľaj“ s tým, aby oznámil aj prezidentovi Tisovi, že bol do Berlína povolany.

Hanns Elard Ludin odovzdal text rovnakého znenia ako demarš 31. decembra 1944 o 14.30 v prítomnosti prezidenta Tisu predsedovi vlády.⁶⁸ Predsedom vlády bol vtedy dlhoročný sudca a dovtedy predseda Hlavného súdu v Bratislave Štefan Tiso.⁶⁹

Ako neskôr vypovedal Štefan Tiso⁷⁰ pred Národným súdom, na Silvestra v nedeľu doobedu mu domov zatelefonoval Ludin, aby prišiel k prezidentovi, pretože im chce niečo povedať. Tam bola demarš prečítaná. Podľa svojej výpovede Štefan Tiso reagoval na požiadavku zmeny rozsudku a zatknutia sudcov krajského súdu tak, že povedal Ludinovi, že to „nespraví, pretože je to proti zákonu. Rozsudok je rozsudok a ja som sudca a preto žiadam, aby som bol zbavený funkcie“. Na to Ludin povedal, že to mu neradí a aby to nerobil. Štefan Tiso mal ešte – podľa svojej výpovede – navrhnúť, keďže takýto postup považoval za nezákonný, aby vec bola vyriešená prijatím riadneho zákona a keď zákon vyjde, bude pokračovať podľa neho.

Štefan Tiso si do denníka (s dátumom 1. januára 1945) napísal: „Včera bol demarš od nemeckej vlády pre Šrobárov rozsudok (...) Tri dni vypršia v stredu o 14,30 hod. Demarš bol prednesený u prezidenta v mojej prítomnosti. Žiadajú hneď zavrieť (koncentrák) sudcov, ktorí vyniesli ten rozsudok. Situácia napätá.“⁷¹

12. Zaistenie sudcov

Ľudovíta Rigana zadržali 3. januára 1945 o 15.00 hod. orgány ÚŠB v jeho byte, previezli ho do väznice na Policajnom riaditeľstve a nasledujúci deň boli sudcovia dodaní do zaisťovacieho tábora v Ilave, kde boli zaistení do 13. marca 1945.⁷² Zatknutí boli i Ján Terebessy a Jozef Igonda.

O ich zatknutí, resp. väzbe, nerozhodoval súd. Využitý bol inštitút preventívnej väzby v osobitnom zariadení podľa vládneho nariadenia č. 32/1939 Sl. zák., ktoré umožňovalo rozhodnutie o takejto väzbe ministrovi vnútra v prípade, ak osoba svojou činnosťou vzbudila vážnu obavu, že bude prekážkou budovania Slovenského štátu.

Väznení sudcovia sa márne 21. januára 1945 obrátili listom na Štefana Tisu, v ktorom ho – aj ako svojho rezortného ministra – prosili o zrušenie zaistenia a argumentovali vážnymi dôvodmi, najmä o ohrození svojho zdravia.

Ján Terebessy v liste z 13. februára 1945 zaslanom ich kolegovi Štefanovi Moysovi, senátnemu predsedovi a šéfovi prezídia Najvyššieho súdu, aj v mene Jozefa Igonda a Ľudovíta Rigana, okrem iného píše: „(...) strácame už nádej na skoré prepustenie (...) Teba ako aj ostatných našich kolegov prosíme, aby ste na nás nezabudli a aby ste aj naďalej viedli v patrnosti náš trpký osud, ktorý nás tak nezaslúžene postihol (...) Môžeš si predstaviť ako pôsobí na nás, ktorí sme zbavení osobnej slobody a sme nútení žiť v prostredí pre nás tak nevhodnom a ponižujúcom – tá okolnosť, že zo dňa na deň čakáme hodinu nášho vyslobodenia – ale márne. Je to až k zúfaniu, že my, ktorí sme dlhé roky, ba ja celý život, venovali neustrannému prislúhovaniu spravodlivosti, nemôžeme sa jej dovolať, ba nemôžeme dosiahnuť aspoň to, aby sa voči nám pokračovalo podľa princípu aequity. (...) Nezazlievaj nám tieto naše ponosy, ale naše položenie je opravdu kruté a najmä v terajších osudových časoch ťažko dolieha nie len na nás, ale aj

na naše rodiny (...).“⁷³ List prešiel cenzúrou, na rube obálky boli uvedené údaje odosielateľa: Ján Terebessy, senátny prezident Najvyššieho súdu, Ilava, Koncentračný tábor.“

Prepustení zo zaistenia boli až 13. marca 1945.

13. Zmena právnej úpravy

Slovenská vláda zasadala na Silvestra popoludní.

Podľa § 2 zákona č. 200/1944 Sl. zák. prijala 31. decembra 1944 nariadenie, ktorým sa menia predpisy o urýchlennom trestnom pokračovaní. Bolo uverejnené v čiastke 58 pod č. 255/1944 Sl. zák. vydané dňa 31. decembra 1944 a nadobudlo účinnosť dňom vyhlásenia. Pozostávalo z dvoch paragrafov. Ustanovenie § 1 ods. 1 znelo: Minister pravosúdia môže nariadiť revíziu rozsudkov vynesených po 1. septembri 1944 v trestných veciach podľa predpisov o urýchlennom trestnom pokračovaní, do jedného roku od ich právoplatnosti. Podľa § 1 ods. 2 preskúmanie rozsudkov vykoná osobitný revízny senát, zriadený pri Najvyššom súde v Bratislave s pôsobnosťou pre celé územie štátu. Podľa § 1 ods. 3 revízny senát sa skladá z predsedu – sudcu z povolania a štyroch prísediacich. Predsedu, prísediacich ako aj potrebný počet náhradníkov menuje a odvoláva minister pravosúdia. Podľa § 1 ods. 4 revízny senát rokuje v neverejnom zasadnutí a uznáša sa väčšinou hlasov; podrobnosti o spôsobe rokovania a uznášania sa určí minister pravosúdia. Podľa § 2 prísediaci osobitného revízneho senátu pred nastúpením svojej funkcie skladajú do rúk predsedu revízneho senátu prísahu tohto znenia: Prisahám na Boha živého, že ako člen revízneho senátu budem nestranné a svedomite podľa platných zákonov a svojho najlepšieho presvedčenia rozhodovať a ničím sa nedám odvrátiť od svedomitého plnenia svojich povinností. Tak mi Pán Boh pomáha.“

Na Nový rok 1945 sa už pracovalo na vytvorení osobitného revízneho senátu.⁷⁴

14. Porada u Štefana Tisu

Predseda vlády Štefan Tiso zatelefonoval 2. januára 1945 senátnemu prezidentovi na Hlavnom súde v Bratislave Štefanovi Knotekovi, oznámil mu, že mu dôjdu spisy vo veci Dr. Vavro Šrobár a spol. a požiadala ho, aby bol jeho senát v pohotovosti, pretože je podaná sťažnosť proti uzneseniu o odmietnutí odvolania, ktorú má jeho senát okamžite vybaviť a potom o 16.00 hod. ten deň má spisy osobne odovzdať jemu do rúk.⁷⁵

Senát Hlavného súdu vo veci rozhodol (rukopis prvopisu uznesenia č. j. Ts I 1/45 z 2. januára 1945) ešte 2. januára 1945 tak, že sťažnosť obhajcov i štátneho zastupiteľstva na neverejnom zasadnutí podľa § 379 ods. IV Tr. por. zamietol.⁷⁶

Priebeh stretnutia u Štefana Tisu v budove predsedníctva vlády o 16.00 hod. opísali jednotliví pozvaní – senátny prezidi

dent Hlavného súdu Štefan Knotek, radca Najvyššieho súdu Karol Seichert a generálny prokurátor Alojz Pojtek – takto:

Podľa toho, čo uviedol neskôr Knotek: Štefan Tiso im trom hovoril o prijatí vládneho nariadenia o zriadení revízneho senátu a vyslovil sa, že rozsudok vo veci členov SNR „spôsobil v istých kruhoch veľké rozhorčenie“, čo znamenalo v kruhoch nemeckých a že „dostal trojdňovú lehotu, ktorá vyprší na druhý deň o 14.00 hod. a do tej doby musí byť zmenený rozsudok všetkým obžalovaným a ten môže byť len na trest smrti“. Ďalej prehlásil, že „nechal zatknúť sudcov, ktorí vyniesli predchádzajúci rozsudok a nechá zatknúť aj ďalších, trebárs aj polovicu sudcov a nahradí ich laikmi, ak nebudú pokračovať podľa jeho rozkazov“. Pritom prehlásil že jemu „sa jedná predovšetkým o blaho národa aj za cenu straty neodvislosti súdnictva.“ Prehlásil, že učinil všetky patričné opatrenia, aby na druhý deň ráno o 8.00 hod. zasadal senát v budove najvyššieho súdu a do 12.00 hod. musí byť senátom rozsudok hotový a znovu prízvukoval, že ten „musí byť na trest smrti, lebo členovia senátu pochodia tak ako členovia, ktorí vyniesli predchádzajúci rozsudok“. Zároveň Štefan Tiso dodal, že „tento revízny senát je určený len pre tento prípad a dúfa, že viackrát už nebude zasadať“. Z porady odchádzal Knotek s generálnym prokurátorom Pojtek, o ktorom uviedol, že bol veľmi deprimovaný a povedal, že hneď ide za Matuškovičom, ktorého poverí, aby ho zastupoval ako verejný obžalobca pri najvyššom súde. Rozlúčili sa pri dome, kde Matuškovič býval.⁷⁷

Karol Seichert, radca Najvyššieho súdu, dostal predvolanie písomne. Doručili mu ho v utorok 2. januára 1945 zamestnanci z ministerstva pravosúdia. Podľa predvolania sa mal dostať o 16.00 hod. do úradnej miestnosti predsedu vlády na ministerstve zahraničných vecí. Ďalej o tomto stretnutí uviedol, že na porade s generálnym prokurátorom Alojzom Pojtek a senátnym prezidentom Karolom Seichertom Štefan Tiso povedal, že „my sme na zmenu rozsudku vo veci dr. Šrobára a spol. na trest smrti dostali lehotu tri dni, ktorá uplynie zajtra v stredu o 14 hod. odpoľudnia. Preto som musel zvolať ministerskú radu na Silvestra. Radili sme sa o spôsobe, ako by sa dal tento rozsudok zmeniť, keďže je právoplatný. Ministerská rada sa uzniesla, aby bol zriadený revízny senát na najvyššom súde, ktorý by na príkaz ministra pravosúdia mohol, preskúmať vec osobitného senátu Krajského súdu, na Nový rok bola vypracovaná osnova nariadenia a a formálne predpisy a zajtra sa musí o 8 hod. pojednávať a do 12 hod. musí byť vynesene rozsudok“. Na to Štefan Tiso nechal zavolať prísediacich a ich náhradníkov. Tento raz nehovoril už nič o trojdňovej lehote, ale začal tým, že rozsudok osobitného senátu vzbudil v určitých kruhoch rozruch a že je treba rozsudok zajtra zmeniť. Potom povedal doslovne: „Rozkaz je trest smrti a kto neposlúchne, toho nechám zavrieť. Tých troch pánov, ktorí tak súdili už som zavrieť nechal a už aj sedia“. Na to povedal radca najvyššieho správneho súdu, Alojz Buček:⁷⁸ „Ale pán predseda vlády, to je kruté.“ A Štefan Tiso doslovne: „Či je to kruté, alebo nie, ja nechám zavrieť každého sudcu, ktorý nebude súdiť ako ja chcem, bárs aj polovicu a nahradím ich laikmi. Ako bývalý sudca som si dobre vedomý svojich slov,

avšak vyžaduje to blaho národa“. Po zostavení senátu na zajtra a krátkej debata, Štefan Tiso odišiel. „Shováral som sa ešte s generálnym prokurátorom dr. Pojtek, ktorý mi vravel, že ide hľadať svojho námestníka dr. Matuškoviča, aby sa zúčastnil pojednávania. Nepochyboval som v najmenšom o tom, že lehotu dali Nemci a ani o tom, že sa vyhrážali zrušením civilných trestných súdov a zavedením trestných súdov nemeckých. Rovnaký dojem mal z toho aj dr. Pojtek, čo mi i povedal.“⁷⁹

Podľa generálneho prokurátora Alojza Pojteka,⁸⁰ ktorý bol zavolaný k Štefanovi Tisovi na 15.30 hod., Štefan Tiso povedal, že vo veci pučistov musí byť zajtra rozsudok zmenený na trest smrti, „to ja vám prikazujem, aby na pojednávaní zajtra generálne štátne zastupiteľstvo žiadalo trest smrti. Tieto slová povedal rigoróznym spôsobom, rozkazovačne, že ten rozsudok je veľmi mierny, keď pučisti narobili toľko škody“. Sudca Karol Seichert prišiel až neskôr. „Keď tam už bol, ja som sa spýtal, čo ak revízny senát rozsudok zajtra potvrdí? Na to Tiso povedal, že musí byť vynesene rozsudok smrti, sudcovia musia poslúchať, ak nie budú zavretí tak ako už boli zaistení, tak ako tí traja, čo už sedia. Potom prišli prísediaci. Keď som odtiaľ odišiel, išiel som do bytu Ctibora Matuškoviča,⁸¹ ktorého som ale doma nenašiel a preto som tam nechal vzkaz u jeho pomocníci v domácnosti, aby ma navštívil v mojom byte ešte dnes večer, lebo že ho potrebujem v súrnej záležitosti. Večer ku mne prišiel a ja som mu odovzdal odkaz od predsedu vlády a dal mu príkaz, že bude zastupovať zajtra verejnú obžalobu a bude navrhovať trest smrti. Bolo na ňom vidieť, že to veľmi nerád robí, ale povedal, že poslúchne a pôjde. On inak urobiť nemohol, lebo sme boli len dvaja referenti a ja som bol jeho šéf.“⁸²

Sám Matuškovič k tomuto rozhovoru dodal, že Pojtek sa vyjadril tak, že „on je chorý človek, nemôže tam ísť a navyše Šrobára osobne pozná a povedal aj to, že to bude len rozsudok papierový, pretože všetci obžalovaní sú už za hranicami. Čo presne sa stalo so sudcami, ktorí rozhodovali na Krajskom súde sme vtedy nevedeli, myslelo sa, že sú buď zavretí, alebo do Nemecka odvezení, pretože sa vedelo celkom určite, že sa s nimi niečo stalo, ale nikto nevedel povedať presne čo.“⁸³

Návrh ministerstva pravosúdia na revíziu procesu bol odvodnený tým, že trest je nedostatočný, pretože u obžalovaných sú len okolnosti príťažujúce – značná majetková škoda, veľké straty na životoch a obžalovaní nemajú žiadnych poľahčujúcich okolností.⁸⁴

15. Pojednávanie pred revíznym senátom najvyššieho súdu

Podľa spomienok Aristida Jamnického: „Skoro ráno 3. 1. 1945 zazvonil telefón a ozval sa sekretariát najvyššieho súdu. Neobvykle úradným tónom mi oznámili, aby som sa ihneď, ale najneskôr do deviatej hodiny, bezpodmienečne dostavil vo vlastnom záujme na sekretariát. Nevedel som o čo ide, lebo dôvod mi odmietli prezradiť. Na najvyššom súde sme sa zase stretli štyria advokáti, takže sme hneď vedeli o čo ide. Privítal nás

námestník generálneho prokurátora Ctibor Matušovič, ktorý nám s viditeľným vzrušením oznámil: „Chlapci, zle je. Môžete sa pobaliť a chystať do Ilavy. Terebessy, Igonda a Rigan sú už tam ... vláda na základe ostrého nemeckého protestu musela mať na Silvestra mimoriadne zasadanie a vydala nariadenie o možnosti revízie rozsudkov osobitným senátom. O revízii má rozhodovať osobitný senát najvyššieho súdu. Dnes do dvanástej hodiny musí byť vyneseny nové rozsudky. Vo vašom vlastnom záujme vás žiadam, aby ste nevznášali žiadne námietky a obmedzili sa len na prípadne poľahčujúce okolnosti.“⁸⁵

Podobne toto stretnutie neskôr opísal sám Matušovič, podľa ktorého dodal i to, že príkaz na zmenu rozsudku na trest smrti dal Štefan Tiso, ktorý výslovne uviedol, že ak nebude do dvoch hodín splnený, „Nemci rozpustia súdy a budú súdiť oni a od toho závisí blaho slovenského národa a že ak sa to, čo nariadil, nestane, urobí so sudcami to, čo urobil so sudcami, ktorí súdili v I. stolici a že rozsudok bude aj tak len na papieri, keďže obžalovaní sú už v cudzine“.⁸⁶

Najvyšší súd v tom čase sídlil v budove Hlavného súdu na Michalskej 1. Tu sa o deviatej hodine v pojednávacej sieni zhromaždili obhajcovia a spolu s Matušovičom čakali na príchod revízneho senátu.

Predsedom revízneho senátu bol predseda trestného senátu najvyššieho súdu Karol Seichert. Zo štyroch prísediacich mal právnické vzdelanie iba jediný – Alojz Buček, v tom čase sudca na Najvyššom správnom súde. Ďalšími členmi boli zástupcovia Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, Hlinkovej gardy a Deutsche Partei. Jeden z nich v uniforme Hlinkovej gardy sa volal Malý,⁸⁷ ostatní boli obhajcom neznámi.

Pojednávať sa nemohlo začať, pretože vládne nariadenie o zriadení revízneho senátu ešte nebolo vydané v Slovenskom zákonníku. Nervozita stúpala. Okolo pol jedenástej priniesol zamestnanec tlačiarne v montérkach prvé kefové odtlačky⁸⁸ príslušnej čiastky Slovenského zákonníka. Vtedy sa s obsahom tejto normy mohli po prvý raz oboznámiť aj obhajcovia, ktorí dostali i jeho výťažky.

Predseda senátu Seichert otvoril pojednávanie, oboznámil obsah vládneho nariadenia. Obsah spisu zreferoval sudca Buček, zreferoval i obsah a dôvody rozsudku osobitného senátu Krajského súdu v Bratislave a návrh ministra pravosúdia na revíziu rozsudku. Ctibor Matušovič predniesol obžalobnú reč a žiadal udeliť trest smrti. Túto reč predniesol veľmi ťažko, zrejme rovnako znášal aj svoju prítomnosť na tomto pojednávaní.⁸⁹

Obhajcovia boli požiadaní o vyjadrenie k návrhu. Obhajca Ivan Urbánek (ľudák) označil celé pojednávanie za zmätočné a protizákonné.⁹⁰ Podľa spomienok Jamnického sa to stalo takto: „Na to sa o slovo prihlásil Ivan Urbánek, ktorý veľmi rád rečnil, a situáciu zdramatizoval, ak sa dobre pamätám, týmto prejavom: „Pán predseda! Konštatujem, že celé toto pojednávanie je zmätočné a protizákonné. Keď som toto nariadenie s mocou zákona, ktorého tlačiarenská farba je ešte mokrá, podrobnejšie prečítal, zisťujem, že minister spravodlivosti má právo nariadiť revíziu rozsudkov do jedného roka od ich právoplatnosti. Konštatujem, že rozsudok, ktoré revíziu minister nariadil, nie je ešte právoplatný. Čudujem sa, že pán minis-

Ctibor Matušovič (1899 – 1962),
námestník generálneho prokurátora Slovenskej republiky
v rokoch 1939 – 1945 [16]

ter, povolaním sudca, túto skutočnosť prehliadol. – Ako to, že rozsudok nie je právoplatný?, opýtal sa predseda senátu Seichert. – Prosím pokračujem – povedal JUDr. Urbánek – My obhajcovia a štátny zástupca sme podali odvolanie,⁹¹ ktoré má odkladný účinok na právoplatnosť rozsudku – Predseda poznamenal: – Áno, ale odvolanie ako nepripustné zamietli. – JUDr. Urbánek replikoval: – To je pravda, ale my obhajcovia sme po odmietnutí odvolania proti tomuto uzneseniu podali sťažnosť, ktorá má ďalší odkladný účinok na právoplatnosť rozsudku a o tejto sťažnosti doteraz rozhodnuté nebolo. Slávny najvyšší súd! Musím trvať na prejednaní tejto námietky (...) Nemôžem pripustiť, aby sa raz história pozastavila nad toto nezákonnosťou, ktorej sa súd dopustil za prítomnosti nás obhajcov a najmä preto, že sme sa proti tomu neohradili. – Bolo vidieť, že sudca Seichert je vo veľkých rozpakoch. Vzal spisy a povedal: – Poradíme sa. – Senát sa utiahol do vedľajšej miestnosti. Zrazu sme počuli klopanie písacieho stroja.⁹² Predseda si nás potom k sebe zavolať a povedal: – Páni obhajcovia, vidíte aká je teraz situácia. Nerobte nám ťažkosti. Ja vás osobne prosím, prevezmite teraz aj so zástupcom obžaloby uznesenie o zamietnutí vašej sťažnosti antidatované dňom 30. 12. 1944.“⁹³

V tejto situácii patrilo vyriešiť obhajcom ťažkú dilemu: Bolo zrejmé, že akýkoľvek iný výsledok, než trest smrti vyneseny v priebehu zostávajúcej hodiny do vypršania nemeckého ultimáta by znamenal, že slovenské súdne orgány by stratili možnosť ďalšieho rozhodovania v trestných veciach proti obyvateľom, nahradili by ich nemecké vojenské súdy, malo by to osobné dôsledky aj pre členov senátu. Advokáti v tejto situácii dospeli k záveru, že klásť ďalší odpor by vzhľadom na toto všetko bolo bezúčelné, nemalo by to význam ani pre obžalovaných, ktorí by boli odsúdení na trest smrti tak, či tak.

A tak obhajcovia uznali, že za danej situácie, keď obžalovaní nie sú prítomní, nemá význam dráždiť nacistov⁹⁴ a doručenie uznesenia dňom 30. decembra 1944 potvrdili. Jamnický zhodnotil, že vzhľadom na to, že obžalovaní sú mimo dosahu štátnej moci, ich postavenie to nemôže zhoršiť.⁹⁵

Podľa jeho spomienok: „Vedeli sme dobre, aký musí byť rozsudok. Jednoznačne sme poukazovali na to, že súdy musia rozhodovať podľa práva. Trest smrti môže byť udelený iba takým páchatelom trestných činov, u ktorých niet poľahčujúcich okolností, alebo pritažujúce okolnosti značne prevyšujú poľahčujúce. Ved' pritažujúcou okolnosťou nemôže byť len sa-

motná skutková podstata trestného činu. Naproti tomu u obžalovaných existujú až vysoko hodnotné poľahčujúce okolnosti, ktoré nie je možné pominúť. Nedá sa poprieť, že sú to všetko známi a osvedčení pracovníci z rôznych oblastí života.“⁹⁶

Počas prejavov obhajcov predseda senátu Seichert sa často nervózne a ostentatívne pozeral na hodinky. Porada senátu bola krátka.

Rozsudok bol vynesený krátko pred dvanástou. Keď sa súdne pojednávanie skončilo, obhajcovia na poludnie vychádzajúc z budovy najvyššieho súdu počuli na vrátnici, že bratislavský rozhlas už oznamoval odsúdenie vodcov pučistov na smrť. Túto správu už pre nemecké vysielanie museli mať pripravenú. Určite by ju odvysielali aj v tom prípade, ak by sa pojednávanie pretiahlo.⁹⁷

16. Rozsudok revízneho senátu

Rozsudok revízneho senátu⁹⁸ je stručný, má iba tri strany. V jeho záhlaví je uvedené, že bol vynesený vo veci začatej na Krajskom súde v Bratislave – osobitný senát na základe nariadenia ministra pravosúdia z 2. januára 1945 č. Prez 12/45 na neverejnom zasadnutí 3. januára 1945 konanom podľa § 1 nar. 255/1944 Sl. zák.

Revízny senát najvyššieho súdu týmto rozsudkom zrušil rozsudok Krajského súdu v Bratislave – osobitného senátu na základe zmätočnosti podľa § 385 č. 3 Tr. por. vo výroku o treste a všetci obžalovaní sa odsudzujú podľa § 71 Tr. zák., § 1 ods. 2 sadz. 2 zák. č. 320/1944 Sl. zák. a § 1 nar. s mocou zákona č. 166/1944 Sl. zák. na trest smrti. Vo zvyšku bol rozsudok nedotknutý.

Revízny senát konštatoval, že krajský súd na základe dôkazov uvedených v jeho rozsudku správne zistil skutkový stav, ktorý si takto osvojil aj revízny senát. Preto bola správne vyslovená i vina obžalovaných a ich skutok bol aj správne právne kvalifikovaný ako zločin úkladov o republiku podľa kvalifikovaných skutkových podstatí zák. č. 320/1944 Sl. zák.

Revízny senát ďalej pokračoval: „Pri preskúmaní rozsudku Krajského súdu vo výroku o treste spoznal však Najvyšší súd, že uložené tresty sú neprimerané k vine obžalovaných.“ Pokiaľ krajský súd pri výmere trestu vychádzal z názoru, že príťažujúce okolnosti boli zohľadnené ako kvalifikačné okolnosti podľa § 1 ods. 2 zák. č. 320/1944 Sl. zák. a iné nezistil a naproti tomu zistil poľahčujúce okolnosti, a to zachovalosť a tú okolnosť, že obžalovaní prejavili snahu chrániť životy, verejný a súkromný majetok, u Vavra Šrobára aj vysoký vek a u Ivana Štefánika a Petra Zaťku aj rodinný stav, najvyšší súd dospel k inému záveru:

„Najvyšší súd pri výmere trestu obžalovaným uvážil, že inkriminované skutky, pre ktoré obžalovaní boli uznaní vinnými, mali tak závažné dôsledky, že len vypätím všetkých síl národa a s pomocou nemeckej brannej moci podarilo sa zabrániť tomu, aby Slovenský štát nezanihol. I keď sa tomu zabránilo, predsa v dôsledku činnosti obžalovaných sa stalo, že surovo a beštiálne zničených bolo na stá a stá životov a zničené boli miliardové hodnoty národa. Činnosť obžalovaných zapríčinila

terajšiu morálnu a hmotnú krízu národa, ako aj to, že sa slovenský národ a štát nemôže v plnej svojej sile brániť proti nepriateľovi prenikavšiemu na štátne územie. Za takéhoto stavu veci akékoľvek poľahčujúce okolnosti nemôžu byť tak závažné, aby odôvodnili použitie § 1 zák. č. 91/1934 Sb. zák. a nař.“.

Po vynesení rozsudku tajomník najvyššieho súdu dr. Renner povedal Matuškovičovi „Boh vás chráň, pán generálny“ a Matuškovič mu odpovedal: „Radšej by som sa dnes pod zemou videl, než tu na pojednávaní.“⁹⁹

Hanns Elard Ludin zaslal do Berlína 3. januára 1945 telegram s informáciou, že podľa oznámenia predsedu vlády sú traja sudcovia, ktorí vyniesli prvý rozsudok zatknutí a budú odoslaní do koncentračného tábora¹⁰⁰ a zároveň informoval, že predseda vlády Tiso mu práve oznámil, že Vavro Šrobár a všetci jeho spoluobžalovaní boli odsúdení na trest smrti a rozsudok sa dnes zverejňuje.

Štefan Tiso si do denníka (s dátumom 3. januára 1945) zapísal: „Obsah demarše je splnený. Zárok veľmi silný, ale nevyhnutný v záujme existencie národa. Súdnicstvo akoby bolo obrazom nerozhodnosti a polovičatosti. A polovičatosti sa dnes netrpia, lebo život si vyžaduje celých činov. Dal som hneď k dispozícii rezorty a ak je potrebné aj miesto predsedu. Mám vraj zostať a justíciu si ponechať. Nedržím sa ani jedného miesta. Budem robiť čo mi rozkážu, ale len kým sa to srovná s mojim svedomím.“¹⁰¹

Nemecká situačná správa zaslaná po týždni do Berlína vo vzťahu k súdnicstvu odporučila na Slovensku prijať také opatrenia, aby „energický minister spravodlivosti zodpovedným výberom osôb a doplnením prípadných medzier v zákonoch došahol, aby sa bez byrokratických prieťahov uplatňovalo právo, ktoré je v súlade s národným cítením a blízke životu.“¹⁰²

17. Neudelenie milosti

Pretože rozsudkom bol uložený trest smrti, predseda osobitného revízneho senátu na najvyššom súde po jeho vyhlásení na neverejnom zasadnutí vyzval generálneho štátneho zástupcu, aby uviedol, či odporúča odsúdeným udeliť milosť. Ten na výzvu uviedol, že odsúdených neodporúča milosť. Osobitný revízny senát uzavrel jednomyselne, že neodporúča ani jednému z odsúdených milosť udeliť.

K návrhu na neudelenie milosti sa pripojil aj minister pravosúdia, pričom na odôvodnenie dodal, že odsúdení pripravovali odboj dlhší čas, úkladným podujatím došlo k bojom proti nemeckej vojenskej brannej moci, „odsúdení inkriminovanými skutkami spáchali najhanobnejšiu a najťažšiu vlastizradu v dejinách slovenského národa, ktorú previedli rafinovane a zákerne chcú pred svetovou verejnosťou predstierať a ju zavádzať v tom smere, ako keby slovenský národ spontánne prejavil vôľu po obnovení bývalej Č-SR“.

Prezident Jozef Tiso sa s návrhom ministra pravosúdia stotožnil 22. januára 1945.¹⁰³ Spisy boli vrátené z ministerstva pravosúdia krajskému súde 25. januára 1945 s tým, že prezident milosť neudielil.¹⁰⁴

O d p i s .

Najvyšší súd

Rv 1/45

4

V m e n e   R e p u b l i k y !

Osobitný revízny senát, zriadený pri Najvyššom súde v Bratislave podľa nariadenia č.255/1944 Sl.z. v trestnej veci proti obžalovaným Dr. Vavrovi Šrobárovi a spol., pre zločin spolupáchateľstva úkladov o republiku, započatej na Krajskom súde /: osobitnom senáte:/ v Bratislave, vybavenej tam 22. decembra 1944 pod č. Tk VII 1799/44-6 na základe nariadenie ministra pravosúdia z 2. januára 1945 č. Prez 12/45 v neverejnom zasadnutí senátu, konanom podľa § 1 nar.č.255/1944 Sl.z. 3. januára 1945, vyniesol tento

r o z s u d o k :

Rozsudok Krajského súdu /: osobitného senátu:/ v Bratislave z 22.decembra 1944 č. Tk VII 1799/44-6 zrušuje sa z dôvodu zmätočnosti podľa § 385 č.3 Trp. vo výroku o hlavnom treste a obžalovaní : I. Dr. Vavro Šrobár, II. Ján Ursínyi, III. Dr. Jozef Lettrich, IV. Dr. Iven Štefánik. V. Dr.Jozef Šoltés a VI. Dr. Ing. Peter Zaťko /: generálie v rozsudku krajského súdu:/ odsudzujú sa podľa § 71 Trz., § 1 ods.2 sadz. 2 zák.č.320/1940 Sl.z. a § 1 nar. s mocou zákona č.166/1944 Sl.z. na

t r e s t   s m r t i .

Ináč sa rozsudok krajského súdu ponecháva nedotknutý.

Neverejné zasadnutie bolo konané podľa nar.č.255/1944 zák. č.169/1941 a vl.nar.č.167/1944 Sl.z.

18. Ohlasy v tlači

O rozhodnutí revízneho senátu informovali 4. januára 1945 noviny Slovák, ktoré uverejnili na titulnej strane článok pod názvom Šrobár a spolčníci odsúdení na smrť.¹⁰⁵ Článok konštatoval, že odsúdení „hlavní iniciátori krvavých udalostí (...) vrahovia tisícok nevinných slovenských ľudí a ničitelia národného a súkromného majetku“ dostali „zaslúžený trest“, pretože si „nezaslúžia žiadne ohľady“: „Nie sme škodoradostní, ale treba pri tomto vyriešení, že bolo už na čase, aby takýto rozsudok prišiel (...) Právom slovenská verejnosť a v jej mene i naša tlač sa dožadovала, aby sme boli pri postupe voči našim najhlavnejším nepriateľom spravodliví a prísni.“

O deň neskôr noviny Slovák v článku Nové zmeny v trestnom pokračovaní¹⁰⁶ príznačne vysvetľujú dôvody prijatia vládneho nariadenia umožňujúceho revízie procesov a schvalujú i zárok proti trom sudcom krajského súdu: „K tejto revízii rozsudkov muselo prísť preto, lebo vedenie štátu chce v najširšom slova zmysle umožniť kontrolu takých rozhodnutí trestných súdov, ktoré nie sú v zhode s najvyššími záujmami národa a existencie štátu. Netreba vari osobitne pripomínať, že i sudcovia sú len ľudia. Aj keď samotná justícia, ale i široká slovenská verejnosť má záujem na dobrom a nezávislom súdnictve, bezpečnosť občianstva, najvyššie záujmy národné a štátne, nedovolia hriechne skrývanie sa za sudcovskú nezávislosť. Národ je viac ako normy. Ani sudca nemôže sa skrývať za nezávislosť a pritom azda svojim pomýleným pokračovaním podryvať základy štátu. Keď teda by sa stal prípad, že sudca nevykonával poslanie svoje pri zdravom uvažovaní, v najvyššom záujme národa je nutná revízia jeho rozhodnutia a ak je osožné a potrebné, aj sudcovi treba pripomenúť jeho povinnosti voči národu a štátu, z ktorého vyšiel a ktorý ho existenčne zaistil.“

Takto formulované názory zodpovedali už prv ešte v októbri 1944 v Slovenskom sneme vyslovenému náhľadu nového predsedu vlády Štefana Tisu, podľa ktorého „sudcovský stav musí dosiahnuť svoju bývalú výšku (...) chceme, aby súdnicstvo kráčalo na jednej výške s našim národným životom“.¹⁰⁷

19. Ďalšie osudy aktérov procesu

Po oslobodení bol odsudzujúci rozsudok vo veci proti Dr. Vavrovi Šrobárovi a spol. uznesením Krajského súdu v Bratislave vyhlásený za bezúčinný a boli ním zrušené všetky následky odsúdenia, vrátane rozhodnutia o prepadaní majetku odsúdených v zmysle čl. I. 1, § 1 písm. a) nar. č. 53/1945 Sb. nar. SNR.¹⁰⁸ Toto rozhodnutie bolo odôvodnené tým, že odsúdenie sa vzťahovalo na také trestné činy, ktoré podľa platných trestnoprávných ustanovení nie sú trestnými činmi, resp. boli spáchané v záujme odboja a zamedzenia krívd páchaných nepriateľmi slovenského národa, Československej republiky a demokratického právneho poriadku.

Všetci odsúdení sa tohto rozhodnutia dožili.

Vavro Šrobár bol po vojne členom Gottwaldovej aj Zápoťockého vlády ako minister financií a minister pre zjednote-

nie zákonov. Zomrel v decembri 1950, pochovali ho so štátnymi poctami.

Ján Ursíny sa ako predseda Demokratickej strany stal podpredsedom vlády ČSR (1945 – 47). Neskôr bol odsúdený v tzv. Obuchovej afére¹⁰⁹ pre trestný čin ohrozenia obranyschopnosti republiky na sedem rokov väzenia, väznený bol v rokoch 1948 – 53. Po prepustení pracoval ako poľnohospodársky robotník a skladník, zomrel v roku 1972.

Peter Zaťko bol po vojne podpredsedom Štátneho plánovacieho a štatistického ústavu (1945 – 48). Aj on bol uväznený v roku 1958 a odsúdený na tri roky za podvracanie republiky. Prepustený bol v roku 1960 na amnestiu, rehabilitovaný v roku 1968. Zomrel v roku 1978.

Jozef Lettrich pôsobil v rokoch 1945 – 48 ako predseda Slovenskej národnej rady. Keď bol vo februári 1948 naňho vydaný zatykač pre jeho vyjadrenia o nebezpečenstve nástupu komunistickej moci, emigroval cez Rakúsko do USA, žil v New Yorku, kde zomrel v novembri 1968.

Ivan Štefánik sa stal po vojne povereníkom spravodlivosti (1945 – 47) a povereníkom techniky (1947 – 49). Zomrel v roku 1979 v Bratislave.

Jozef Šoltés bol po vojne ministrom sociálnej starostlivosti ČSR (1945 – 46), viac ráz povereníkom pre rôzne rezorty (1946 – 51), desať rokov pracoval na Ústave štátu a práva SAV v Bratislave (1959 – 69) a neskôr bol veľvyslancom v Maroku. Zomrel v roku 1977.

Krátko po skončení vojny nastúpila snaha právne sa vypořadovať so zradcami a kolaborantmi. Retribúcia¹¹⁰ na Slovensku bola vykonávaná podľa nariadenia Slovenskej národnej rady č. 33/1945 Sb. nar. SNR o potrestaní fašistických zločincov, okupantov, zradcov a kolaborantov a o zriadení ľudového súdnicstva,¹¹¹ ktoré bolo prijaté už 15. mája 1945.¹¹²

Predseda vlády Štefan Tiso ušiel v apríli 1945 cez Skalicu do Kremšmünsteru, kde ho v máji zatkli Američania. Do denníka si zapísal (12. mája 1945): „Ach, ako dobre bolo byť u súdu, a nemať nič spoločného s tým, čo sa menuje politikou. Keby mi dovolili i na tom najzapadlejšom okresnom súde by som pracoval.“¹¹³

V októbri 1945 bol Štefan Tiso vydaný do Československa. Národným súdom (senát predsedu Karla Bedrnu) bol odsúdený na tridsať rokov väzenia.¹¹⁴ Okrem iného aj za to, že dal príkaz na uväznenie členov osobitného senátu, ktorí rozhodovali vo veci Dr. Vavra Šrobára a spol. na Krajskom súde v Bratislave. V konaní pred Národným súdom bol vypočutý ako svedok aj Karol Seichert.¹¹⁵ Štefan Tiso vo výpovedi k okolnostiam zriadenia revízneho senátu uviedol: „Ja som sa zdráhal privodiť zmenu rozsudku, lebo sa mi to protivilo ako sudcovi a povedal som, že ja týmto prestávam byť ministrom, ale nemecký vyslanec hovoril, že nám to neradí, lebo by som tým zle spravil pre Slovensko. Videl som i s prezidentom, že niet iného východiska ako sa pokúsiť o revíziu rozsudku na nejakej zákonnej forme. Povedali sme si s prezidentom, že však jednako sa tým odsúdeným nič nestane, nakoľko nie sú ani v našej moci. Chceli sme teda predísť a obísť väčšie zlo. Preto sa našlo to východisko (...) V skutočnosti však ani jeden z odsúdených nebol popravený ani zavretý, išlo len o formu

a tí, čo sa dostali do Ilavy pre ten prvý rozsudok po mesiaci sa vrátili k svojmu zamestnaniu a ani jednému sa nič nestalo“.¹¹⁶ Štefan Tiso zomrel vo výkone trestu v Leopoldove.

Už pri formulovaní retribučného nariadenia nezabudli jeho tvorcovia ani na členov Revízneho senátu Najvyššieho súdu a verejného obžalobcu pri ňom pôsobiaceho. Nariadenie ich výslovne menovalo medzi osobami, o trestných činoch ktorých patrí do pôsobnosti Národného súdu [§ 12 písm. k)]. Slová tajomníka najvyššieho súdu dr. Rennera, ktoré adresoval štátnemu zástupcovi Matuškovičovi po vynesení rozsudku revízneho senátu „Boh vás chráň, pán generálny“, na ktoré Matuškovič odpovedal: „Radšej by som sa dnes pod zemou videl, než tu na pojednávaní“¹¹⁷ sa tak zakrátko ukázali opodstatnenými:

Ctibor Matuškovič bol zatknutý (ešte pred prijatím nariadenia) 6. apríla 1945 Národnou bezpečnosťou v Bratislave a umiestnený do väznice Krajského súdu v Bratislave. Bol obvinený z toho, že ako obžalobca pri Revíznom senáte Najvyššieho súdu pri výkone svojho povolania 3. januára 1945 žiadal trest smrti proti členom Slovenskej národnej rady Vavrovi Šrobárovi a spol., ako aj z toho, že začiatkom decembra 1938 v deň príchodu Vojtecha Tuku do Bratislavy mal vyslať na verejné privítanie tohto fašistického martýra svoju maloletú dcéru Tatanu s kyticou v ruke a tým sa dopustiť trestného činu podľa § 4 nar. č. 33/1945 Sb. nar. SNR.

V priebehu konania sa Matuškovič bránil tým, že iba plnil príkaz nadriadeného Alojza Pojteka, navyše pod hrozbami vyslovenými predsedom vlády Štefanom Tisom adresovanými všetkým osobám zúčastneným na pojednávaní, že pokiaľ nedôjde k vyneseniu rozsudku s trestom smrti v stanovenom čase, jednak oni sami dopadnú tak ako sudcovia krajského súdu, ktorí boli zatknutí, a jednak na Slovensku budú nahradené slovenské súdy nemeckým vojenským súdnictvom. Bránil sa tým, že nebol prisluhovačom režimu a na svoje postoje a správanie sa počas existencie Slovenského štátu navrhoval vypočuť množstvo svedkov spomedzi sudcov, štátnych zástupcov a advokátov.

Trestné stíhanie Matuškoviča bolo skončené nakoniec až po viac než pol roku. Uznesením Obžalobcu pri Národnom súde v Bratislave č. Onľud 1/45 z 13. novembra 1945 so schválením Národného súdu v Bratislave z 9. novembra 1945 č. j. Tnľud 1/45 bolo jeho trestné stíhanie ohľadne všetkých trestných činov odopreté.¹¹⁸ Dôvodom bolo, že pri svojom postupe pred Revíznym senátom konal z neodolateľného donútenia pod vplyvom hrozby v zmysle § 77 Tr. zák., čo vylučuje jeho trestnosť. Toto donútenie spočívalo nielen v jeho osobnej obave, že bude vzatý na zodpovednosť tak ako sudcovia osobitného senátu krajského súdu, ktorí boli zaistení, ale aj v obave, že tak ako sa vyjadril Štefan Tiso, že ak nesplní príkaz on alebo sudcovia Revízneho senátu, bude slovenské súdnictvo rozpustené a predseda vlády nechá zatvoriť hoci aj polovicu sudcov. V tejto situácii sa riadil pokynom svojho nadriadeného Alojza Pojteka, ktorý bol povinný rešpektovať, ako aj pokynom predsedu vlády Štefana Tisu, pričom konajúci sudcovia nemuseli *de jure* vyhovieť jeho žiadosti ako obžalobcu. To všetko potvrdili ako svedkovia nielen Alojz Pojtek, Karol Seichert a Štefan Knotek, ale aj obhajca

Alexander Šimkovic. Pokiaľ ide o podanie kytice jeho dcérou Vojtechovi Tukovi, k tomu skutočne došlo, avšak obvinený o tom nemal vopred vedomosť, pretože v tom čase pôsobil v Brne na slovenskom oddelení najvyššieho súdu a jeho manželka s dcérou boli v Bratislave hľadať byt, pretože bolo známe, že sa budú musieť sťahovať do Bratislavy. O celej veci sa dozvedel až z novin. Obvinenému nebola preukázaná ani žiadna fašistická činnosť, naopak, bolo preukázané, že protifašisticky politizoval.

Ctibor Matuškovič pôsobil neskôr (1949) ako trestný sudca na Najvyššom súde ČSR v Brne v senáte pre trestné veci zo slovenských krajov (ktorému predsedal do konca roku 1949 senátny prezident najvyššieho súdu Ján Terebessy),¹¹⁹ neskôr (1957) ako sudca Krajského súdu v Bratislave.¹²⁰ Ctibor Matuškovič zomrel v roku 1962.

Sudca Ján Terebessy bol po prepustení z Ilavy niekoľko týždňov práceneschopný, jeho dom v Malackách bol v apríli 1945 vybombardovaný a zariadenie zničené a rozkradnuté.¹²¹ Hoci nebol nikdy členom žiadnej politickej strany a nebol ani politicky činný, vždy sa hlásil k maďarskej národnosti, pretože pochádzal zo starej maďarskej rodiny. Ako osobe maďarskej národnosti mu bola udelená výnimka, aby mohol dočasne pracovať vo svojej funkcii a od novembra 1945 na základe rozhodnutia Povereníctva SNR pre pravosúdie bol definitívne ponechaný vo funkcii senátneho predsedu na Najvyššom súde v Bratislave.¹²²

Vo svojom vlastnom životopise v roku 1945 o svojej sudcovskej práci napísal: „Vo vykonávaní sudcovského úradu vždy som prísne zachovával sudcovskú nestrannosť a objektívnosť, pri čom som žiadnym spôsobom nenechal na seba vplývať. Mojou hlavnou a vedúcou snahou bolo vždy, aby sa nikomu nekrivdilo a vždy som mal veľké porozumenie jak pre sociálne slabé osoby, tak aj pre tých, ktorí z ideálnych pohnútok sa dostali do rozporu s platnými zákonmi“.¹²³

Po zriadení jediného najvyššieho súdu pre celé Československo bol Ján Terebessy v októbri 1948 premiestnený na Najvyšší súd do Brna, kde pôsobil ako senátny prezident senátu pre trestné veci zo slovenských krajov (členmi senátu boli Ctibor Matuškovič a Ignác Dubnicay).¹²⁴ Do trvalej výslužby odišiel ku koncu roku 1949 vo veku 68 rokov.¹²⁵ Bolo mu vyslovené „uznanie za vynikajúcu dlhoročnú sudcovskú činnosť, ktorú vykonával s príkladnou usilovnosťou a svedomitosťou“.¹²⁶ Na penzii žil v Malackách. Jeho starší syn Ján ostal v USA.¹²⁷ Jeho mladší syn Karol bol v roku 1957 odsúdený Krajským súdom v Bratislave vo vykonštruovanom procese na 9 rokov väzenia ako člen skupiny tzv. trockistov.¹²⁸ Ján Terebessy zomrel v roku 1958.

Štátny zástupca Karol Vagač, ktorý zastupoval obžalobu pred osobitným senátom krajského súdu, po tom, čo začiatkom februára 1945 prispel k oslobodeniu väznených ľavicových odbojových pracovníkov Viliama Širokého a Júliusa Ďuriša, ušiel spoločne s nimi cez front k Rusom. Oslobodenie sa zorganizovalo tak, že Vagač si nechal predviesť väzňov do svojej kancelárie akoby na výsluch a dozorcovi prikázal čakať na chodbe. V kancelárii už boli prichystané šaty a dokumenty a Vagač väzňov vyviedol inými dvermi a iným vcho-

Predseda senátu Igor Daxner a prísediaci pojednávania v trestnej veci proti obž. Hannsovi Elardovi Ludinovi a generálovi SS Hermannovi Höflemu [18]

Obžalovaní počas pojednávania v trestnej veci proti obž. Hannsovi Elardovi Ludinovi a gen. SS Hermannovi Höflemu [19]

dom na ulicu. Všetko sa odohralo v čase najväčšieho ruchu v Justičnom paláci, takže nikto nič nepozoroval. Na ulici ich už čakalo auto MUDr. Vladimíra Haviara (v tom čase mali povolenie jazdiť autom iba lekári), ktoré ich odviezlo do Nitry. Z Nitry ďalej utečencov odviezli slovenskí žandári k partizánom, tí mali preraziť front a previesť utečencov k Rusom – stalo sa tak pri Tekovskej Breznici, keď utečenci s partizánmi prebrodili Hron.¹²⁹

K tomuto úteku došlo krátko potom ako bolo Vagačovi 2. februára 1945 oznámené, že Štefan Tiso vydal príkaz, aby sa politickí väzni nachádzajúci sa vo väzbe alebo výkone trestu vo väznici justičného paláca (ale aj vo väzniciach v Nitre, Trenčíne a Ilave) vydali nemeckej bezpečnostnej polícii. Prokurátor Vagač ešte v ten deň navštívil Štefana Tisu, aby uňho intervenoval, argumentoval aj tým, že odovzdanie politických väzňov je v rozpore so suverenitou slovenského štátu. Štefan Tiso ho odbil cynickou poznámkou („srať na suverenitu“). Ešte v deň úteku Viliama Širokého a Júliusa Ďuriša proti vydaniu väzňov na ministerstve zahraničných vecí protestoval i advokát Emil Stodola, ml., ktorý bol honorárnym konzulom Švédska.

Keď sa popoludní 5. februára 1945 úradne zistilo, že prokurátor Vagač ušiel aj s dvoma väzňami a polícia obklúčila Justičný palác, utečenci už boli niekde za Trnavou. Niekoľko hodín po úteku nemecká bezpečnostná polícia v Justičnom paláci prevzala politických väzňov a transportovala ich ešte vo februári 1945 do Mauthausenu.¹³⁰

Štefan Tiso si o tom do denníka (6. februára 1945) zapísal: „Včera na obed ušiel prokurátor Vagač s dvoma komunistickými poslancami z väzenia. Tak strácajú ľudia deti, rozum a seba vôbec! Už nevedia čo a jak chrániť. Či život, či majetok a či česť.“¹³¹

Karol Vagač po vojne zotrval v justícii, naposledy pôsobil ako predseda senátu na Okresnom súde v Bratislave.¹³² V apríli 1952 bol zatknutý Štátnou bezpečnosťou a postavený pred Štátny súd. Hoci sa Viliam Široký stal v apríli 1945 podpred-

sedom československej vlády a Július Ďuriš ministrom, ani jeden z nich Vagačovi ani jeho rodine nijako nepomohli.¹³³

Karol Vagač bol obžalovaný z toho, že od novembra 1950 až do svojho zatknutia 3. apríla 1952 z poverenia svojho strýka Viliama Vagača ukrýval vo svojom byte zo zrušeného saleziánskeho kláštora pochádzajúce hodnoty, aby v intenciách Vatikánu boli k dispozícii na financovanie podvratnej činnosti namierenej proti ľudovodemokratickému poriadku republiky. Obžaloba mu kládla za vinu aj to, že „hoci sa od obvineného Viliama Vagača dozvedel, že na Slovensku prevádza tajnú činnosť istý biskup Hnilica, t. j. že sa organizuje ilegálna duchovná správa, teda, že niekto chystá, poľažme pácha velezradu“, úmyselne tento čin neoznámil orgánom národnej bezpečnosti. Obžalovaný bol pre trestné činy združovania proti republike podľa § 80 tr. zák., porušenia povinnosti verejného činiteľa podľa § 175 tr. zák. a trestný čin neoznámnia trestného činu podľa § 165 tr. zák. Karol Vagač bol odsúdený v trestnej veci proti obž. Viliamovi Vagačovi a spol. rozsudkom vyneseným Štátnym súdom 17. októbra 1952 v Justičnom paláci v Bratislave na trest odňatia slobody na osem rokov. Rozsudok potvrdil Najvyšší súd.¹³⁴ Karol Vagač si odpykal tretinu trestu, prepustený na slobodu bol v máji 1955 a v roku 1969 bol rehabilitovaný.¹³⁵ Po návrate z väzenia sa zamestnal v Západoslovenských vodárňach a kanalizáciách ako kopáč a hoci nemohol pracovať na právnom oddelení, túto prácu vykonával v podniku až do odchodu na dôchodok. Zomrel v roku 1980 v Bratislave.

A ako dopadli obhajcovia?

Bezprostredne po pojednávaní pred osobitným senátom krajského súdu dal šéf Sicherheitdienstu na Slovensku Helmut Hoppe, na základe hlásenia Gestapákov vykázaných z pojednávania krajského súdu vo veci Dr. Vavro Šrobár a spol., návrh na zatknutie a deportáciu všetkých advokátov z tohto procesu do koncentračného tábora.¹³⁶ Nakoniec k tomu však nedošlo a o svojom pripravovanom osude sa obhajcovia dozvedeli až neskôr.

Stalo sa tak v roku 1947 počas prejednávania trestnej veci pred Národným súdom, v ktorej boli obžalovanými generál Hermann Höfle¹³⁷ a spomínaný nemecký vyslanec Hanns Elard Ludin.¹³⁸ Obhajcom Ludina bol ustanovený Aristid Jamnický a obhajcom Höfleho Alexander Šimkovic. Trestnú vec¹³⁹ obžalovaných Hermanna Höfleho a Hannsa Elarda Ludina pojednávali v rovnakej pojednávacej sieni Hlavného súdu¹⁴⁰ na Michalskej ulici v Bratislave, v ktorej bol vynesenej i rozsudok revízneho senátu vo veci proti Dr. Vavrovi Šrobárovi a spol. Predsedom senátu bol Igor Daxner, zástupcom obžaloby Michal Gero. Pojednávať sa začalo 17. novembra 1947.

Zatiaľ čo už vopred sa dalo predpokladať, že Hermanna Höfleho čaká trest smrti, u Hannsa Elarda Ludina mal obhajca Aristid Jamnický nádej, že dosiahne uloženie iba doživotného trestu, najmä preto, že Ludin bol diplomat, ktorý nesmie a ani nemá konať bez inštrukcií. Keď však obžalobca rozšíril obžalobu v priebehu konania v tom smere, že Ludin mal vo februári 1945 z vlastnej iniciatívy nechať odtransportovať väčší počet politických väzňov zo Slovenska do koncentračného tábora v Nemecku¹⁴¹ (a medzi nimi i advokáta Cyrila Daxnera, brata predsedu senátu, ktorý na následky zaobchádzania zakrátko po návrate zomrel), bolo zrejmé, že ak sa to preukáže, aj jeho trest smrti neminie. Ludin sa k tomu priznal a svojmu obhajcovi vysvetlil, že povedať pravdu považoval za správne. Aj v tomto prípade si obhajcovia svoju povinnosť riadne splnili, hoci, ako spomína Jamnický, predseda senátu Daxner mu ešte pred skončením pojednávania doslovne povedal, aby „sa nenamáhal, pretože oboch obžalovaných dá obesiť“.

Rozsudkom vyhláseným 3. decembra 1947 v porotnej sieni justičného paláca na Záhradníckej ulici bol na trest smrti obesením odsúdený aj Ludin. Popravený bol 9. 12. 1947.¹⁴²

Ako spomína Aristid Jamnický, na tomto pojednávaní sa čítalo „hlásenie Helmuta Hoppeho,¹⁴³ bývalého vedúceho nemeckého Sicherheitsdienst¹⁴⁴ v Bratislave, o priebehu procesu proti dr. Šrobárovi a spol., ktoré poslal svojej centrále v Nemecku. Hoppe v tomto hlásení z konca roku 1944 referoval aj o správaní sa advokátov – obhajcov na tomto procese a podal návrh, aby ich pre svoju drzosť a vyslovene protinecký postoj zadržali a odviezli do koncentračného tábora v Nemecku. Návrh bol doplnený poznámkou R. U. – Rückkehr unerwünscht – Návrat nežiadúci. Takto teda vykázani a urazení Gestapáci referovali svojmu šéfovi, ale treba uznať, pravdivo. Podľa hlásenia advokáti v procese vystupovali protinecky vyzývavým a drzým spôsobom“.¹⁴⁵

Aristid Jamnický vo svojich spomienkach dodáva: „Keďže medzi tými advokátmi bola aj moja maličkosť, predsa som si dodatočne vydýchol, že sa tento Hoppeho plán neuskutočnil. Je zaujímavé, že keď som videl pri vypočutí vyznávajúceho blondína Hoppeho, ktorý ma chcel spolu s ostatnými obhajcami poslať na prakticky istú smrť, nepocítil som voči nemu žiadnu nenávisť. Vtedy som povedal dr. Šimkovičovi, ktorý po troch rokoch sedel zase vedľa mňa na mieste, ktoré bolo určené pre obhajcov: „– Vidíš, Šaňo, skoro sme prišli o život, keď sme sa vtedy tak vehementne angažovali za našich klientov. Aspoň sa ti poďakovali? – Ani ich to nenapadlo – znela odpoveď. – Ani mne – dodal som“.¹⁴⁶

Obhajcovia sa dozvedeli aj to, prečo sa ich zatknutie a likvidácia nakoniec neuskutočnila. Slovom Aristida Jamnického: „V prestávke procesu mi Ludin povedal, že návrh na zadržanie a deportáciu obhajcov do Nemecka zarazil on. Slovenská vláda dala rozsudok po demarši pozmeniť, preto už nemalo zmysel situáciu ešte viac dramatizovať. Dodal, že medzi deportovanými čítal i moje meno. (...) Teraz je už ťažké zistiť, či nám Ludin zarazením našej deportácie do Nemecka zachránil životy. Je to pravdepodobné, lebo Ludin hovoril pravdu aj vtedy, keď mu to veľmi škodilo, ba vlastne stálo ho to život“.¹⁴⁷

Nová totalita však zasiahla aj do života obhajcov, ktorí boli z advokácie vylúčení.

Pavel Šimkovic po roku 1951 z politických dôvodov musel advokáciu prestať vykonávať. Zomrel v Bratislave v roku 1972.¹⁴⁸ Ani Ivan Urbánek po vojne už v advokácii nepôsobil, v 50. rokoch pracoval v podniku Vodohospodárska stavebná obnova v Bratislave. Zomrel v Bratislave v roku 1978.¹⁴⁹ Aj Aristid Jamnický po spoločenských zmenách v roku 1948 bol nútený z politických dôvodov z advokácie odísť. V rámci Akcie B bol aj s rodinou násilne vysťahovaný z Bratislavy a pracoval na strednom Slovensku ako robotník a úradník. Zomrel v roku 2000 v Pezinku.¹⁵⁰ Iba Alexander Šimkovic advokáciu vykonával aj po vojne. V roku 1950 bol prevzatý do Krajského združenia advokátov v Bratislave ako člen Advokátskej poradne č. 1 Bratislava, no od roku 1960 bol presunutý do Advokátskej poradne v Galante, kam dochádzal z Bratislavy. Zomrel v roku 1987.¹⁵¹

20. Na záver

Proces proti Vavrovi Šrobárovi Aristid Jamnický neskôr hodnotil: „Bol to typický politický proces, v ktorom neodvislosť súdu bola pošliapaná ako ešte nikdy do tej doby, pri ktorom boli uväznení sudcovia, ktorí pri jeho rozhodovaní nedopusťtili sa žiadnej protizákonnosti a boli väznení len preto, že ich rozsudok nevyhovoval nacistom“.¹⁵² Rozsudok bol vydaný na základe ultimáta nacistického Nemecka a znamenal nebezpečný precedens. Ukázal ako málo pre Nemecko znamenala „suverenita“ slovenského štátu.¹⁵³ Tento proces vyvolal precedenčný zásah nacistického Nemecka do suverenity slovenského štátu a v rámci neho aj do autonómie súdnej moci, ktorú dovtedy totalitná moc rešpektovala.¹⁵⁴

Obhajcovia boli v procese dôslední a pridržovali sa zákona, najmä využili všetky možné opravné prostriedky vo všetkých štádiách konaníach.¹⁵⁵ Postupovali odvážne a v záujme svojich klientov, kapitulovali až vo chvíli, keď si to vyžiadala záujem národa.

Hoci revízny senát najvyššieho súdu v tomto prípade zasadal prvý a posledný raz a trest na obhajcov Dr. Vavra Šrobára a spol. pre výkon ich obhajoby nakoniec nedopadol, tieto okolnosti dodnes mrazia. Neostáva než si priať, aby najväčším trestom za výkon obhajoby už nikdy nebolo nič iné, než iba nedostatok prejavený vďaky klientov. ■

Poznámky

- 1 Ústava Slovenskej republiky (úst. zák. č. 185/1939 z 21. 7. 1939 o ústave Slovenskej republiky) v § 67 ods. 1 konštatovala, že sudcovia sú nezávislí v svojej sudcovskej funkcii a viazaní sú len zákonom. Podľa § 65 ods. 2 nikto nesmie byť zbavený svojho zákonného sudcu.
- 2 Napr. nariadenie s mocou zákona č. 142/1944 Sl. zák., ktorým sa menia ustanovenia zákona o obrane štátu; nariadenie s mocou zákona č. 174/1944 Sl. zák. o niektorých personálnych opatreniach za brannej pohotovosti štátu z 6. 10. 1944; nariadenie s mocou zákona č. 195/1944 Sl. zák. o rozšírení obvodu Advokátskej komory v Bratislave na celé územia štátu a o dočasnej úprave niektorých právnych pomerov v advokácii z 23. 10. 1944. K tomu viac napr.: ZAVACKÁ, K.: *Politické trestné činy pred Slovenským najvyšším súdom v rokoch 1939 – 1944*. Veda, Bratislava, 2013, s. 168.
- 3 Vojenský veliteľia povstania Golian a Viest boli zajatí nemeckými jednotkami v novembri 1944 v Pohronskom Bukovci, odvlečení do Nemecka, kde boli odsúdení na smrť a popravení v koncentračnom tábore. Generál Ferdinand Čatloš bol odsúdený na smrť Vojenským súdom v Bratislave 23. 12. 1944 (vtedy sa už nachádzal vo väzení na území Sovietskeho zväzu). Vo vzťahu k civilným exponentom odboja treba uviesť, že v od 14. 12. do 21. 12. 1944 prebiehalo i hlavné pojednávanie proti Štefanovi Bašťovskému a spol. (ŠOBA, KSB č. 940/1943), kde boli udelené tiež iba tresty odňatia slobody. K tomu viac napr.: JABLONICKÝ, J.: *Ultimátum v Šrobárovom procese*. In.: *Samizdat o odboji. Štúdie a články*. Bratislava, Kalligram, 2004, s. 320, 325.
- 4 Tento proces už bol predmetom záujmu viacerých historikov – napr. PODOLEC, O.: *Prázdna lavica obžalovaných*. In.: BYSTRICKÝ, V. – ROGUĽOVÁ, J. a kol.: *Súdy, politika a spoločnosť v moderných dejinách Slovenska*. Veda, Bratislava, 2013, s. 145 – 157; PODOLEC, O.: *In absento (Súdne procesy s predstaviteľmi politickej emigrácie v rokoch 1939 – 1945)*. In.: FERENČUHOVÁ, B. a kol.: *Slovensko a svet v 20. storočí. Kapitoly k 70. narodeninám PhDr. Valeriána Bystrického, DrSc.*, s. 147 – 162; dielo citované v pozn. 3, s. 319 – 326 – či právnych historikov, napr. dielo cit. v pozn. 2, s. 166 – 171. Boli k nemu zverejnené i niektoré súvisiace dokumenty: PREČAN, V.: *SNP. Nemci a Slovensko*. Bratislava, EPOCHA, 1971; PREČAN, V.: *SNP. Dokumenty*. Bratislava, Vydavateľstvo politickej literatúry, 1965. Dochovali sa i spomienky niektorých jeho aktérov naň, napr.: JAMNICKÝ, A.: *Oprášené histórie*. Vydavateľ Jozef Malíček, 2002, s. 232 – 242, 325 – 349. Nedochoval sa však (zrejme) súdny spis z tohto procesu (*spis Krajského súdu v Bratislave, osobitného senátu, č. j. Tk VII 1799/1944 vo veci obž. Vavra Šrobára a spol.*). Podľa správy súdneho kancelárskeho revidenta z 18. 7. 1945, ktorý po ňom pátral na pokyn obžalobcu pri Národnom súde v Bratislave vo veci Onľud 1/45, bol spis po vybavení pred Revíznym senátom Najvyššieho súdu poslaný Ministerstvu pravosúdia, kde bol doručený 9. 1. 1945 a odovzdaný ministrovi pravosúdia Štefanovi Tisovi, no medzi spismi ministerstva pravosúdia sa už v roku 1945 nenachádzal. Predpokladalo sa, že Štefan Tiso, ktorý bol i predsedom vlády a ministrom zahraničných vecí, tento spis odniesol do svojej úradovne na ministerstve zahraničných vecí, keďže sa nenašiel ani medzi dôvernými spismi predsedníctva vlády, a zrejme sa teda nachádzal v budove ministerstva zahraničných vecí, kde pri bojových akciách pri bojoch o Bratislavu spis zhorel. ŠABA, fond: OLS Bratislava, č. 383/1948, č. 19/1948. Prameňmi tak ostávajú najmä odpisy jeho časti dochované v iných súdnych spisoch, najmä: SNA, fond: Hlavné štátne zastupiteľstvo, kart. 257; SNA, fond: Národný súd, kart. 60; ŠABA, fond: Štátne zastupiteľstvo Bratislava, č. Št 4242/1944; ŠABA, fond: OLS Bratislava, č. 383/1948, č. 19/1948.
- 5 Dielo cit. v pozn. 2, s. 169.
- 6 Povereníctiev bolo spolu najprv deväť, neskôr jedenásť.
- 7 K paralelám tejto úpravy a zák. č. 50/1923 Sb. zák. a nař. na ochranu republiky v kontexte jeho obsahu i okolností jeho prijatia viac napr.: PODOLEC, O.: *In absento (Súdne procesy s predstaviteľmi politickej emigrácie v rokoch 1939 – 1945)*. In.: FERENČUHOVÁ, B. a kol.: *Slovensko a svet v 20. storočí. Kapitoly k 70. narodeninám PhDr. Valeriána Bystrického, DrSc.*, s. 148 – 150.
- 8 K tomu viac: dielo cit. v pozn. 2, s. 166 – 167.
- 9 Správy o nápade vecí na Štátne zastupiteľstvo v Bratislave, SNA, Hlavné štátne zastupiteľstvo, kart. 257.
- 10 Dielo cit. v pozn. 3, s. 320.
- 11 ŠABA, fond: Štátne zastupiteľstvo Bratislava, č. Št 4242/1944.
- 12 Karol Vagač (1909 – 1980) sa narodil v Detve v rodine majiteľa bryndziarne. Študoval na gymnáziu v Pécsi, na právnickej fakulte v Brne, kde promoval v roku 1928. Pracoval vo Feledinciach (Jesenské), Rimavskej Sobote a na Štátnom zastupiteľstve v Bratislave. Počas vojny sa zapojil do činnosti odbojovej skupiny Flóra. Jeho brat Július vyštudoval právo v Prahe, za svoju odbojovú činnosť bol väznený a v marci 1945 poslaný do koncentračného tábora v Mauthausene, kde zahynul. Karol Vagač po vojne pracoval ako sudca na Okresnom súde v Bratislave, v roku 1952 bol Štátnym súdom odsúdený vo vykonštruovanom procese na 8 rokov väzenia. Po prepustení pracoval vo výrobe.
- 13 Dielo cit. v pozn. 3, s. 320.
- 14 PODOLEC, O.: *Prázdna lavica obžalovaných*. In.: BYSTRICKÝ, V. – ROGUĽOVÁ, J. a kol.: *Súdy, politika a spoločnosť v moderných dejinách Slovenska*. Veda, Bratislava, 2013, s. 151.
- 15 JAMNICKÝ, A.: *Oprášené histórie*. Vydavateľ Jozef Malíček – PAMA, 2002, s. 235.
- 16 Napr. dielo cit. v pozn. 3, s. 320.
- 17 Dielo cit. v pozn. 15, s. 233.
- 18 ĎURIŠKA, Z.: *Funkcionári advokátskych komôr na Slovensku 1875 – 1948 (biografie)*. In.: GAJDOŠOVÁ, M. a kol.: *Advokátske komory na Slovensku 1875 – 1948*. VEDA, Bratislava, 2018, s. 587.
- 19 Dielo cit. v pozn. 18, s. 586.
- 20 Vec Osuský a spol. rozhodoval Krajský súd v Bratislave vo februári 1941, o odvolaní rozhodoval Hlavný súd v Bratislave v auguste 1941 (jeho senátu predsedal Štefan Knotek), no jeho rozhodnutie bolo zrušené najvyšším súdom v apríli 1944 a vec bola vrátená na ďalšie konanie, pričom znova už vo veci do zániku Slovenskej republiky rozhodnuté nebolo. K tomu viac napr.: dielo cit. v pozn. 14, s. 147 a nasl.
- 21 Dielo cit. v pozn. 18, s. 598.
- 22 Matrika advokátov, Advokátska komora v Turčianskom Sv. Martine, zv. I, s. 9, Advokátska komora v Bratislave, zv. III, s. 40.
- 23 Biografický lexikón Slovenska, zv. IV., SNK, Martin, 2010, s. 159.
- 24 Matrika osnovníkov, Advokátska komora v Turčianskom Sv. Martine, zv. III., s. 36, Matrika advokátov Advokátska komora v Bratislave, zv. II., s. 377.
- 25 Dielo cit. v pozn. 15, s. 232.
- 26 Tamže, s. 232.
- 27 Dr. Ľudovít Rigan bude po vojne (okrem iného) jedným z obžalobcov v procese proti dr. Tisovi. K nemu viac napr.: RAŠLA, A.: *Zastupoval som československý štát*. Privatpress, Bratislava.
- 28 Výpoveď Ľudovíta Rigana z 4. 7. 1945. Národný súd v Bratislave, Tnľud 1/45, trestná vec Ctibor Matuškovič, ŠABA, fond: OLS Bratislava, č. 383/1948, č. 19/1948.

- 29 Návrh obž. Ctibora Mruškoviča na doplnenie dokazovania z 26. 7. 1945. Zdroj cit. v pozn. 28.
- 30 RAŠLA, A.: *Legendy o Tisovi*. In.: RAŠLA, A.: *Povedané, napísané*. Klub priateľov Múzea SNP, Banská Bystrica, 2021, s. 238.
- 31 NA, fond Nejv. soud Praha, kr. 971, osobný spis Ján Terebessy, nespracované.
- 32 NA Praha, Předsednictvo ministerské rady (PMR), sign. 24.
- 33 Zdroj cit. v pozn. 31, nespracované.
- 34 NA Praha, Předsednictvo ministerské rady (PMR), sign. 24.
- 35 Zdroj cit. v pozn. 31, nespracované.
- 36 Viac k procesu napr.: HRUBOŇ, A.: *Tukova aféra*. Historická revue, č. 6/2018, s. 66 – 73, ILLÝOVÁ, Z. – MALATINSKÝ, M.: *Dva procesy s Vojtechom Tukom*. Wolters Kluwer, Bratislava, 2017, FEDORČÁK, P.: *Tuka proti republike, proces z roku 1929*. Marenčin PT, Bratislava, 2018 atď.
- 37 Napr. ILLÝOVÁ, Z.: *Zhodnotenie dôkazov vykonaných v procese s dr. Vojtechom Tukom*. In.: *Zborník z II. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie Banskobystrické dni práva*. Belianum, 2016, s. 102.
- 38 Zdroj cit. v pozn. 31, nespracované.
- 39 Tamže, nespracované.
- 40 MAKYNA, P.: *Augustín Morávek – kariéristický úradník s diktátorskou právomocou*. Pamäť národa, č. 4/2016, s. 3 – 21.
- 41 ABS, sign. Z-6-13, I. zvláštny odbor MV, Archivný a študijný ústav, *Správa o poslancoch, senátoroch HSĽS, členoch slovenských autonómnych vlád, Štátnej rady a vlád tzv. Slovenského štátu z 19. 11. 1957*. s. 17.
- 42 Tamže, s. 139.
- 43 Tamže, s. 139.
- 44 Ján Terebessy si za manželku vzal Marianu Hackenbergerovú, mali spolu dvoch synov Jána a Karola a dcéru Mariannu, ktorá bola učiteľkou v Malackách a jej manžel Pavel Seres sudcom v Šahách. Najstarší syn Ján Terebessy, ml. vyštudoval právo, ešte ako študent vypovedal ako svedok v Košútskom procese (1931), teda trestnej veci obž. Štefana Majora. Ján Terebessy pracoval po skončení štúdia ako advokátsky osnovník postupne u viacerých bratislavských advokátov – u Pavla Šimkovica (1933 – 34), u Rudolfa Ecksteina (1934 – 35) a Gejzu Bálinta (1935), u Vladimíra Clementisa (1935 – 36) a do konca roku 1938 u advokáta Menyhérta Moskovitza. Ján Terebessy, ml. sa advokátom nakoniec nestal, pretože koncom roku 1938 emigroval do USA spolu s manželkou Erikou, s ktorou sa zoznámil v Clementisovej kancelárii. Jeho otec neskôr vo svojich životopisoch odôvodnil synovo rozhodnutie emigrovať tým, že „už ako študent a právnik bol členom a pracovníkom pokrokového hnutia a obával sa prenasledovania“, úlohu však nepochybne zohrala aj obava pred prenasledovaním z dôvodu, že jeho manželka bola židovka. Druhý syn Karol Terebessy (1910 – 1985) pracoval ako psychológ, jazykovedec, prekladateľ a publicista, redaktor a editor, bol sponzorom slovenských nadrealistických zborníkov. Už v mladosti bol antistalinistom, preložil jednu z Trockého kníh. K tomu viac: ABS, AS 8472, *spis Tatar, Súhrn poznatkov o Jánovi Terebessy ml.* z 23. 2. 1962; Advokátska komora v Turčianskom Sv. Martine, matrika osnovníkov, zv. III., s. 11, Advokátska komora v Bratislave, matrika osnovníkov, zv. I., s. 132; HOLOTÍKOVÁ, Z. – PLEVZA, V.: *Vladimír Clementis*. Vydavateľstvo politickej literatúry, Bratislava, 1968, s. 94; *Životopis Jána Terebessyho* z 20. 4. 1945.
- 45 Zdroj cit. v pozn. 31.
- 46 Dielo cit. v pozn. 2, s. 169.
- 47 Dielo cit. v pozn. 15, s. 232.
- 48 Tamže, s. 233.
- 49 Tamže, s. 234.
- 50 Tamže, s. 237.
- 51 Zhodne ako Jamnický popísal jeho výpoveď aj sudca Ľ. Rigan. Výpoveď Ľudovíta Rigana zo 4. 7. 1945. Zdroj cit. v pozn. 28.
- 52 Výpoveď Ľudovíta Rigana z 4. 7. 1945. Tamže.
- 53 Dielo cit. v pozn. 15, s. 237.
- 54 Rozsudok Krajského súdu v Bratislave, osobitného senátu, č. j. Tk VII 1799/1944 z 22. decembra 1944.
- 55 Odpis výroku rozsudku osobitného senátu Krajského súdu v Bratislave č. j. Tk VII 1799/1944 z 22. 12. 1944, SNA, Národný súd, kart. 60.
- 56 Návrh ministra pravosúdia na neudelenie milosti z 16. 1. 1945, č. j. 1302/1945-5, SNA, Národný súd, kart. 60.
- 57 Dielo cit. v pozn. 14, s. 153.
- 58 Tamže, s. 153.
- 59 Výpoveď Ľudovíta Rigana z 4. 7. 1945. Zdroj cit. v pozn. 28.
- 60 Výpoveď Ľudovíta Rigana z 4. 7. 1945. Tamže.
- 61 Odsúdení zradcovia. Gardista, 21. 12. 1944, s. 1.
- 62 Na sklonku roku. Gardista, 30. 12. 1944, s. 1.
- 63 Dovtedy podľa § 13 zák. č. 169/1941 Sl. zák. o urýchlennom trestnom pokračovaní sa pri niektorých trestných činoch pripúšťalo proti rozsudku krajského súdu odvolanie, o ktorom rozhodoval Slovenský najvyšší súd.
- 64 Dôverná správa prokurátora Vagača z 22. 12. 1944 adresovaná Hlavnému štátnemu zastupiteľstvu v Bratislave. SNA, Hlavné štátne zastupiteľstvo, kart. 257.
- 65 Dielo cit. v pozn. 15, s. 238.
- 66 Výpoveď Ľudovíta Rigana z 4. 7. 1945. Zdroj cit. v pozn. 28.
- 67 PREČAN, V.: *SNP. Nemci a Slovensko*. Bratislava, Epocha, 1971, s. 479 – 480.
- 68 Tamže, s. 480; text demarše uverejnený In: PREČAN, V.: *SNP. Dokumenty*. Bratislava, Vydavateľstvo politickej literatúry, 1965, s. 916 – 917 s dovetkom, že údaj o čase a spôsobe doručenia demarše bol ceruzou dopísaný na pôvodnom texte aj s poznámkou, že bol „referovaný vo vláde o 17. hod a uznesené na osobitnom revíznom senáte“. Úradný odpis demarše je súčasťou spisu národného súdu v trestnej veci proti Höflemu a Ludinovi.
- 69 Štefan Tiso (1897 – 1959) študoval právo v Bratislave na právnickej fakulte Alžbetínskej univerzity, neskôr na Univerzite Komenškého, promovovaný doktorom práv bol v roku 1926. V rokoch 1925 – 1927 bol advokátskym koncipientom u viacerých advokátov. Od roku 1929 bol sudcom na Okresnom súde v Trenčíne, od roku 1938 predsedom Krajského súdu v Trenčíne. V roku 1938 vstúpil do HSĽS. V rokoch 1943 – 1945 bol i redaktorom Právneho obzoru, absolvoval štyri roky štúdia i na speváckom oddelení Hudobnej školy. Od roku 1939 bol poverený vedením Hlavného súdu v Bratislave, následne sa stal jeho predsedom a bol ním až do roku 1944. Od roku 1943 bol i podpredsedom Štátnej rady. Od septembra 1944 bol predsedom vlády, ministrom zahraničných vecí a ministrom spravodlivosti Slovenskej republiky (vo funkcii vystriedal Gejzu Fritza), podpísal jej kapitulčné vyhlásenie. Po vojne bol odsúdený Národným súdom na trest odňatia slobody v trvaní 30 rokov, zomrel vo výkone trestu v Leopoldove. Bol bratrancom prezidenta Jozefa Tisu.
- 70 Podľa diela cit. v pozn. 3, s. 322.
- 71 MEDVECKÝ, M. – HOLAK, M.: *Denník Štefana Tisu*. Pamäť národa, č. 4/2006, s. 58.
- 72 Výpoveď Ľ. Rigana zo 4. 7. 1945. Zdroj cit. v pozn. 28. Niektoré pramene uvádzajú, že sudcovia boli zatknutí už 2. 1. 1945, napr.: dielo cit. v pozn. 7, s. 160.
- 73 Zdroj cit. v pozn. 31.

- 74 Dielo cit. v pozn. 3, s. 322.
- 75 Výpoveď dr. Štefana Knoteka z 20. 6. 1945. Zdroj v pozn. 28.
- 76 Uznesenie Hlavného súdu č. j. Ts I 1/45 z 2. 1. 1945. Tamže.
- 77 Výpoveď dr. Štefana Knoteka z 20. 6. 1945. Tamže.
- 78 Alojz Buček (1904 – 1986) sa narodil 13. 8. 1904 (Gyoma, Maďarsko) v rodine pláteníka. Študoval na gymnáziu v Trstenej (1915 – 1919), vyššom reálnom gymnáziu v Košiciach (1919 – 1923). Právo študoval na Karlovej univerzite v Prahe (1923 – 1928). Do roku 1939 pracoval na súde v Prahe. V roku 1939 sa presťahoval s rodinou do Bratislavy, kde pôsobil ako trestný sudca, potom ako sudca Najvyššieho správneho súdu. Neskôr pôsobil ako štátny arbiter. Zomrel 31. 1. 1986 v Bratislave.
- 79 Výpoveď Karola Seichertu z 30. 5. 1945. Zdroj cit. v pozn. 28.
- 80 Alojz Pojtek (1878 – 1964) sa narodil 20. 8. 1878 v Dolnom Štefanove. Od roku 1928 bol predsedom Krajského súdu v Ružomberku, v roku 1939 bol generálnym prokurátorom Slovenskej republiky. Zomrel 7. 1. 1964.
- 81 Ctibor Matušovič (1899 – 1962) sa narodil sa v Uníne. Po stredoškolských štúdiách začal študovať teológiu v Ostrihome, po roku štúdium ukončil a prestúpil na právo na Univerzitu Karlovu v Prahe, kde v roku 1924 absolvoval. Pracoval na súdoch v Nitre, Brne a v Bratislave. Bol radcom najvyššieho súdu v Bratislave a Brne. Pred vymenovaním do funkcie námestníka slovenského generálneho prokurátora v roku 1939 pracoval ako námestník hlavného prokurátora v Bratislave.
- 82 Výpoveď Alojza Pojteka z 28. 5. 1945. Zdroj cit. v pozn. 28.
- 83 Výpoveď Ctibora Matušoviča z 16. 5. 1945. Tamže.
- 84 Výpoveď Ctibora Matušoviča z 16. 5. 1945. Tamže.
- 85 Dielo cit. v pozn. 15, s. 238.
- 86 Podanie C. Matušoviča z 26. 7. 1945. Zdroj cit. v pozn. 28.
- 87 Dielo cit. v pozn. 15, s. 239.
- 88 Dielo cit. v pozn. 3, s. 323.
- 89 Dielo cit. v pozn. 15, s. 240.
- 90 Dielo cit. v pozn. 3, s. 323.
- 91 Tu zrejme nesprávne uvádza v spomienkach Jamnický, že išlo o sťažnosť a následný rozklad, pretože išlo o odvolanie proti rozsudku osobitného senátu a sťažnosť proti uzneseniu o jeho odmietnutí pre neprípustnosť.
- 92 Tu zrejme nešlo o vyhotovenie uznesenia, ktorým bolo rozhodnuté o sťažnosti, ale o napísanie potvrdenia o jeho doručení, pretože samotné uznesenie bolo senátom Hlavného súdu prijaté (ako o tom svedčí jeho rukou napísaný dochovaný prvopis uznesenia č. j. Ts I 1/45 z 2. 1. 1945) ešte 2. 1. 1945, keď navyše sudca Knotek bol ministrom Štefanom Tisom výslovne vopred upozornený na to, že o sťažnosti mu patrí rozhodnúť a spis mu má odovzdať 2. 1. 1945 pri stretnutí (zrejme aj s rozhodnutím).
- 93 Dielo cit. v pozn. 15, s. 240.
- 94 Dielo cit. v pozn. 3, s. 323.
- 95 Dielo cit. v pozn. 15, s. 240.
- 96 Tamže, s. 240.
- 97 Tamže, s. 242.
- 98 Rozsudok revízneho senátu Najvyššieho súdu z 3. 1. 1945, č. j. Rv 1/45. Zdroj cit. v pozn. 28.
- 99 Podanie Ctibora Mruškoviča z 26. 7. 1945. Tamže.
- 100 Dielo cit. v pozn. 67, s. 480.
- 101 Dielo cit. v pozn. 71, s. 59.
- 102 PREČAN, V.: *SNP. Dokumenty*. Bratislava, Vydavateľstvo politickej literatúry, 1965, s. 930 – 931.
- 103 Návrh ministra pravosúdia na neudelenie milosti z 16. 1. 1945, č. j. 1302/1945 – 5, SNA, Národný súd, kart. 60.
- 104 Prípís ministra pravosúdia z 25. 1. 1945. Zdroj cit. v pozn. 28.
- 105 Šrobár a spoločníci odsúdení na smrť. Slováč, 4. 1. 1945, s. 1.
- 106 Nové zmeny v trestnom pokračovaní. Slováč, 5. 1. 1945, s. 3.
- 107 Podľa diela cit. v pozn. 2, s. 169.
- 108 Uznesenie Krajského súdu v Bratislave zo 7. septembra 1945, č. k. Rp VII 92/44. ŠABA, fond: Štátne zastupiteľstvo Bratislava, č. Št 4242/1944.
- 109 Otto Obuch, tlačový tajomník Ursínyho, bol za Slovenského štátu pracovníkom úradu propagandy a zistilo sa, že má kontakty na ľudácky exil. Ursínymu bolo kladené za vinu, že Obuchovi umožnil od neho získať informácie o obsahu rokovaní československej vlády o strážení uránových baní v Jáchymove, ktoré Obuch mal potom vyzradiť.
- 110 K okolnostiam a dôvodom jej prijatia viac napr.: MALATINSKÝ, M.: *Retribučné nariadenie SNR ako právny podklad retribúcie na Slovensku*. In.: SOKOLOVIČ, P. a kol.: *Roky prelomu – Slovensko v rokoch 1945 – 1948*. Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Trnava, 2015, s. 13 a nasl.
- 111 Retribučné nariadenie vykonávalo vykonávacie nariadenie Zboru povereníkov č. 55/1945 Sb. nar. SNR.
- 112 Novelizované nar. č. 83/1945 Sb. nar. SNR, nar. 57/1946 Sb. nar. SNR a nar. 88/1947 Sb. nar. SNR.
- 113 Dielo cit. v pozn. 71, s. 70.
- 114 SNA, fond Národný súd, 72/45.
- 115 Dielo cit. v pozn. 71, s. 58.
- 116 Cit. podľa diela cit. v pozn. 71, s. 58. Výpoveď Štefana Tisu pred Národným súdom z 26. 2. 1946.
- 117 Podanie Ctibora Mruškoviča z 26. 7. 1945. Zdroj cit. v pozn. 28.
- 118 Uznesenie Obžalobcu pri Národnom súde v Bratislave z 13. 11. 1945 č. Onľud 1/45. Zdroj cit. v pozn. 28.
- 119 Prípís NS ČSR z 20. 9. 1949 sp. zn. Pres 2169/49. Zdroj cit. v pozn. 31.
- 120 Zdroj cit. v pozn. 41, s. 67.
- 121 Zdroj cit. v pozn. 31, nespracované.
- 122 Tamže, nespracované.
- 123 Tamže, nespracované. Vlastný životopis z 20. 4. 1945.
- 124 Tamže, nespracované.
- 125 Tamže, nespracované.
- 126 Tamže, nespracované.
- 127 Jeho starší syn Ján Terebessy pracoval ako redaktor Hlasu Ameriky, bol hlásateľom v maďarčine, získal americké občianstvo. Štátna bezpečnosť i maďarská kontrarozviedka sa ho márne snažili získať pre spoluprácu, živil sa prekladmi, bol úradníkom cestovnej kancelárie a ako jej zamestnanec cestoval aj do východnej Európy, v Československu bol aj v roku 1960 spoločne so synom. Žil na malej farme neďaleko New Yorku. K tomu viac: ABS, AS 8472, *spis Tatar, Súhrn poznatkov o Jánovi Terebessy, ml.* z 23. 2. 1962; správa o návšteve cestovnej kancelárie Cosmos Travel Bureau z 26. 1. 1962.
- 128 Karol Terebessy bol súdený v skupine tzv. trockistov spolu s Michalom Tušerom, Jozefom Ondrušom, Jozefom Mičudíkom a Antonom Rašlom pre trestný čin podvracania republiky podľa § 79 Tr. zák. (Rašla a Mičudík pre neoznámenie trestného činu ostatných obžalovaných). Rozsudok označuje Karola Terebessyho za „zarytého trockistu“, odsúdení mali spoločne rozširovať okrem iného písomné elaboráty, v ktorých hovorili o tom, že je treba prepustiť z väzenia odsúdených buržoázných nacionalistov Husáka a spol. Odsúdení boli senátom Krajského súdu v Bratislave, ktorému predsedal Jozef Brešťanský, bývalý krajčírsky tovariš, ktorý sa neskôr stal sudcom najvyššieho súdu a nakoniec spáchal samovraždu. Podľa spomienok Antona Rašlu na priebeh hlavného pojednávania, Brešťanský vôbec nevedel, čo

súdi a jasné mu bolo len to, koho a ako má odsúdiť. Odvolacie mu senátu predsedal dr. Kepák, ktorý sa neopovážal rozhodnúť inak, než rozsudok potvrdiť. Karol Terebessy vo výkonu trestu pracoval v uránových baniach v Jáchymove. V roku 1960 bol amnestovaný, pracoval ako sprievodca a vodič električky. Rehabilitovaný bol v roku 1969, päť rokov pred odchodom na dôchodok. Podľa RAŠLA, A.: *Spomienky spoza mreží*. In.: RAŠLA, A.: *Povedané – Napísané*. Klub priateľov múzea SNP, Banská Bystrica, 2021, s. 234 – 238, s. 201 – 211; Rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 1T30/57 zo 14. 12. 1957 v spojení s rozsudkom Najvyššieho súdu ČSR sp. zn. 1 To 12/58 zo 6. 2. 1958, právoplatný 6. 2. 1958.

- 129 RAŠLA, A.: *Civilista v armáde*. In.: RAŠLA, A.: *Povedané, napísané*. Klub priateľov Múzea SNP, Ban. Bystrica, 2021, s. 234 – 236.
- 130 JABLONICKÝ, J.: *Rezistencia a perzekúcia v Bratislave pred frontom*. Česko-slovenská historická ročenka. Brno, 2004, s. 161.
- 131 Dielo cit. v pozn. 71, s. 61.
- 132 Dielo cit. v pozn. 130, s. 164.
- 133 Tamže, s. 164.
- 134 Podľa: MAGDOLENOVÁ, A.: *Súdne procesy so slovenskými saleziánmi v roku 1952*. <http://www.kultura-fb.sk/new/old/stare/saleziani-007.htm>
- 135 Dielo cit. v pozn. 130, s. 164.
- 136 Dielo cit. v pozn. 15, s. 242.
- 137 Hermann Höfle (1898 – 1947) bol od septembra 1944 hlavným veliteľom nemeckých vojsk na Slovensku, bol známy tvrdým potlačením Slovenského národného povstania.
- 138 Hanns Elard Ludin (1905 – 1947) bol nemeckým vyslancom na Slovensku od roku 1941.
- 139 Národný súd, sp. zn. Tn ľud 42/46.
- 140 Dnešná budova Univerzitnej knižnice, táto pojednávacia sieň bola, ako spomína dr. Jamnický, na prvom poschodí na mieste dnešnej všeobecnej čítárne Univerzitnej knižnice.
- 141 Medzi transportovanými bol i advokát dr. Cyril Daxner – brat predsedu senátu – ktorý sa síce z koncentračného tábora vrátil, ale zakrátko na následky väznenia zomrel.
- 142 Priebeh procesu a postupy pri Ludinovej obhajobe dr. Jamnický podrobne nie len faktograficky ale i pútavo popísal (dielo cit. v pozn. 15, s. 325 – 349).
- 143 Helmut Hoppe bol odsúdený na doživotie. Dielo cit. v pozn. 142, s. 331.

- 144 Sicherheitsdienst (SD) bola spravodajská služba SS, považovaná za sesterskú organizáciu Gestapa.
- 145 Dielo cit. v pozn. 142, s. 332.
- 146 Tamže, s. 332.
- 147 Tamže, s. 306 – 307, 332.
- 148 Dielo cit. v pozn. 18, s. 587.
- 149 Tamže, s. 598.
- 150 Dielo cit. v pozn. 23, s. 156.
- 151 Dielo cit. v pozn. 18, s. 586.
- 152 Dielo cit. v pozn. 142, s. 242.
- 153 Dielo cit. v pozn. 3, s. 325.
- 154 Dielo cit. v pozn. 7, s. 155.
- 155 Obdobne dielo cit. v pozn. 14, s. 156.

Zdroje uverejnených fotografií a dokumentov

- [1] Sign. SŠ 46/7. Miesto uloženia originálov: SNK – LA*.
- [2] Foto: Ateliér Procházka, Bratislava, sign. SU 6/28. Miesto uloženia originálu: SNK – LA.
- [3] Sign. SL 24/3. Miesto uloženia originálu: SNK – LA.
- [4] Pohľadnica vydaná Poverenictvom SNR pre informácie v Bratislave. Foto: Zpravodajská agentúra Slovenska, sign. SŠ 51/2. Miesto uloženia originálu: SNK – LA.
- [5] Prír. č. 3088/1988. Miesto uloženia originálu: SNK – LA.
- [6] Foto: Ľudovít Ferenczi, Zvolen, sign. A XIV/1. Miesto uloženia originálu: SNK – LA.
- [7] Archív Najvyššieho súdu ČR, album medzivojnových sudcov NS ČSR 1936/37.
- [8] Dobová karikatúra z tlače zobrazujúca aktérov Tukovho procesu, 1929, výrez (Richter).
- [9] Poskytol PhDr. Pavel Žiška.
- [10] Poskytla Slovenská advokátska komora.
- [11] Ministerstvo vnútra SR, Slovenský národný archív, fond Národný súd, archívna škatuľa 60.
- [12] Gardista, 21. 12. 1944.
- [16] Sign. SM 21/1, Miesto uloženia originálu: SNK – LA.
- [17] Zdroj [11].
- [18] Týždeň vo filme č. 48, rok 1947, Slovenský filmový ústav.
- [19] Týždeň vo filme č. 48, rok 1947, Slovenský filmový ústav.

* Slovenská národná knižnica – Literárny archív.

Odvaha a dilema obhajcov v procese proti civilným vodcom SNP

© JUDr. Peter Kerecman, PhD.

Redakčná spolupráca: PhDr. Naďa Ondrišová

Vydala: Slovenská advokátska komora, Kolárska 4, 813 42 Bratislava v roku 2024

Predtlačová príprava: Helondia, s. r. o.

Tlač: Printhall, s. r. o.

Náklad: 1 450 ks

ISBN 978-80-99913-07-4